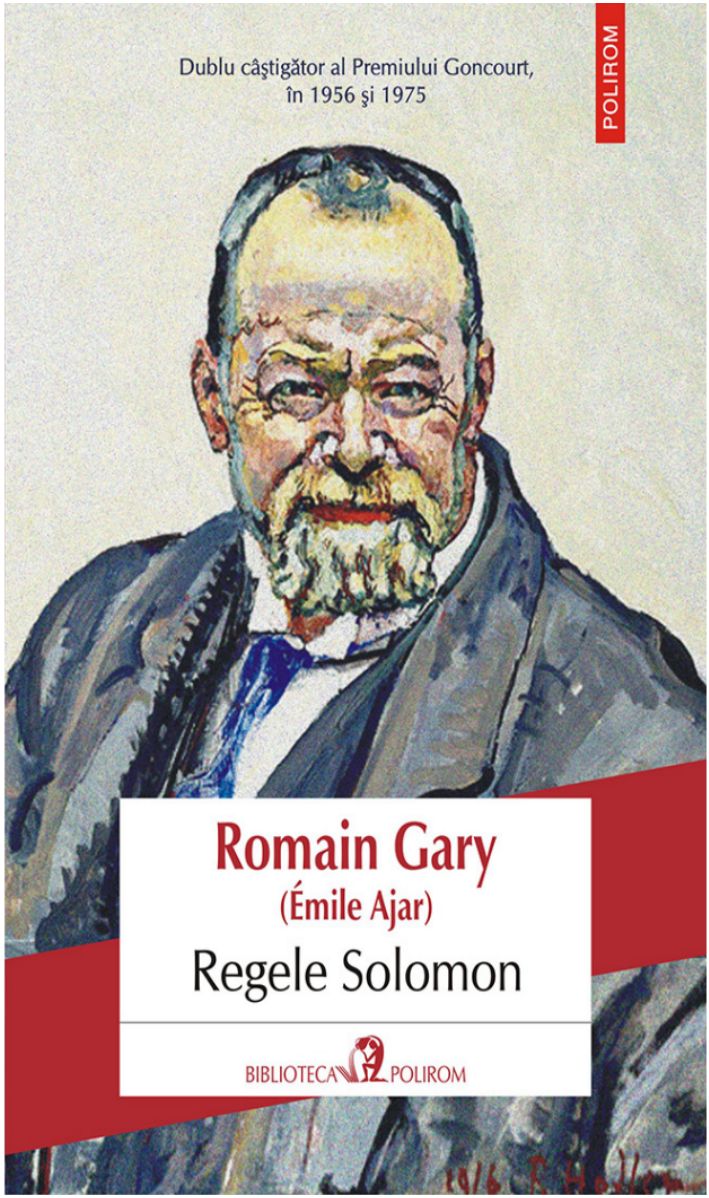
Dublu câştigător al Premiului Goncourt,
în 1956 şi 1975
POLIROM
Romain Gary
(Émile Ajar)
Regele Solomon
BIBLIOTECA POLIROM

Romain Gary

(Émile Ajar)

Regele Solomon

Traducere din limba franceză şi note
de Daria Laura Bârsan

POLIROM
2019

Romain Gary (Émile Ajar), *L'Angoisse du roi Salomon*

Copyright © Éditions Mercure de France, 1979
All rights reserved

© 2019 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-8522-6
ISBN PDF: 978-973-46-8523-3
ISBN print: 978-973-46-7961-4

Coperta: Radu Răileanu
Pe copertă: Ferdinand Hodler (1853-1918), *Autoportret* (1916)

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

ROMAIN GARY (pseudonimul lui Roman Kacew) s-a născut în 1914 la Vilnius, în Lituania. La paisprezece ani s-a mutat împreună cu mama sa, actriţă rusă de origine evreiască, la Nisa, convertindu-se la catolicism. După încheierea studiilor de drept, s-a înrolat în Forţele Aeriene Franceze şi, în 1940, l-a cunoscut pe generalul de Gaulle. La sfîrşitul celui de-al Doilea Război Mondial, a scris primul roman, *Educaţie europeană*, şi şi-a început cariera diplomatică. În 1956, romanul *Rădăcinile cerului* a fost distins cu Premiul Goncourt. Ca diplomat, a trăit în Sofia, La Paz, New York şi Los Angeles, unde a cunoscut-o pe actriţa Jean Seberg, cu care s-a căsătorit în 1962. A avut o dublă carieră literară de succes, sub pseudonimul Émile Ajar primind pentru a doua oară Premiul Goncourt în 1975, pentru romanul *Ai toată viaţa înainte*. Multe dintre cărţile sale au fost adaptate pentru marele ecran, precum *Clar de femeie* (1979), în regia lui Costa-Gavras, cu Yves Montand şi Romy Schneider în rolurile principale, sau *Ai toată viaţa înainte* (1977), distins cu Premiul Oscar pentru cel mai bun film străin, cu Simone Signoret în rolul principal. S-a sinucis în 1980, la Paris.

pentru Anne

I

Pe bulevardul Haussmann urcase în taxiul meu un bărbat foarte în vârstă cu mustață frumoasă și albă, ca și barba, pe care și le-a ras mai târziu, când am ajuns să ne cunoaștem mai bine. Frizerul lui îi spusese că-l îmbătrânesc și, cum avea deja optzeci și patru de ani și ceva, nu era cazul să mai adauge alții. Dar la prima noastră întâlnire încă avea mustața întreagă și o barbă scurtă spaniolă, cum i se spune, pentru că în Spania a apărut prima dată.

Observasem imediat că e foarte demn, cu trăsături bine conturate și puternice, care nu se lăsaseră ofilite. Ochii erau tot ce-i rămăsese mai bun, întunecați, chiar negri, de un negru care se revărsa și făcea umbră în jur. Se ţinea foarte drept, chiar și când ședea, și mă uimea expresia severă cu care se uita pe geam în timp ce mașina mergea, un aer hotărât și implacabil, ca și cum nu s-ar fi temut de nimeni și nimic și ar fi învins de câteva ori dușmanul, fără drept de apel, deși eram doar pe bulevardul Poissonnière[1].

Nu mai dusesem până atunci pe nimeni atât de bine îmbrăcat la vârsta lui. Am observat adesea că majoritatea domnilor în vârstă aflați la capăt de drum, chiar și cei mai bine îngrijiți de către cine se ocupă de ei, poartă întotdeauna haine pe care le au de mult. Nu-și comandă nimeni o garderobă nouă pentru puținul timp care îi mai rămâne, nu-i economic. Dar domnul Solomon, care încă nu se numea așa din câte știu, purta cu aplomb și încredere un costum în carouri prinț de Țara Galilor, ca scos din cutie, cu un papion albastru cu picățele, o garoafă roz la butonieră, pălărie gri cu boruri tari și ținea pe genunchi o pereche de mănuși din piele crem și un baston cu mâner de argint în formă de cap de cal. Respira eleganța ceasului din urmă și simțeai imediat că nu e un

bărbat care să se lase cu ușurință pradă morții.

Am fost la fel de mirat de vocea lui care tuna, chiar și când mi-a dat adresa din strada Sentier, deși n-avea nici un motiv. Poate că era supărat și nu voia să meargă la destinație. Am căutat în dicționar cuvântul care se potrivea cel mai bine primei noastre întâlniri istorice și, după impresia pe care mi-o făcuse când urcase în taxiul meu, cu capul înainte, dându-mi adresa din strada Sentier, m-am oprit la *a tuna: a produce un sunet surd și amenințător sub efectul indignării și al enervării*, dar nu știam în acel moment că i se potrivea într-adevăr domnului Solomon. Mai târziu am căutat mai bine și am găsit *furie: iritare vehementă împotriva unui ofensator*. Vârsta înaintată îi dădea înțepeneli și dureri de șale, de genunchi și altele, iar el urcase în taxi cu dușmanul ăsta pe care-l avea pe urme și cu iritarea împotriva acestui ofensator.

S-a produs o coincidență, când s-a așezat și am pornit. Aveam radioul deschis și, ca din întâmplare, primul lucru pe care l-am auzit au fost ultimele ştiri despre naufragiul și mareea neagră din Bretania, douăzeci și cinci de mii de păsări moarte în păcură. Am strigat, ca de obicei, iar domnul Solomon s-a indignat şi el, cu vocea lui tunătoare.

— Ce rușine! a zis, și l-am văzut oftând în oglinda retrovizoare. Lumea devine pe zi ce trece tot mai greu de purtat.

Atunci am aflat că domnul Solomon lucrase toată viața în prêt-à-porter, îndeosebi pantaloni. Am vorbit puțin despre asta. Se pensionase de câțiva ani și își umplea timpul liber cu opere caritabile, căci cu cât înaintăm în vârstă, cu atât avem mai mare nevoie de alții. Își donase o parte din apartament unei asociații care se numea SOS Voluntari, unde poți suna zi și noapte când lumea devine prea greu de purtat, ba chiar covârșitoare, și ești neliniștit. Formezi numărul și primești consolare, ceea ce numim sprijin moral în limbajul curent.

— Aveau probleme financiare și rămăseseră fără sediu. I-am luat sub aripa mea.

A râs rostind cuvintele „aripa mea“, tot tunător, de parcă râsul venea de undeva din străfundul lui. Am vorbit despre speciile pe cale de dispariție, lucru normal având în vedere că la vârsta lui era primul amenințat. Conduceam foarte încet, ca să nu ajungem prea

repede. Știam deja de SOS Prietenie, dar nu și că mai existau alte asociații și că ajutoarele se organizau. Eram interesat, i se poate întâmpla oricui, doar că mie nu mi-ar fi trecut prin cap să sun la SOS Prietenie sau la alții, că doar nu poți sta agățat de telefon toată viața. L-am întrebat cine erau cei care răspundeau la apeluri și mi-a răspuns că erau tineri binevoitori și că tot tineri erau de obicei și cei care sunau, fiindcă bătrânii se obișnuiseră. Mi-a explicat că asta era problema, că trebuiau găsiți voluntari care să vină să-i ajute pe alții să se simtă mai bine, nu să se simtă ei înșiși mai bine pe spinarea celorlalți. Ne apropiam de strada Sentier, iar eu nu înțelesesem, nu vedeam cum un apel de ajutor îl poate liniști pe cel care-l primește. Mi-a explicat cu bunăvoință că era ceva obișnuit în psihologie. De pildă, există psihiatri care n-au fost iubiți în tinerețe sau care s-au simțit mereu neatrăgători și respinși, așa că recuperează devenind psihiatri și se ocupă de tineri drogați și abandonați, se simt importanți și sunt foarte căutați, sunt regi, înconjurați de admirație și de femei frumoase pe care altfel nu le-ar fi cunoscut niciodată, iar asta le dă un sentiment de putere și se tratează pe ei înșiși, se simt mai bine în pielea lor.

— Am avut voluntari la SOS care erau angoasați, ceea ce numim „privați de afecţiune“, iar când primesc un apel disperat, se simt mai puțin singuri… Ajutorul umanitar pune destule probleme.

Am încetinit și mai mult, eram cu adevărat interesat, și l-am întrebat pe domnul Solomon cum trecuse de la prêt-à-porter la ajutorul umanitar.

— Prêt-à-porter-ul, dragă tinere, nu știm prea bine unde se termină și unde începe…

Ajunsesem pe strada Sentier, domnul Solomon a coborât, mi-a plătit, lăsându-mi un bacșiș foarte bun, și atunci s-a întâmplat, doar că nu știu prea bine ce. În timp ce mă plătea, m-a privit cu prietenie. Apoi m-a privit iar, într-un fel tare ciudat, ca și cum aveam ceva pe față. Chiar a avut o tresărire, o mișcare bruscă și involuntară ce dovedea o mirare vie. O clipă n-a zis nimic, doar se uita fix la mine. Apoi a închis ochii și și-a trecut mâna peste pleoape. A deschis ochii și a continuat să mă privească țintă, fără să spună un cuvânt. Apoi a întors capul și vedeam că stă pe gânduri. Mi-a mai aruncat o privire. Îmi dădeam bine seama că are o idee în minte și că ezită. Atunci mi-a aruncat un zâmbet curios,

puțin ironic, dar mai cu seamă trist, și m-a invitat pe neașteptate să bem ceva.

Nu mi se mai întâmplase niciodată asta de când conduceam taxiul.

Ne-am așezat într-un bar și a continuat să mă privească țintă, uluit, ca și cum n-ar fi fost posibil. Apoi mi-a pus câteva întrebări. I-am spus că sunt depanator de meserie, bricoler mai degrabă, şi că mă pricep să repar toate lucrurile care nu mai merg, instalații, electricitate, mecanică fină, nu știam teorie, dar învățasem practicând. Mai făceam și taximetrie, împreună cu doi prieteni, Yoko, care urma cursuri de chiromasaj, ca să se întoarcă în Coasta de Fildeș, de unde era el și unde nu existau chiroterapeuți, și Tong, un cambodgian care reușise să fugă din ţară pe la granița cu Thailanda. În restul timpului studiam pe cont propriu în biblioteci municipale, ca autodidact. Mă lăsasem de școală după clasele primare și de atunci mă instruiam singur, folosind mai ales dicționare, care sunt cele mai complete, ce nu găsești acolo nu este nicăieri altundeva. Taxiul nu era încă al nostru, luaserăm un credit, ne mai lipseau cincisprezece mii de franci, dar aveam licența și speranța că-l vom putea plăti.

Iar atunci am fost mai mirat decât fusesem în toată viața, pentru că de data asta era într-un mod plăcut. Domnul Solomon stătea cu o cafea în față și bătea neatent darabana cu buricele degetelor, așa cum obișnuia când se gândea, aveam să observ mai târziu.

— Păi, cred c-aș putea să te-ajut, a zis el, și trebuie știut că regele Solomon preferă cuvântul *a ajuta*, pentru că acesta lipsește cel mai mult.

Spun „regele Solomon“ fără să dau explicații, dar o să ajungem și acolo, nu poți fi peste tot în același timp.

— Cred c-aș putea să te-ajut, a continuat el. Chiar aș vrea să am un taxi la dispoziție. Am o mașină de familie, dar nu am familie, iar eu nu mai conduc. Aș vrea şi să pun un mijloc de transport la dispoziția celor neajutorați, care nu se pot deplasa din motive fizice, inima, picioarele, ochii și altele…

Am rămas trăsnit. Pe vremuri existau regi legendari care, pe unde treceau, împărțeau fericirea și spirite bune din lămpi sau alte locuri care făceau suferința să dispară printr-un gest autoritar,

însă asta nu se întâmpla pe strada Sentier. Evident, nu era în puterea domnului Solomon să facă durerea să înceteze printr-un gest autoritar, având în vedere că averea lui suferise puțin din cauza creșterii prețurilor și a scăderii burselor franceze și străine, dar făcea tot ce-i stătea în putință și, îmbogățit grație pantalonilor, continua să-şi reverse bogăția și să și-o manifeste brusc față de cei care nu mai credeau în ea, ca să le demonstreze că nu fuseseră uitați, că exista cineva, pe bulevardul Haussmann, care veghea asupra lor.

Chuck, pe care încă nu l-am prezentat, însă toate la timpul lor, zice că domnul Solomon nu face asta atât din bunătatea inimii, ci ca să-I dea lecții lui Dumnezeu, ca să-L facă de rușine și să-I arate calea cea dreaptă. Dar Chuck ia mereu totul în râs, așa-i cere inteligența.

— Ai putea să fii util și asociației noastre, SOS Voluntari, căci uneori sunt de făcut vizite la domiciliu, în cazuri urgente… Nu poți ajuta întotdeauna oamenii la telefon…

În tot acest timp continua să mă privească atent, bătând darabana cu degetele, cu un zâmbet puțin trist și mici licăriri ironice în ochii întunecați.

— Deci? Îți convine?

Mi se făcuse pielea de găină. Când ți se întâmplă ceva mai bun decât s-a pomenit vreodată, poate mai puțin în timpurile legendare, nu trebuie să ai încredere, căci nu știi ce poate ascunde. Nu sunt credincios, dar chiar și când nu crezi există limite. Nu poți să nu crezi fără limite, câtă vreme există limite pentru orice. Vedeam prea bine că domnul Solomon nu e supranatural, chiar dacă avea o privire arzătoare, când la vârsta lui e de obicei stinsă. Probabil că avea cel puțin optzeci și ceva de ani. Era un bărbat în carne și oase, care nu mai avea mult de trăit, ceea ce explica aerul lui sever și cătrănit. Dar nu înțelegeam ce mi se întâmplă. Un bărbat foarte în vârstă, pe care nu-l cunoșteam de la Adam și Eva – era expresia mea preferată, din cauza paradisului terestru, de parcă ar mai fi existat vreo legătură –, se oferea să-mi plătească restul creditului pentru taxi, asta-mi propunea el, în plină zi, la terasa unui bar din strada Sentier. Chuck zice că nu s-a mai pomenit așa ceva de la Harun al-Raşid[2], care se deghiza ca să se amestece printre oamenii de rând, iar apoi își revărsa darurile

asupra celor care i se păreau demni să le primească. Simțeam că am întâlnit pe cineva special și nu doar un vânzător de confecții care avusese succes peste așteptări. Am vorbit despre asta chiar în seara respectivă cu Chuck și Tong, cu care împart camera, ei m-au ascultat la început ca și cum căzusem în cap și avusesem vedenii religioase între bulevardul Poissonnière și strada Sentier. Domnul Solomon avea într-adevăr ceva biblic, nu doar din cauza vârstei lui, ci ca Moise din *Cele zece porunci* de Cecil B. DeMille, filmul difuzat la cinematecă, cu care mi se părea că seamănă el cel mai bine. Chiar și mai târziu, când am ajuns să-l cunosc bine pe domnul Solomon și am început să-l iubesc așa cum nu poți iubi un simplu om, și când le povesteam cum angajatorul meu se risipea în fapte bune ca om, Chuck a găsit imediat ceva inteligent de zis. După el, domnul Solomon voia să fie iubit de toată lumea, venerat și înconjurat de recunoștință, în locul altcuiva care ar fi trebuit să se gândească la asta și pe care-l înlocuia pe nepusă masă, cu un reproș dur, ca să-i atragă atenția lui Iehova asupra a tot ce era de făcut, iar El nu făcea, și să-L dea de rușine. În rest, Chuck zicea că filantropia a fost întotdeauna un mod de-a domni și un fel de-a te scuza pentru bănetul pe care-l ai, și că în 1978 asta-i culmea amuzamentului. Dar Chuck găsește o explicație la orice, așa că trebuie să te ferești de el ca de ciumă. Când nu înțelegem, cel puțin rămâne misterul, putem crede că în spate există ceva ascuns în profunzime, care poate să iasă dintr-odată la iveală și să schimbe totul, dar când avem explicația, nu mai rămâne nimic, doar piese disparate. Pentru mine, explicația este cel mai mare dușman al ignoranței.

Ședeam așadar acolo și trebuie să fi făcut o moacă amuzantă, căci domnul Solomon a început să râdă, vedea clar că nu-l cred, așa că și-a scos carnetul de cecuri și mi-a semnat unul de cincisprezece mii de franci fără să stea pe gânduri, de parcă era cel mai neînsemnat lucru. Un om pe care nu-l cunoşteam nici cât negru sub unghie cu jumătate de oră înainte. Așa c-au început să-mi tremure genunchii, căci – dacă un necunoscut îți semnează un cec de cinșpe mii de franci – orice se poate întâmpla și te-apucă frica. M-am și făcut alb ca varul, cu cecul în mână, iar domnul Solomon mi-a comandat o tărie. Am băut-o, dar tot nu mi-am revenit. Era de neînțeles. La mine, nimic nu are mai mare efect decât ceva de

neînțeles, pentru că asta dă naștere la tot felul de speranțe, iar apariția domnului Solomon în taxiul meu era tot ce-am văzut mai de neînțeles. După ce ne-am despărțit, mi-am spus că poate vremurile legendare nu erau complet cretine.

— Vă putem restitui banii într-un an jumate, i-am zis eu.

A părut amuzat. Are mereu pe buze un fel de surâs, nu chiar, mai degrabă o urmă de zâmbet care a trecut pe-acolo de foarte mult timp și a lăsat ceva pentru totdeauna.

— Dragă băiete, nu m-aștept să-mi restitui banii, dar bineînțeles că peste un an și jumătate, sau și mai bine, peste zece sau douăzeci de ani, mi-ar plăcea să putem relua discuția și poate să amânăm plata cu vreo câțiva ani, a zis el, iar de data asta s-a pus de-a binelea pe râs la gândul de a fi încă acolo peste un an și jumătate sau peste zece, la vârsta lui.

Avea simțul umorului. Probabil că se trezea în fiecare dimineață cu inima bătând și se întreba dacă mai e în viață.

Am luat cecul și mă uitam la semnătură, *Solomon Rubinstein*, scrisă cu fermitate. După nume pusese o virgulă și scrisese cuvântul *Esq.* cu punct la final, adică *Solomon Rubinstein, Esq*. Nu știam ce înseamnă asta, am aflat mai târziu de la un profesor de engleză care a luat taxiul că *Esq*. înseamnă *Esquire* și este folosit în Regatul Unit, la scrierea adreselor după nume, pentru a indica persoanele de înaltă clasă. Domnul Solomon punea deci un *Esq.* după nume pentru a arăta că încă era de înaltă clasă. Trăise doi ani în Marea Britanie, unde ajutase mai multe magazine să se dezvolte.

Când am încetat să privesc cecul ca să-mi cred ochilor, am văzut că binefăcătorul meu începuse iar să mă observe cu cea mai mare atenție.

— Mă văd obligat să-ți pun o întrebare, a zis el, și sper că n-o să te supăr. Ai făcut cumva închisoare până acum?

Iată. Despre asta-i vorba întotdeauna, cu moaca pe care-o am. Un escroc. Un proxenet. Un adevărat delincvent. Nu știu de unde m-am ales cu capul și cu mutra astea, având în vedere că tata a fost patruzeci de an controlor de bilete la metrou, iar acum e la pensie. Maică-mea a fost destul de frumușică și chiar s-a folosit de asta ca să-l facă pe tata nefericit. Probabil că le-am moștenit de la vreunul dintre strămoșii mei gali.

— Nu, n-am făcut închisoare până acum, nici măcar n-am

încercat. N-am ce-mi trebuie pentru asta. Știți, n-am nimic dintr-un pușcăriaș. Sunt soi rău. Când mergeam pe la oameni singuri pentru reparații, am observat deseori că erau puțin nervoşi, mai ales femeile. Știți, mie mi-ar plăcea foarte tare să fiu un golan cu tupeu care are tot confortul.

— Tot confortul?

— Confortul moral. Căruia i se rupe, ce mai.

Am văzut că e puțin dezamăgit. La naiba, mi-am zis, s-o fi bazat pe moaca mea ca să mă recruteze și o fi vreun șef de bandă, vreun traficant de droguri sau tăinuitor de bunuri furate? Bineînțeles, n-aveam de unde să știu ce-i trecea prin minte, ba chiar și acum, când e de mult plecat la Nisa, Dumnezeu să-i odihnească sufletul, nu sunt sigur, nu pot să cred că premeditase asta de la bun început, cu mai multă ironie și ranchiună decât ne-am putea imagina. Și degeaba era regele Solomon, nu putea trage sforile cu atâta atotputernicie. I-o fi trecut prin cap ideea, e normal când te gândești la ceva întruna și când nu reușești să treci peste, nici să uiți, nici să ierți. Doar se știe bine că iubirea e uneori îndărătnică precum un catâr. Domnul Solomon era ceea ce numim la vulcani nestins. Era încă vulcanic în interior, clocotea și izbucnea cu pasiune, așa că habar n-am. A fost prima noastră întâlnire, nu-l cunoșteam și m-am întrebat de ce părea puțin contrariat să afle că nu făcusem închisoare. Dar eram prea tulburat ca să-mi pun întrebări. Țineam în mână un milion și jumătate, ca să vorbesc precum bătrânii[3], și aproape se poate spune că tocmai avusesem o experiență religioasă.

A scos din buzunarul interior al hainei un portofel de piele și mi-a întins o carte de vizită pe care scria, spre mirarea mea: *Solomon Rubinstein, Esq., regele pantalonilor*.

— E una din vechile mele cărți de vizită, căci nu mai lucrez, a zis el. Dar adresa e încă valabilă. Treci pe la mine.

1. În timpul revoluției franceze din 27-29 iulie 1830, a fost teatrul de luptă între insurgenți și armata franceză.
2. Al cincilea calif din dinastia Abbasizilor, care a domnit între anii 786 și 809, o perioadă de înflorire pentru cultură și artă.
3. Este vorba despre cincisprezece mii de franci în moneda curentă a vremii.

II

Am trecut pe la el. Apartamentul era pe bulevardul Haussmann, spre stradă, într-o clădire care nu era nouă, dar părea încă solidă. Am intrat fără să bat și m-am trezit în fața unei centrale telefonice cu cinci posturi, unde voluntarii asociației SOS răspundeau la apeluri. Unul sau doi erau în permanență acolo, căci nu-i nimic mai rău în cazurile de depresie decât să nu răspundă nimeni sau să sune ocupat. Mai aveau o încăpere, pentru cafea și sandviciuri. Domnul Solomon locuia în restul apartamentului, cu tot confortul. Nu ezita să-și ofere serviciile și să se așeze chiar el la centrală, mai ales în toiul nopții, când angoasa atinge cote maxime.

Prima dată când am venit, toți vorbeau cu câte cineva la telefon, mai puțin unul, care tocmai încheiase conversația, un tip solid, roșcat, cu ochelari. Se numea Lepelletier când ne-am cunoscut.

— Ce doriți?

— Îl caut pe domnul Solomon Rubinstein, Esq.

— Sunteți nou?

Am vrut să-i spun că sunt taximetrist și că domnul Solomon mă angajase să fac curse cu mașina, dar nu m-a lăsat să răspund.

— E destul de greu, după cum vedeţi. Până la urmă, totul se reduce la un exces de informații despre noi înșine. Pe vremuri, ne puteam ignora. Ne puteam păstra iluziile. Astăzi, datorită mijloacelor de comunicare, radioul, dar mai ales televiziunea, lumea a devenit excesiv de vizibilă. Cea mai mare revoluție a timpurilor moderne este această vizibilitate bruscă și orbitoare a lumii. Am aflat mai multe despre noi înșine în ultimii treizeci de ani decât de-a lungul unor milenii, iar asta-i traumatizant. Când încetăm să ne repetăm că nu-i vorba de mine, ci de naziști, de

cambodgieni, de... habar n-am cine, ajungem în sfârșit să înțelegem că despre *noi* este vorba. Mereu și peste tot despre noi înșine. De unde sentimentul de vinovăție. Tocmai am vorbit cu o tânără care m-a anunțat că are de gând să-și dea foc în semn de protest. Nu mi-a spus și ce-o împinge să protesteze. De fapt, e evident. Scârba. Neputința. Refuzul. Angoasa. Indignarea. Am devenit în mod im-pla-ca-bil vizibili pentru ochii noștri. Am fost puși cu brutalitate în lumină, iar asta-i nasol. Eu mă tem de un proces de desensibilizare, pentru a depăși sensibilitatea prin înăsprire, sau ucigând-o, prin transcendere, ca Brigăzile Roșii[1]. Fascismul a fost întotdeauna o inițiativă de desensibilizare.

— Mă scuzați, nu pentru asta am venit, am zis eu. Am venit să vorbesc cu domnul Solomon pentru taxi.

— Pe aici.

După experiența asta, treceam mereu pe lângă centrala telefonică în vârful picioarelor, ca la spital sau la morţi, care impun respect, și mergeam direct la domnul Solomon, care-mi dădea zilnic o listă de curse de făcut, cadouri de livrat, căci își revărsa bunătățile asupra tuturor cazurilor umane care-i erau semnalate, spre deosebire de altcineva pe care nu-l cunosc și deci nu-i iau partea, nu vreau să-i jignesc pe creștini, de altfel au avut în Grupul celor Șapte[2] un șofer care a fost lovit de credința religioasă în arondismentul 16, la intersecția dintre străzile Yvette și Docteur Blanche.

1. Mișcare teroristă de extremă stânga, care a activat în Italia începând cu anii ’70.
2. Grup format în perioada crizei economice din anii ’70, din statele Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Marea Britanie și Statele Unite, cele mai industrializate țări ale lumii.

III

Domnul Solomon mă trimitea mai ales la oameni în vârstă. Nu mergeam niciodată cu mâinile goale, ci cu un coș mare cu fructe și o notă cu complimentele domnului Solomon, Esq., prinsă cu un bold pe celofan. Le furniza un magazin special, de lux, și erau întotdeauna fructe care nu țineau cont de anotimp, ci veneau din toate părţile lumii ca să-i aducă bucurie vreunui bătrân dintr-un colț al Parisului care nu-și imaginase niciodată că exista cineva care veghea asupra lui și-i trimitea stafide în toată splendoarea, portocale, banane și curmale exotice, ca în vremurile de demult, obicei răspândit în special în Orient.

Prima mea vizită a fost la domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier, pe strada Darne, care era scriitor. Încă nu publicase nimic, pentru că lucra la cartea vieții lui și mai trebuia să aștepte ca să ajungă la final, avea mai bine de șaptezeci și cinci de ani, dar voia ca opera să fie completă, iar cum încă era în viață și-i rămâneau poate lucruri de văzut și de trăit, întâmpina o problemă care nu era ușor de rezolvat, pentru că, dacă murea pe neașteptate, opera ar fi fost incompletă, iar dacă o termina înainte, nu ar fi fost cu adevărat terminată, din moment ce lipsea o bucată de viață. Domnul Solomon îl încuraja să termine cartea înainte, chiar dacă ar fi lipsit ultima pagină. Eu cred că domnului Saint-Ardalousier îi era frică să termine. Mergeam în fiecare săptămână să văd ce mai face, nu avea pe nimeni și-i ridica moralul să simtă că exista cineva care se interesa de soarta lui, căci era ateu. Semăna cu Voltaire, pe care-l văzusem la televizor, și purta o bonetă pe care o cumpărase la licitație de la Anatole France, care era și el ateu. Era vehement împotriva religiei și nu vorbea decât despre asta, de parcă nu

exista nimic altceva.

Mai era și doamna Cahen, care avea aproape o sută de ani și pe care domnul Solomon o întreținea cu speranță, căci longevitatea era un lucru care-l interesa cu adevărat. Și mai erau mulți alți înaintași – așa-i numea domnul Solomon pe oamenii în vârstă care pierduseră tot ce erau și nu mai contau ca înainte. Domnul Solomon îmi spunea că mă alesese pentru fizicul meu, care degajă ceea ce voluntarii de la SOS numesc „vibrații pozitive“, și că acestea se transmit celor care nu au moralul ridicat. Dar după felul în care mă privea uneori meditativ, bătând darabana cu buricele degetelor și cu licăriri ironice în ochii negri, începeam să cred că mai avea el un motiv.

Mergeam la o doamnă în scaun cu rotile, îi spuneam că vin din partea domnului Solomon, regele prêt-à-porter-ului, care voia să știe cum se mai simte și dacă are nevoie de ceva. Cum ea nu-l cunoștea pe domnul Solomon câtuşi de puţin, era o surpriză dublată de mister, iar misterul deschide întotdeauna ușa speranței, care trebuie să existe la început, când nu este nimic altceva. Dar nici nu trebuia să dăm prea multă speranţă. Eu explicam că domnul Solomon nu e decât regele prêt-à-porter-ului, nimic mai mult, ca să nu-și imagineze manifestări de instanțe superioare. Domnul Solomon ținea mult la expresia *prêt-à-porter*, pentru el sensul ei mergea de la naștere până la moarte. Uneori era ca și cum își bătea astfel joc de tot ce puteam găsi sau oferi drept consolare. Mai târziu, când ne-am cunoscut mai bine, i-am pus o întrebare legată de asta, care ieșea din domeniul vestimentar. Nu mi-a răspuns imediat, ci s-a plimbat puțin de colo-colo pe mocheta verde ca iarba din biroul lui, iar apoi s-a oprit în fața mea cu o expresie de bunătate ușor tristă. Expresia de bunătate e întotdeauna ușor tristă, căci știe cu ce se luptă.

— Ce face un copil de îndată ce vine pe lume? Se pune pe plâns. Plânge și iar plânge. Și plânge pentru că de-atunci începe prêt-à-porter-ul… Durerile, bucuriile, frica, anxietatea, ca să nu mai vorbim de angoasă… viața și… mă rog, tot restul. Şi consolările, speranțele, lucrurile pe care le învățăm din cărți și pe care le numim filosofii, la plural… și care tot prêt-à-porter sunt. Uneori sunt foarte vechi, mereu aceleași, iar alteori inventăm ceva nou, la modă…

Apoi mi-a pus o mână pe umăr, așa cum face adesea, într-un gest educativ și a tăcut ca să mă încurajeze, căci uneori răspunsul e cel mai rău lucru care li se poate întâmpla întrebărilor.

Când vorbeam despre bunătățile pe care regele Solomon le împărțea oamenilor uitați, fără bucurie sau mici plăceri, pe care i-i semnalau unii sau alţii, Chuck îmi spunea că era modul lui de a-I adresa reproșuri amare Celui ale cărui bunătăți străluceau prin absență. Insista atât de mult și părea să țină așa de tare la explicația lui, încât începusem să mă întreb dacă nu cumva Chuck avea el însuși o problemă din punctul ăsta de vedere. O problemă cu absența regelui Solomon, cel adevărat. Susținea că efectul neliniștii lui se găsea la patronul asociației SOS, în faptul că acesta încerca să se remarce în ochii lui Dumnezeu, așa cum fac adesea evreii buni, și poate să primească în schimb câțiva ani în plus. Chuck zice că evreii care și-au păstrat credința în Dumnezeu au cu El o relaţie ca de la om la om, că vorbesc deseori cu Dumnezeu, ba chiar se ceartă cu El cu voce tare și încearcă să se târguiască cu El, eu îți dau asta și Tu îmi dai aia, eu le dau altora fără să număr, iar Tu îmi oferi sănătate, longevitate și mai târziu ceva și mai bun. Habar n-am ce.

Când am vizitat-o pe o doamnă în vârstă care aștepta și căreia i-am dus din partea domnului Solomon fructe, flori și un aparat de radio ce prindea toate posturile din lume, femeia s-a arătat emoționată, ba chiar speriată, de parcă era o manifestare supranaturală. Trebuia să ai grijă să nu stârneşti bucurii prea puternice, așa l-am pierdut pe domnul Hippolyte Labile, căruia regele Solomon îi oferise o rentă pe viață, iar el a murit de emoție.

IV

Tot nu știam de ce domnul Solomon mă alesese și de ce continua să mă observe uneori zâmbind, ca și cum avea ceva în minte pentru mine. Părea să mă considere prietenul lui și-i plăcea când veneam să-l vizitez fără motiv, căci lucrurile pe care le aveam de învățat de la el nu se epuizau niciodată. Trebuie spus mai ales că mă liniștea prin exemplul lui: dacă se putea trăi la o asemenea vârstă, n-aveam de ce să-mi fac griji încă. Mă așezam în fața lui și mă linișteam, în timp ce el își cerceta timbrele.

Mi-am dat repede seama că domnul Solomon, deși foarte bogat, era singur pe lume. De cele mai multe ori, îl găseam așezat la biroul lui mare de filatelist, cu o lupă la ochi, își admira timbrele cu plăcere, ca pe niște prieteni adevărați, la fel și cărţile poştale care-i parveneau din trecut și din toate colțurile lumii. Nu-i erau adresate lui, căci unele dintre ele fuseseră puse la poștă cu un secol înainte, când domnul Solomon abia se năștea, dar la el au ajuns în cele din urmă. L-am dus de mai multe ori la piața de vechituri și la anticari, de unde le cumpără, iar vânzătorii i le pun special deoparte pe cele care sunt cât mai intime și care au fost scrise cu cât mai multă emoție. Am citit câteva din indiscreție, căci domnul Solomon le ascunde, din cauza caracterului lor privat. În una dintre ele era înfăţişată o tânără îmbrăcată ca la începutul timpurilor moderne, cu patru băieței în costume de marinari și cu pălării de paie, iar pe ea scria *dragă iubitule ne gândim la tine zi și noapte întoarce-te repede și mai ales îmbracă-te bine pune-ți brâul de flanelă, Marie a ta*. Dar cel mai ciudat e că domnul Solomon a citit această carte poştală şi pe urmă s-a dus să-și cumpere un brâu de flanelă. N-am întrebat nimic, am făcut pe prostul, însă m-a

trecut un fior pe șira spinării la gândul singurătății. Era o carte poştală din anul 1914. Nu știu dacă domnul Solomon își pusese brâul de flanelă în memoria acestei Marie sau a tipului pe care-l iubise ea, ori dacă a făcut asta pur și simplu din duioșie. Nu știam că domnul Solomon nu putea suferi uitarea, pe cei uitați, oamenii care au trăit și au iubit și s-au dus fără să lase urme, care au fost cineva și de care s-a ales praful, înaintașii, așa cum știu că-i numea. Împotriva acesteia protesta cu cea mai mare duioșie și cea mai înverșunată furie, care e numită mânie la personajele biblice. Uneori aveam impresia că domnul Solomon voia să remedieze situația, să ia frâiele în mâini și să schimbe toate astea. Evident, când tu însuți nu ești departe de-a nu lăsa vreo urmă, ai toate motivele să faci asta. Așa că n-am vrut să întreb chiar atunci și n-am revenit niciodată. Și nu doar atât, poate n-o să mă credeți, deși nu sunt în stare să inventez ceva mai presus decât viața, care n-are de ce să se jeneze și să se facă crezută. Domnul Solomon găsise la frații Dupin, intrarea Saint-Barthélemy, o carte poștală cu fotografia unei odalisce din Algeria, care era încă franceză pe vremea aceea, iar pe verso erau scrise aceste cuvinte de dragoste *nu pot trăi fără tine mi-e nespus de dor de tine vineri la șapte o să fiu sub ceasul din piața Blanche, te aștept din tot sufletul, a ta Fanny*. Domnul Solomon a strecurat imediat cartea poştală în buzunar, iar apoi a verificat ora și ziua pe ceasul lui elvețian de mare valoare. A încruntat din sprâncene și s-a întors acasă. În vinerea următoare, la șase și jumătate, a cerut să fie dus în piața Blanche și a căutat ceasul, doar că acesta nu era de găsit. Părea nemulțumit și a cerut informații prin cartier. Am găsit o portăreasă care-și amintea de ceas și de locul cu pricina. A ieșit repede de la ea ca să nu întârzie și la șapte fix se afla la locul stabilit, iar eu din nou nu știam dacă făcea asta în amintirea celor doi iubiți dispăruți sau ca să protesteze împotriva vântului biblic, care mătură totul în cale ca pe niște fleacuri sau firicele de praf. Un lucru e sigur, în opinia lui Chuck, iar aici cred că are dreptate: domnul Solomon era un bărbat care protesta, un bărbat care manifesta. În cele din urmă mi-am făcut curaj și, când s-a dus să se reculeagă și să pună un buchet de trandafiri roșii în fața clădirii care dădea, pe cartea lui poştală cu pompierul, numele și adresa din 1920, însoțite de îmbrățișări și de fericirea de-a se revedea în duminica următoare, l-am întrebat,

după ce s-a urcat în taxi:

— Domnule Solomon, scuzați-mă, dar de ce faceți asta? Din puștiul ăsta n-a mai rămas nimic, așa că la ce bun?

A dat din cap ca și cum ar fi spus sigur, sigur.

— Dragul meu Jean, mergem să ne reculegem în locurile unde au trăit Victor Hugo, Balzac și Ludovic al XIV-lea, nu-i așa?

— Păi, ei erau oameni foarte importanți, domnule Solomon. Victor Hugo era cineva. E normal să ne gândim la ei și să ne reculegem cu emoție în amintirea lor. Erau memorabili!

— Da, toată lumea își aduce aminte de oamenii iluștri și nimănui nu-i pasă de cei care n-au fost nimic, dar care au iubit, sperat și suferit. Cei care au primit prêt-à-porter-ul nostru comun la naștere și pe care l-au târât cu umilință până la final. Iar expresia asta în sine, „cei care n-au fost nimic“, este odioasă, adevărată și intolerabilă. Nu pot s-o accept, atât cât îmi permit mijloacele mele modeste.

Apoi a zâmbit ușor misterios și a ridicat capul, chipul îi devenise deodată sever, iar mâna i s-a încleștat pe bastonul cu mâner în formă de cap de cal.

— N-o fac doar pentru acest „puști“, cum spui tu. O fac pentru onoarea lucrului în sine.

N-am înțeles nimic. Nu-mi dădeam seama despre ce lucru era vorba și ce onoare ar fi putut avea. Și nu aplecându-se asupra acestor rămășiţe poștale ale unor vieți de mult stinse și ale unor iubiri apuse le-ar fi putut reînvia domnul Solomon. Poate că el însuși nu fusese niciodată iubit și își însușea oarecum cuvintele *dragă iubitule*, scrise cu o cerneală care stătea şi ea să dispară, pentru a aduna puțină tandrețe. Habar n-am. Mai târziu, când i-am povestit despre cărțile poștale pe care domnul Solomon nu înceta să le primească la el acasă, de parcă erau SOS-uri pe care oamenii de mult uitați le trimiseseră și care pentru el erau încă valabile, Chuck s-a lansat într-o teorie. După părerea lui, angajatorul meu avea o problemă cu efemerul, cu timpul care trece și uzura pe care o lasă asupra noastră în trecerea asta, din moment ce el se simțea amenințat de iminența sa și își exprima protestul împotriva sa prin toate mijloacele posibile.

— Poftim, gesticulează. Ca și cum ar flutura pumnul în aer în semn de protest, ca să-i explice lui Iehova că e nedrept să facă totul

să dispară, să ia totul și, în primul rând, pe el. Imaginează-ți-l în picioare pe un vârf de munte, cu un veșmânt alb din in, acum cinci mii de ani, privind spre cer și urlând că Legea e nedreaptă. Nu-l vei înțelege niciodată pe bătrân până nu vei vedea că are cu Iehova al lui o relaţie personală. Discută, se înjură. La el totul e foarte biblic. Creștinii, în raporturile lor cu Dumnezeu, nu ajung niciodată la ceartă. Evreii, da. Îi fac scene de menaj.

I-l prezentasem pe Chuck regelui Solomon, care l-a trimis să-l vadă specialiști psihologi, ceea ce i-a permis, datorită recomandărilor călduroase ale acestora, să devină voluntar SOS, căci e un mare mister faptul că Chuck, care are capul plin de tot felul de idei, devine foarte sufletist de îndată ce i se adresează cineva care suferă. Și are un ușor accent american, ceea ce e foarte liniștitor, fiindcă America e o mare putere. În câteva săptămâni a ajuns cel mai bun sprijin moral de la SOS, a reușit chiar să împiedice o fată să se sinucidă, dovedindu-i că va fi și mai rău după aceea.

Domnul Solomon avea mii și mii de cărți poștale. Le aranja cu grijă în albume care ocupau un perete întreg. Ținea mereu unul deschis pe birou, niciodată același, fiecăruia îi venea rândul. Într-o dimineață l-am găsit aplecat asupra fotografiei unui soldat francez din Primul Război Mondial, pozat cu mândrie în timpul vieții, iar pe verso erau notate câteva cuvinte care trebuie să fi stârnit emoție în vremea aceea. *Draga mea soție sper că sunteți toți bine căci aici e război. Sărută-i pe copii. Mi-e dor de ei mai mult decât pot spune. Henri al tău*. Jos, într-un colț, scria *căzut pe câmpul de onoare în paisprezece august 1917*. Venisem în acea zi cu Tong, care trebuia să-l ducă pe domnul Solomon la dentist în locul meu. Domnului Solomon îi plăcea de el, vorbeau împreună despre înțelepciunea orientală, care le e de mare ajutor acolo, dacă n-au fost uciși încă. I-a arătat lui Tong albumul, în care avea cărți poștale din ţinuturi cât se poate de îndepărtate, ca de pildă din Manila și din Indii, ceea ce-i permitea să se apropie și mai mult.

— De ce colecționați mesaje care nu vă sunt adresate, de la oameni care nu înseamnă nimic pentru dumneavoastră? Ca soldatul ucis pe care nu l-ați cunoscut?

Domnul Solomon a ridicat privirea spre Tong și şi-a luat de la ochi lupa de filatelist.

— Nu cred că puteți înțelege, domnule Tong.

Era prima dată când îl auzeam pe domnul Solomon făcând o remarcă rasistă.

— Nu puteți înțelege. V-ați pierdut toată familia în Cambodgia. Aveți la cine să vă gândiți. Dar eu n-am pierdut niciodată pe nimeni. N-am avut pe nimeni, nici măcar un văr oarecare, printre cele șase milioane de evrei exterminați de nemți. Nici măcar părinții mei n-au fost uciși, ci au murit prematur, cu toată buna-credință, înainte de Hitler. Am optzeci și patru de ani și nu am pe nimeni să plâng. E o singurătate groaznică să pierzi o ființă iubită, dar e și mai groaznică să nu fi pierdut niciodată pe nimeni. Așa că, atunci când răsfoiesc albumul ăsta…

A dat o pagină cu mâna frumoasă, puțin maronie, căci bătrânețea lasă urme de rugină. A scos o fotografie de familie: tata, mama și șase copii. Într-un colț era tipărit: *1905. O familie bretonă.*

Am rămas gură-cască. Ideea că domnul Solomon, Esq., fusese adoptat de o familie bretonă și se apleca uneori cu prietenie asupra ei era cel mai trist lucru pe care-l știam, dar și comic pe undeva. A pus la loc în album familia bretonă, cu mâinile lui frumoase și plăcute la vedere.

Mâinile domnului Solomon ascund o tragedie.

Când avea patru ani, părinții îi prevedeau o vocație de virtuoz. Pe comoda din dormitorul lui încă există fotografia domnului Solomon copil, în persoana căruia nimeni nu l-ar fi recunoscut pe viitorul rege al pantalonilor. Pe fotografie scrie cu o peniță care nu cunoscuse încă stiloul: *Micul Solomon Rubinstein la pian la vârsta de patru ani*. Alături era o persoană cu bust matern care se apleca asupra copilului cu un zâmbet fericit. Când domnul Solomon mi-a tradus inscripția, care era în limba rusă, a adăugat:

— Părinții mei sperau să fiu un *Wunderkind*, adică un copil-minune. Pianul se bucura de mare prestigiu în ghetou.

Mai era o fotografie a domnului Solomon la șapte ani, cu piciorul pe o trotinetă. Asta era într-un alt ghetou, în Polonia. Fotografiile mergeau până la vârsta de doisprezece și cincisprezece ani, după care lipseau, poate pentru că părinții domnului Solomon se descurajaseră, trebuie să fi înțeles că nu aveau cum să scoată din el un copil-minune. Totuși îl siliseră să poarte pantaloni scurți până la douăzeci de ani, în speranța de-a face din el un

Wunderkind. Domnul Solomon râdea copios pe tema asta.

— Mă simțeam teribil de vinovat, mi-a zis el. La cincisprezece ani i-am scris unui filatelist japonez, căci mă consolam deja cu timbrele, ca să-l rog să se intereseze la grădinarii japonezi care cunoșteau arta de-a opri creșterea plantelor. Voiam cu orice preț să nu mai cresc, ca să nu-i dezamăgesc pe părinții mei și să rămân în limitele permise unui copil-minune. Îmi petreceam unsprezece ore pe zi la pian. Noaptea mă linișteam spunându-mi că-mi lipsea precocitatea și că mai era timp să apară. Pe vremuri, într-un ghetou, speranța era mereu de-a căuta la copii geniul virtuozității, care le permitea să evadeze. Marele Arthur Rubinstein, care avea înfățișarea cerută de antisemiți, scăpase și era recunoscut ca virtuoz de către cei mai mari aristocrați, a scris chiar și o carte drept mărturie. Geniul scuză totul.

Începeam să recunosc în ochiul întunecat al prietenului meu micile licăriri de ironie. De parcă ar fi avut înăuntru ceva dureros de amuzant care le aprindea.

— Aveam deja vreo șaisprezece sau optsprezece ani și nu făceam decât să cresc. Profesorul meu de pian se întrista tot mai tare. Tatăl meu, care era de generații întregi croitor, mai întâi la Berdicev, în Rusia, și apoi la Świecie, în Polonia, se arăta atât de afectuos cu mine, încât îmi venea să mă înec. Nu mai aveau alți copii și nu mai puteau avea alt virtuoz. Apoi, în sfârșit a sosit ziua. Tatăl meu a intrat în salonul unde stăteam așezat la pian, în pantaloni scurți. Ținea pe braț o pereche de pantaloni lungi. Am înțeles imediat. Era sfârșitul marilor speranțe. Tatăl meu ceda în faţa evidenţei. M-am ridicat, mi-am dat jos pantalonii scurți și i-am luat pe ceilalți. Nu aveam să fiu niciodată un copil-minune. Mama plângea. Tata se prefăcea că e binedispus. Chiar m-a îmbrăţişat și mi-a spus în rusește *„nu, nicevo“* (nu-i nimic). Părinții mei au vândut pianul. Eu am intrat în slujbă la un negustor de țesături din Białystok. Când ai mei ai murit, am venit la Paris ca să văd luminile Occidentului. Am devenit un croitor bun și am făcut confecții. Totuși aveam niște regrete. Pe vitrina primului meu magazin, din strada Thune, scrisesem *Solomon Rubinstein, virtuozul pantalonilor*, apoi doar *Celălalt Rubinstein*, dar oricum părinții mei erau morți și nu mai conta. Și uite-așa, încetul cu încetul, am devenit regele pantalonilor, mai întâi în Sentier[1], apoi cam peste

tot. Am avut un lanț de magazine cunoscute de toată lumea și m-am extins până în Anglia și Belgia. Nu am ajuns în Germania, să se ia notă. Cred că eram destinat prêt-à-porter-ului, căci, vezi tu, visul părinților mei de a face din mine un virtuoz nu era nimic altceva. Un vis de gata, care se transmitea din generație în generație în ghetou, ca să ne țină de cald.

Domnul Solomon făcuse, în orice caz, o avere frumoasă pe care o cheltuia cu acte caritabile, iar dacă ar fi putut să fie ales și așezat în locul potrivit, întreaga omenire ar fi beneficiat de bunătatea lui și poate ar fi obținut condiții mai bune de trai.

1. Cartier situat în arondismentul 2 din Paris și renumit pentru industria textilă.

V

Mă ocupam în continuare de taximetrie, mai făceam puțină depanare, iar uneori domnul Solomon mă chema să-l duc undeva sau să meargă să le țină companie unor oameni deznădăjduiţi pe care membrii SOS îi semnalau ca fiind imposibil de scos din starea lor doar prin asistență telefonică. Uneori închiria un microbuz și organiza o excursie de grup în natură pentru vârstnici, pe care îi duceam la iarbă verde în Normandia sau în pădurea Fontainebleau. Mai exista și ajutorul casnic la domiciliu pentru cei pe care copiii sau alți apropiați erau obligați să-i lase singuri ca să plece în concediu. Când aveam timp liber, mă duceam în biblioteci municipale, în funcție de cartierul în care mă aflam, împrumutam un teanc de cărți cu nume celebre, Dumas, Balzac, Biblia, ce aveau mai bun, și mă puneam pe citit ore întregi, ca să nu mă gândesc la nimic. Nu-mi place să merg în librării, nu știu niciodată ce să cer, ca să cumperi o carte trebuie s-o cunoști, să știi ce cauți, și mi-e jenă să ies fără să iau nimic. Iar când te-ntreabă înăuntru „Pot să vă ajut?“, nu ştii ce să zici. Dar mergeam deseori într-o librărie mare din strada Ménil, unde e întotdeauna multă lume și ești lăsat în pace. Au o secțiune de dicționare pe care le consult. E o vânzătoare acolo, una înaltă și blondă, care nu-mi spune niciodată nimic când stau mult, ca și cum n-aș exista, ca să nu mă descurajeze. Poate că m-am dus de douăzeci de ori în librăria asta și niciodată nimic. Nici o privire. Sigur e cumsecade. Celelalte o strigă Aline, și așa îi spun și eu uneori, când mă gândesc la ea. Într-o seară am așteptat afară să se închidă, iar când a ieșit, i-am făcut scurt cu mâna. Mi-a răspuns amabil, fără să se oprească. Am făcut același lucru în fiecare seară, cinci zile la rând, iar în ultima s-a

oprit.

— Locuiți în zonă?

— Nu tocmai.

Mă privea cu prietenie, zâmbind, o amuzam.

— Aveți o adevărată pasiune pentru dicționare.

— Caut ceva.

Nu m-a întrebat ce căutam. Dacă știam ce căutam însemna că găsisem deja acel lucru.

— Am primit noul Ibris în douăzeci și patru de volume, poate o să găsiți acolo.

Mi-a făcut un mic semn, *Ciao*, iar eu i-am răspuns. Apoi mi-a zâmbit încă o dată.

— Nu, nu cred că o să găsesc acolo.

Apoi, m-am dus tot mai des în librăria asta și de fiecare dată ne făceam un mic semn.

Mi-am dat seama că domnul Solomon mă privea ca și cum voia să mă întrebe ceva, dar era stânjenit. Iar într-o bună zi m-a chemat și l-am găsit așezat la biroul de filatelist. Purta halatul lui superb și bătea darabana cu degetele. Făcea asta deseori, cu mâna lui frumoasă, când medita.

— Uite ce e, dragă prietene. Vreau în primul rând să te felicit, amabilitatea și bunăvoința se găsesc rareori și nu m-am înșelat în privința ta. Ai o adevărată vocație de voluntar, îți place să ajuți oamenii să trăiască cât mai bine cu putință. Am avut fler, căci la prima vedere, trebuie să-ți mărturisesc, fizionomia și înfățișarea ta dau mai degrabă impresia unui băiat rău, dar trebuie căutat în interiorul tău…

A tăcut și şi-a reluat bătaia cu buricele degetelor.

— Prietenii noștri de dincolo au primit mai multe apeluri de la o doamnă care ar vrea să mă vadă, se pare că am cunoscut-o cândva. Numele ei îmi spune vag ceva, în fine. Cara… nu, parcă-i Cora… Cora Lamenaire, exact. Acum îmi amintesc. Era cântăreață… acum multă vreme, înainte de război, în anii… cât să fi fost… treizeci. A fost dată uitării și nu pare să aibă prieteni, lucruri care se agravează întotdeauna cu vârsta. Nu știu de ce mi se adresează personal, așa că mergi să o vezi și interesează-te puțin. Nu trebuie să lăsăm niciodată un astfel de apel fără răspuns, nu-i prudent.

Domnul Solomon s-a adâncit într-o meditație profundă, cu

sprâncenele încruntate.

— Cora Lamenaire, da. Acum îmi amintesc. O cântăreață destul de cunoscută sau pe punctul de a deveni... Un prieten de-al meu... în fine, e o poveste lungă. O cântăreață realistă, cum erau numite pe vremuri.

Și atunci am avut o surpriză. Chipul domnului Solomon s-a luminat sub efectul bunei dispoziții și el a început să cânte:

E bărbatul meu!
Singura mea bucurie, singura mea fericire pe pământ
E bărbatul meu!
I-am dat tot ce am, toată iubirea și inima mea
Bărbatului meu!

Știa pe de rost tot cântecul.

— Era în anii douăzeci. Mistinguett[1]. N-am uitat. Versuri de Albert Willemetz și Jacques Charles. Muzică de Maurice Yvain.

A părut foarte mulțumit că are așa memorie bună, care la oamenii în vârstă dispare întotdeauna prima. Mi-a dat adresa.

— Du-i un coșuleț frumos cu fructe confiate, a zis el, iar asta l-a binedispus şi a râs scurt, mă întrebam de ce.

De obicei, domnul Solomon oferea fructe proaspete, direct din natură, și eram puțin mirat că-i trimite acestei doamne fructe confiate, care sunt conservate și nu-ți dau aceeași senzație de prospețime.

1. Cântăreață și actriță franceză, care a trăit între anii 1875-1956 și a fost într-o perioadă cea mai bine plătită artistă din lume.

VI

Locuia în strada Assas, iar când am sunat la a doua ușă pe stânga, cum era indicat jos, m-am trezit în fața unei doamne scunde, cu ochi vioi și cochetă pentru vârsta ei, în ciuda ridurilor de pe față și mai ales de pe gât, care nu mai erau chiar fine. Nu s-ar fi putut spune că era o bătrânică, nu asta-ți venea în minte când o vedeai. Purta o pijama roz, pantofi cu tocuri înalte și avea un breton arămiu ce îi ajungea chiar până la jumătatea frunții, pe care îl atingea în joacă în timp ce mă privea. Înăuntru se auzea un disc cu domnul Charles Trenet, am recunoscut *Mam'selle Clio*, un cântec care se mai ascultă și azi.

— Ce doriți?

— Cu domnișoara Cora Lamenaire.

A râs, jucându-se cu bretonul.

— Eu sunt. Evident, asta nu vă spune nimic, nu aveți vârsta potrivită.

Eram mirat. Vedeam foarte bine că nu are vârsta mea și nu înțelegeam care-i legătura.

— Încă nu erați născut, a zis ea, și nici cu asta n-am înțeles ce voia să spună.

I-am întins coșul cu fructe confiate.

— Am fost trimis să vă aduc asta.

— Din partea cui?

— Ați sunat de mai multe ori la SOS Voluntari. V-ați gândit la noi, foarte drăguț, așa că și noi ne-am gândit la dumneavoastră.

M-a privit ca și cum îmi băteam joc de ea.

— Dar n-am sunat niciodată la SOS! Niciodată! Ce idee! De ce-aș suna la SOS?

Nu era mulțumită.

— Vi se pare că aș avea nevoie de ajutor? Ei, asta-i chiar bună!

Iar apoi a tresărit.

— A, știu! N-am sunat la SOS, ci pe domnul Solomon Rubinstein și…

— E același lucru, am zis eu. Uneori răspunde chiar el, când îi face plăcere!

— E ceva personal. Voiam să știu dacă mai trăiește, atâta tot. M-am gândit la el într-o seară, mă întrebam dacă mai e acolo. Așa că i-am dat un telefon ca să văd ce face.

Nu mai înțelegeam nimic. Domnul Solomon îmi spusese că n-o cunoaște. Chiar avusese un lapsus și își bătuse fruntea cu buricele degetelor ca să-și amintească numele ei.

— El îmi trimite coșul ăsta drăguț?

Domnul Solomon mă rugase să păstrez anonimatul. Când își revărsa faptele caritabile, nu căuta recunoștință. Îi plăcea să le facă bucurii altora, să aducă o mică rază de soare în viața oamenilor pentru care aceasta nu era roz. Un bilet de vacanță cu totul inclus cuiva care nu văzuse niciodată marea, un radio drăguț câteodată, i-am livrat chiar și un televizor unui bătrân care nu mai avea picioare și despre care i se spusese că e foarte trist. Chuck era foarte interesat de dărnicia asta. Pentru el, regele Solomon era un suplinitor, făcea interimat. *Interimat: perioadă de timp în care o funcție este exercitată de altcineva în locul titularului*. Așa scrie în dicționarul Petit Larousse. Pentru Chuck, regele Solomon înlocuiește pe cineva, având în vedere că titularul nu este prezent, și astfel se răzbună pe El, înlocuindu-L, ca să-I evidențieze absența. Am încercat să nu continui această conversație cu Chuck, nu știi niciodată ce mai scoate pe gură, iar uneori lucrurile astea te dau complet peste cap. Pentru el, regele Solomon făcea interimat ca să-I dea o lecție lui Dumnezeu și să-L facă de rușine. Pentru domnul Solomon, Dumnezeu ar fi trebuit să se ocupe de lucruri de care nu se ocupa, iar cum el avea mijloace, Îl înlocuia. Poate că Dumnezeu, văzând că un alt bătrân își revărsa binefacerile în locul Lui, s-ar simți ofensat, ar înceta să fie dezinteresat și ar arăta că poate face mai mult bine decât regele prêt-à-porter-ului, Solomon Rubinstein, Esq. Cam așa explica Chuck generozitatea și larghețea domnului Solomon. *Larghețe: atitudine mărinimoasă, dărnicie*. Eram destul de

amuzat de ideea că domnul Solomon îi dădea semnale luminoase lui Dumnezeu și încerca să-L facă de rușine. După aceea, Chuck l-a tratat pe regele Solomon ca pe un Harun al-Raşid ratat. Cunoscut și drept Harun al-Reşid, acesta a fost un erou din poveștile *O mie și una de nopți,* iubit pentru larghețea lui.

— Nebunu' ăsta bătrân vrea să fie iubit!

Iată ce mi-a îndrugat Chuck despre regele Solomon și cadourile lui. Eu nu vedeam decât un domn foarte în vârstă care se gândea la ceilalți, dat fiind că nu-i rămânea prea mult din propria viață și propria persoană. Stăteam așadar în fața doamnei mărunte care voia să știe dacă chiar domnul Solomon Rubinstein îi trimisese coșul cu fructe confiate, iar eu nu aveam pe unde să scot cămaşa, fiindcă el dorea să rămână incognito în interimatul lui.

— V-am întrebat dacă domnul Solomon e cel care…

— Nu, nu tocmai, ne place să facem un mic gest de prietenie din partea asociației noastre.

De data asta a priceput.

— A, înțeleg, e vorba de publicitate, a zis ea.

Probabil știa totuși că suntem voluntari și că nu avem de ce să ne facem publicitate. Nu eram la fel de renumiți ca SOS Prietenie, dar primeam sute de apeluri, iar domnul Solomon era recunoscut ca sprijin social. Chiar înrămase o diplomă de mulțumire din partea orașului Paris și avea cele mai bune mărturii și din provincie.

I-am explicat puțin toate astea și am observat că mă privea foarte atentă, însă nu ca și cum m-ar fi ascultat. Era ciudat. Părea să mă studieze în detaliu, umerii, nasul, bărbia, toată gura, ce mai, și deodată a închis ochii, și-a dus mâna la inimă și a rămas așa o clipă. Apoi a oftat adânc și a revenit la normal. Nu înțelegeam de ce i-am produs reacția asta.

— Intrați, intrați.

— Nu, mulțumesc, nu pot staționa, n-am acoperit lampa.

— Ce lampă, Dumnezeule?

— Lampa de taxi. Sunt taximetrist.

Ea a început iar să-mi studieze toată fața. Părea că ezită între nas, ochi și gură și s-a întristat, ca şi cum ar fi lipsit ceva.

— Aveți o grămadă de meserii! Taxi, SOS și mai ce?

— Mă ocupam mai ales de mici reparații și depanări, iar apoi

totul a luat proporții. Domnul Solomon a apelat la mine, pentru că are nevoie de cineva care să facă livrări la domiciliu.

Așezase coșul cu fructe confiate pe masă, lângă o dansatoare gitană care-și arăta dantelele.

— Deci nu domnul Solomon îmi trimite astea? Sunteți sigur?

— Există întotdeauna o carte de vizită pe care scrie de la cine sunt.

Cartea era prinsă cu un bold de celofan, iar domnișoara Cora a găsit-o repede. Nu scria decât SOS cu litere de tipar. Domnul Solomon scrisese el însuși SOS.

Domnișoara Cora a pus-o pe masă. Părea dezgustată.

— Ce catâr! Asta pentru că i-am salvat viața, evreu fiind, sub ocupație. Nu-i place să-și amintească.

Nu înțelegeam de ce domnul Solomon ar fi purtat pică cuiva care îi salvase viața, evreu fiind, și de ce i-ar fi purtat atâta pică acestei femei, încât să-i trimită fructe confiate fără să-și dea numele. Probabil că existau încurcături mai vechi între ei, altfel domnul Solomon nu m-ar fi delegat din partea lui incognito și nu s-ar fi prefăcut că abia o cunoaște pe doamna asta. Am vrut să plec, dar a insistat să mai rămân puțin, cât să beau un pahar cu cidru, care mie nu-mi place, și pe care l-a adus de la bucătărie într-o carafă cu două pahare pe o tavă. Ne-am așezat și am povestit puțin. Nu știam dacă-mi ceruse să mă așez ca să-i țin companie, pentru că se simțea singură, nu cred că avea nevoie de aşa ceva, dat fiind că apartamentul arăta chiar bine și nu părea să-i lipsească nimic. Când o duci bine, ai întotdeauna cu cine să stai de vorbă. S-a așezat pe o pernă albă, un fel de fotoliu capitonat, jos și larg, și la început a rămas puțin cu paharul de cidru în mână, observându-mă atentă, ca mai înainte, jucându-se cu bretonul, cu un zâmbet ușor caraghios și fără stânjeneală că mă studia astfel, căci la vârsta ei își permitea. Atunci am înțeles brusc că probabil îi aminteam de cineva și mi-am adus aminte că, prima dată când îl întâlnisem și mă invitase la o cafea, domnul Solomon păruse uluit, de parcă aveam o mutră care-l impresionase din motive doar de el știute. Îmi beam cidrul, în timp ce domnișoara Cora mă cerceta cu atenție și zâmbea cu gândul la o idee din mintea ei, iar mie nu-mi place deloc cidrul, totuşi trebuie să fii corect. După vreo trei minute bune, când deja începeam să-mi zic da' ce naiba, m-a întrebat dacă-

l cunoșteam pe domnul Solomon de multă vreme și dacă acesta îmi vorbise despre ea, iar când am negat, a părut foarte nemulțumită, de parcă ea nu avea nici o importanță. Mi-a spus că fusese interpretă realistă, așa se numea pe vremuri, când se cânta altfel decât azi. Cântecul realist[1] e un gen care presupune multă suferință, pentru că e un gen popular. A fost la modă mai ales la începutul secolului, când nu exista asigurare socială și se murea pe capete de sărăcie și de tuberculoză, iar iubirea era mult mai importantă decât astăzi, căci nu existau nici mașini, nici televizoare, nici vacanțe, și când erai copil din popor, iubirea era tot ce puteai avea mai bun.

— Mai târziu, prin anii douăzeci-treizeci, au fost Fréhel și Damia, și mai ales Piaf, bineînțeles, care venea chiar de pe stradă și avea inima ca pe vremea cusătoreselor și a proxeneților. Iar eu făceam parte din tradiția asta, ca să vezi...

M-a tutuit. Apoi s-a ridicat și s-a dus să pună un disc, *Soupirs Barbès*, și i-am recunoscut vocea. Se vedea că-i făcea plăcere să se asculte. Am ascultat-o și eu o jumătate bună de ceas. În *Soupirs Barbès* era ucisă cu lovituri de pumnal de peştele ei pentru că întâlnise un băiat de familie bună care voia să o salveze de la a face trotuarul; în *La Lionne*, ea este cea care-l ucide pe el, ca să-și salveze fiica de aceeași soartă. În toate e vorba doar de femei care ajung târfe fără să vrea, sau de tinere mame repudiate, care se aruncă în Sena cu pruncii lor ca să scape de rușine. Nici măcar nu știam că existaseră asemenea vremuri. Cel mai mult m-au emoționat *L'Archiduc*, în care o fată se îngroapă într-un bordel din cauza unei dezamăgiri în dragoste, și *Encore une*, în care amanții dansează ultima dată împreună, iar apoi sunt uciși de un șef din lumea interlopă. Îmi venea să mă ridic și să opresc discul, habar n-avem că există asemenea suferințe, când nu lipsesc posibilitățile. Apăreau și multe spitale în cântecele astea, când nu era închisoarea, ghilotina sau soldații din Bat' d'Af'[2]. Domnișoara Cora mă privea fericită în timp ce ascultam, simțeam că erau cele mai bune clipe ale ei și că era mulțumită să mai aibă public. Am întrebat-o dacă mai cântă și acum și mi-a explicat că e un gen muzical care nu mai este la modă, pentru că azi nu mai sunt aceleași suferințe ca pe vremuri, ar trebui găsite altele, dar tinerii nu mai au inspirație și tinerii comandă acum, mai ales în muzică.

Și în orice caz ea e prea bătrână.

— Depinde ce înțelegem prin bătrân sau bătrână, domnișoară Cora. Domnul Solomon merge pe optzeci și cinci de ani și încă se ține bine, pe cuvânt.

Nu spuneam asta ca să fiu politicos, și ea se ținea bine, ca înfățișare. Doar văzând-o cum merge, nu i-ai fi dat mai mult de șaizeci și cinci de ani, simțeai că e încă femeie și că-și păstrează siguranța feminină. Când o femeie a fost foarte în vogă în tinerețe, îi rămâne o oarecare siguranță. Când se mișca, ținând o mână pe șold, se vedea că încă nu se dezobișnuise. Păstrase aceeași idee despre trupul ei, avea încredere în sine, cum s-ar zice, își amintea bine de ea însăși domnișoara Cora. M-am uitat puțin în jur în timp ce ea punea discurile la loc, dar erau prea multe lucruri de toate felurile, podoabe și obiecte care nu serveau la altceva decât că erau acolo și n-am putut să văd nimic în afară de fotografiile de pe pereți, numai cu personalități istorice. I-am recunoscut pe Josephine Baker, Mistinguett, Maurice Chevalier, Raimu și Jules Berry. A observat că mă interesau și mi i-a prezentat pe ceilalți: Dranem, Georges Milton, Alibert, Max Dearly, Mauricet și încă cineva. I-am explicat că mergeam deseori la cinematecă, unde trecutul este bine păstrat și reconstituit, ceea ce e minunat pentru celebrități. Apartamentul era zugrăvit în alb, mai puțin într-un loc unde era roz și mai degrabă vesel, în ciuda tuturor oamenilor dispăruţi de pe pereți. Mă aflam deja acolo de-o oră întreagă și nu mai aveam nimic să ne spunem. Domnișoara Cora a dus tava la bucătărie, iar eu am aruncat o privire în camera vecină, în care era un pat acoperit cu mătase roz, iar pe el un fel de clovn mare, alb-negru, culcat pe o parte, cât să rămână loc alături. Era ciudat că nu avea un cățeluș. Vezi deseori pe stradă bătrâne cu câte-un câine mic de tot, căci cu cât suntem mai mici, cu atât avem mai mare nevoie de cineva. Mai erau și alte păpuși, ici-colo, și un urs koala mare, într-un fotoliu, ca în Australia, unde mănâncă frunze de eucalipt și sunt foarte faimoși.

— Ăsta-i Gaston.

Domnișoara Cora se întorsese și mă simțeam puțin jenat că trăsesem cu ochiul în camera ei, în schimb ea era tare încântată.

— E Gaston, vechiul meu clovn. Mi-a fost dăruit în 1941, după o gală în Toulon. E ceva timp de-atunci și uneori trebuie să-i schimb

complet hainele.

Începuse iar să mă privească ciudat, ca mai devreme, jucându-se cu bretonul.

— Îmi amintești de cineva, a zis ea, apoi a râs puțin stingherită și s-a așezat din nou pe fotoliu. Ia loc.

— Trebuie să plec.

Nu mă asculta.

— Nu ai fizionomia cuiva din zilele noastre… De fapt, cum te cheamă?

— Jean.

— Nu ai fizionomia cuiva din prezent, Jeannot. Ai mutra cuiva de odinioară. Chiar dacă mă doare să te văd în blugi și tricou. Francezii nu mai sunt cum erau. Nu mai au aerul popular. Tu ești încă de acolo, de pe stradă, cea adevărată, din mahala. Când se uită cineva la tine, își spune: Ei, unul a scăpat teafăr.

— De unde să scap teafăr, domnișoară Cora?

A ridicat din umeri.

— Nu știu ce să zic. Astăzi nu mai sunt bărbați adevărați. Până și bandiții par oameni de afaceri.

A oftat. Stăteam în picioare, așteptam să plec, însă ea uitase de mine. Domnișoara Cora visa, răsucindu-și bretonul pe degete. Părea pierdută în unul dintre cântecele realiste cu răufăcători și trotuare. Dar înțelegeam ce voia să spună în privința mutrei mele. Știam asta, fiind cinefil. Văzusem *Casca de aur*, *Copiii paradisului* și *Pépé le Moko*. E ciudat cât de diferit pot să fiu de ei.

— Domnișoară Cora…

Nu voia să plec. Avea o cutie cu bomboane de ciocolată pe comodă și s-a ridicat să mă servească. Am luat una, iar ea a insistat să mai iau, să mai iau.

— Nu mănânc niciodată bomboane de ciocolată. În meseria mea trebuie să te menţii în formă. Acum e moda retro, așa că poate o să am un turneu în provincie. E în discuție. Tinerii sunt interesați de istoria muzicii. Mai ia una.

A luat și ea una, râzând.

— N-ar trebui să vă privaţi de ciocolată, domnișoară Cora. Trebuie să profitați de viață.

— Trebuie să mă mențin în formă. Nu atât pentru public, cât pentru mine. E deja destul să fii o femeie rănită.

— Cum adică rănită?

— De trecerea anilor, a zis ea și am râs amândoi, apoi m-a condus la ușă. Mai treci pe la mine.

Am mai trecut. Simțeam că nu are pe nimeni, lucru care se întâmplă adesea când ai fost cineva şi nu mai ești. Trebuia să beau de fiecare dată cidru cu ea și-mi vorbea despre succesele ei, dacă n-ar fi fost războiul și ocupația, ar fi ajuns o stea națională, ca Piaf. Îmi punea să ascult discurile ei, ceea ce e un bun mod de-a vorbi cu cineva când nu ai nimic să-i spui, aveți din start ceva în comun. Îmi amintesc de un cântec al domnului Robert Maleron, pe muzică de Juel și Marguerite Monnot, căci nu trebuie uitați cei care îți dăruiesc talentul lor. Pe când discul se învârtea, domnișoara Cora îl acompania, fredonând ea însăși cu plăcere:

Avea un aer foarte blând,
Ochi visători, puțin nebuni,
Cu licăriri stranii,
Ca mulți băieți din nord,
Părul scăldat în aur,
Un zâmbet de înger…

Domnișoara Cora îmi zâmbea în timp ce cânta, de parcă eu eram băiatul respectiv, dar întotdeauna faci asta cu publicul tău.

Avea o privire foarte blândă,
Venea de nu știu unde…

Îmi zâmbea și, chiar dacă știam că nu e ceva personal, totuși mă simţeam puțin stingherit.

O dată m-a întrebat:

— Și regele Solomon? Ești sigur că nu el te trimite? Se pare că-i place să facă daruri.

— Nu, domnișoară Cora, vin singur.

A băut puțin cidru.

— O să-mplinească în curând optzeci și cinci de ani.

— Da, e mare lucru.

— Ar fi cazul să se grăbească.

Nu pricepeam de ce domnul Solomon trebuia să se grăbească, la

vârsta lui. Dimpotrivă, avea tot interesul să nu se grăbească. Țineam mult la el și voiam să-l văd în viață ani îndelungaţi.

1. Stil muzical popular în Franța între anii 1880 şi 1945, influențat de realismul și naturalismul literar, reflectând perspectiva asupra lumii a celor neprivilegiaţi.
2. Acronim pentru Batalioanele de Infanterie Ușoară din Africa, formate din soldați francezi cu probleme disciplinare grave sau cu dosare penale care își făceau serviciul militar în Africa de Nord.

VII

N-am mai revăzut-o pe domnișoara Cora o bucată de vreme, vreo două-trei săptămâni. Mă gândeam uneori la ea, e greu pentru o femeie să se lase jefuită de viață, mai ales pentru cineva care cunoscuse favorurile publicului. Într-o seară a sunat la SOS ca să mă solicite ca taximetrist, dar nu era tura mea, s-a dus Tong, care mi-a spus că nu era mulțumită și nu-i adresase nici un cuvânt, decât ca să-l întrebe cu ce mă ocupam și dacă era adevărat că sunt depanator și ce legătură aveam cu SOS, unde era nevoie de competențe psihologice și intelectuale pe care eu nu le aveam. Asta m-a făcut să râd și mi-am amintit că domnul Solomon mă întrebase dacă făcusem închisoare. Eram judecat după moaca mea, ce mai. Tong îi explicase că sunt genul de om care nu poate trăi cu el însuși și că am probleme cu mediul înconjurător. Era adevărat, precum și că mă interesau mult celelalte specii, mai ales cele pe cale de dispariție, motiv pentru care mă împrietenisem cu domnul Solomon. Tong încercase să-i vorbească domnișoarei Cora despre religia orientală, în care viața e considerată sacră, și nu doar la vaci, ca în India, ci până la cea mai mică muscă. Asta n-o interesase pe domnișoara Cora, care se gândea la altceva, așa că el lăsase baltă subiectul, ca să n-o plictisească. Am vorbit apoi despre asta în cameră, iar Chuck, care studia la masa de lângă fereastră, ne-a întrebat despre ce-i vorba. I-am explicat puțin.

— E vorba despre o femeie care merge pe șaizeci și cinci de ani sau mai mult și care a fost cineva la vremea ei. E amuzant că și-a păstrat vechile obiceiuri.

— Ce obiceiuri?

— Să fie tânără și frumoasă. Să placă, adică. La unii, toate astea

trec, dar nu la ea.

— Nu există nimic mai trist decât o femeie care se agață.

— Acum chiar că bați câmpii. Domnișoara Cora nu se agață, nu se fandosește, își păstrează toată demnitatea. Are chipul puțin șifonat, desigur, timpul și-a lăsat amprenta asupra lui, așa cum trebuie, și probabil că de asta i-a trimis domnul Solomon fructe confiate. Se pare că ea i-a salvat viața, evreu fiind, sub ocupație.

— I-auzi la el! a zis Chuck, de care domnului Solomon îi plăcea mult ca fenomen. Mi-au spus la centrul de apel că cheltuiește pe puțin zece mii de franci pe lună, întotdeauna pentru bătrâni, pentru înaintași, cum le spune el. Nu se gândește decât la el.

— Dacă vrei să spui că știe ce-nseamnă să fii foarte bătrân și singur…

— La el e vorba de dorința de putere. La binefăcători e întotdeauna nevoia de-a domni. A fost regele pantalonilor atâta vreme, încât acum se crede rege pur și simplu. Regele Solomon. Ca ăla din vremurile biblice.

După ce Chuck a plecat, am căutat în dicționar. Am găsit că celălalt rege Solomon era urmașul lui David, care a construit cetăți, și-a echipat armata cu care de luptă și a încheiat alianțe, dar care a murit oricum și nu s-a ales nimic de el. Petit Larousse zicea că înțelepciunea lui a ajuns legendară în tot Orientul și în Vechiul Testament. Era la fel de cunoscut pentru dărnicia lui, la asta semăna din nou cu domnul Solomon, care-și risipea, la rândul lui, generozitatea. Mă gândeam uneori la asta când duceam din partea lui cadouri cuiva care nu mai aștepta nimic. Unii erau atât de obișnuiți să fie uitați, încât atunci când le lăsam la ușă daruri anonime, credeau că picaseră din cer și că Cineva de-acolo de sus își amintise de ei. Mie nu mi se pare că e dorință de putere și nebunia grandorii, dar poate că Chuck are dreptate când zice că domnul Solomon are un fel politicos de a critica cerul și de a-i pricinui remușcări.

Într-o zi făceam cumpărături cu domnișoara Cora, care îmi comandase taxiul cu o seară înainte, și am ajutat-o să-și ducă sus pachetele. Mi-a oferit din nou cidru, iar când să plec, mi-a zis:

— Stai jos. Vreau să vorbim.

M-am așezat pe un scaun, iar ea, pe fotoliul alb și am așteptat cât timp își sorbea încet cidrul, gândindu-se cu un aer preocupat,

chiar grav, de parcă avea să-mi propună o afacere.

— Ascultă, Jeannot. Te-am observat cu atenție. De-asta te-am făcut să vii de mai multe ori, ca să fiu sigură. Ai fizionomia necesară. Am remarcat asta imediat. Ai ceea ce se cheamă magnetism animal. Crede-mă, mă pricep. Sunt din breaslă, am făcut turul. O înfățișare ca a ta nu mai există astăzi în lumea spectacolului. A devenit show-business, s-a pierdut. De la tânărul Gabin încoace n-a mai fost nimeni. Belmondo ar fi putut fi, dar a pierdut în greutate. Lino, da, dar nu mai are vârsta. O să mă ocup de tine. O să fac din tine o vedetă, o să faci furori. Magnetism animal nu mai există. Nu mai sunt decât pisoiași azi. Toți de categorie ușoară. Lasă-te pe mâna mea. De mult mă gândesc să mă ocup de cineva, ca să-i dau o șansă. Doar că tinerii pe care-i văd eu sunt de mâna a doua. Nu mai există bărbați adevărați. Dar tu ai o naturalețe. Am simțit-o de când te-am văzut. Iar eu te pot ajuta.

Am rămas trăsnit. Eram jenant să simt o femeie în vârstă atât de disperată, încât să-mi propună să mă ajute. Nu mai putea visa pentru ea, așa că începea să viseze în locul meu. Celebritate, cozi la intrarea în săli, fotografii peste tot. Ar mai fi vrut asta pentru ea, dar era prea târziu.

— Ai într-adevăr un soi de naturalețe, Jeannot. Adevărata fizionomie populară. E ceva care apare rar, e de-a dreptul enervant, nu știu de ce. Uite, de cum ai o muncă fizică, nu mai găsești francezi. Sunt algerieni, negri, tot ce vrei, dar nu francezi. În lumea spectacolului, nu mai sunt decât slăbănogi. N-au suflu, sudoare, vână, le lipsește cartierul, strada din spate. Dă-mi un an sau doi și vei avea toți producătorii la picioare.

Stăteam acolo cu cel mai tâmp zâmbet pe buze, strângeam până și genunchii, ca o fată mare. Știam prea bine că doar visa puțin pe seama mea și nu trebuia sub nici o formă s-o descurajez, tot ce poți face mai bun ca voluntar e să ajuți pe cineva să viseze.

— Știi, Piaf, ea l-a făcut pe Aznavour, ea l-a făcut pe Montand, ea l-a făcut pe… ăsta, cum îl cheamă, în fine, nu-mi aduc aminte în momentul ăsta, atât de mult i-a ajutat pe unii. Nu-i nimic mai frumos decât să ajuți un tânăr.

— Știți, domnișoară Cora, aș vrea eu, dar…

— Dar ce?

A râs.

— Serios, acum, sper că nu-ți închipui cumva... Doar nu-ți închipui că mă gândesc la porcării, la vârsta mea? Bărbați am avut destui, nu asta mi-a lipsit în viață, să știi. Am terminat de mult cu prostiile astea. Îți iau douăzeci la sută din venituri și cam atât. Nu zece, ca alții, ci douăzeci, pentru că voi avea cheltuieli.

Eram întru totul de acord, ca s-o ajut. Am fost întotdeauna gata să fac orice ca să alin suferința cuiva. Am pata asta cu protejarea naturii și a speciilor amenințate de mediu și nu-i nimic de făcut. Nu știu de unde m-am ales cu ea. Chuck zice că aș fi fost primul creștin, dacă era posibil. Dar eu cred că-i egoism și că mă gândesc la alții ca să nu mă gândesc la mine, lucru de care mă tem cel mai tare pe lume. De îndată ce mă gândesc la mine, mă apucă neliniştea.

— Eu sunt de acord, domnișoară Cora. Îmi place mult cinemaul.

— Atunci ai încredere în mine. Cunosc încă mulţi oameni din lumea spectacolului. Dar înțelegi că nu trebuie să te grăbești prea tare, nu-i ceva care se face de pe-o zi pe alta. Treci pe la mine din când în când, iar eu trebuie să știu unde te găsesc, dacă se ivește vreo ocazie. O să câștigi milioane și fotografia ta o să apară peste tot. Crede-mă, am fler pentru lucrurile astea.

Era mulțumită.

— Mi-am dat seama numaidecât. Ai ceea ce se cheamă o mutră de iubit.

— E un film cu Jean Gabin care se numește așa, *Gueule d'amour*.

— Gabin, l-am cunoscut înainte de război, când se filma *Pépé le Moko*. Mireille Balin[1] îmi era prietenă. Și ea a fost dată uitării, a murit necunoscută. Tu ai picat la țanc. Nici că se putea mai bine. Ai noroc.

Am răspuns prudent, ca să par realist:

— Să vedem.

Chiar am adăugat ca să dovedesc că o cred:

— Douăzeci la sută e cam multișor.

— O să am cheltuieli. Pentru început, va trebui să-ți facem nişte fotografii bune. Și nu de către oricine.

S-a dus să-și caute poșeta. Când mergea pe tocuri, era încă foarte feminină. Nu avea picioarele țepene, ca alte doamne de vârsta ei, și ținea o mână pe șold, unduindu-se. Doar pe chipul ei se vedea. A scos câteva bancnote din poșetă și mi le-a întins, pur și

simplu, fără să le numere măcar. Mi s-a făcut greață și cu greu mi-am păstrat zâmbetul cunoscut pe buze. La ea era cu adevărat panică sau nu știu ce, ca să mai creadă încă puțin.

— Ține. Cunosc un fotograf bun, Simkin. Cred că mai trăiește. E cel mai bun. I-a fotografiat pe toți. Raimu, Gabin, Harry Baur.

Îi tremura vocea. Parcă mi-ar fi cerut de pomană întinzându-mi pumnul de bancnote. Le-am băgat în buzunar.

— N-o să te pun să iei lecții de dicție, asta nu. Vocea o ai. Cea adevărată, care sună încă a Paris, care vine din stradă, așa trebuie să rămână. Să ai dicţie ar fi ca și cum te-am amputa. Du-te acum. Și stai liniștit…

Pe urmă a zis ceva incredibil.

— N-o să te las să cazi.

Am plecat. Am intrat într-un bar și am băut două tării, ca să-mi ridic moralul, iar dacă s-ar fi putut, aș fi sângerat pe tejghea. Ca un câine dintr-un adăpost care te privește de după gratii. Au ceva în privire. Ceva implorator. Asta la nemernici se numește sentimentalism.

1. Partenera lui Jean Gabin în filmul *Gueule d'amour*, regizat de Jean Grémillon în anul 1937.

VIII

Nu m-am întâlnit cu domnișoara Cora zece zile. Mă sunase de trei ori la SOS, dar voiam să las să treacă ceva timp ca să n-o obișnuiesc prea tare. Nu trebuia s-o încurajez prea mult să viseze, doar un pic, altfel ți se sparg toate în cap după aceea. Mă gândeam deseori la ea, aș fi vrut s-o ajut să găsească un loc public unde să cânte, să urce din nou pe scenă, cum se zice la artiști. Odată, am primit o comandă cu o zi înainte de la domnul Salver, un mare producător căruia îi plăcea de mine, vorbeam mereu despre cinefilie în timpul cursei, tocmai revăzusem la Mac-Mahon filmul *Supă de rață*, în care e scena de dispreț regal când ghiuleaua tunului intră pe o fereastră, străbate camera și Groucho sare pe un scaun cu trabucul și trage perdeaua, ca să împiedice următoarea ghiulea să intre. E într-adevăr o atitudine de dispreț invincibil, nici că s-ar putea mai mult. Ți-ar trebui un tupeu nemaipomenit ca să tratezi astfel ghiulelele de tun și pericolul mortal, iar Groucho avea mai mult decât oricine. Dacă există un lucru pe care moartea probabil că-l detestă mai presus de orice e s-o tratăm cu nonșalanță, cu un dispreț regal, și tocmai asta făcea Groucho Marx. De altfel, și el a murit. Ei bine, când l-am dus pe domnul Salver cu taxiul până la Roissy, am avut timp să vorbim și am profitat ca să-l întreb dacă o cunoștea pe vedeta cântecului dinainte de război Cora Lamenaire. Domnul Salver este la rândul lui din generația aceea și s-a ocupat de spectacol toată viața.

— Cora Lamenaire? Îmi spune ceva numele.

— E cântăreață realistă.

— A murit?

— Nu, dar nu mai cântă. Cred că din cauză că-i prea multă

suferință în cântecele ei. Nu mai e la modă.

— Cora Lamenaire, Cora… Da, sigur! Era prin anii treizeci, pe vremea Rinei Ketty. *Voi aştepta mereu întoarcerea ta*[1]… Mai trăiește?

— Nu e chiar așa de bătrână, domnule Salver. Șaizeci și cinci de ani cel mult.

El a râs.

— Mai tânără decât mine, în orice caz… De ce? Dumneata o cunoști?

— Mi-ar plăcea s-o ajut să mai cânte, domnule Salver. Cu public. Oare ați putea să-i găsiți un contract undeva?

— Dragul meu, azi cântecul e al tinerilor. Ca tot restul, de altfel.

— Credeam că stilul retro e la modă.

— A trecut și asta.

— Costă mult să închiriezi o sală?

— Trebuie s-o și umpli, iar publicul nu s-ar duce să vadă o doamnă în vârstă pe care n-o cunoaște nimeni.

— O sală mică, în provincie, o singură dată, n-o fi costând milioane. Am niște economii. Și un prieten care are mijloace, regele Solomon, îl știți…

— Regele Solomon?

— Da, înainte era regele pantalonilor. Prêt-à-porter. E foarte darnic. Îi place să fie mână largă, cum se zice.

— I-auzi. Unde se zice așa? Nu cunoșteam expresia asta.

— E un om foarte mărinimos. Poate am reuși să închiriem o sală și să strângem public. E dezgustător, domnule Salver, să uităm oamenii care au existat, ca Rita Hayworth, Hedy Lamarr sau Dita Parlo.

Domnul Salver părea șocat.

— Ca să vezi, ești chiar pios pentru un cinefil!

— Poate că ar reuși să mai cânte, măcar o dată, sunt gata să plătesc eu sala.

Vedeam chipul domnului Salver în oglinda retrovizoare. Făcuse ochii mari.

— Prietene, ești cel mai uimitor șofer de taxi pe care l-am întâlnit vreodată!

Am chicotit.

— O fac intenționat, domnule Salver. Asta-mi aduce clienți.

— Eu nu glumesc. Uimitor de-a dreptul! Și faptul că știi numele lui Hedy Lamarr și… al celeilalte…

— Dita Parlo.

— Da. Dar las-o pe biata doamnă în pace. O să iasă o catastrofă îngrozitoare și n-o să-și revină după aceea. Las-o cu amintirile ei, e mult mai bine așa. De altfel, e o cântăreață de categoria a doua.

Am tăcut ca să nu intru în conflict cu el, dar nu mi-a plăcut ce-a zis. Abia cunoștea numele domnișoarei Cora, așa că n-avea de unde să știe dacă era de prima, a doua sau a treia categorie. Când ai uitat complet pe cineva, nu-ți rămâne decât să taci din gură. Iar domnișoara Cora încă avea vocea intactă, o voce ciudată, aspră, nostimă. Nu înțeleg pe ce baze își permitea să judece.

M-au demoralizat de tot faptul că n-am putut s-o recuperez pe domnișoara Cora și gândul că nu putea să reînvie ca interpretă. Domnul Salver poate că era un mare producător, dar nu și un adevărat cinefil, din moment ce nu-și amintea nici de Dita Parlo. Eram furios și n-am mai vorbit cu el. L-am lăsat la aeroport și i-am dus mașina în garaj lui Tong, mi-am luat bicicleta cu motor Solex și am mers la biblioteca municipală din Ivry, unde am cerut un dicționar mare. Mi-am petrecut patru ore bune citind cuvinte pline de sens. Sunt un fanatic al dicționarelor. E singurul loc din lume unde totul are o explicație și unde există liniște sufletească. Cei care au scris dicționare sunt absolut siguri de tot ce-i înăuntru. Căutați *Dumnezeu* și îl găsiți cu exemple ajutătoare, ca să înlăture orice dubiu: *ființă eternă, creator și suveran, stăpânul universului (cu acest sens, se scrie cu majusculă), ființă superioară omului, însărcinată cu protecția tuturor lucrurilor vii*, scrie acolo clar, e suficient să te uiți la D, între *dumneavoastră* și *dumping: export de mărfuri, la prețuri mai scăzute decât cele de pe piața internă și mondială, practicat de unele ţări cu scopul de a înlătura concurența*. Sau un alt cuvânt care-mi place mult și cu care mă delectez adesea în dicționarul de buzunar, pe care-l am la îndemână în taxi, *imortal: care nu este supus morții*, e un cuvânt care-mi face mereu plăcere, e bine de știut că există în dicționar. E ceea ce mi-ar plăcea să le dau domnișoarei Cora și domnului Solomon și cred că, la aniversarea de optzeci și cinci de ani a celui din urmă, o să-i dăruiesc un dicționar.

1. Fragment din şlagărul *J'attendrai*, înregistrat de Rina Ketty în 1938.

IX

În fiecare seară, la ora șapte, mergeam să o aștept pe Aline, în strada Ménil. De fiecare dată când trecea pe lângă mine, îmi zâmbea prietenește. Iar apoi, deodată, a încetat să-mi zâmbească și trecea pe alături, cu privirea ațintită înainte, ca și cum nu m-ar fi văzut. Era un semn bun, însemna că acum era într-adevăr atentă la mine. Nu voiam s-o agăţ, o lăsam să dospească. E bine întotdeauna să ai ce să-ți poți imagina. E adevărat că uneori asta merge prea departe și apoi cazi de nu te vezi. Am remarcat de multe ori că e ceva cu realitatea care nu-i tocmai pus la punct. Apoi, într-o seară, a ieșit și a venit direct la mine, de parcă știa că sunt acolo și se gândise la asta.

— Bună. Am primit un dicționar nou care ar putea să te intereseze. Complet actualizat.

A zâmbit.

— Dar, desigur, dacă nu știi încă exact ce cauți…

— E normal, nu? Când știm ce căutăm e ca și cum am fi găsit deja…

— Ești student?

— Eu? Nu. Mă rog, da, ca toată lumea… Sunt autodidact.

Am râs ca să destind atmosfera.

— Am un prieten, Chuck, care zice că sunt un autodidact al angoasei.

M-a privit cu atenție. Din cap până-n picioare. Genul de privire care te dezbracă de tot. Mai lipsea să-mi ceară și o probă de urină.

— Interesant.

Apoi a plecat. Iar eu am rămas acolo, frământându-mă. Interesant. La naiba.

Am dormit prost, iar a doua zi dimineață m-am prezentat la domnul Solomon ca să-l duc la dentist, cum rămăsese stabilit. Hotărâse să-și îmbrace toți dinții ca să le înnoiască aspectul. Îmi explicase că acum se făceau niște faţete care durau douăzeci de ani, chiar mai mult, datorită progresului în domeniul îmbrăcării dinților. Ceea ce însemna că domnul Solomon ar fi trebuit să le schimbe doar la vârsta de o sută zece ani. N-am văzut niciodată un tip așa de hotărât ca el să nu moară. Noile fațete aveau să-l coste douăzeci și cinci de mii de franci și mă întrebam la ce i-ar fi folosit și ce așteptări avea. Își face totul de cea mai bună calitate, de parcă încă ar merita osteneala. Când îl vezi aranjându-se în fața oglinzii, ai zice că vrea încă să placă, așa cum un bărbat îi place unei femei. Își pune și o perlă mare la cravată, ca să-și dea mai multă valoare.

I-am vorbit despre domnișoara Cora în timp ce se pregătea.

— A, da, așa-i, am uitat… Cum merge treaba cu ea?

— Mi-a zis că am o fizionomie ca în cântecele ei și că-i amintesc de cineva. Mi-a pus să ascult discuri cu tot felul de suferințe din popor. Era înainte de vremea ei, dar asta-i place să cânte. Bandiți, strada Lappe, ultima java[1] și un glonț în inimă la final. Mie mi se pare că erau timpuri mai degrabă bune, căci oamenii nu trebuie să fi avut prea multe griji ca să inventeze astfel de lucruri.

Domnul Solomon a părut amuzat. Chiar a râs ușor, mulţumit, de parcă i-aș fi făcut o bucurie. Apoi, spre surprinderea mea, a râs din toată inima, cum nu-l auzisem niciodată, după care a spus:

— Biata Cora. Nu s-a schimbat deloc. Așa credeam și eu. Nu m-am înșelat.

Atunci am înțeles că o cunoștea pe domnișoara Cora mai bine decât voia să recunoască. Mi-am amintit că ea îi salvase viața, evreu fiind, sub ocupaţie, și îmi doream tare mult să înțeleg de ce el îi purta pică, de parcă ar fi fost ceva care nu se face.

— Cred că trebuie să o vizitezi în continuare, dragul meu Jean.

L-am întrebat dacă domnișoara Cora chiar a fost cineva la vremea ei.

— Cred c-a fost destul de cunoscută. Nu-i nimic mai trist decât celebritatea și adulaţia publicului, când nu le mai ai. Du-i câte un buchet de flori din când în când, o să-i facă plăcere… Poftim…

A scos câteva bancnote de o sută de franci din portofel și mi le-a întins cu două degete.

— Sigur îi e greu. Anii trec și când nu ai pe nimeni… Ar fi făcut o carieră frumoasă, cu vocea ei ciudată, puțin răgușită, aspră oarecum…

A tăcut, ca să asculte parcă mai bine vocea domnișoarei Cora în amintirile lui, puțin răgușită, aspră oarecum.

— Zilele trecute am găsit un vechi disc de-al ei, la piața de vechituri. Am dat peste el din întâmplare. Avea un stil aparte. Nu-i ușor să te uiți, știi. Da, du-i flori, ca s-o ajuți să-și amintească. Ar fi putut face o carieră frumoasă, dar avea o inimă nebună.

— Nu văd cum altfel am putea avea inima, domnule Solomon. Când nu avem inima nebună înseamnă că nu avem inimă deloc.

A părut surprins și m-a privit o clipă atent, ceea ce m-a făcut să cred că nu mă observase niciodată cu adevărat.

— Aşa e, ai dreptate, Jeannot. Dar să ai o inimă nebună e una și să ai inima proastă de-a dreptul e cu totul alta. O inimă proastă poate pricinui multe suferințe și nu doar ţie… ci și altora. Poate distruge o viață sau chiar două. Am cunoscut-o prea puțin.

— Se pare că v-a salvat viața, domnule Solomon.

— *Ce?*

— Da, se pare că v-a salvat viața, evreu fiind, sub ocupație.

N-ar fi trebuit să spun niciodată asta, niciodată. Mă trec și acum fiori când mă gândesc. Am crezut că domnul Solomon o să aibă un atac. S-a încordat, a avut un fel de tremurat convulsiv din cap, deși e un om care nu tremură niciodată, dimpotrivă. S-a făcut pământiu la faţă, apoi a împietrit pur şi simplu, încât mi-am imaginat că n-o să se mai mişte niciodată, de parcă aș fi făcut din el un monument istoric. Sprâncenele îi erau împreunate, maxilarele, încleștate, avea o expresie de mânie neînduplecată, încât mă așteptam să-l văd aruncând fulgerul din cer în augusta lui furie.

— Domnule Solomon! am strigat eu. Nu mai faceți figura asta, mă speriați!

S-a destins puțin, apoi încă puțin și a râs fără zgomot, ceea ce iar nu mi-a plăcut, căci era un râs amar.

— Da, în fine, vorbește verzi și uscate, a zis el. Du-i totuși flori.

S-a ridicat din fotoliu, ajutându-se puțin cu mâinile, dar fără prea mare efort, și a făcut câțiva pași ca să se dezmorțească. Stătea în mijlocul biroului său mare, îmbrăcat în costumul gri în carouri prinţ de Ţara Galilor. Și-a luat pălăria impecabilă, mănușile și

bastonul cu mâner de argint în formă de cap de cal, căci domnul Solomon era puțin turfist. A mai rămas o clipă pe gânduri, cu privirea plecată.

— În fine, astfel de lucruri se întâmplă, a zis el, fără să precizeze ce lucruri, căci n-ar mai fi terminat dacă ar fi enumerat toate lucrurile care se pot întâmpla.

A oftat și s-a întors puţin către fereastra care dă spre bulevardul Haussmann și spre o școală de dans de peste drum, la etajul al doilea, deasupra coaforului. Se vedeau cupluri care dansau de cincizeci de ani, de când domnul Solomon își alesese domiciliul aici, la începutul marelui său succes cu pantalonii. Zicea că era stupefiat când se gândea la tot ce se întâmplase în lume în acel timp, cu excepția duminicilor, când era închis. Nu se auzea muzica, se vedeau doar cuplurile care dansau. Acea școală de dans fusese înființată de un italian din Genova, pe care domnul Solomon îl cunoscuse bine în timpul vieții și care se sinucisese în 1942, din motive antifasciste, pe când vecinii credeau că e doar un gigolo. Domnul Solomon ţinea fotografia lui într-o ramă de argint masiv pe biroul de filatelist, căci acesta i-ar fi putut fi prieten dacă nu s-ar fi petrecut evenimentele istorice în timpul cărora el rămăsese patru ani într-o pivniță din Champs-Élysées, evreu fiind, iar celălalt se spânzurase. Nimeni nu aducea mai puțin a antifascist decât acel domn Sylvio Boldini. Avea părul dat cu briantină și pieptănat cu cărare pe mijloc și ar fi putut semăna cu Rudolf Valentino, dacă n-ar fi fost așa de urât. El îi găsise pivnița din Champs-Élysées domnului Solomon înainte să se spânzure, iar asta crease între ei legături de prietenie și de recunoștință eterne. Domnul Solomon povestea că acesta se îmbrăca țipător, în cămăși roz, și era mai degrabă mic pentru un bărbat care trăia de pe urma femeilor, căci exista formalism în această privință. Abia mai târziu s-a descoperit că era de fapt antifascist, din cauza unui ziar clandestin care fusese găsit în timpul regimului de la Vichy. Dar școala de dans a dăinuit prin grija altora. Poate e de mirare că menționez aici povestea lui, când există multe alte suferințe pe lume care-și așteaptă rândul, dar nu trebuie să uităm niciodată că viața unui om începe și se sfârșește oriunde, așa că mai bine nu luăm prea mult în seamă acest lucru.

— Trebuie să merg s-o văd, trebuie să merg s-o văd, a repetat

domnul Solomon, distrat, cu pălăria elegantă într-o mână și mănușile și bastonul în cealaltă, deja pregătit să iasă din casă și încă urmărind cu privirea cuplurile care se întorceau de cincizeci de ani la școala de dans.

Și-a pus pălăria puţin pe-o parte, pentru mai multă eleganță, cu un gest viu și plin de elan, am ieșit și am pornit spre dentist, unde avea să-și pună fațete permanente, care l-ar fi putut ține toată viața. În taxi, în timp ce se foia în spate, cu mâinile și mănușile așezate pe capul frumos al calului de pe baston, domnul Solomon a făcut o observație.

— Știi dumneata ce descoperim, dragă Jean, când ne pregătim să vedem bătrânețea ivindu-se la orizont, cum mi se va întâmpla mie curând?

— Domnule Solomon, mai aveți destul timp să vă gândiți la bătrânețe.

— Trebuie să te gândești la ea ca să te obișnuiești cu perspectiva. Dacă nu intervine nimic neprevăzut, probabil voi împlini optzeci și cinci de ani în iulie și ar fi cazul să mă obișnuiesc cu ideea că la capăt mă așteaptă bătrânețea. Se pare că e însoţită de tulburări de memorie, stări de somnolență, dezinteres față de femei, dar, desigur, are și o parte pozitivă, seninătatea și pacea sufletească.

Ne-am amuzat amândoi. Cred că cel mai bun lucru pe care exterminările l-au lăsat evreilor e umorul. Fiind cinefil, sunt sigur că cinemaul ar fi pierdut mult dacă evreii n-ar fi fost obligați să râdă.

— Știi tu ce descoperi când îmbătrânești, Jeannot?

Era prima dată când domnul Solomon mă tutuia și am simțit o adevărată emoție, nu-l auzisem niciodată tutuind pe cineva și-mi plăcea să simt că se apleca asupra mea cu asemenea prietenie.

— Îţi descoperi tinerețea. Dacă ți-aș spune că eu, Solomon Rubinstein, aici de față, încă aș vrea să stau într-o grădină, sau chiar un parc public, poate sub niște flori de liliac și cu mimoze în jur, dar asta-i facultativ, și să țin tandru o mână într-a mea, lumea s-ar prăpădi de râs.

Am tăcut amândoi, deși eu nu spusesem nimic.

— De-asta îți recomand să mergi s-o vezi pe biata Cora Lamenaire din când în când, a zis domnul Solomon, după ce a

păstrat un minut de tăcere. Nu-i nimic mai trist decât înaintașii, Jeannot. Aceștia, în timpul Revoluției franceze, despre care poate că ai auzit, sunt oameni care nu mai sunt cum erau înainte. Și-au pierdut tinerețea, frumusețea, iubirile, visurile și, câteodată, chiar și dinții. De pildă, o tânără iubită, adulată, admirată, în mijlocul atenției, care ajunge înaintașă, a pierdut totul și devine altcineva, deși e încă aceeași. Întorcea toate privirile, iar acum nici măcar una nu se mai îndreaptă spre ea când trece. E obligată să arate fotografiile din tinerețe ca s-o dovedească. Pe la spatele ei se spun cuvinte oribile: se pare că *era* drăguță, se pare că *era* cunoscută, se pare că *era* cineva. Așa că, du-i flori, din când în când, ca să-și amintească. E nevoie de pietate.

— Vreți să spuneți de milă?

— Nu, nu, deloc. Pietate. Așa se numea odinioară respectul. Mila înjoseşte întotdeauna puțin, are o anumită aroganță. Nu știu prea multe despre această domnișoară Cora, doar că avea o slăbiciune pentru băieții răi și îl făcuse pe unul dintre prietenii mei să sufere foarte tare cu iubirile ei nestatornice, dar toți ne facem întotdeauna vinovați de neajutarea oamenilor în pericol și de cele mai multe ori nici nu știm despre ce oameni e vorba, așa că, atunci când cunoaștem unul, ca doamna despre care vorbim, trebuie să facem tot posibilul să-l ajutăm să trăiască.

1. Dans popular la modă la balurile de la începutul secolului XX, cu pași alergați, de vals, glisați și îndoiți.

X

A doua zi dimineață am cumpărat un buchet mare de flori și m-am dus la ea. Am sunat și domnișoara Cora a strigat: cine-i? Iar când am răspuns că sunt eu, a deschis ușa mirată. Încă nu se îmbrăcase și și-a strâns bine halatul pe ea, din decență.

— Maurice!

— Nu, sunt Jeannot, i-am zis râzând, pentru că mă confunda.

M-a pupat pe ambii obraji și i-am dat florile. Cumpărasem flori de câmp, care sunt mai naturale. Se auzeau reclame dinăuntru. Domnişoara Cora m-a poftit să intru și a închis radioul. Era vioaie și se mișca într-un fel plăcut, ca întotdeauna, cu o mână pe șold, deși gestul părea puțin frivol la vârsta ei. Trebuie să fi fost pe vremuri foarte sigură de feminitatea ei și siguranţa asta i-a rămas și azi. Lucru ciudat, atunci când se întorcea era o femeie în vârstă. Zâmbea, încântată de florile mele, și le-a mirosit cu ochii închiși, iar când își ascundea astfel fața printre flori, n-ai fi zis niciodată că era de dinainte de război. Timpul e un nemernic frumos, te jupoaie cât ești încă în viață, ca ucigașii de pui de focă. M-am gândit la balenele exterminate și știu de ce: pentru că e cea mai amplă exterminare. Apoi domnişoara Cora m-a privit cu multă veselie în ochi și i-am fost recunoscător domnului Solomon că se gândise la ea.

— Jeannot, ce drăguț din partea ta! Nu trebuia, faci prostii!

— Sunt pentru dumneavoastră, domnișoară Cora, așa că nu fac nici o prostie.

M-a pupat iar pe ambii obraji și mi i-a lăsat umezi, dar n-am dat impresia că vreau să mă șterg.

— Hai, intră.

S-a dus să pună florile în vază, apoi m-a poftit să mă așez pe fotoliul alb pe care-l știți deja, lângă peștele roșu din bol.

— La ce vă folosește să aveți un pește roșu, domnișoară Cora? Nici măcar nu poate fi mângâiat.

A râs.

— Avem întotdeauna nevoie de cineva mai mic decât noi, Jeannot.

Pe perete era un vechi afiș. *Violete imperiale*, cu Raquel Meller.

— O cunoști? Raquel îmi era prietenă. Îi ajuta și ea pe tineri. Vrei un pahar cu cidru?

— Nu, mulțumesc, nu prea.

Aranja florile cu grijă. Nu știu de ce, asta m-a făcut să mă gândesc la o mamă care-și piaptănă copiii. Ar fi trebuit să aibă copii, păcat, ar fi putut avea chiar nepoți în loc de un pește roșu.

— M-am ocupat de tine, să știi. Am sunat mai mulți prieteni. Sunt interesați.

Credea că pentru asta venisem să-i aduc flori. Pe raft era o fotografie frumoasă cu domnișoara Cora tânără.

— Acum aveți părul roșcat.

— Se zice arămiu, nu roșcat. Fotografia asta a fost făcută acum patruzeci şi cinci de ani.

— Încă semănați foarte bine.

— Prefer să nu mă gândesc. Nu că mi-ar fi frică să îmbătrânesc, dacă trebuie, trebuie, regret doar că nu mai pot să cânt. Să cânt pentru public. E stupid, căci doar vocea contează, nu restul, şi vocea mea nu s-a schimbat deloc. Dar ce să-i faci.

— Ar fi putut fi mai rău. Uitați-vă la Arletty, are optzeci de ani.

— Da, însă are mult mai multe amintiri decât mine, a avut o carieră lungă. Filmele ei încă se difuzează la televizor. Cu trecutul ei, are din ce trăi acum. Eu am avut o carieră care s-a terminat repede.

— De ce?

— O, războiul, ocupația, toate astea. Am pierdut douăzeci de ani. Piaf, la cincizeci de ani, era o stea națională, iar când a murit i s-au făcut funeralii naționale. Am fost și eu. Avea un public fervent. Eu, la douăzeci şi nouă de ani, eram terminată. Blocată. Dar poate o să scot un disc, e în discuție. Am fi mai mulți, încercând să reînviem epoca, anii treizeci și cinci-treizeci și opt, până la război.

O chestie retro. E greu să te relansezi la vârsta mea, nu mai poți face nimic fără publicitate, televizor, fotografii, iar în fotografii se vede totul. La radio aș avea șanse mai bune.

Am pufnit dispreţuitor, ca să bagatelizez toată treaba, dar nu încăpea discuție, se vedea clar că peste chipul ei trecuseră camioanele vieții. Folosesc expresia „camioanele vieții“ de pe celebrul disc al lui Luc Bodine, care e cu siguranță ce cunosc mai adevărat despre șoferii de camioane. Am fost șofer de camion pentru o companie de transporturi și cei care conduceau noaptea primeau deseori discul ăsta.

Domnișoara Cora s-a așezat pe canapea, adunându-și picioarele sub ea, și s-a apucat să-mi plănuiască viitorul.

— Sub nici o formă nu trebuie să fii nerăbdător, Jeannot. Există riscul să-ți ia ceva timp. Trebuie și puțin noroc, bineînțeles, dar norocul e ca o femeie, trebuie să ți-l dorești. Pică la ţanc, simt nevoia să mă ocup de ceva.

Era cât pe ce să zic o prostie. Era cât pe ce s-o întreb dacă nu avusese copii. E primul lucru care-ți vine în minte când vezi o femeie în vârstă care trăiește singură cu un pește roșu. N-am zis nimic și am ascultat-o cum mă făcea o mare vedetă a ecranului și a scenei. Nu știu dacă ea chiar credea ce zicea sau o făcea doar ca să mai vin în vizită. Voia să se revanșeze că nu era interesantă pentru mine. Mi s-a făcut rău când am văzut că se simțea așa de vinovată că nu mai avea nimic de oferit. Vinovăția de-a fi o babă care nu mai interesează pe nimeni și încearcă să se facă iertată. Aș fi ucis pe cineva, ca Brigăzile Roșii, dar pe cineva cu adevărat responsabil, nu una dintre victime. Stăteam acolo și clipeam din ochi cu zâmbetul bine cunoscut al celui căruia nu-i pasă de nimic, Chuck îi spune camuflajul meu protector, ca soldații care poartă uniforme de camuflaj în junglă, ca să nu fie uciși. Și mai era ceva. La sfârșit, după ce-a făcut din mine un Gabin și un Belmondo, a tăcut, s-a jucat cu bretonul, a râs nervos și a zis:

— E incredibil cât de mult semeni cu el.

— Cu cine, domnișoară Cora?

— Cu Maurice. E un tip pe care l-am cunoscut demult și pentru care am făcut prostii mari.

— Ce s-a ales de el?

— A fost împușcat la eliberarea de sub ocupație.

N-am mai întrebat nimic, era mai bine așa.

Își răsucea în continuare bretonul.

— În afară de păr, el era brunet, tu ești aproape blond. Mie nu mi-au plăcut decât brunetii, așa că, vezi, n-ai de ce să te temi.

Am râs amândoi la gluma asta. Era cazul să mă retrag. Doar că nu era momentul potrivit, căci de cum m-am ridicat să plec, ea parcă s-a făcut și mai mică în colțul ei de canapea. Atunci am adoptat calea de mijloc și, înainte să plec, am întrebat-o:

— Vreți să ieșiți într-o seară cu mine, domnișoară Cora? Am putea merge la Slush.

Atunci m-a privit cu atenție. M-am amuzat pe urmă când am căutat în dicționar și am găsit cuvântul perplex. *Perplex: dezorientat, încurcat, care arată și mai mult surpriza*. A rămas nemișcată în ușă, cu mâna pe breton.

— Am putea merge să dansăm la Slush, am repetat eu, și mi s-a părut că-l văd pe domnul Solomon făcându-mi un mic semn aprobator, aplecat asupra noastră din înălțimile lui auguste.

— Știi, Jeannot, sunt puțin ruginită. Locurile pentru tineri… Am peste șaizeci și cinci de ani, ca să-ți spun adevărul.

— Domnișoară Cora, scuzați-mă, dar începeți să mă scoateți din minți cu vârsta dumneavoastră. Vorbiți de parcă ar fi interzisă minorilor. Domnul Solomon, pe care-l cunoașteți, merge pe optzeci și cinci de ani și tocmai și-a îmbrăcat toți dinții, de parcă nimic n-ar conta.

A părut interesată.

— A făcut asta?

— Da. E un bărbat cu moralul ridicat, care nu se lasă cu una, cu două. Data viitoare când va fi nevoie să-și îmbrace dinții, va avea cel puțin o sută cincisprezece ani. Sau o sută douăzeci, pot să țină chiar mai mult. Se găteşte după ultima modă, își pune în fiecare dimineață o floare la rever și își îmbracă dinții ca să fie superbi.

— Poate că are pe cineva?

— A, nu, nu are decât timbrele și cărțile poștale.

— Păcat.

— Are o anume seninătate.

Domnișoara Cora a părut nemulțumită.

— Seninătatea, seninătatea, a zis ea. O viață în doi nu mai merită efortul, mai ales când nu mai ești tânăr. Mă rog, dacă vrea

să-și irosească viața, treaba lui.

Era ciudat s-o vezi prost dispusă pentru că domnul Solomon avea o anume seninătate și își irosea viața.

— Vin să vă iau miercuri seară după cină, dacă vreți, domnișoară Cora.

— Ai putea să vii la mine la cină.

— Nu, mulțumesc, termin târziu seara. Și vă sunt foarte recunoscător pentru ce faceți pentru mine. Nu știu dacă am talentul necesar ca să ajung cineva pe ecrane, dar e întotdeauna un lucru bun să ai un viitor.

— Ai încredere în mine, Jeannot. Am fler pentru spectacol.

A râs.

— Și pentru tinerei. Încă n-am făcut asta pentru nimeni, dar tu, de când te-am văzut, mi-am spus: ăsta chiar are ce trebuie.

Mi-a dat adresele unor oameni la care trebuia să merg. Nu m-am ocupat niciodată de asta, decât mult prea târziu, când domnișoara Cora ieşise deja de mult din afacere. I-am sunat în amintirea ei, însă nu mai era nici unul în viaţă, în afară de un anume domn Novik, care-și amintea bine de ea, fusese impresar în tinerețe, dar acum își deschisese un service. Nu cred că domnișoara Cora inventase relațiile pe care zicea că le are în lumea spectacolului, cred că trecuse mult mai mult timp decât îşi închipuise ea și în acest caz nu mai răspunde nimeni la numărul format.

Ne-am despărțit prieteni buni, doar că nu știam de ce o invitasem la Slush, tot din cauza firii mele de voluntar care exagera, dați-i un deget și vă ia toată mâna. Cred că voiam să-i dovedesc domnișoarei Cora că e încă feminină și că nu mi-e rușine să mă afișez cu ea aşa cum faci cu o iubită.

XI

Am intrat în cameră și am sărit în patul meu de la etajul al doilea, deasupra lui Tong, care citea în cel de la parter. Făcurerăm paturile suprapuse, ca să rămână mai mult spațiu în rest, Chuck la ultimul nivel, eu la mijloc, Tong jos și Yoko, care locuiește altundeva.

Îmi place de Chuck, nu-i chiar complet ticălos. Când e sus la el, sub tavan, cu cracii adunați sub bărbie, slăbănogul, cu ochelarii pe nas și părul care pare întotdeauna ridicat de frică, parc-ar fi un liliac care a luat proporții. Zice că Lepelletier are dreptate la SOS și că toți suferim de un exces de informații despre noi înșine, ca bătrânii din Cambodgia, care sunt suprimaţi cu o lovitură de pat de puşcă în cap pentru a economisi mâncarea, sau mama aceea din ziar, care și-a închis amândoi copiii ca să-i lase să moară de foame, iar la proces a povestit că intrase să vadă dacă se terminase și unul din ei a avut încă puterea să spună „mamă“. Ăsta-i sentimentalism. Chuck zice că ar trebui să inventăm o artă marțială specială pentru sensibilitate, în vederea călirii protectoare, sau că trebuie să te protejezi prin meditație transcendentală și detașare filosofică, numită și yoga la anumite populații din Asia. Mai zice că, la domnul Solomon, acest karate special de autoapărare este umorul evreu, *umor: înclinare spre glume, ascunsă sub o aparență de seriozitate, care subliniază cu cruzime și amărăciune absurditatea lumii* și *evreu*, cu care se potrivește.

Eram necăjit, ca de fiecare dată când nu pot face nimic. Nici măcar nu trebuia să încerc, asta induce frustrare. *Frustrare: stare a individului a cărui înclinație sau nevoie fundamentală nu a putut fi satisfăcută*. Chuck zice că ar trebui să creăm un Comitet de Salvare

Publică, condus de regele Solomon, care ar lua viața în mâini, ar face alta în loc și ar împărți speranță peste tot. Speranța e tot ce contează când ești tânăr, dar și când ești bătrân trebuie să-ți amintești de ea. Poți să pierzi totul, brațele, picioarele, vederea, graiul, dar dacă îţi păstrezi speranța, nimic nu-i pierdut, găseşti puterea să continui.

M-am distrat copios și am vrut să revăd un film cu fraţii Marx ca să-mi încarc bateriile, dar nu se mai difuza. Îmi spuneam că ar fi trebuit să mă ocup doar de mici treburi manuale, încălzire, instalații, care țin de bunăstarea materială, lucruri pe care le poți repara și aranja cu mâinile, în loc să mă las cuprins de angoasa regelui Solomon și de felul lui de-a se apleca plin de bunăvoință asupra ireparabilului. *Ireparabil: fără scăpare, ceva ce nu poate fi reparat.*

Chuck a sosit tocmai când mă întrebam dacă nu pot găsi nici măcar o singură persoană, de preferinţă o femeie, de care să mă ocup și căreia să-i dau totul, în loc să alerg în stânga și-n dreapta încercând să repar oameni pe care nu-i cunoșteam de pe vremea lui Adam și a Evei. Și-a aruncat cărțile și s-a cățărat pe patul de deasupra mea, căci îi place să aibă o atitudine superioară. Aveam capul între adidașii lui.

— Îţi put picioarele.

— Asta-i viața.

— La naiba.

— Acum ce mai e? Ai o moacă…

— O știi pe domnișoara Cora? Fosta cântăreață? Cea pe care domnul Solomon mi-a recomandat-o călduros?

— Da, și ce-i cu asta?

— A trebuit s-o invit să iasă cu mine.

— Păi, nu erai obligat s-o faci.

— Cineva ar trebui să fie obligat. Altfel, am fi la Polul Nord.

— Polul Nord?

— Altfel, n-ar fi decât ghețari, pustiu și minus o sută de grade.

— Asta, puișor, e problema *ta*.

— Așa zice toată lumea care vrea să fie indiferentă. Când i-am dus flori, a roșit ca o fetişcană. La șaizeci și cinci de ani, îți dai seama? Credea că sunt de la mine.

— Și erau de la el?

— Da. Amabilitatea lui proverbială.

— Păi, da, el cu voința lui de putere… Se crede Dumnezeu Tatăl, fără îndoială. Așa, ai invitat-o în oraș, și pe urmă?

— Nimic. Numai că e ceva ce n-am priceput până acum.

— I-auzi. Și am putea ști ce n-ai priceput în mod special, în afară de tot?

— Chuck, nu-i cazul să faci glume, asta mai lipsește acum. N-am priceput că poți să fii bătrân și să ai o mentalitate de douăzeci de ani.

— Păi, puișorul meu nerod, asta se cheamă „tinerețea spiritului“, ca să folosesc un clișeu. Mă-ntreb sincer ce citești când o tot lălăi prin biblioteci.

— Du-te naibii! Ești genul de tip care mă ajută să înțeleg. Nu trebuie decât să te ascult și să aleg contrariul, așa știu sigur că nu mă înșel. Tu cu karatele tău, ca niște cămile în deșert, luptându-se cu nimeni și nimic. Nu pe domnișoara Cora am invitat-o, ci cei douăzeci de ani ai ei. Pe undeva încă are douăzeci de ani. N-avem dreptul să facem asta.

Chuck a tras un pârț, iar Tong a sărit din pat, s-a repezit să deschidă fereastra și a început să strige. Pe mine încă mă surprinde tipul ăsta, după tot ce-a văzut în Cambodgia, se mai poate indigna din cauza unui pârț.

— N-ai făcut bine c-ai invitat-o, puișor. O să-și facă speranțe. Ce-o să-i spui dacă încearcă să se culce cu tine?

Am strâns pumnii.

— De ce spui asta? Zău acum, de ce spui asta? De ce cauți mereu lucruri imposibile? Domnișoara Cora a cunoscut din plin succesele feminine și încă vrea să fie tratată ca o femeie adevărată, atâta tot. Tu nu te gândești decât la prostii, de mult i-a trecut asta!

— Ce știi tu?

— În fine, dar nu-i OK, nu? M-am gândit doar că i-ar face plăcere să-și amintească de ea însăși, căci ce le mai rămâne oamenilor când se pierd pe ei din vedere?

Aici s-a băgat și Tong în discuție.

— Nu știu ce vă rămâne vouă în Occident, dar noi, când nu ne mai rămâne nimic, căutăm refugiu în înțelepciunea orientală, a zis el.

Să auzi asta de la un tip căruia i-a fost masacrată toată familia,

dintre care un bunic în bătaie cu bastonul în Phnom-Penh, pentru că nu mai era de folos, îți venea să te prăpădești de râs. Am sărit din pat și m-am dus să caut cuvântul *înțelepciune* în dicționarul lui Chuck. Am găsit *înțelepciune: cunoaștere inspirată de lucruri divine și umane*. Le-am citit definiţia și i-am făcut pe amândoi să râdă, chiar și pe Tong. Mai scria și *cunoaștere perfectă a lucrurilor pe care le poate ști un om*, nici asta nu era rău. Mai scria *calitate, purtare de înțelept, calm superior îmbinate cu totalitatea cunoştinţelor*. De multă vreme nu mă mai distrasem așa de tare ca atunci când am citit asta. Chiar am copiat definiția pentru domnul Solomon, care avea nevoie de tot calmul superior posibil.

XII

Apoi m-am dus la sala de sport din strada Caumer, unde am dat în sacul de box până nu mi-am mai simțit brațele. Ceea ce Chuck numește neputință și neînțelegere, dacă-i face plăcere să mă studieze, să-i fie de bine. Zice că relaţiile mele cu regele Solomon sunt ca ale unui fiu căruia i-a lipsit tatăl și că n-a văzut niciodată un tip care să aibă atâta nevoie ca mine de prêt-à-porter. N-a pomenit de Dumnezeu, dar tot aia era. Trebuie știut că, pentru sucitul ăsta arogant, prêt-à-porter-ul înseamnă haine gata făcute de multă vreme, care se repun în circuit – familia, tata, mama, Tatăl-nostru-care-ești-în-ceruri –, care sunt numite valori sigure la bursă și, după părerea lui, cum eu nu am nimic din toate astea, m-am atașat de regele pantalonilor, în lipsă de altceva mai bun. E complet fals, având în vedere că domnul Solomon făcea și haine pe măsură unde fiecare găsea ce-i convenea. Am văzut una dintre primele lui reclame, pe care o păstra înrămată pentru amuzament, de când începuse să caute ce putea face pentru omenire și avusese ideea să scrie că *oricine cumpără șase perechi de pantaloni are dreptul la una pe măsură din orice stofă alege*. Menționez asta din cauza ideii lui Chuck despre neputință, ca să arăt că întotdeauna există ceva de făcut și că nu suntem condamnați să rămânem în fundul gol. Așa că am dat în sacul de box ca turbat, iar asta m-a sleit de energie și nu mi-am mai pus întrebarea de ce e așa și nu altfel și de ce nu răspunde nimeni la numărul pe care l-ai format. Apoi m-am dus la domnul Galmiche, antrenorul, care are ochii și fața ca două ochiuri pe o farfurie. A încasat-o mai mult decât oricare altul, iar când zâmbește, căci îi sunt prieten, deși se vede cu ochiul liber, tot îți vine greu să crezi.

— Ia zi, Jeannot, azi ești în culmea furiei?

— Mda. Ce vârstă aveți, domnule Louis?

— Șaptezeci și doi. Am început să lupt împotriva lui Marcel Thil, în 1932.

— Asta-nseamnă o grămadă de pumni în gură.

— Pumnii în gură fac parte din ființa umană. Știi ce zicea Georges Carpentier?

— Cine era ăsta?

A părut vexat.

— E tipul care a zburat prima dată cu avionul peste Atlantic, ce naiba!

— A, da? Și ce zicea?

— Că la început au fost doar pumnii și că așa ne-a apărut și gura, pentru că funcția creează organul.

— Ce vrea să zică asta?

A făcut un mic semn de aprobare.

— Ai dreptate, puștiule. Te aperi bine.

— Am un prieten care e mai bătrân decât dumneavoastră, domnule Louis, și care se apără la rândul lui, ca să-și păstreze moralul ridicat, asta se cheamă umor evreiesc. Am căutat în dicționar ca să-i găsesc consolare. Trebuie să existe ceva care să-i poată ajuta pe cei ce dispar. M-am uitat deja la *seninătate* și la *detașare filosofică,* iar apoi am căutat și *înțelepciune*. Știți ce-am găsit?

— Hai, zi, poate e ceva ce n-am observat.

— *Înțelepciune: cunoaștere inspirată de lucruri divine și umane*. *Cunoaștere perfectă a lucrurilor pe care le poate ști un om*. *Calm superior, îmbinat cu totalitatea cunoștinţelor*. Ei?

Domnul Galmiche nu se supără niciodată, a depășit vârsta. Şi-a încleștat puțin fălcile, a fornăit pe nas, în fine, ce-i mai rămăsese din el.

— De-asta loveai ca nebunu’ mai devreme?

— Da, oarecum.

— Bine faci. Mai bine să dai într-un sac decât să pui bombe, ca alți puștani de vârsta ta.

XIII

Am făcut duș, m-am îmbrăcat și m-am dus la domnul Solomon să văd dacă mai era acolo. M-am strecurat repede pe lângă ghereta domnului Tapu, portarul, care nu mă înghite și nu ratează nici o ocazie să iasă și să-și verse năduful când trec eu pe-acolo. Cred că-i din cauza înfățișării mele, nu se poate să le placi tuturor. Îl fac să iasă și cu asta, basta. Încerc să-l evit, nu-mi place să-l văd, mă simt ceva mai bine când îmi iese, dar întotdeauna aud în spate: a, iar ai venit!, așa că sunt obligat să-l întâlnesc. Eu, unul, când mă aflu în prezența unui cretin, unul adevărat, mă simt cuprins de emoție și respect, pentru că în sfârșit ai o explicație și știi de ce. Chuck zice că mă emoționez aşa în fața Prostiei pentru că sunt pătruns de sentimentul reverențios al sfinţeniei şi nemărginirii. Zice că sunt copleșit de sentimentul de eternitate, ba chiar mi-a citat un vers din Victor Hugo: *Da, viu în al său templu s-ador pe cel Etern*[1]. Chuck zice că nu există nici măcar o singură teză despre Prostie la Sorbona și că asta explică declinul gândirii occidentale.

— Deci ai venit să-l vezi pe regele evreilor?

La început încercam să fiu politicos cu el, dar asta nu făcea decât să-l stârnească mai rău. Cu cât eram mai amabil, da, domnule Tapu, nu, domnule Tapu, n-o să se mai întâmple, domnule Tapu, n-o fac intenționat, domnule Tapu, cu atât îmi neglijam mai tare datoria faţă de el. Așa că am început să-i dau apă la moară. Avem întotdeauna nevoie de ceilalți, nu ne putem petrece viața detestându-ne pe noi. Chuck zice că, dacă tâlharii n-ar mai ataca bătrânii, dacă evreii n-ar mai exista, dacă comuniștii s-ar evapora și dacă muncitorii imigranți ar fi trimiși de unde au venit, pentru domnul Tapu ar fi un deșert afectiv. Îmi părea rău de el și-i făceam

anumite chestii special ca să-l motivez, smulgeam câte o vergea metalică ce prindea mocheta, spărgeam un geam sau lăsam ușa liftului deschisă ca să-i dau satisfacție. Era un tip care avea nevoie de sprijin. Când ai atâta ranchiună, încât nu mai știi ce să faci cu ea, nici de ce să te legi și când ia asemenea proporții, încât cuprinde tot sistemul solar, te simți mai bine dacă găseşti o motivație, fie doar un chiștoc pe covor sau ușa liftului lăsată deschisă. Avea nevoie de mine, de cineva anume pe care să-l deteste, pentru că altfel ar fi fost toată lumea și era prea mult. Avea nevoie de cineva și de ceva palpabil. Un fanfaron care nu-l sperie, nu, domnule. La început, când îi propuneam să duc gunoiul sau să dau o mână de ajutor la măturat, era puțin ca în cazul muncitorilor algerieni, care sunt blânzi și amabili și nu violează pe nimeni făcându-se astfel vinovați că nu confirmă părerea altor oameni despre ei. Când am înțeles că-mi neglijam datoria faţă de el, m-am apucat să-l ajut. Am început prin a urina pe peretele din casa scării, lângă ghereta lui. Nu era acolo, dar m-a recunoscut imediat. Când am coborât, mă aștepta.

— Dumneata ai făcut asta!

Aș fi putut să spun: da, eu am făcut-o, ca să vă ajut, însă nu era destul, avea nevoie să mai și mint. Mi-am ridicat pantalonii cu un gest de genul „ia mai du-te naibii“ și am zis:

— M-ați văzut? Bineînțeles că nu. Nu erați aici. Nu sunteți niciodată aici când e nevoie de dumneavoastră!

I-am arătat cotul și am plecat. De atunci mă priveşte cu satisfacție, căci știe că eu îl voi ucide pe domnul Solomon ca să-i fur banii și comorile filatelice. Singurul lucru care-i lipseşte la mine e că nu sunt muncitor algerian, atunci ar fi chiar perfect. *Când de Gaulle a lăsat baltă Algeria, am știut imediat ce urma să se întâmple și aveam dreptate, când ne aflam acolo, algerienii erau opt milioane și, după ce-am plecat, au ajuns la douăzeci de milioane. Ați înțeles ce vreau să spun. Ssst, ciocu' mic, să nu fiu acuzat de genocid, dar douăzeci de milioane, vedeți ce a făcut de Gaulle și ce se pregătește. Eu, care eram pentru mareșalul Pétain, chiar dacă mi-am pierdut un văr în legiunea antibolșevică, nu prea mă înșel.* Chuck încercase să-l intervieveze pe domnul Tapu pentru teza lui despre Prostie, dar n-au ajuns prea departe cu înregistrarea, pentru că Chuck începuse să aibă spaime nocturne și să strige după ajutor, tot karatele lui

pentru întărirea sensibilităţii nu făcea prea multe parale ca artă marțială de autoapărare.

Domnul Tapu era deci acolo, în fața gheretei, cu basca pe cap, chiștocul obișnuit și aerul răutăcios și înţelept, căci atunci când Prostia luminează lumea, știm și înțelegem totul. De altfel, chiar am simțit o căldură prietenească, pentru că proștilor ca domnul Tapu le datorăm mult, să-i vedem și să-i auzim ne risipeşte orice frică, știm de ce și cum, există o explicație regională. Eram acolo, pe a opta treaptă a scării, și avem fața luminată de înțelegere, simpatie și sfințenie, încercam sentimente respectuoase, veneam în al său templu s-ador pe cel etern. Domnul Tapu a părut aproape neliniștit, atât de tare radiam.

— Ce te-apucă? m-a întrebat cu neîncredere.

Citisem în revista *VSD* că în Africa se găsise un craniu uman proaspăt, care data de opt milioane de ani, deci nu de ieri, de azi. Dar Chuck zice că Prostia nu putea exista pe vremea aia, pentru că nu era alfabet.

Am râs și domnul Tapu s-a umplut de ură.

— Nu-ți permit așa ceva! a zbierat el, căci nu e nimic mai rău pentru asemenea oameni decât să se râdă de ei.

— Scuzați-mă, domnule Tapu, sunteți tatăl și mama noastră, a tuturor! i-am zis. Nu vreau decât să vin din când în când să vă văd şi să vă admir pentru claritatea și frumusețea lucrului în sine!

Am coborât cele opt trepte – precizez că opt, pentru că apoi, cu posteritatea istorică, poate că vor exista dubii și discuții despre asta – și i-am întins mâna prietenește domnului Tapu, având în vedere că era un moment de revelație ce merita un gest pe care fotografii l-ar fi putut imortaliza mai târziu. Dar el, să crape, nu alta. Așa că am rămas acolo cu mâna întinsă, apoi i-am arătat cotul ca de obicei și am urcat iar, cu sentimentul voluntar că-i încărcasem bateriile domnului Tapu, și eram mulțumit, pentru că nu în fiecare zi poți ajuta un om să trăiască.

Ajunsesem deja la etajul al doilea, iar el încă zbiera de jos, cu privirea și pumnul ridicate spre mine:

— Derbedeule! Banditule! Golanule! Comunist împuțit ce ești!

Mă simţeam mulțumit. Era încă unul dintre oamenii care au nevoie de sprijin.

1. Citatul nu îi aparține lui Victor Hugo, ci lui Jean Racine, fiind primul vers, Actul I, Scena I, din tragedia *Atalia*, în românește în traducerea lui Haralamb G. Lecca, Ed. Librăriei Leon Alcalay, București, 1907.

XIV

L-am găsit pe domnul Solomon gătit de zile mari. Era într-adevăr îmbrăcat după ultima modă, un costum pe care l-ar fi putut purta încă cincizeci de ani sau mai mult, dacă era păstrat într-un loc fără umezeală și bine închis. Domnul Solomon s-a arătat mulțumit când a văzut că admir stofa.

— L-am comandat special la Londra.

L-am pipăit și am zis:

— E trainic. O să vă țină încă cincizeci de ani.

E ceva mai puternic decât mine. Nu mă pot împiedica să mă învârt în jurul cozii. Dacă mă abțin să spun ceva pe o parte, iese pe cealaltă. Am încercat să mă corectez.

— S-a descoperit o vale în Ecuador unde oamenii trăiesc până la o sută douăzeci de ani, am zis eu.

În afară de frizerul și manichiurista care veneau să-l pregătească, mai era acolo un tip scund, cu o servietă din piele. Pe birou stăteau nişte documente cu semnătura domnului Solomon. Se pare că unii își refac tot timpul testamentul, de teamă că au uitat ceva. M-am întrebat întotdeauna ce avea să facă domnul Solomon cu taxiul după moartea lui. Poate că există o lege pentru taxiurile care sunt lăsate singure pe lume, fără proprietar. Am auzit la radio că a fost găsit un vagabond pe jumătate devorat într-o cabană la ţară, dar cu siguranță pentru vehiculele cu patru roți a fost prevăzut ceva. Încerc mereu să mă obișnuiesc cu ideea, însă nu reușesc niciodată. Bătrânii aveau idoli și le aduceau legume și pui ca să-i îmbuneze, dar astea erau superstiții. Nu reușesc să mă obișnuiesc cu ideea, și nu doar din cauza oamenilor în vârstă și a domnului Solomon, care mi-e foarte drag, ci a tuturor celor aflați la

final. Chuck îmi zice că nu fac bine gândindu-mă la asta tot timpul. Că moartea e o chestie fără scăpare și că n-are rost să-ți bați capul cu ea. Nu-i adevărat. Nu mă gândesc tot timpul la moarte, dimpotrivă, ea se gândește tot timpul la mine.

— Tocmai am cumpărat colecția Frioul, m-a anunțat domnul Solomon arătându-mi documentele și albumele de pe birou. Nu are prea mare valoare, în afară de timbrul de cinci centime roz din Madagascar, o piesă rarisimă. Și n-au vrut să le vândă separat.

Iar atunci domnul Solomon a spus ceva incredibil și cu adevărat măreț. Poate o să credeți că exagerez, dar ascultați aici:

— Pentru mine, timbrele sunt azi singura valoare de refugiu.

Valoare de refugiu. Chiar asta a spus. Stătea acolo, cu manichiura și frizura făcute, foarte drept, cu cei optzeci și patru de ani și costumul din stofă englezească croit special ca să dureze încă cincizeci de ani, și mă privea cu bonomie cu ochii lui întunecaţi de sfidare, atât de suveran și deasupra tuturor, încât moartea nu-și putea permite să se apropie. Chuck zice că în armată asta se cheamă acțiune psihologică, pentru a face dușmanii să se retragă. Apoi s-a dus până la birou, a luat un plic și l-a ridicat la lumină, să mi-l arate. Era adevărat. Nu încăpea loc de discuții. Era timbrul de cinci centime roz din Madagascar.

— Domnule Solomon, vă felicit.

— Păi da, dragul meu Jean, e destul să te gândești. Timbrul este azi singura valoare de refugiu…

Încă ținea plicul ridicat și mă privea cu licărirea obişnuită în ochii lui întunecaţi. Chuck zice că, dacă ai umor evreiesc, poți chiar și să-ți smulgi dinții fără să te doară, de-asta cei mai buni dentiști din America sunt evrei. După el, nici umorul englezesc nu-i rău ca armă de autoapărare, astea sunt numite arme reci. Umorul englezesc îți permite să rămâi un gentleman până la capăt, chiar și când ți se taie brațele și picioarele și nu rămâne din tine decât un gentleman. Chuck poate vorbi despre umor ore în șir, fiindcă și el e un angoasat. Zice că umorul evreiesc este un produs indispensabil pentru angoasați și că poate domnul Tapu are pe undeva dreptate când spune că m-am făcut evreu, pentru că m-am molipsit de la domnul Solomon de angoasa asta care mă împinge să râd întruna.

Asta am făcut în timp ce domnul Solomon își ridica valoarea de refugiu la lumină și o admira zâmbind. Era un zâmbet ca și cum

buzele lui luaseră acest obicei cu mult timp în urmă, o dată pentru totdeauna. Așa că nu putem ști dacă zâmbește în clipa asta sau dacă a zâmbit acum o mie de ani și a uitat să-și scoată zâmbetul. Are nişte ochi foarte întunecați și ageri, pe care cataracta i-a cruțat. Lucesc de veselie când îi vezi la lumină și asta-i tot ce are el mai sălbatic. Nu are trăsături etnice. A reuşit să-și păstreze tot părul, care e foarte alb și pieptănat pe spate, iar uneori își lasă o barbă scurtă pe care frizerul o aranjează în fiecare zi. O lasă să crească puțin, apoi o scurtează, ceea ce-l întinerește. Tong, care cunoaște bătrânii mai bine decât noi, pentru că în Orient aceștia au mai multă greutate, și care a terminat liceul la Phnom-Penh, zice că domnul Solomon are chipul unui nobil spaniol din *Înmormântarea contelui de Orgaz* sau al lui José-Maria de Heredia din „Conchistadorii“. Eu am abandonat școala mai repede, dar sunt sigur că domnul Solomon nu seamănă cu nimeni. Poate că, dacă Iisus Hristos ar fi trăit până la o vârstă venerabilă, îmbătrânind în meserie, și dacă ar fi avut nasul mai scurt și bărbia mai puternică, am vorbi de o asemănare, habar n-am. Purta o cravată de mătase gri-sidefată, cu o perlă de aceeași culoare. Nu-și punea niciodată ochelarii înăuntru. La butonieră avea o floare albă cu miezul galben, care se iţea ca o pasăre, și își pusese și Ordinul de Merit[1], pe care îl primise pe bună dreptate.

— Taxiul e jos, Jeannot?

Mi-e groază să mi se spună Jeannot, din cauza lui Jeannot Lapin[2], chiar dacă sunt fete care nu se jenează s-o facă. Atunci când o fată mă mângâie pe cap și mă alintă Jeannot Lapin, mie îmi piere tot cheful, căci sună matern. Sentimentul matern e un lucru frumos, dar trebuie să știi ce să faci cu el.

— Nu, domnule Solomon. Mi-am terminat tura azi-dimineață. Taxiul e la Tong.

— Atunci o să luăm Citroënul meu de familie. Poți să mă duci în strada Cambige? Nu-mi place să conduc încet prin Parisul de astăzi. Pe vremuri aveam un Bugatti. Dar a ajuns piesă de muzeu.

Și-a luat mănușile, pălăria și bastonul cu mâner de argint în formă de cap de cal. Avea gesturi puțin bruște, care-i depășeau intențiile, din cauza artritei.

— Mi-ar fi plăcut să-mi recuperez într-o zi Bugattiul și să dau o tură în viteză prin oraș. Îmi lipsește lucrul ăsta.

Mi l-am imaginat pe domnul Solomon la volanul unui Bugatti, mergând cu o sută la oră, mi-a făcut plăcere să văd că încă avea toate reflexele. Am coborât în parcare și l-am ajutat puțin să urce în Citroënul de familie. Domnul Solomon nu avea familie, dar își întreținea Citroënul cu mare grijă, pentru orice eventualitate. L-am ajutat să urce din politețe, deşi este încă perfect capabil să urce singur într-o mașină, puteți să mă credeți. Era suficient loc pentru o soție și trei copii. În timpul cursei, mă întorceam spre el din când în când, să-i țin companie. Stătea cu mănușile și mâinile împreunate pe mânerul bastonului și se legăna ușor. Aveam mereu tot felul de întrebări pe care aș fi vrut să i le pun, dar nu-mi veneau în minte și rămâneau nerostite. Nu se poate rezuma într-o singură întrebare, nici măcar într-o mie, ceva care nu vine din cap, ci din inimă, iar acolo nu poți articula nimic. Când a plecat pentru cincisprezece zile în Nepal, Chuck mi-a trimis o vedere pe care scria: „Și aici e la fel“, așa o fi, ce să zic, dar mai e și culoarea locală, ce naiba.

— Ce mai face domnișoara Cora?

— Bine. Am invitat-o la dans în seara asta.

Domnul Solomon a părut neîncrezător.

— Trebuie să ai grijă, Jeannot.

— O să am grijă, dar nu-i chiar așa de bătrână, știți. Mi-a zis că are șaizeci și cinci de ani și cred că-i adevărat, nu i-ar mai folosi la nimic să declare mai puțini. O să dansez un pic cu ea, dar o să am grijă. E mai mult ca să-i țin companie. Mi-a zis că-i plăcea mult să țopăie când era tânără. Să țopăi înseamnă să dansezi, domnule Solomon.

— Știu. O vezi des?

— Nu. Se descurcă foarte bine singură. E întotdeauna mai greu pentru cei care au fost obișnuiţi cu atenția publicului decât pentru cei care nu sunt obișnuiţi cu nimic.

— Da, a zis domnul Solomon. E o observație foarte corectă. Era foarte apreciată pe vremuri. Prin anii treizeci.

— Anii treizeci? Nu-i așa în vârstă.

— Era foarte tânără pe-atunci.

— Am văzut fotografii.

— E foarte drăguț că faci asta pentru ea, a zis domnul Solomon bătând darabana cu degetele pe baston.

— Păi, știți, nu fac asta pentru ea. O fac în general.

S-a luminat deodată. Îmi place când regele Solomon se luminează, e ceva neașteptat ca soarele pe vechile pietre cenușii și parcă se iveşte viața. Zic asta de dragul cântecului domnului Charles Trenet, unde „se iveşte dragostea“. Dragostea, viața, tot aia-i, iar cântecul e foarte frumos.

Domnul Solomon medita.

— Ai un simț foarte ascuțit al umanului, dragul meu, și asta-i foarte dureros. E o formă foarte rară de înțelegere intuitivă care se numește și „darul empatiei“. Ai fi fost un misionar excelent altădată… pe vremea când erau încă mâncaţi.

— Nu sunt credincios, domnule Solomon, nu vă supăraţi.

— Deloc, deloc. Și apropo de domnișoara Cora, dacă aveți cheltuieli, sunt gata să le plătesc. Era o femeie fermecătoare și a fost foarte iubită. Așa că permite-mi să iau asupra mea toate cheltuielile.

— Nu-i nevoie, domnule Solomon. Am tot ce trebuie. O să se amuze dansând puțin, chiar dacă nu mai sunt aceleași dansuri ca pe vremea ei, când erau la modă charleston și shimmy. Am văzut în filmele mute.

— Văd că ai cunoștințe istorice solide, Jeannot. Dar charleston și shimmy se dansau mai degrabă în tinerețea mea. Nu și în a domnișoarei Cora.

Nu mi-l puteam imagina pe domnul Solomon dansând charleston și shimmy. O nebunie.

— Domnișoara Lamenaire nu-i așa de în vârstă. Pe atunci se dansau tangou și foxtrot.

A ezitat puțin.

— Dar ai grijă, Jean.

— N-o să moară dacă dansează puțin jerk[3].

— Nu despre asta vreau să vorbesc. Ești un tânăr superb și… să presupunem, de pildă, că eu întâlnesc o tânără fermecătoare care mi-ar arăta interes. Ei bine, dacă mi-aș da seama brusc că e doar ajutor umanitar din partea ei, aș fi profund îndurerat. Suntem întotdeauna mai bătrâni decât credem, dar și mai tineri decât ne închipuim. Domnișoara Cora cu siguranță nu și-a pierdut obiceiul de a fi femeie. Așa că rişti să o răneşti cumplit. Să presupunem încă o dată că eu, de pildă, întâlnesc o tânără fermecătoare de douăzeci

și opt-treizeci de ani, un metru șaizeci și doi, blondă, ochi albaștri, blândă, veselă, iubitoare, care știe să gătească și care îmi arată interes. Mi-aș putea pierde capul și…

A tăcut. Nu îndrăzneam să-l privesc nici măcar în oglinda retrovizoare. Ideea că regele Solomon s-ar îndrăgosti de o tânără când nu mai avea aproape nimic de-a face cu restul muritorilor… Nu știu la ce-ar trebui să ne gândim când avem optzeci și patru de ani, dar cu siguranță nu la o tânără blondă și fermecătoare. Am aruncat totuși o privire în oglinda retrovizoare ca să văd dacă nu cumva mă lua în râs, însă am plecat repede ochii. Domnul Solomon nu-și bătea deloc joc de mine, de bătrânețea lui, de el însuși din disperare. Domnul Solomon avea un aer visător. Nu vă pot spune ce efect are asupra ta să vezi un bărbat deja atât de măreț și, ca să zic așa, ajuns de la pacea sfârşitului și cumva luminat de ea, stând acolo, cu mâinile și mănușile împreunate pe mânerul bastonului cu cap de cal, cu privirea pierdută și lăsându-se în voia supozițiilor unor întâlniri de gradul trei.

— Deci, să presupunem o clipă, căci trebuie să luăm în calcul toate ipotezele, viața fiind plină de minunății de tot felul, că această tânără mă invită să dansăm jerk și-mi arată un interes care poate fi greșit înțeles. Evident că nu m-aș putea opri să intru într-o stare de speranță și anticipare pe care o numim, dacă vrei, stare sentimentală. Ei bine, dacă aceasta s-ar dovedi mai apoi a fi doar interes de ordin umanitar sau, și mai rău, documentar, cu siguranţă aș fi cumplit de dezamăgit… Așa că, fii prudent cu domnișoara Cora Lamenaire și n-o face să-și piardă capul. Uite c-am ajuns. E clădirea asta modernă.

L-am ajutat să coboare, fără ca acest lucru să pară sprijin.

1. Ordin de stat acordat de președintele Franței cetățenilor francezi care s-au remarcat prin realizări civile și militare, înființat la 3 decembrie 1963 de președintele Charles de Gaulle.
2. Poveste pentru copii, publicată în 1904, scrisă și ilustrată de Beatrix Potter, al cărei protagonist este iepurașul Jeannot.
3. Dans foarte popular în anii ’60, care imprimă întregului corp mișcări ritmice şi sacadate.

XV

L-am însoțit până la etajul al cincilea, pe partea dreaptă, și acolo m-a uimit cu adevărat. Domnul Solomon s-a oprit în fața unei uși cu o plăcuță pe care scria *Doamna Jolie ghicitoare clarvăzătoare doar cu programare* și a sunat. La început am încercat să cred că venise să se intereseze pentru altcineva, dar nu, câtuși de puțin.

— Se pare că nu se înșală niciodată, a zis el. Vom vedea. Mor de curiozitate! Da, sunt într-adevăr foarte curios să știu ce mă așteaptă.

Avea obrajii îmbujorați.

Am rămas gură-cască. La naiba. Era tot ce-mi trecea prin cap. Un tip de optzeci și patru de ani care se duce la o ghicitoare ca să-i spună ce-l așteaptă! Iar apoi mi-am amintit deodată ce-mi spusese în mașina de familie, apropo de tânăra blondă și blândă care știe să gătească, și mi s-a făcut pielea de găină la gândul că voia s-o consulte pe clarvăzătoare ca să afle dacă avea să mai iubească și să mai fie iubit în viața asta. I-am căutat în privire licăririle proverbiale, ca să văd dacă nu era vorba de ironie, dacă nu cumva își bătea joc de lume, de el însuși, de bătrânețe, dușmana lui. Habar n-am. Stătea acolo, îmbrăcat în costumul care avea să-l ţină încă cincizeci de ani, sprijinit în bastonul cu cap de cal, cu fruntea sus şi pălăria pe ochi, în fața ușii unei ghicitoare clarvăzătoare, la etajul al cincilea al unei clădiri din strada Cambige, cu o expresie de sfidare pe chip.

— Domnule Solomon, sunt mândru că v-am cunoscut. O să mă gândesc mereu la dumneavoastră cu emoție.

Mi-a pus mâna pe umăr și am rămas așa o clipă, emoționați, privindu-ne în ochi, și toată treaba aproape că începea să semene

cu un moment de reculegere. Chuck zice că, la evrei, umorul moare întotdeauna ultimul.

Domnul Solomon a mai sunat o dată.

Pe casa scărilor era multă lumină de la fereastră și soarele îi cădea pe față. Mă gândeam la portretul în reproducere pe care-l pusese pe peretele din sala lui de așteptare. E una dintre capodoperele nemuritoare ale picturii și a ajuns cunoscută în toată lumea. Se pare că autorul lui avea deja peste nouăzeci de ani când se pictase și probabil de aceea domnul Solomon îl așezase în sala de așteptare. Tot el făcuse și Gioconda pentru Luvru, iar odată Chuck mă dusese acolo, ca să-mi arate că era totuși altceva. Chipul domnului Solomon era cenușiu ca pământul, iar pe când se întorcea ușor spre ușa care tot nu se deschidea, nu știam dacă era din cauza întunericului sau a tristeții. Data viitoare n-o să mă mai ocup de bătrâni, ci de copii, care nu sunt niciodată definitivi.

— Domnule Solomon, sunteți un erou al antichității!

Își ţinea în continuare mâna pe umărul meu. Era un gest care-i plăcea, fiind plin de învățăminte. Am crezut o clipă că avea să-mi vorbească așa cum nu-mi vorbise niciodată sau chiar cum nimeni nu vorbise niciodată cu nimeni, ca Dumnezeu în reclama aia în care-i reproșează unui pescar că a folosit un detergent care nu albește destul de bine și-i recomandă o marcă mai bună. Însă domnul Solomon a zis doar:

— Încă o sonerie care nu merge. Apoi a ciocănit tare cu bastonul în ușă de trei ori.

De asta era nevoie și ușa s-a deschis. O femeie de culoare, cu sânii mari, ne-a poftit înăuntru.

— Aveți programare?

— Da, a zis domnul Solomon. Am programare. Soneria nu merge.

— Așteptați puțin, e cineva înăuntru.

Ne-am așezat. Doamna de culoare ne-a lăsat singuri. Mă întrebam cum avea să se descurce ghicitoarea, ce avea să-i spună, când totul era cât se poate de limpede. Dar domnul Solomon nu părea deloc neliniștit și stătea foarte drept, cu pălăria și mănușile pe genunchi și mâinile împreunate pe mânerul în formă de cap de cal. Venise acolo ca să afle ce-l așteaptă, căci viața e plină de surprize plăcute.

Îmi ziceam în sinea mea că are dreptate să vrea să i se citească viitorul, la urma urmei, nu doar anii contează, ci și lunile și săptămânile.

Atunci doamna Jolie a intrat în sala de așteptare. Era o femeie cu părul vopsit în negru, prins la spate, cu ochi pătrunzători, ceea ce e normal la o clarvăzătoare. Când l-a zărit pe domnul Solomon, a părut deranjată și o clipă am crezut că nu-l va lua.

Ne-am ridicat.

— Doamnă, a zis domnul Solomon cu voce distinsă.

— Domnule…

— Am programare.

— Bănuiesc că da.

Încă una care-și permitea.

— Scuzați-mă că vă privesc așa de insistent, dar prima impresie pe care ne-o facem despre cineva e foarte importantă în meseria mea.

— Înțeleg perfect.

— Intrați. Intrați.

S-a întors spre mine cu amabilitate.

— Domnul își așteaptă rândul?

La naiba.

— Bineînțeles că-mi aștept rândul, doamnă, toți ne așteptăm rândul, dar nu-i nevoie să mă consult pentru asta și pot foarte bine să aștept afară.

Am așteptat patruzeci de minute. Patruzeci de minute ca să-i ghicești viitorul unui tip de optzeci și patru de ani.

Când a coborât, domnul Solomon părea mulțumit.

— Am avut o discuție frumoasă.

— Ce v-a ghicit?

— Nu mi-a dat multe detalii, căci nu se vedea prea bine. Dar nu am de ce să mă îngrijorez. O să urmeze o perioadă de liniște pentru mine. Iar înainte de asta, o să întâlnesc pe cineva… Se pare că o să fac și o călătorie lungă…

M-au trecut fiori pe șira spinării și am aruncat rapid o privire în oglinda retrovizoare, dar nu, avea fața lui zâmbitoare.

— O să mă gândesc la asta.

— Nu trebuie să vă gândiți, domnule Solomon.

— Nu îmi prea plac călătoriile în grup…

— Puteți pleca singur.

— Mi-ar plăcea mult să văd oazele din sudul Tunisiei…

M-a străfulgerat o durere în inimă.

— O să le vedeți, domnule Solomon. Oazele nu sunt o problemă. Sunt acolo și vă așteaptă. Mai aveți timp să vedeți tot ce vreți și chiar tot ce nu vreți. Nu știu ce v-a zis ghicitoarea asta, dar eu vă zic c-o să vedeți oazele într-o bună zi, atâta tot. Iar când va veni ziua aia, o să găsiți oricând un loc, slavă Domnului, întotdeauna există un loc. Puteți chiar face o concesiune permanentă, dacă vreți, așa nu veți fi obligat să plecați la o dată fixă. Puteți pleca oricând aveți chef.

— Chiar crezi că Club Méditerranée…

— Nu știu dacă Club Méditerranée se ocupă de așa ceva, dar nu deţine monopolul. Și nu sunteți obligat să mergeți în grup. Puteți pleca și singur.

L-am dus acasă, am lăsat mașina la garaj și m-am întors la mine. I-am găsit acolo pe Chuck, care voia să studieze, și pe Yoko, care voia să cânte la muzicuță, un conflict de interese, așa că nici unul din ei n-a putut face nimic și s-au certat în schimb. Le-am spus că domnul Solomon era atât de speriat, încât se dusese să consulte o ghicitoare, însă n-au avut nici o reacție, probabil că ei și cu mine nu avem de mutat aceiași munți.

Am luat ziarul pătat, aruncat prin casă, și am citit titlul mare *I-am văzut plângând pe salvatorii neputincioși* și cele douăzeci și cinci de mii de păsări înglodate în păcură au murit încă o dată sub ochii mei pe coasta Bretaniei. Iar asta m-a făcut să mă gândesc că se apropia ora să merg s-o iau pe domnișoara Cora. Am făcut duș, mi-am pus o cămașă curată și jacheta. În orice caz, în Bretania n-avea rost să merg, păsările erau terminate. Se dădeau chiar și numele condamnaților, papagali de mare, pelicani, pinguini, gâște de mare și alte specii pe care n-am vrut să le reţin, dacă nu le știi numele, nu-i ceva personal, contează mai puțin. Dacă nu i-aș fi cunoscut pe domnul Solomon, pe domnișoara Cora și pe toți ceilalți, m-aș fi gândit mai puțin la ei. Dacă vezi pe stradă pe cineva foarte în vârstă pe care nu-l mai țin picioarele, ca să zic așa, și care îşi face cumpărăturile cu pași foarte mici și țepeni, țac, țac, țac, te gândești o clipă la el la modul general, fără să te repezi spre el cu prêt-à-porter-ul tău. De pildă, știu că balenele o să dispară curând

sau că tigrii bengalezi și maimuțele uriașe n-o duc nici ei mai bine, dar întotdeauna doare mai tare când e vorba de cineva pe care-l cunoști. Nici nu se pune problema că, dacă voi continua așa ca voluntar în toate direcțiile, cu unii și cu alții, voi ajunge regele prêt-à-porter-ului, căci despre asta e vorba, despre empatie, iar asta nu ajunge, ar trebui găsit altceva, mult mai mult, în loc să mori ca proștii.

Apropo de prêt-à-porter, am văzut deunăzi o chestie superhaioasă, pe strada Baron. Era o mică firmă de pompe funebre acolo, cu fotografii cu sicrie de cea mai bună calitate în vitrină, apoi s-au făcut lucrări de renovare și ce credeţi c-a apărut în locul ei? Un butic de prêt-à-porter!

Ca să vezi!

XVI

M-am dus să mănânc ceva la snack-bar și s-a făcut ora nouă, iar Tong terminase și am găsit taxiul în garaj. Am mai făcut câteva curse, fără să pornesc aparatul, până pe la nouă jumate, în loc să mă opresc la opt, apoi am acoperit lampa de taxi și m-am dus s-o iau pe domnișoara Cora. Era deja pregătită când am ajuns. I-am adus iar un buchet cum primea altădată. Trebuie spus că florile joacă un rol important în viața femeilor când le primesc, dar joacă un rol și mai important când nu le mai primesc, la început puțin câte puțin, apoi de tot.

Când i-am oferit buchetul pe care florăreasa din strada Menard l-a ales chiar ea, domnișoara Cora și-a adâncit numaidecât zâmbetul printre firele de nu-mă-uita și, cu talia ei încă feminină și fața ascunsă astfel de florile pe care le mirosea, părea o fetișcană. Purta o rochie verde-închis cu o curea chihlimbarie și o bijuterie mică, în forma zodiei ei, prinsă pe piept. E născută în Pești. A rămas multă vreme așa, mirosind florile, și vă jur că i-am făcut o plăcere. Bineînțeles, atunci când a ridicat privirea, se vedea că viața trecuse peste chipul ei și am prins-o imediat de mână ca să-i arăt că asta n-avea importanță. Nu-mi păsa ce vârstă are, nici nu mă gândeam la asta, îmi era indiferent, șaizeci și trei sau șaizeci și cinci, nu era treaba mea să știu, ca și în cazul balenelor, al maimuțelor uriașe sau al tigrilor bengalezi, nu te interesează câți ani au ca să strigi și să protestezi împotriva exterminării lor. Sunt pentru protecția speciilor în ansamblul lor, căci asta lipsește cel mai mult.

Singurul lucru penibil era că domnișoara Cora își pusese prea multe smacuri pe față. Cred că din cauza obiceiurilor ei de la teatru

și nicidecum ca să lupte împotriva vârstei, dar mă enerva oricum. Cu stilul în care se machiase, un strat gros de roșu pe buze, pe care și le umezea tot timpul cu limba, negru, albastru și alb, mai ales albastru și alb, pe pleoape, și cu fiecare geană acoperită de rimel, riscai să te înșeli în privința profesiei mele. M-a iritat asta din partea ei. Dar apoi mi-am zis că trebuie să fie greu pentru o femeie care nu mai seamănă cu ea însăși și care a devenit altcineva pe nesimţite și puțin câte puțin, încât uită și nu-și mai dă seama de asta. Domnișoara Cora și-a păstrat obiceiul de a fi tânără și dacă s-a machiat exagerat e cam tot așa cum oamenii cărora nu le pasă cum e vremea se îmbracă iarna ca primăvara și răcesc. Mi-a fost rușine. Nu din cauza domnișoarei Cora, ci pentru că-mi era rușine. Avea tot dreptul să încerce să se apere, iar eu eram un biet om căruia îi lipsea curajul opiniilor ei.

Domnișoara Cora și-a dat seama că mă uimise și și-a trecut ușor mâna prin păr și peste gât, zâmbind de plăcere. I-am luat ambele mâini și apoi am fluierat ca americanii.

— Ce frumoasă v-ați făcut, domnișoară Cora!

— E rochia pe care am purtat-o acum un an la televizor, a zis ea. A fost un festival de cântece realiste, așa că și-au amintit de mine.

Dacă mă gândesc bine, cred că aveau dreptate cei de la radio când ziceau să nu vii singur la mareea neagră, ci în grup de treizeci.

S-a dus să se mai uite o dată în oglindă ca să vadă dacă nu-i lipseşte nimic.

Mă întrebam din ce trăieşte. Amintirile nu-ți aduc nici un venit. N-a putut să-și pună bani deoparte pentru zile negre, pentru că nu mai era posibil. Totuși se vedea că nu-i lipseşte nimic.

I-a mai venit o idee, aşa că a deschis un dulap și și-a pus la gât o eșarfă chihlimbarie.

— Mergem cu mașina mea?

— Sunt cu taxiul, domnișoară Cora. Nu-i nevoie.

În mașină a continuat să-și amintească. Debutase la șaisprezece ani, la seratele dansante. Se cânta la acordeon. Tatăl ei avea un mic bistrou, în apropiere de piaţa Bastille. Îl vânduse când mama ei îl părăsise.

— Era costumieră la Cazinoul din Paris. Hoinăream tot timpul prin culise, cred că aveam vreo zece ani. Era într-adevăr epoca de

aur, n-o să mai vedem niciodată așa ceva. Cu Josephine Baker, Maurice Chevalier, Mistinguett…

A râs și apoi a început să cânte:

E bărbatul meu…

Știam că era doar pentru informarea mea documentară, însă îmi arunca din când în când câte-o ocheadă, iar când a terminat, a zăbovit cu privirea asupra mea, de parcă-i aminteam de cineva prin fizicul meu popular, apoi a oftat și chiar nu știam ce se spune în astfel de cazuri. Am călcat accelerația și i-am vorbit despre mareea neagră din Bretania ca să-i distrag atenția.

— E cea mai mare porcărie ecologică ce ni se putea întâmpla, domnișoară Cora. O lovitură groaznică pentru viața marină… Stridiile mor ca muștele. Păsările aveau refugii acolo. Știți, refugiile sunt locuri în care nu ţi se poate întâmpla nimic. Ei bine, peste douăzeci și cinci de mii au fost înghițite de mareea neagră…

Mă gândeam că asta avea s-o ajute să nu se gândească la ea însăși.

— Există catastrofe ecologice pe care nu le putem evita, așa că trebuie să facem tot ce ne stă în puteri ca să le evităm pe cele posibile. Uneori așa se întâmplă, e legea firii, n-avem ce face, dar de data asta era ceva care se putea evita.

— Da, e foarte trist, toate păsările alea, a zis ea.

— Și peștii.

— Da, și peștii.

— Am un prieten african, Yoko, care spune întruna că nu ne gândim niciodată destul la nefericirea altora și de asta nu suntem niciodată mulțumiți.

A părut mirată.

— Cum adică? Nu prea înțeleg. Suntem mulțumiți când ne gândim la nefericirea altora? Nu-mi place deloc de prietenul tău, să știi. E deprimant.

— Ba nu. Când ne gândim la toate celelalte specii amenințate, ne simțim mai puțin nefericiţi în legătură cu propria persoană.

Nu părea convinsă.

— Bate cam departe raționamentul ăsta.

— Bineînțeles că bate departe, însă nu putem să ne facem griji

doar în legătură cu propria persoană, pentru că am înnebuni de-a binelea. Când vă gândiți la Cambodgia și la alte lucruri de genul ăsta, vă gândiți mai puțin la dumneavoastră. Când nu ne gândim destul la alții, ne gândim prea mult la propria condiție, domnișoară Cora.

Am tăcut, mă întrebam ce căutam acolo cu femeia aceasta, care încă se considera atrăgătoare și nu-și dădea seama de gravitatea dezastrului. M-am închis în mine și mă uitam drept înainte, însă nici asta nu era posibil, ca și cum nu aveam nimic să ne spunem. Apoi i-am aruncat o privire ca să văd dacă înțelegea, dar mi-am dat seama imediat că nu ne înțelegeam, domnișoara Cora îmi zâmbea atât de vesel și cu un aer așa de festiv, încât m-am simțit și eu bine, nu-mi pierdusem timpul și nici măcar nu mă dusesem în grup de treizeci. Am râs amândoi, căci ne făcea plăcere.

— Deci, domnișoară Cora?

— Deci, dragă Jeannot?

Am râs iar amândoi.

— Domnișoară Cora, știți de ce un bâtlan ridică tot timpul un picior în aer când stă în picioare?

— Nu, de ce?

— Pentru că, dacă le-ar ridica pe amândouă, ar pica.

A râs copios. Se aplecase înainte și își pusese mâna pe piept, așa de tare râdea.

— Și știți de ce închidem întotdeauna un ochi când țintim?

A clătinat din cap, nu putea vorbi, așa de amuzant era.

— Pentru că, dacă-i închidem pe amândoi, nu mai vedem nimic.

La asta s-a stricat de râs. Râdea cu lacrimi, nu alta. Şi eu, care credeam în urmă cu o clipă că nu avem nimic să ne spunem!

XVII

Slush este un local unde mă duc o dată pe săptămână, dacă nu mai des, și unde cunosc pe toată lumea. Sunt o grămadă de locuri din astea peste tot și ar fi fost mai bine să aleg unul unde nu mă cunoştea nimeni. Îmi era indiferent că stârnesc zâmbete batjocoritoare pentru că vin aici cu o femeie care ar fi putut să-mi fie mamă sau chiar mai mult, eram deranjat mai degrabă pentru domnișoara Cora. Mă prinsese de braț și se lipise puțin de mine, aşa că cei de la bar au început imediat să-și dea ghionturi, iar Cathy ne-a aruncat exact unul dintre zâmbetele batjocoritoare de care vorbeam mai sus. Idioata asta stătea căţărată pe un taburet, cu un aer de târfă, deși lucrează la brutăria tatălui ei, în strada Ponthieu. S-a holbat la domnișoara Cora, măsurând-o din cap până-n picioare așa de insistent când am trecut pe lângă ea, încât ar fi meritat o palmă, dacă aș fi fost eu taică-su. S-a zgâit la domnișoara Cora de parcă ar fi fost interzis să intri acolo după șaizeci de ani și m-am simțit de parcă aș fi intrat într-un sex-shop pe invers. Mi-o pusesem cu Cathy de vreo trei-patru ori, dar ăsta nu era un motiv să se poarte așa. Nici nu trecuserăm bine prin fața ei, că s-a și întors spre Carlos, barmanul, și i-a șoptit ceva, urmărindu-ne cu privirea. Unele expresii dezgustătoare precum „o mamaie din provincie“ sunt intolerabile și mi s-a părut că am auzit-o.

— Scuzați-mă, domnișoară Cora.

Am desprins-o puțin de mine și m-am apropiat de Cathy.

— Care-i problema?

— Păi… ce te-apucă?

— O, nimic.

— Hai, zi acum!

— Ce ți-aș mai trage eu o bătaie din provincie!

Carlos râdea în hohote și mai erau la bar vreo doi-trei tipi care stăteau să izbucnească în râs. Mă simțeam așa de prost, încât aș fi putut să-i bat pe toți.

S-au oprit din râs, vedeau bine că am nevoie de cineva, că nu mai e nimeni cu mine și că ar fi putut să le iasă și lor treaba.

— Nu fi nesimțită, Cathy.

Nu i-am lăsat timp să răspundă, dacă începem să ne luăm în gură, nu mai terminăm niciodată. M-am întors la domnișoara Cora, care se uita la posterul trupei Sex Pistols de pe peretele toaletei.

— Scuzați-mă, domnișoară Cora.

— E o prietenă de-a ta?

— Deloc, doar m-am culcat cu ea. Pe-aici.

— Nu mai înțeleg tinerii. Nu mai sunteți ca înainte. S-ar zice că pentru voi nu mai există cutremure.

— E din cauza pilulei.

— Păcat.

— N-o să ne pară rău după cutremure, domnișoară Cora.

Ne-am așezat în fundul sălii, într-un colț, dar cei de la masa de alături au început imediat să șușotească privind-o pe domnișoara Cora.

— Cred că m-au recunoscut, a zis ea.

— Când v-ați oprit din cântat, domnișoară Cora?

— O, m-au dat la televizor și acum un an şi jumătate, la festivalul de cântece realiste. Am mai fost la o gală la Béziers, acum doi ani. De altfel, cred că o revină la modă cântecul realist.

I-am luat mâna. Nu era ceva personal, dar nu poți lua de mână pe toată lumea.

Cele trei prostituate de la masa alăturată își spuneau probabil că eram cu domnișoara Cora ca să-mi câștig existența, e primul lucru care-ți trece prin cap când n-ai din ce trăi. De obicei eram văzut acolo cu fete drăguțe și mă bucuram pentru domnișoara Cora, căci ocupase astfel un loc bun. M-am întins pe canapea ca un nobil și am luat-o pe după umeri. S-a relaxat puțin.

— Nu se cade, Jeannot. Se uită lumea la noi.

— Domnișoară Cora… Era o vedetă de cinema pe care o chema Cora. Cora Laparcerie.

— Dumnezeule, de unde știi tu asta? Era demult, înainte să te

naști.

— Ăsta nu-i un motiv să fie uitată. Dacă aș putea, mi-aș aduce aminte de toată lumea, de toți oamenii care au trăit. Deja e foarte aiurea și fără asta.

— Fără ce?

— Fără să fii uitat.

— Numele meu adevărat era Coraline Kermody. Dar l-am schimbat cu Lamenaire.

— De ce? Kermody e un nume drăguț.

— Pentru că sună ca „inimă blestemată“[1], iar tata repeta asta întruna, când eram mică, din cauza problemelor lui.

— Era bolnav de inimă?

— Nu, dar maică-mea îl înșela tot timpul, iar apoi l-a și părăsit. Zicea că Kermody e un nume predestinat. Aveam zece ani pe-atunci. Se îmbăta și rămânea în fața sticlei, bătând în masă și repetând „inimă blestemată“, „inimă blestemată“. Asta m-a marcat. Mi-am spus că poate exista un blestem aruncat asupra noastră, din cauza numelui. Așa că mi-am luat numele de Cora Lamenaire.

— Păi, ar fi trebuit să vă luați numele Durand sau Dupont.

— De ce?

— Pentru că-i același lucru pentru toată lumea, iar Kermody sau Dupont sau Durand e totuna. Era la cinematecă un film formidabil de-al lui Fritz Lang, *M – Un oraş îşi caută ucigaşul*.

— E un film de dragoste?

— Nu, dimpotrivă. Nici nu-ți atinge inima. Dar tot acolo ajungi. Cu cât vorbești mai puțin despre inimă, domnișoară Cora, cu atât spui mai multe despre subiect, când vezi ce se întâmplă. Există lucruri care strălucesc atât de tare prin absența lor, încât soarele se poate duce să se ascundă. Nu știu dacă ați văzut fotografia cu vânătorul canadian care ridică bâta în timp ce puiul de focă îl privește și așteaptă lovitura. Sentimentalismul, știți?

Atunci s-a întâmplat ceva care m-ar fi făcut să roșesc dacă n-ar fi fost atâta zgomot care să diminueze totul. Mi-a luat mâna, a dus-o la buze, a sărutat-o și apoi a lipit-o de obrazul ei. Din fericire se pusese *Love me so sweet* de Stig Welder și nu există nimic mai emoționant decât cântecul ăsta, ținând cont că toba mare bate așa de tare, că nu mai poți nici gândi, nici simți nimic. Domnișoara Cora încă îmi ținea mâna pe obrazul ei, dar tot ce auzeam era toba

mare. Cea a lui Stig Welder, nu a mea.

— Domnișoară Cora, dacă o s-ajung vreodată să-mi fac un nume, acesta o să fie Kermody. Marcel Kermody. O să fie cap de afiș.

— Și de ce nu Jean?

— Pentru că până la urmă mi se spune mereu Jeannot Lapin.

Luminile din Slush se schimbau fără încetare, scăldându-ne ba în albastru, ba în violet, ba în verde, ba în roșu, iar domnișoara Cora nu mai era singura dinăuntru cu fața în toate culorile, din cauza machiajului. Exagerase. Un chelner a venit să ia comanda, ea a cerut fără ezitare șampanie, iar chelnerul m-a privit de parcă voia să afle ce gândesc. I-am făcut cu ochiul, aruncându-i un zâmbet de genul „nu eu plătesc, prietene“, ne-am trezit cu o sticlă de Cordon Rouge într-o găleată cu gheață și asta era tot ce-mi trebuia. Cel puțin jumătate dintre tipii și gagicile de-acolo mă cunoșteau. Parcă-i și auzeam. Deci, Jeannot, ai găsit o mină de aur, după cum se vede. Pe bune!

Mi-am scos jacheta, așa de cald era. Nu fumez și am vrut să iau o țigară din pachetul domnișoarei Cora, dar a scos ea una, a aprins-o și mi-a strecurat-o între buze, mie îmi era indiferent, dar la șaizeci și cinci de ani așa ceva nu se face. Șampania era de vină.

— Să nu crezi că te-am uitat, Jeannot. Mă ocup de tine. Am sunat la producători și agenți, cunosc încă multă lume…

Încerca să-mi spună că nu-mi pierdeam timpul cu ea. Nu înceta să-mi vorbească despre fizicul meu, aveam exact magnetismul animal care-i lipsea cinemaului francez. Nu se mai oprea și, cum toate mesele erau foarte apropiate, avea public. Pe mine mă doare-n cot dacă sunt amuzant sau nu, dar să fii ridicol e cu totul altceva.

— Domnișoară Cora, nu vă cer nimic.

— Știu, dar nu-i nimic mai frumos decât să ajuți pe cineva să reușească. O înțeleg așa de bine pe Piaf, care a făcut atâtea pentru Montand și Aznavour.

Domnișoara Cora avea o voce frumoasă. Puțin răguşită. Trebuie să fi fost senzuală. O priveam cu atenție, încercând să mi-o imaginez. Trebuie să fi avut o față mică și strengărească, cu pistrui și trăsături fine și oarecum nostime și un breton de copilă pe frunte. Vocea probabil că nu i se schimbase prea mult, veselă, exaltată, ca și cum se minuna de orice și viața era plină de

surprize. Trebuie să fi fost ceea ce se cheamă o bucățică bună.

— Nu te plictisești prea tare cu mine? Pari visător.

— Nici vorbă, domnișoară Cora, e doar din cauza gălăgiei. La discotecă nu se poate fără toba mare. Te doare capul de la atâtea bum-bum-bumuri. Ce-ar fi să mergem într-un local liniștit?

— Mi-am făcut plinul de liniște, Jeannot. De treizeci de ani sunt liniștită.

— De ce v-ați oprit așa de devreme, domnișoară Cora? Acum treizeci de ani erați încă tânără.

E ezitat puțin.

— O, de fapt, nu-i nici un secret. Nu s-a mai vorbit despre asta de multă vreme, toată treaba a fost dată uitării, și cu atât mai bine, chiar dacă asta înseamnă că și eu am fost dată uitării împreună cu restul…

A băut puțină șampanie.

— Am cântat sub ocupație, poftim.

— Și ce dacă? Toți au cântat. S-a făcut chiar și un film acum ceva timp, cu mari vedete.

— Da, dar eu nu eram o mare vedetă. Așa c-au avut grijă de mine în mod special. N-a durat mult, doi sau trei ani, dar apoi am făcut tuberculoză… asta a însemnat încă trei ani de liniște. Iar de atunci, sunt aproape treizeci de ani de când am parte de liniște.

A râs, la fel și eu, ca să micşorez gravitatea vorbelor ei.

— Din fericire am din ce trăi.

Vorbea de latura materială.

— Trebuie să vedeți partea plină a paharului, domnișoară Cora, doar că nu știm întotdeauna care e aia. Nu se vede prea clar.

— Nu-mi mai spune tot timpul domnișoară Cora, zi-mi simplu Cora.

A mai băut puțină șampanie.

— N-am avut niciodată prea mult noroc în dragoste…

Aici n-am vrut să mă amestec.

— În 1941 m-am îndrăgostit nebunește de un derbedeu. Am cântat într-un bar din strada Lappe, pe care-l administra el. Avea trei fete care făceau trotuarul pentru el, iar eu știam asta, dar ce vrei…

— Kermody!

A scos un hohot de râs scurt, ca un țipăt de pasăre.

— Da. Kermody. Poezia se face din orice, iar cum eu eram interpretă de muzică realistă… Domnul Francis Carco[2] mi-a scris mai multe versuri. Așa că tipul ăsta, cu gurița lui de indian și aerele de dur… Domnul Francis Carco, care mai trecea pe-acolo, îmi spunea că trebuie să fiu atentă, să nu amestec lucrurile… Dar eu le-am amestecat și, cum el lucra pentru Bonny și Lafont, care au fost împușcați la eliberarea de sub ocupație, lucrurile n-au luat o întorsătură bună. Mai toarnă-mi șampanie.

A băut și a uitat de mine. Vedeam limpede că e dusă cu gândul la cântecele ei realiste, în ciuda tobei mari, iar apoi s-a întors spre mine și mi-a zis:

— Am fost foarte iubită, să știi.

Mi-o aruncase pe un ton acuzator, de parcă aveam vreo vină în toate astea.

A lăsat paharul jos.

— Dansează cu mine.

Era o piesă lentă și ea s-a lipit imediat de mine, dar am văzut că închisese ochii și nu punea prea mult suflet. Am prins-o mai strâns de mijloc ca s-o ajut să-și amintească. Era *Get it green* a lui Eron Fisk și reflectoarele au subliniat asta prin culoare, așa că eram toți verzi. Tipul care se ocupă de atmosferă la Slush și care e, în opinia mea, cel mai bun din domeniu se numește Zadiz și lumea îi zice Zad. Are tras pe cap, sub joben, un ciorap cu un schelet fosforescent și un craniu, dar în viața de zi cu zi are soție și trei copii. Ascunde lucrul ăsta, pentru că-i strică reputația. *Punk* înseamnă în engleză lovitură și e o chestie care se vrea mai presus de toate, unde nu mai contează nimic și nu mai există sensibilitate. E ca acei paria din India, pe care nimeni nu poate să-i atingă. Asta numește Chuck transcendență și stoicism, când nu-ți pasă de nimic, și de aceea există întotdeauna în Slush tipi care nu dau doi bani pe svastici și alte chestii naziste. Zad susține că are prostituate care lucrează pentru el și că a stat la pârnaie, dar l-am văzut o dată prin Grădinile Tuileries cu băiatul cel mic în cărcă și ceilalți doi de mână și s-a făcut că nu mă cunoaște. Și eu visez câteodată să fiu un jeg de om, încât să nu mai simt nimic. Sunt unii care și-ar ucide mama și tatăl ca să scape de ei înșiși, pentru desensibilizare. Marcel Kermody e numele pe care o să mi-l iau cu prima ocazie. Mi-ar plăcea să fiu actor, căci îți petreci tot timpul dându-te drept

altcineva și trăiești ascuns în interior. Când devii Belmondo, Delon sau Montand, ca să mă rezum la vii, ai tot dreptul la anonimat, mai ales când ai talent și știi să-i joci pe Belmondo, Delon sau Montand. Chuck ridică din umeri, pentru el toate astea nu sunt decât încercări de a fugi care nu ajută la nimic, pentru că viața aleargă întotdeauna mai repede decât noi.

Domnișoara Cora își ținea capul pe umărul meu și eu o strângeam tandru în brațe – chiar dacă tipul ăsta a fost un adevărat jeg și a trebuit să fie împușcat, asta s-a întâmplat în urmă cu treizeci de ani, iar dacă puteam s-o ajut să-și amintească, nu aveam nici un motiv să o lipsesc de aşa ceva. Dar atunci Zad a pus *See red* și lumina s-a schimbat în roșu, iar domnișoara Cora s-a dezlănţuit pur şi simplu. Acesta e cel mai rapid ritm și ea a început să sară și să se învârtă și să pocnească din degete, cu ochii închiși și zâmbind de plăcere, și în loc să-și amintească de ea și de iubitul ei, a uitat cu totul de sine. Nu știu dacă era șampania sau muzica sau hotărâse deodată să recupereze cei treizeci de ani de liniște sau toate la un loc, dar era într-adevăr ca un titirez. În jurul ei nu erau decât puștani de douăzeci de ani cel mult, însă tot n-o puteam împiedica. Nu s-ar fi ajuns mai departe de priviri și de zâmbete dacă nemernicul de Zad, ca să-și justifice reputația, n-ar fi pus reflectorul pe ea. Mi-a jurat mai târziu că n-o făcuse din răutate, ci o recunoscuse, colecționa discuri vechi, o văzuse la televizor la festivalul de cântece realiste și a vrut să-i dea atenţia cuvenită unei vedete, dar sunt sigur c-o făcuse ca să-și justifice reputația de ticălos de mâna întâi. Așa că a pus spotul pe domnișoara Cora, un cerc de lumină albă, chiar pe față. Am sperat la început că se va opri, însă cu șampania, amintirile admiraţiei de altădată și treizeci de ani de liniște în spate, când a simțit reflectorul și că ceilalți s-au îndepărtat puțin câte puțin ca s-o privească, probabil a crezut cu adevărat că era în centrul atenției, or asta-i o chestie care trebuie să fie mai puternică decât orice, când te cuprinde. Își pusese o mână pe burtă, o ridica pe cealaltă făcând castaniete, în genul ole, ole, habar n-am ce dansa, dacă era flamenco, paso doble, tangou sau rumba, și probabil că nici ea nu știa, dar a început să-și rotească șoldurile și să dea din fund și era cel mai rău lucru care i se putea întâmpla la vârsta ei și e cu atât mai rău când nu știi că ți se întâmplă asta. Era cruzime faţă de animale. Unii începuseră să

râdă în jurul nostru, însă nu cu răutate, ci doar ca să se apere. Și asta nu-i tot. Deodată, domnişoara Cora s-a întors spre Zad și i-a făcut un semn, iar nemernicul a înțeles imediat și a oprit discul, fericit ca un rege al nenorocirilor când își poate face plinul. În clipa aia, am auzit un tip de lângă mine strigându-mi:

— Ar trebui să-i spui bunicii tale că sare calul.

M-am întors spre el ca să-i trag una, dar atunci am auzit vocea domnișoarei Cora la microfon:

— Îi dedic acest cântec lui Marcel Kermody.

Am rămas țintuit locului. Încă nu eram Marcel Kermody și numai noi doi știam asta, însă mi s-au blocat toți mușchii, am rămas stană de piatră, cum se zice.

Domnișoara Cora ținea microfonul cu fir și Zad sărise la pian. Am arborat un zâmbet batjocoritor, cum fac întotdeauna când nu mai e nimic de făcut.

Cu gesturi de pușcoaică,
Vindea mandarine
Pe străzile din Buenos Aires…

Nu știu cât a durat cântecul. Probabil că nu așa de mult cum mi se părea, pentru că în astfel de cazuri timpul ne joacă feste. La treizeci de ani, ce mai.

Haideți la mandarine,
O să vă placă mult,
Căci au cojile fine
Și sâmburi mici de tot…

Cântând „sâmburi mici de tot“, domnișoara Cora se prefăcea că aruncă sâmburii.

Tâmpitul cu tricou galben de lângă mine mi-a atras din nou atenția.

— Gata! Basta! Vrem să dansăm!

— Nu trebuie să deranjezi artiștii, i-am zis eu. Nu pierzi nimic dacă aștepți. Poți să dansezi după.

A făcut un pas spre mine. Tipa care era cu el şi care avea nişte ţâţe de două ori mai mari decât era normal l-a oprit.

— Nu vreau să te-mpiedic să-ți câștigi pâinea, omule, mi-a zis el. Da' fă-o altundeva!

Aveam așa un chef să-i înnegresc un ochi, încât chiar mă bucuram că mă abțineam. Te bucuri întotdeauna mai mult când te abții.

Domnișoara Cora a terminat și a primit aplauze din toată inima. În sfârșit, lumea putea să danseze. Probabil că și Zad se temea să nu înceapă iar, căci a pus imediat discul de dinainte și a invitat-o pe domnișoara Cora la dans. Oamenii plătiseră patruzeci de franci ca să intre, nu ca s-o ajute să-și amintească.

Zad pusese lumina de fundal verde și nu-l mai vedeam deloc, în afară de scheletul fosforescent și craniul de sub joben, în timp ce dansa cu domnișoara Cora, ținând-o strâns în brațe ca să nu mai poată face iar pe vedeta.

Domnișoara Cora se bucura din tot sufletul. Lăsase capul pe spate, fredona cu ochii închiși, iar ticălosul de Zad își apleca asupra ei scheletul fosforescent și craniul de sub joben. Eron Fisk urla *Get it green!* cu vocea lui de *anschluss*[3]. Nu știu ce înseamnă cuvântul *anschluss* și de aceea îl păstrez cu grijă, ca să-l folosesc când e vorba de ceva care nu are nume.

M-am dus la bar și-am dat pe gât două votci, apoi am văzut cu coada ochiului că Zad o conducea pe domnișoara Cora înapoi la masă, ba chiar că-i săruta mâna ca să arate că cunoștea bunele maniere care se pierduseră. M-am întors repede, eu trebuia să fac curat. Domnișoara Cora stătea în picioare și golea restul șampaniei.

— Haideți, domnișoară Cora, ajunge, acum ne întoarcem acasă.

Se legăna ușor și a trebuit s-o sprijin.

— N-am putea să mergem undeva unde se dansează java?

— Nu știu unde se dansează java și nici nu vreau să știu.

I-am făcut semn chelnerului, iar când a venit, a vrut să plătească ea. Eu nu voiam, dar nu aveam ce face. Ea insista și am înțeles încă o dată că mă confunda cu celălalt. Probabil că obișnuise să plătească pentru şnapanul pe care-l iubise și ținea să o facă în amintirea lui. Am lăsat-o până la urmă să plătească, n-am vrut s-o lipsesc de bucuria asta.

— Mi se-nvârte capul…

Am luat-o de braț și ne-am îndreptat spre ieșire. Trecând pe lângă microfon, ea a încetinit cu un zâmbet de copil vinovat, dar

eu am reținut-o și, uf, am reușit să ieșim. Am ajutat-o să urce în taxi.

— Scuzați-mă, domnișoară Cora, am uitat ceva.

M-am întors înăuntru și mi-am croit drum printre dansatori, dând din coate, până la „ar trebui să-i spui bunicii tale că sare calul“ și „nu vreau să te-mpiedic să-ți câștigi pâinea, da’ fă-o altundeva“. Tipul era tot ce se poate mai bun din genul meu, musculos, ironic, cu o figură rezistentă la orice și chiar blond, ca mine, iar asemănarea asta m-a umplut de-a binelea de energie, fiindcă însemna două conturi reglate. A încercat să-mi tragă el una primul, dar i-am ars așa un pumn în ochi, că de-atunci, când lovesc, n-am mai simțit atâta plăcere, nu trăim decât o singură dată.

Totuși am încasat și eu câțiva pumni, pentru că avea un prieten care venea din Maghreb și mi-a fost jenă să-l bat, nu sunt rasist. În Franța nu trebuie să dai decât în francezi, dacă vrei să fii corect.

Când să ies, am văzut că domnișoara Cora nu rămăsese în mașină, se întorsese și încerca să ia din nou microfonul, iar Zad o împiedica și patronul se deranjase și el și o ținea din spate. Bun, băuse toată sticla singură, însă nu era doar asta, ci şi faptul că toată viața ei punea din nou stăpânire pe ea, care era mai presus de puterile ei. Or, asta a avut așa un efect asupra mea, încât nu mi-a mai fost rușine deloc. Și-apoi, după ce snopești pe cineva în bătaie, te simți întotdeauna mai bine. Zad ținea microfonul la distanță cu brațul întins, Benno, patronul, o trăgea pe domnișoara Cora spre ușă, iar toată lumea din ring râdea, pentru că asta-i lumea și ăsta-i ringul. O adevărată gală de caritate, ce mai. Eram în formă maximă. M-am apropiat și Zad mi-a strigat fără să se jeneze de domnișoara Cora:

— Vrei să mi-o scoți pe Fréhel asta a ta de-aici? Ajunge.

I-am pus ușor mâna pe umăr.

— Las-o să mai cânte o dată.

— A, nu, aici nu-i concurs de cântat, ce naiba!

M-am întors spre Benno și i-am vârât pumnul sub nas, iar el a fost imediat pentru compromisul istoric.

— Bine, să mai cânte o dată, da’ după aia vă luați tălpășița și tu nu mai pui picioru’ aici în veci.

A anunțat chiar el:

— La cererea publicului, pentru ultima dată, marea vedetă a cântecului…

S-a întors spre mine. I-am suflat numele. Zad s-a aplecat spre microfon:

— Cora Lamenaire!

Au urmat huiduieli, dar și aplauze, aplaudau mai ales fetele, cărora le era cel mai rușine pentru ea.

Domnișoara Cora a luat microfonul.

Reflectorul a fost îndreptat spre ea, iar Zad s-a așezat în spate. Își dăduse jos jobenul și, ținându-l la piept, stătea cu capul plecat, în spatele domnișoarei Cora, ca pentru a saluta amintirea ei.

— O să cânt o melodie pentru cineva de-aici…

Au urmat alte huiduieli și fluierături și aplauze, însă mai mult pentru a protesta decât pentru altceva. N-o cunoșteau pe domnișoara Cora câtuși de puțin, așadar probabil se gândeau că era o artistă cunoscută. Un tip a strigat:

— Îl vrem pe de Funès! Îl vrem pe de Funès!

Iar altul a strigat:

— Vrem banii înapoi! Vrem banii înapoi!

Dar au fost acoperiți de sst-uri și domnișoara Cora a început să cânte – trebuie spus că vocea era tot ce avea ea mai bun:

Dacă-ți închipui,
Fetiță dragă,
Dacă-ți închipui
Că o să, că o să, că o să
Dureze mereu
Anotimpul iu-
Anotimpul iu-
Iubirilor,
Cât te înșeli,
Fetiță dragă,
Cât te înșeli…

De data asta s-a lăsat o tăcere adâncă. Domnișoara Cora avea chipul luminat de reflector, se vedea în toate detaliile, era cu adevărat plină de autoritate, ce mai. Ani și ani de meserie, asta nu se pierde. Stăteam lângă matahala de Benno, care asuda și își ștergea sudoarea,

iar Zad își apleca scheletul asupra domnișoarei Cora, puțin în spatele ei. Atunci, domnișoara Cora s-a întors spre mine, a întins mâna în direcția mea, iar când am auzit continuarea, tot ce-am putut face ca să mă ascund a fost să zâmbesc.

Avea un aer foarte blând,
Ochi visători, puțin nebuni,
Cu licăriri stranii,
Ca mulți băieți din nord,
Părul scăldat în aur,
Un zâmbet de înger…

A tăcut. Nu știam dacă se terminase cântecul sau dacă domnișoara Cora se oprise pentru că nu-și mai amintea sau din alte motive pe care n-aveam de unde să le ghicesc și pe care le cunoștea doar ea. De data asta a avut parte de aplauze adevărate, nu doar de unele fără vlagă. Și eu am aplaudat cu toată lumea care mă privea. Chiar dacă Benno i-a sărutat iar mâna, fără să uite s-o împingă ușor spre ușă, repetând ca să-i dea satisfacție:

— Bravo! Bravo! Complimentele mele. Ați făcut furori! Eu am mai prins asta. Epoca de aur! Le Tabou4! Gréco ! La Rose Rouge! Credeam că dumneavoastră ați fost înaintea lor!

Apoi, cu și mai multă ușurare, având în vedere că eram deja aproape de ieșire, a continuat:

— Ah, dacă am putea să le adunăm pe un singur afiș pe Piaf, Fréhel, Damia și pe dumneavoastră, domnișoară…

Iar nu-și amintea numele.

— Cora Lamenaire, i-am șoptit eu.

— Exact, Cora Lamenaire… Sunt nume pe care n-ai cum să le uiți!

Mi-a strâns mâna ca să încheie cu compromisul istoric.

Și am ieșit.

1. În franceză, *„cœur maudit“* (inimă blestemată) se pronunță asemănător cu Kermody.
2. Pseudonimul lui François Carcopino-Tusoli (1886-1958), scriitor și jurnalist francez.
3. Anexare forțată a unei țări (germ.).

4. Le Tabou (Tabuul) și La Rose Rouge (Trandafirul Roșu) erau cluburi de dans și jazz din Paris, unde cânta Juliette Gréco.

XVIII

O sprijineam pe domnișoara Cora, pe care o ameţise mai mult emoția decât șampania.

— Uf! a făcut ea, ducându-și mâna la inimă ca să arate că își pierduse suflul.

M-a sărutat și apoi s-a lăsat pe spate, ținându-și în continuare mâinile pe umerii mei, ca să mă vadă mai bine, mi-a aranjat puțin părul, făcuse asta pentru mine și voia să vadă dacă eram mândru de ea. Avea aerul unei fetițe nebunatice care știa că n-ar fi trebuit să facă asta și mai că-mi venea să-i trag o palmă. Chuck zice că sensibilitatea este una din cele șapte plăgi ale Egiptului.

— Ați fost formidabilă, domnișoară Cora. E păcat să stați acasă cu așa o voce.

— Tinerii şi-au pierdut gustul pentru cântecul realist. E totuși altceva decât ce se cântă astăzi. Azi doar țipă și atât.

— Simt nevoia să țipe și chiar mai mult, domnișoară Cora.

— Cred că o să revină la modă cântecul adevărat. Trebuie să ai răbdare și să știi să aștepți. O să revină. Pentru mine, s-a terminat cu Prévert. Marianne Oswald a fost prima care l-a cântat, în 1936.

A început:

Hula,
Beată,
Condu…

I-am pus mâna pe gură, cu blândețe. A râs veselă, apoi a răsuflat adânc și s-a întristat.

— Prévert a murit și Raymond Queneau la fel, dar Marianne Oswald mai trăiește, am văzut-o zilele trecute la braseria Lutetia…

N-am întâlnit niciodată pe cineva care să cunoască mai multe nume necunoscute mie. Apoi şi-a luat un aer îndârjit:

— Dar o să revină. E o meserie în care trebuie să știi să aștepți.

Am ajutat-o să urce în taxi și am demarat în trombă. Nu mai zicea nimic și privea înainte. Îi mai aruncam din când în când câte o privire și trebuia să se întâmple asta. Plângea. I-am luat mâna și am vrut să zic ceva.

— Am fost ridicolă.

— Nici vorbă, de unde v-a venit ideea asta?

— E foarte greu să mă obișnuiesc, Jeannot.

— O să revină, domnișoară Cora, sunteți într-un punct mort în momentul ăsta, trebuie să știți să așteptați. Toți au fost într-un punct mort într-un moment sau altul, face parte din meserie.

Nu mă mai asculta. A mai zis o dată:

— E foarte greu să te obișnuiești, Jeannot.

Mai că-mi venea să-i zic: da, știu, vârsta asta nu are milă, dar o ajutam mult mai mult dacă o lăsam să vorbească.

— Începem să fim tineri mult prea devreme, Jeannot, iar apoi, când avem cincizeci de ani și trebuie să ne schimbăm obiceiurile…

Era toată în lacrimi. I-am deschis poșeta, am scos batista și i-am întins-o. Nu mai aveam argumente. Aș fi făcut orice pentru ea, orice, căci nici măcar nu era ceva personal, ci mult mai mult de-atât, mult mai general, un adevărat tur al lumii.

— Nu-i adevărat că îmbătrânim, Jeannot, doar oamenii așteaptă asta de la noi. E un rol care ți se dă, fără să ți se ceară părerea. Am fost ridicolă.

— Cui îi pasă, domnișoară Cora? Dacă n-am avea dreptul să fim ridicoli, asta n-ar fi viață.

— Vârsta a treia, așa se cheamă asta, Jeannot.

A tăcut o clipă. Aș fi făcut orice.

— E foarte nedrept. Când ești muzician, pianist sau violonist, poți să lucrezi până la optzeci de ani, nu ți-i numără nimeni, dar când ești femeie, în primul rând și întotdeauna contează cifrele. Ţi se ţine socoteala. Primul lucru care i se face unei femei e să i se ţină socoteala.

— Asta o să se schimbe, domnișoară Cora. Trebuie să știți să așteptați.

Dar nu aveam mijloacele necesare. Și-n plus, trebuie să stai bine

cu moralul ca să minți.

— E adevărat că anii iau ostatici, domnișoară Cora. N-ar trebui să vă obișnuiți cu asta. Uitați, e o doamnă, Jeanne Liberman, care a scris o carte de autoapărare, *Bătrânețea nu există*, în colecția „Vécu“, așa cum indică numele. E o femeie care practica artele marțiale la vârsta de șaptezeci și nouă de ani. În 1972 avea centura neagră în aikido și face kung-fu, mai practică artele marțiale la optzeci și doi de ani, puteți să vă interesați. A apărut în *France-Soir*.

Plângea în continuare, dar și zâmbea.

— Ești o figură de om, Jeannot. Și foarte amabil. N-am întâlnit niciodată pe cineva ca tine. Îmi faci foarte mult bine. Sper că nu te ocupi de mine doar ca voluntar.

Nu știu ce avea împotriva voluntarilor, dar a început din nou să plângă. Poate pentru că șampania se terminase și o lăsase singură. I-am strâns mâna.

— Domnișoară Cora, domnișoară Cora, i-am zis.

Și-a sprijinit capul pe umărul meu.

— E atât de greu pentru o femeie să rămână tânără…

— Domnișoară Cora, nu sunteți bătrână într-adevăr. Șaizeci și cinci de ani astăzi, cu mijloacele pe care le avem, nu-i același lucru. Primiţi și pensie. Nu mai suntem în secolul al nouăsprezecelea. Astăzi putem merge pe lună, la naiba.

— S-a terminat, s-a terminat…

— Nu s-a terminat deloc. Ce s-a terminat? De ce să se termine? E o maximă celebră care spune că, atâta vreme cât există viață, există speranță. Trebuie să puneți să vi se scrie cântece noi și o să aveţi din nou un succes nebun.

— Nu despre asta vorbesc.

— De Gaulle era regele Franței la optzeci și doi de ani, iar doamna Simone Signoret, care are aproape vârsta dumneavoastră, și-a disputat rolul principal în ce film oare? În *Ai toată viața înainte*. Da, *Ai toată viața înainte*, la aproape șaizeci de ani, ba chiar a primit un Oscar[1] pentru rolul ăsta, adevărat! Toți avem viața înainte, chiar și eu, deși nu am pretenții, vă jur.

O țineam tandru lângă mine, cu brațele în jurul umerilor ei, trebuie să-ți cunoști limitele. Nimeni n-a avut vreodată brațul așa de lung. Chiar îmi făcea bine, mă reduceam la o singură persoană, în locul tuturor speciilor animale.

— N-ați semnat nimic, domnișoară Cora. Nu v-ați pus semnătura nicăieri, nu v-ați dat acordul pentru vârsta pe care v-o dă viața.

— Trebuie să fie doi, a zis ea.

— Doi sau un grup de treizeci, cum vrem.

— Un grup de treizeci! Ce grozăvie!

— Nu eu zic asta, ci la radio și la televizor se recomandă s-o faci în grup de treizeci, domnișoară Cora.

— Ce tot spui acolo, Jeannot? E imposibil!

— Se pare că, dacă am face asta individual, fiecare pe cont propriu, ar fi o debandadă. Trebuie curăţată jumătate din Bretania.

— A, vorbești de mareea neagră…

— Da. Și eu am vrut să merg, dar nu pot să fiu peste tot. Și-n plus, sunt mii de voluntari, ba chiar cinci mii de soldați ca să-i ajute.

Țineam un braț pe după umerii ei și conduceam cu celălalt, dar străzile erau pustii și nu exista nici un pericol. Nu mai plângea, dar o simțeam udă toată pe gâtul meu. Aproape că nu se mișca, de parcă își găsise în sfârșit un loc unde se simțea bine și se temea să nu-l piardă. Era de preferat să nu vorbesc cu ea, ca să n-o deranjez. Era unul din momentele alea când pisicile încep să toarcă. Cel mai nedrept e că unii oameni ar fi zis despre ea că era o pisică bătrână. Toate semafoarele sunt galbene noaptea, dar conduceam foarte încet, ca și cum mi-ar fi cerut-o ea. Încă nu auzisem nici o femeie care să tacă atât de puternic. În copilărie săpasem și eu o groapă în grădină și mă ascunsesem acolo, cu o pătură deasupra capului ca să fie întuneric, prefăcându-mă că mă simt bine. Asta făcea domnișoara Cora acum, cu fața ascunsă în gâtul meu, agățată cu brațele de mine, se prefăcea că se simte bine. E ceva animalic. Ne ținem de cald fizic și deja nu mai e așa de rău. Era prima dată când țineam așa o femeie în vârstă. E o mare nedreptate în toată povestea asta, în timp ce totul a fost prevăzut în rest, setea, foamea, somnul, de parcă natura uitase ce era mai important. Astea se numesc găuri negre, care sunt un fel de lapsusuri, de uitări, pe când lumina răspunde vederii, apa, setei și fructul, foamei. Mai trebuie să adăugăm că avem tendințe de supunere și ascultare, o femeie bătrână e o femeie bătrână, e un lucru pe care l-a dobândit și se consideră nul și neavenit. E o nebunie ce acceptăm. Chiar și

eu, simțind respirația și obrazul domnișoarei Cora pe gât și brațele ei în jurul meu, stăteam țeapăn, ca să nu pară că-i răspund, și eram jenat, pentru că avea șaizeci și cinci de ani și în fine, la naiba, era cruzime faţă de animale din partea mea. Când ai o cățea bătrână pe care o mângâi, ți se pare normal și nu faci diferența, dar cu domnișoara Cora cuibărită în mine, simţeam o repulsie de parcă situația ei numerică o făcea să nu mai fie o femeie care se cuibărea în mine, ci un tip față de care aveam aversiuni homosexuale. M-am simțit de-a dreptul dezgustător când m-a sărutat pe gât, o sărutare scurtă, cât să nu-mi dau seama, și mi s-a făcut pielea de găină, atât de supus întru totul eram, deși prima datorie este să nu accepți și să te împotrivești naturii, când natura înseamnă convenții numerice, numărul anilor pe care ea îi trece pe tăbliță, de parcă bătrânețea și moartea ar fi ceva nepermis. Am vrut să mă întorc spre ea și s-o sărut pe gură ca pe o femeie, însă eram blocat, deși în Rusia chiar și bărbații se sărută pe gură, fără să fie dezgustați. Dar asta vine de departe și e vorba de patrimoniu. Celulele ereditare. Chuck zice că nu există regim polițienesc mai rău decât celulele, toate sunt dube celulare. N-are rost să strigi: la arme, cetățeni[2], naturii nu-i pasă, pentru ea toate astea sunt doar niște graffiti pe perete. M-a apucat un asemenea refuz al supunerii, încât a-nceput să mi se scoale. Am oprit taxiul, am luat-o pe domnișoara Cora în brațe, ca și cum ar fi fost altcineva, și am sărutat-o pe gură. Nu era de dragul ei, ci al principiului. S-a lipit de mine cu tot trupul, cu un fel de plâns sau de suspin, nu știi niciodată când e vorba de disperare.

— Nu, nu, nu trebuie să facem asta… Trebuie să fim cuminţi…

S-a lăsat puțin pe spate și mi-a mângâiat părul, cu lacrimile, machiajul, șampania și tot ce i-a făcut viața în trecerea ei, îmbătrânise încă zece ani din cauza emoției, mi-am lipit repede buzele de ale ei ca să nu văd. Era tot sentimentalism, cu imaginea ucigașului norvegian sau canadian care ține bâta deasupra capului puiului de focă în timp ce acesta îl privește, era exact aceeași privire.

— Nu, Jeannot, nu, sunt mult prea bătrână… Nu se mai poate…

— Cine a hotărât asta, domnișoară Cora? Cine a făcut legea? Papa? Timpul este un nemernic frumos și îi e lehamite.

— Nu, nu… Nu se poate…

Am pornit mașina. S-a lipit de mine, ascunzându-și chipul în umărul meu, și, de fiecare dată când respira, parcă se lupta cu aerul. O fetișcană care fusese deghizată într-o babă și care nu înțelegea cum, când, de ce. E îngrozitor să nu îmbătrânești.

Plângea încetișor. Se îndepărtase de mine și plângea pe întuneric, așa cum se întâmplă întotdeauna.

Jurnalul are dreptate când reclamă reformele regimului celular.

Mi-am parcat taxiul pe trotuar. În lift, ea a șoptit:

— Cred că arăt îngrozitor.

Iar apoi a făcut într-adevăr ceva. Știam că simte nevoia să se apere. Și-a deschis poșeta, a scos trei bancnote de o sută de franci și mi le-a întins.

— Poftim, Jeannot, ține. Ai cheltuit cu mine.

Mi-a venit să râd, chiar ținea la cântecul ei realist, pe bune. Proxenetul, pumnalul, soldații din Bat' d'Af', Sidi-bel-Abbès[3], mirosea frumos nisipul cald, legionarule. Nu știu ce cântau Fréhel și Damia, dar aveam să mă interesez. Am luat banii. Domnișoara Cora avea nevoie de asigurări. Câtă vreme îi luam banii, totul era în regulă. Se simțea pe teren sigur.

Nici n-am lăsat-o să aprindă lumina. Am luat-o în brațe, a zis imediat nu, nu, iar apoi mare patos, s-a lipit de mine cu tot corpul. Nu am dezbrăcat-o, era mai bine. Am ridicat-o, am dus-o în dormitor, ciocnindu-mă de pereți, am aruncat-o pe pat și i-am tras-o de două ori la rând, fără să mă retrag, și nu doar ei, ci întregii lumi cu toate dubele ei celulare, căci asta este neputința. După care am rămas complet golit de nedreptate și de mânie. A continuat să geamă un timp, apoi s-a cufundat în tăcere. Mă strigase pe nume în timp ce o făceam, foarte tare, și mai strigase iubitul meu, iubitul meu, iubitul meu, credea că e doar ceva personal, când de fapt era mult mai mult. Când a tăcut și nu s-a mai mișcat, când n-a rămas din ea decât o răsuflare ușoară, am continuat să o strâng tandru în brațe și să-i caut buzele și, nu știu de ce, mă gândeam la ce-mi spusese Chuck, că peste tot sunt morminte ale lui Hristos de deschis. Stăteam pe întuneric, ceea ce o făcea pe domnișoara Cora frumoasă și tânără – în brațele mele și în sufletul și conștiința mea avea optsprezece ani. M-am gândit și la regele Solomon, care – la optzeci și patru de ani – încă se ducea cu capul sus la o ghicitoare clarvăzătoare, ca să-i arate că nu există limite. Simțeam cum trupul

domnișoarei Cora bate din aripi, ca pasărea năclăită de la televizor, din mareea neagră, care se zbătea să-și ia zborul. Peste tot există masacre, iar eu nu pot să fiu peste tot în același timp. Nu există corespondent pentru numărul pe care l-ați cerut. Cambodgienele, mi se rupe de ele, nu le poți fute pe toate. Marcel Kermody, ex-Jeannot Lapin. Pe străzile Parisului se face chetă împotriva foametei din lume. Chuck zice că n-o să-l ucidă niciodată pe Aldo Moro[4], ar fi prea literar. *Prima della rivoluzione*[5]. Ar trebui să devii atât de cinefil, încât speciile distruse să nu fie decât spectacol. S-a inventat un rechin care împrăștie teroarea în filmul *Fălci*[6], pentru că acolo era în sfârșit altcineva decât noi, era un rechin, măcar o dată nu eram noi responsabili. Regele Solomon a greșit etajul. Ar trebui încă o sută de milioane de etaje, cu o centrală telefonică de o sută de milioane de ori mai puternică. Dar nu există corespondent pentru numărul pe care l-ați cerut. Am mângâiat-o iar și iar pe domnișoara Cora cum nu e cu putință. În sfârșit era ceva la îndemână. Chuck zice că nu trebuie să ne pierdem curajul, căci în fiecare om se ascunde o ființă umană, care mai devreme sau mai târziu o să iasă la iveală. Apoi am ajutat-o să se dezbrace, să-și scoată rochia și să rămână goală, chiar și când a aprins lumina, căci nu mi-e frică. Eram mult mai puțin îngrozit decât mai devreme, când șoptea o, da, iubitul meu, da, da, acum, da, da, te iubesc, și nu din cauza cuvintelor care nu sunt ale nimănui și își fac mereu simțite prezența, ci din cauza vocii care-și pierduse într-adevăr capul. Încă nu făcusem pe nimeni atât de fericit. Tata îmi povestea că în timpul ocupației nu se găseau de nici unele, dar se putea procura orice la negru. Se zicea „la negru“ pentru a arăta că era ilegal, că nu aveam dreptul. Domnișoara Cora nu avea dreptul din cauza tăbliţei de ardezie care-i fusese lipită pe spate, dar era fericită la negru.

— Ce-i? De ce râzi?

— Nimic, domnișoară Cora, e ca și cum dumneavoastră și cu mine am face piața neagră…

Cred că era prea tulburată ca să râdă.

— O, nu mă băgați în seamă, domnișoară Cora, mă simt bine, n-are importanță.

— E adevărat? Chiar te simţi bine cu mine?

— Da.

M-a mângâiat pe păr.

— Te-am făcut fericit?

La asta am rămas gură-cască, nici chiar așa totuși.

— Sigur că da, domnișoară Cora.

S-a însuflețit puțin și a început să mă caute cu mâna, de parcă voia să-mi arate că mă place, apoi a făcut-o cu tot corpul, plină de nelinişte, ca şi cum o cuprinsese panica și simţea nevoia să se liniştească. Am liniștit-o. Întotdeauna e înduioșător când o fetișcană fără experiență vrea să-ți arate că te place, iar domnișoara Cora nu mai avea experiență. O făcea cu stângăcie și în grabă, pe parcă avea poliția pe urme. Am îndepărtat-o cu blândețe, nu în această privință am nevoie de ajutor. Nu e nimic mai nedrept decât o femeie care se teme că nu te mai excită. Nişte idei care le sunt băgate în cap, din cauza legilor pieței cărora li se supun. A întins din nou mâna în întuneric și am început imediat să mă excit, ca să n-o țin în suspans, doar nu era să mă ridic și s-o părăsesc, scuzați-mă, eram doar în trecere. Nu-i puteam șterge tăbliţa de ardezie, dar nu era nevoie să se scuze și să se simtă vinovată că o avea. Contabilitatea cărților naturii e întotdeauna un fals în acte. Fals și uz de fals și ar trebui să fie pasibil de tribunale și instanțe superioare. Chuck are dreptate mai mult decât oricine când zice că toate astea sunt estetică pură și că o femeie își poate permite să aibă pielea zbârcită, fesele lăsate și ţâţele goale doar în artă, însă în viață toate astea nu pot decât să-i dăuneze, din cauza declarației drepturilor omului. Domnișoara Cora și-a lipit buzele de ale mele și a șoptit comoara mea adorată, iubitul meu frumos, era mai degrabă emoționant și tandru, tipele din ziua de azi n-o să-ți spună comoara mea adorată, iubitul meu frumos. Nu mai e aceeași poezie. Apoi a rămas ca moartă multă vreme, doar că mă ținea încă de mână, parcă să se asigure că n-o să-mi iau zborul. Ar fi trebuit să știe că tentativele de fugă nu sunt genul meu. E ca în cazul regelui Solomon, care s-a îndreptat spre viitor, privindu-l drept în ochi, și chiar și-a făcut un costum de stofă pentru încă cincizeci de ani, pe puțin, nu știe ce-i frica, iar când zice „nici nu bănuim ce ne rezervă viitorul“, o face zâmbind de plăcere, atât de plin e de lucruri bune. Se lăsase așa o liniște, încât nu se mai auzeau nici mașinile afară. Există astfel de momente de graţie când nimeni nu se gândește la nimeni și e pace în lume. Erau așa o liniște și-o pace,

încât sunt într-adevăr mulțumit că am cunoscut un asemenea moment. Eram rupt, iar asta face întotdeauna bine la angoasă. Asta se cheamă efort fizic și binefaceri ale muncii grele. Tata îmi spunea: dacă ai munci în fiecare zi opt ore în fundul unei mine… E ceva meseria pe care sunt obligaţi s-o facă minerii.

S-a ridicat să se ducă la baie, căci uneori e indispensabil. Am întins mâna să caut veioza, fără motiv.

— Nu, nu, nu aprinde lumina…

Am aprins-o. Nu din vina ei, pentru Dumnezeu, nu avea de ce să se simtă vinovată. Am aprins lumina. Era o veioză mică, colorată în roșu, portocaliu și roz, dar aș fi privit-o la fel de tandru dacă ar fi fost un reflector. Nu vezi niciodată fetișcana de optsprezece ani când timpul și-a lăsat amprenta, timpul e cel mai mare travestit pe care-l cunosc.

— Nu mă privi așa, Jeannot.

— De ce? E vorba de drepturile omului.

Singurul lucru pe care n-ar fi trebuit să-l lase la vedere era abdomenul inferior. Era în întregime cenuşiu. Mi-a luat câteva clipe să-mi dau seama că nu-și vopsise părul și-l lăsase cenuşiu, pentru că nu mai credea în asta. Își spunea că oricum nu avea să-l mai vadă nimeni.

Am sărit din pat, am luat-o în brațe legănând-o ușor, iar apoi m-am dus să mă piş. I-am lăsat baia liberă, am luat o țigară din poșeta ei și m-am băgat iar în pat. Mă simțeam bine. Era foarte feminin dormitorul domnișoarei Cora. Clovnul mare, alb cu negru, căzuse din pat. L-am ridicat. Puteam să-l îndoi în orice fel. Pe pereți erau pictate flori și prin cameră erau înşirate lucruri pe care le vezi prin vitrinele cu suvenire. Într-un fotoliu stătea ursul koala de pluș, cu brațele deschise. Erau tablouri adevărate cu pisici și copaci și o fotografie cu o vedetă masculină de revistă şi nişte fete care ridicau piciorul, pe care scria: „Iubirii mele“. Erau fotografii cu Raimu, Henri Garat și Jean Gabin, pe care l-am recunoscut din *Gueule d'amour*. Un adevărat muzeu. Pe peretele din fața patului, între două oglinzi, se afla o fotografie mare cu domnișoara Cora, într-o ramă de catifea grena. Ce frumoasă și tânără putea să fie atunci! O recunoșteai foarte uşor, avea un aer familiar. Probabil că făcuse o grămadă de bărbați să ofteze, dar eu o avusesem.

Veioza mică de noptieră îmi făcea bine cu lumina ei blândă. Îi

spusesem deseori lui Tong că am fi putut face un efort în camera noastră, în loc să ne prefacem că n-ar fi folosit la nimic. Vezi prin toate magazinele veioze drăguțe și nu-i nici un motiv să te lipsești de ele.

Domnișoara Cora se întorcea. Își pusese un capot roz cu volane. S-a așezat pe marginea patului și ne-am ținut de mână ca să ne dovedim afecţiunea.

Se demachiase. Nu era o diferență prea mare față de chipul altor femei. Ba chiar era mai bine acum, fără machiaj, era mai încrezător. Se vedea totul. Era semnat. Vieţii îi place mai mult decât orice să-și dea autograful.

— Vrei să bei ceva?

La naiba, doar nu avea să înceapă iar cu cidrul ei.

— Dacă aveți o Cola...

— Nu am, dar îți promit că o să am data viitoare...

Am tăcut puțin. Cu siguranță aveam să mai vin în vizită. Nu exista nici un motiv. Speram să rămânem prieteni.

— Vrei puțin cidru?

Probabil că era ceva religios la ea.

— Da, mulțumesc.

M-a apucat o ușoară depresie cât domnișoara Cora era la bucătărie. La ce bun să lași totul baltă și să fugi?

M-am dus în baie și am băut apă de la robinet.

M-am întors în dormitor și domnișoara Cora era acolo, cu o sticlă de cidru și două pahare pe o tavă. Le-a umplut.

— O să vezi, Jeannot, o să fie bine.

— Eu nu sunt pentru proiecte, domnișoară Cora.

— Încă am relații. Cunosc multă lume. Trebuie să iei lecții. De canto și puțin dans. De dicție nu ne-atingem. Ai exact ce trebuie, ceva de haimana, ceva de bandit... Vocea străzii, ce mai. Dacă te compară cineva astăzi cu ce vede la cinema sau la televizor, îşi dă seama imediat că ai mari șanse. Mai e Lino Ventura, dar a cam îmbătrânit. Iar cântăreții, nu e unul care să aibă o faţă adevărată de bărbat. E un gol care trebuie umplut. Tu ești natural.

Nu se oprea din vorbit, ca și cum îi era teamă să mă piardă. Primul lucru care trebuia făcut era să-mi apară fotografia în catalogul actorilor. Avea să se ocupe ea.

— Întotdeauna mi-am dorit să mă ocup de cineva, să fac din el o

mare vedetă. O să vezi.

— Știți, domnișoară Cora, nu trebuie să-mi dați garanții. Nu-mi pasă. Nici n-aveți idee cât de puțin îmi pasă. Nu-i vorba că aveam chef să mă fac actor, ci mai degrabă că n-aveam chef să fiu eu însumi, întotdeauna e prea mult. În primul rând…

Voiam să-i spun eu mă voi ocupa de dumneavoastră, dar asta suna de parcă i-aş fi fost îngrijitor. M-am ridicat și ea s-a speriat imediat, poate că era ultima dată când mă vedea. Nu înțelegea nimic. Absolut nimic. Asta se cheamă instinct de conservare.

— Domnișoară Cora, nu vă cer nimic. Vreți să vă spun ceva? Nu sunteți drăguță cu dumneavoastră.

M-am aplecat și am sărutat-o, un sărut prostesc, ușor, abia simțit. Am rămas o clipă aplecat și am privit-o tandru. Domnișoara Cora nu înțelesese nimic. Credea că e ceva personal. Nu înțelesese că era un act de iubire.

— La revedere, domnișoară Cora.

— La revedere, Jeannot.

Și-a încolăcit brațele în jurul gâtului meu.

— Încă nu-mi vine să cred, a zis ea. Lucrul cel mai greu pentru o femeie e să trăiască fără afecțiune…

— Așa e pentru toată lumea, domnișoară Cora. Nu există afecțiune, așa că trebuie să ne înțelegem între noi. Tocmai de-asta mamele le dăruiesc atâta afecțiune copiilor, pentru ca mai târziu să aibă amintiri frumoase.

Am ridicat-o și am strâns-o la piept. Îmi era teamă să nu mă excit iar, la mine e ceva automat, şi dacă făceam iar dragoste cu ea, ar fi crezut că era ca să evit sentimentele.

— M-ai făcut atât de fericită… Te fac și eu puțin fericit, Jeannot?

— Da, sigur că da, mă faceți fericit, nu trebuie decât să vă văd…

Am așezat-o la loc în pat și am plecat.

Credeam că nu e nevoie să iubești pe cineva ca să-l iubești și mai mult.

1. Actrița Simone Signoret a obținut un Premiu Oscar, însă pentru rolul principal din filmul *Drumul spre înalta societate* (1959); *Ai toată viaţa înainte* a fost distins cu Premiul Oscar pentru cel mai bun film străin (1978).
2. Vers din refrenul imnului național al Republicii Franceze, *La*

Marseillaise.

3. Oraș construit de francezi în timpul ocupării Algeriei.
4. Om politic italian, președintele Partidului Democrația Creștină, a fost în anii ’70 unul dintre liderii interesați în mod deosebit de așa-zisul „compromis istoric“ al lui Enrico Berlinguer, liderul Partidului Comunist Italian, care propusese o solidaritate politică inovativă între comuniști, socialiști și catolici, într-un moment de profundă criză economică, socială și politică în Italia. Moro a fost răpit în 16 martie 1978, în drum spre Parlament, unde urma să aibă loc ședința de investitură a noului guvern, și ucis în 9 mai 1978 de Brigăzile Roșii.
5. În it., în original, *Înainte de revoluție*, film regizat de Bernardo Bertolucci în 1964.
6. Film regizat de Steven Spielberg în 1975.

XIX

Era șase dimineața când am ieșit de la ea, iar vizavi atunci se deschidea un bistrou. Patronul chel era genul de tip care nu-ți spune nimic. I-am urat bună dimineața și nu mi-a răspuns. Am băut trei cafele, una după alta, iar el îmi arunca din când în când câte-o privire. E totuși bizar cât de mulți tipi nu mă suportă de la prima privire. Probabil din cauza succesului pe care-l are înfățișarea mea. Mă pun tot timpul la adăpost în spatele unui zâmbet de genul „sunt înarmat“. Chuck mai zice că am un fizic care le displace bărbaților mai puțin dotaţi decât mine. Sau poate că e doar antagonismul natural. L-am întrebat de două ori pe patron cât face consumaţia şi nu mi-a răspuns. Nici eu nu-l puteam suferi, după cât mă bătusem noaptea trecută. Avea puțin păr uns bine cu briantină deasupra urechilor, o cămașă albă și un sorț albastru și se așezase la celălalt capăt al tejghelei, de parcă înțelesese că aveam nevoie de prietenie. Nu știu de unde moştenesc firea asta de voluntar, e tot ce am mai puțin ereditar. Tata n-a făcut decât să composteze toată viața, iar mama, să se lase compostată. După Chuck, sufăr de ceea ce se cheamă complexul salvatorului, or asta nu se iartă, risc să omor pe cineva.

Lângă casa de marcat era un radio, m-am aplecat și l-am deschis. Patronul mi-a aruncat o privire tăioasă.

— Scuzați-mă că-mi permit, i-am zis, dar e pentru mareea neagră. Sunt breton. Am o rudă acolo care e pescăruș. Și încă o cafea, vă rog.

Mi-a servit una așa de iute, de parcă eram Mesrine[1]. Am aflat de la radio că toate păsările erau terminate în insulele-sanctuar și m-am simțit mai bine, cel puțin știam că nu mai e nimic de făcut. Nu e

nevoie de mine. Uf. O grijă în minus. Yoko prinsese pe perete la noi în cameră o reproducere cu Sfântul Gheorghe ucigând balaurul, însă pentru el era doar Africa de Sud. Dacă aș fi mai puțin egoist, nu mi-ar păsa de durerea pe care mi-o pricinuiesc toți.

Patronul mă judeca în asemenea măsură, încât mai că-mi venea să-i confirm părerea și să fur radioul, oamenii simt nevoia să aibă dreptate. Dar mi-a fost de ajuns ideea și am râs. Am plătit și ultima cafea și am plecat, lăsându-l fără obiectul muncii. Era șase și jumătate, am dus taxiul înapoi în garajul din strada Métary, de unde avea să-l ia Tong la ora șapte. Era ziua lui. Mi-am luat bicicleta Solex și m-am dus la Buttes-Chaumont, pe strada Calé numărul 45, la etajul al cincilea din partea care dă spre curte, unde ne mutaserăm când am venit din Amiens, optsprezece ani am stat acolo şi tu ai rămas încă. Tata nu seamănă deloc cu mine, nici măcar nu știu cum m-am ales cu el. Compostase bilete de metrou patruzeci de ani din viață, unii oameni iau metroul, dar în cazul lui metroul l-a luat pe el. Are un cap frumos, cu părul alb, mustață albă, unii oameni devin frumoși la șaizeci de ani.

Mi-a deschis îmbrăcat în cămașă. Ne-am strâns mâna. Știe că am sărit departe de trunchi. Pentru el contează onoarea muncii, programele politice, discuțiile de bază. Pentru tata, bătrânețea e o problemă de societate, iar moartea, un fenomen natural.

— Și, Jean, cum o mai duci?

— Binișor. Mă descurc.

— Tot cu taximetria?

— Și alte mici chestii, pe ici, pe colo.

Mi-a încălzit cafeaua făcută și ne-am așezat.

— Și-n rest? Tot cu prietenii locuiești?

— Aceiași.

— Ți-ar trebui o femeie.

— Singura femeie din viața mea are vreo șaizeci și cinci de ani. O fostă cântăreață. Vrea să m-ajute să fac teatru.

Nu voiam să-l rănesc. Spuneam asta cu voce tare ca să mă orientez. Poate că era într-adevăr ceva urât povestea dintre mine și domnișoara Cora. Tipii de vârsta mea iau totul prea ușor. Aveam încredere în tatăl meu. Cunoștea regulile. Era sindicalist dintotdeauna.

— Nu vreau să fac teatru, stai liniștit, i-am zis.

Şedeam la masa din bucătărie și în fața noastră era fereastra care dădea spre curte. Afară era întunecat, dar chipul lui devenise și mai întunecat.

— Ești întreținut de o bătrână sau ce?

— Nu. Ar fi trebuit să spun da, ca să-ți confirm, dar răspunsul e nu. Îmi mai dă câte-o bancnotă uneori și o iau, însă numai ca s-o ajut. E o femeie foarte romantică. Viața ei a însemnat cântece, pușcărie, ghilotină, soldații din Bat' d'Af', legionari, băieți răi. Repertoriul ăsta e mult mai vechi decât ea. Știu că poate ți se pare amuzant, dar când îmi dă bani și îi iau, se simte mai liniștită. Asta se numea cântec realist. Derbedeii, copilele-mame și tot restul. Se numea Cora Lamenaire, poate că ai văzut afișe cu ea în metrou, când erai tânăr. Aveți cam aceeași vârstă.

Luase de pe masă pâinea de casă rotundă și mare și începuse să o taie încet, în felii egale, ca să se refugieze în ceva familiar. El tăia întotdeauna pâinea în casă. E primul lucru pe care mi-l amintesc, după plecarea mamei. Mi-a zis maică-ta ne-a părăsit și apoi a început să taie încet pâinea de casă în felii egale și frumoase.

— Ai venit special ca să-mi spui asta? Că ești întreținut de o bătrână?

A așezat feliile de pâine și cuțitul pe mușamaua albastră în carouri.

— Nu ne-am văzut de mult, de-asta îți povestesc.

— Dacă ai simțit nevoia să vii să-mi spui asta la șapte dimineața înseamnă că te macină.

— Cam așa ceva.

— Măcar asta-i tot?

— Da.

— Nu te urmărește poliția?

— Nu încă. Treaba asta nu-i considerată atac împotriva oamenilor în vârstă.

— Nu-i nevoie să faci pe prostul.

— Am venit să-ți vorbesc despre femeia asta pentru că într-adevăr nu mai știu prea bine unde mă aflu. Tu încă ai reguli. Banii n-au nimic de-a face aici.

— Îţi cauți scuze.

— N-aș avea de ce.

— Ce vrei, îmi plac babalâcii, poate că sunt depravat, mai știi?

A tăcut, ținându-și mâinile pe coapse și uitându-se la pâinea solidă și cinstită de pe masă. La urma urmei, era chiar formidabil bărbatul acesta cărunt, de șaizeci de ani, care nu înțelegea că bătrânii pot fi iubiți.

— Începe cu asta și ajungi la atacuri armate asupra oficiilor poștale. Nu sunt sigur că n-ai ajuns deja, dacă vii deodată să mă vezi la ora asta.

Am simțit iar acea blândețe. Urca în mine, mă încălzea și apoi se transforma în zâmbet.

— Dă-mi zece minute înainte să chemi poliția.

Mă simțeam cuprins de afecțiune pentru el și pâinea lui de casă, sigură, solidă și cinstită, dar nu avea nici un rost, când iubești cum respiri, toți iau asta drept o boală respiratorie.

1. Jacques Mesrine (1936-1979), criminal francez, responsabil de numeroase crime, jafuri şi răpiri în Franța, SUA și Canada, a evadat de mai multe ori din închisoare, fiind poreclit „omul cu o sută de fețe“ datorită talentului de a se deghiza, însă în cele din urmă a fost prins și împușcat.

XX

M-am întors acasă. Nu era nimeni acolo, în afară de Sfântul Gheorghe care ucidea balaurul pe perete. M-am cocoțat în patul de la etajul al doilea și am rămas acolo, cu picioarele atârnând și capul în mâini, să mă caut și să mă gândesc unde sunt și ce fac acolo, încotro să mă îndrept, de ce într-acolo și nu în altă parte, și mă întrebam cum să fac ca să pun lucrurile în ordine și să mă descotorosesc de firea mea de voluntar, sau poate că ar fi trebuit să caut un ordin călugăresc.

Poate că tata avea dreptate și că nu există decât socialul. Așa puteai să te descurci pe parcurs cu măsuri, iar la ieșire, scuzați-ne, dar nu mai e nimic de făcut, deja intrăm pe tărâmul imposibilului. N-ar fi trebuit să pun niciodată piciorul acasă la regele Solomon. N-ar fi trebuit să încep niciodată să vizitez bătrâni, e un exemplu prost pentru tineri. Am luat dicționarul lui Chuck și am căutat la *bătrânețe*. Am găsit: *ultima etapă a vieții umane, perioadă ce urmează maturității și care este caracterizată prin fenomenul de senescență*. Am căutat la *senescență* și era și mai rău. Ar fi trebuit să-i iubesc de la distanță, teoretic, fără să calc acolo. Dar nu, a fost nevoie să mă bag într-o poveste de dragoste începând cu sfârșitul.

Am pus dicționarul la locul lui obișnuit. Chuck e foarte interesat de legăturile mele cu dicționarele. Pentru el e o adevărată sursă de delectare când deschid dicționarul și încep să caut ceva.

— Faci asta ca să te îndepărtezi. Pentru distanţe.

— Asta ce vrea să zică?

— Să iei distanță, să te îndepărtezi de ce tot ce te afectează sau te sperie. Să te îndepărtezi de emoție. E o formă de autoapărare. Când suferi, îndepărtezi lucrul reducându-l la starea seacă pe care

o are în dicționar. Îl diminuezi. Ia, de pildă, lacrimile. Vrei să le îndepărtezi, așa că le cauți în dicționar.

S-a dus să ia dicționarul mare.

— *Lacrimă: picătură de umoare limpede și sărată provenind dintr-o secreție crescută a glandelor lacrimale*. Iată tot ce sunt lacrimile, în dicționar. Le îndepărtează serios, nu-i așa? La tine e vorba de o căutare a stoicismului. Tu ai vrea să fii stoic, asta e. Insensibil. Cu brațele încrucișate, ochiul rece și dominator și la revedere, mă scuzați, dar vă văd pe toți de la mare depărtare, o specie de nimic minimal. Faci asta ca să minimalizezi.

Mi-e totuna că Chuck face studii pe spinarea mea, trebuie să trăiască și el din ceva.

Stăteam acolo, bălăbănindu-mi picioarele, și mă uitam la bascheți, când s-a întors acasă să se schimbe, asigurase prezența SOS toată noaptea și întotdeauna noaptea sună mai multă lume. Probabil că atârnam din patul de la etajul al doilea ca un semnal de deznădejde, așa că mi-a aruncat o privire plină de detașare zoologică. Doar el știe să te țină la distanță prin ochelarii lui.

— Ce s-a întâmplat, puișor?

— S-a întâmplat că mi-am tras-o cu domnișoara Cora azi-noapte.

— A!

Are un stil de-a zice A! ca şi cum nu s-ar mira de nimic și n-ar lua nici o poziție, că-i frumos, că-i urât, că-i îndrăzneţ, că-i bine, că-i rău, că-i ceva măreț sau orice-ar fi. Tipul ăsta se dă întotdeauna drept unul care le-a văzut deja pe toate, de parcă n-ar avea douăzeci şi cinci de ani, ci doisprezece.

— Da. I-am pus-o.

— Păi și nu văd care-i tragedia, puișor. Dacă aveai chef de ea și…

— N-aveam nici un chef de ea, la naiba.

— Atunci ai făcut-o din dragoste.

— Da, dar ea o ia ca pe ceva personal.

Chuck a ridicat din sprâncene și și-a aranjat ochelarii, iar asta-i tot ce poate face mai mult ca să se arate preocupat.

— A!

— Da, a! Ea n-a înțeles.

— Puteai să-i explici.

— Nu poți să-i explici unei femei că i-ai tras-o la modul general.

— Există întotdeauna o cale de-a spune lucrurile frumos.

— Frumos pe dracu'. E complet dezgustător să alegi să nu iubești o femeie cumsecade doar pentru că sunt altele tinere și drăguțe. Există deja destulă nedreptate fără să mai faci alta. Nu-i ceva personal cu domnișoara Cora, Chuck, e ceva personal cu nedreptatea. Și asta a fost tot voluntariat.

— Bun, i-ai pus-o, n-o să moară din asta.

N-ar fi trebuit. Aș fi putut s-o fac altfel.

— Cum?

— Habar n-am, sunt alte feluri de a-ți manifesta bunăvoința.

Chuck are pe puțin trei clăi de păr pe cap. Are un metru nouăzeci, atât de înalt e, dar cu pieptul scobit și picioarele slabe ca niște scoabe. Ar putea să fie jucător de baschet profesionist, dacă ar fi sportiv.

— M-am băgat într-o mare belea, Chuck. Poate ar fi mai bine să plec din Franța o vreme, ca să am o scuză. N-am de gând să continui, așa cum crede ea, dar nici nu mă pot opri, atunci o să creadă că-i bătrână. M-a luat valul, de-asta i-am tras-o, poftim.

— Puteți să rămâneți prieteni.

— Și cum o să-i explic? Ce-o să-i spun? O s-o ia drept semn de bătrânețe.

Chuck vorbește cu accent american, de aceea tot ce spune pare diferit și nou.

— Îi explici că exista deja altă femeie în viața ta, însă ea te-a făcut să-ți pierzi capul, dar cealaltă a aflat și așa nu se poate. Evident c-o să te creadă un donjuan.

— Îți bați joc de mine? Știi, asta-mi aduce aminte că trebuie dus gunoiul. Azi e rândul tău.

— Știu. Da' pe bune acum, nu trebuie decât să scoți chestia asta din plan sexual. Trebuie să vă situați amândoi în plan sentimental. O vizitezi din când în când, o iei de mână, o privești în ochi și-i spui: domnișoară Cora, vă iubesc.

I-am zâmbit.

— Câteodată așa-mi vine să-ți sparg mecla, Chuck.

— Da, cunosc sentimentul ăsta de neputință.

— Ce trebuie să fac?

— Poate c-o să te lase baltă. Iar data viitoare când te mai apucă, ieși în stradă și aruncă niște firimituri la vrăbii.

— E OK.

— Nu te gândi să i-o tragi unei femei din milă.

Trebuia să mă abțin. Chiar trebuia să mă abțin.

— Nu i-am tras-o din milă. Am făcut-o din dragoste. Înțelegi foarte bine despre ce-i vorba, Chuck. E din dragoste, dar n-are nimic de-a face cu ea. Știi prea bine că la mine-i ceva general.

— Da, dragostea de aproape, a zis el.

Am sărit jos din pat și am ieșit, mă făcea să simt prea mult. Pe scări, m-am răzgândit şi m-am întors. Chuck se spăla pe dinți la chiuvetă.

— Aș vrea să știu o chestie, puișor, i-am zis. Ești genul de tip care le-a făcut pe toate și a ajuns la inutilitate. Ai încheiat. Ai tras concluzia că totul și nimic sunt același lucru. Așa că poți să-mi explici ce tot freci de doi ani la Sorbona? Nimeni nu mai are nimic să te-nvețe. La ce bun toate astea?

Am luat teancul de cursuri xeroxate și notițe de pe masă și le-am aruncat pe fereastră. Chuck a început să urle ca muncit de draci și era prima dată când îl atinsesem cu ceva. Asta m-a liniștit. A coborât scările valvârtej, țipând *fucking bastard* și *son of a bitch*, și l-am ajutat să-și strângă foile.

XXI

Se făcuse aproape zece când am ajuns la librărie și Aline era acolo. Când m-a văzut intrând, s-a dus imediat să-mi caute un dicționar. Mirosea frumos de fiecare dată când se mișca. Am luat dicționarul, dar nu era ce-mi trebuia mie.

— Aveți cumva un dicționar medical?

Mi-a adus unul. M-am uitat la *iubire*, dar n-am găsit nimic.

— Nu găsesc.

— Ce cauți?

— Caut *iubire*.

Am vrut s-o fac să râdă, căci dacă râzi de ceva devine mai puțin serios. Dar nu era o fată ușor de înșelat. Și probabil că se vedea. Probabil că se vedea că sunt bolnav. Voiam să-i spun, știți, iubesc o femeie pe care n-o iubesc deloc, ceea ce mă face s-o iubesc și mai mult, puteți să-mi explicați cum vine asta? N-am spus-o, când nu cunoști prea bine pe cineva, nu-i ușor să fii ridicol.

— Nu găsești *iubire* în dicționarul medical. E considerată în general o aspirație firească a ființei umane.

Nici eu n-am râs.

Am luat iar dicționarul Robert.

Am citit cu voce tare, ca să afle și ea:

— *Iubire: dispoziție de a dori binele altcuiva și de a i se dedica*… A, vezi! Nu-i ceva firesc.

Tăcea și mă privea cu și mai puțină ironie. Speram că n-o lua ca pe ceva religios din partea mea. O fată blondă care nici măcar nu se machia.

— N-ai un dicționar mai mare?

— E puțin restrâns, evident, a zis ea. E pentru utilizare curentă.

Ca să-l ai la îndemână. În caz de nevoie.

Am făcut ca Chuck:

— A!

— Pentru rapiditate. Am marele dicționar Robert în șase volume și Enciclopedia universală în douăsprezece. Și multe altele.

— La tine acasă, în caz de nevoie, sau doar aici?

— Nu-i deloc amuzant… Cum te cheamă totuși?

— Marcel. Marcel Kermody. Mi se spune Jeannot, în rândul iepurilor.

— Vino.

M-a dus într-o încăpere din spate, unde nu erau decât dicționare pe pereți. De la un capăt la altul.

A scos unul câte unul toate volumele cu litera *i* și le-a pus în fața mea pe masă. Mai degrabă le-a aruncat. Aproape brutal. Nu era nervoasă, nu, doar puțin iritată.

— Caută.

M-am așezat și am căutat.

Aline m-a lăsat singur, dar revenea din când în când.

— Ești mulțumit? Ai tot ce-ți trebuie? Sau mai vrei și altele?

Avea părul foarte scurt, ceea ce era o mare pierdere. Fiindcă îţi făcea plăcere să-l vezi. Ochii îi erau căprui-deschis, mai degrabă chihlimbarii când se înveseleau.

— A!

Ridicasem degetul.

— Cel puțin aici sunt în total patru pagini pentru *iubire*.

— Da, au făcut o miniatură, a zis ea.

Am râs amândoi, ca să pară amuzant.

— Ba dau chiar și exemple, ca dovadă că există, am adăugat. Uite. În pictură, *iubire*[1]*: un anumit puf care face pânza foarte potrivită pentru clei*.

De data asta râdea de-a binelea și fără tristețe. Eram mulțumit, făceam încă o femeie fericită. Se pare că în URSS au școli de clovni, unde te învață să trăiești.

Am continuat cu entuziasm:

— *Iubire: în zidărie, un fel de onctuozitate pe care ghipsul o lasă pe degete*…

Râdea așa de tare, încât mă simțeam cu adevărat de utilitate publică.

— Nu-i adevărat… Mă iei peste picior… Ce glumă.

I-am arătat dicționarul Littré.

— Citește singură.

— *Iubire: …un fel de onctuozitate pe care ghipsul o lasă pe degete…*

Avea lacrimi în ochi.

Eu foloseam toate resursele posibile.

— *Amour en cage*[2]*: termen din botanică. Termen din falconerie: a zbura din iubire se spune despre păsările care zboară în libertate ca să-i ajute pe câini…*

— Nu-i adevărat!

I-am arătat cu degetul.

— Uită-te… *ca să-i ajute pe câini*. Sau asta: *iubire la feminin nu este singular decât în poezie…*

Mai jos era: *Nu există suferințe frumoase, nici iubiri urâte*, dar asta am păstrat-o pentru mine, n-am citit-o cu voce tare, n-ar fi fost drăguț pentru domnișoara Cora.

— Ce preferi? Un fel de onctuozitate pe care ghipsul o lasă pe degete sau un anumit puf care face pânza foarte potrivită pentru clei?

— Chiar e foarte amuzant, a zis ea, dar părea din ce în ce mai puțin amuzată.

— Da, în meseria mea avem nevoie de glume.

— Cu ce te ocupi?

— Sunt la școala de clovni.

— I-auzi. Nu știam că există așa ceva.

— Sigur că există. Sunt în anul douăzeci și cinci. Tu?

Avea o privire foarte prietenoasă.

— În douăzeci și șase, a zis ea.

— Am o prietenă care e în anul șaizeci și cinci și un prieten, domnul Solomon, regele pantalonilor, care e în anul optzeci și patru.

Am ezitat o clipă, ca să nu par prea încrezător.

— Am putea face un număr de clovnerie împreună. Mâine-seară?

— Hai pe la mine miercurea viitoare. Vin câțiva prieteni. Facem spaghete.

— Nu se poate mai devreme?

— Nu, nu se poate.

N-am insistat. Nu-mi prea plac spaghetele.

Mi-a scris adresa pe o bucată de hârtie și am plecat. Probabil ați observat că e cuvântul meu preferat, a pleca.

1. Diverse sensuri pe care le mai are în franceză cuvântul *amour* (iubire).
2. Literal: iubire în colivie, denumirea populară a plantei *Physalis alkekengi*, păpălău.

XXII

Afară m-a apucat iar un acces de depresie, și aveam un motiv serios. Mă găsisem în dicționar. Nu i-o spusesem fetei, nu țineam să mă fac înțeles, îmi era teamă să n-o descurajez. Dar mă găsisem în dicționar și mă învățasem pe de rost, ca să mă recunosc data viitoare. *Iubire: dispoziție de a dori binele altcuiva și de a i se dedica*. M-a apucat un acces de tristețe, de parcă devenisem propriul meu inamic numărul unu. Și aveam chiar și un supliment. În cazul meu, treaba nu se oprea la dispoziția de a dori binele altcuiva și de a i se dedica, ceea ce era deja destul, chiar imposibil, dacă te gândești la orice balenă pe care nici n-o cunoști, la tigrii bengalezi, la pescărușii din Bretania sau la domnișoara Cora, ca să nu vorbim de domnul Solomon, în stare de suspans și de așteptare. Dar era și un supliment care s-a agățat de mine ca scaiul. *Iubire: atașament profund și dezinteresat pentru o valoare*. Nu ziceau ce valoare, nemernicii. Atunci, cu atât mai mult te întorci la tatăl tău, te așezi la dreapta lui și-i venerezi frumoasa pâine de casă solidă și cinstită. *Atașament profund și dezinteresat pentru o valoare*…

Am intrat iar numaidecât în librărie, pentru că valoarea nu așteaptă cu anii. Îmi trebuia imediat. Eram sigur că o să găsesc ceva, între *a* și *z*, în aproape două mii de pagini.

— Am uitat dicționarul Petit Robert.

— Îl iei?

— Da. Trebuie să caut ceva. L-aş lua pe cel mare, în douăsprezece volume, unde sigur găsești orice, trebuie doar să cauți. Dar sunt grăbit și mă arde, așa că-l iau pe cel mic, până una, alta.

— Da, a zis ea. Înțeleg. Sunt o grămadă de lucruri pe care le

pierzi din vedere în cele din urmă, așa că un dicționar e util, îți aduce aminte că există.

M-a însoțit la casă. Avea un fel de a merge care-ți încânta ochii. Păcat că purta părul așa de scurt, femeilor le stă bine cu el cât mai lung, dar cu părul scurt i se vede mai bine gâtul, care-mi place la nebunie la ea, însă nu le poți avea pe toate.

— Miercuri la opt şi jumătate, nu uita.

— Spaghete, la opt şi jumătate, dar dacă vrei să nu-i mai chemi pe prietenii tăi, nu-ți face griji pentru mine.

Am râs amândoi, ca de o glumă bună.

De acolo mi-am încălecat bicicleta Solex și am tăiat-o direct la regele Solomon, ca să văd dacă mai era în viaţă. Probabil că în fiecare dimineață când se trezește are o surpriză plăcută. Nu știu la ce vârstă începi într-adevăr să numeri. Țineam dicționarul sub braț și descriam cu bicicleta arabescuri în formă de spaghete, gândindu-mă la miercuri seară.

N-am avut noroc, domnul Tapu era pe scări cu aspiratorul și am văzut imediat că avea o zi bună. Ultima dată când îl văzusem atât fericit a fost când stânga câștiga alegerile, așa și trebuia să se întâmple, cum spusese el dintotdeauna, eram terminați și trebuia să ni se dea o lecţie. La început nu mi-a zis nimic, jubila în tăcere, ca să mă lase să-mi imaginez ce era mai rău. Auzisem de dimineață, în taxi, că palestinienii și evreii avuseseră alte sute de morți și era cel mai bun lucru care li se putea întâmpla, după spusele domnului Tapu. Dar erau presupuneri. Am luat instinctiv o poziție defensivă, mi-am băgat capul între umeri, căci nu știi niciodată cu ce te poate lovi prostia.

— Ia uite…

A scos din buzunar o pagină de ziar împăturită cu grijă și mi-a întins-o.

— A lăsat asta în lift…

Vorbea de parcă nu era decât un singur locatar în clădire.

— Cine?

— Regele evreilor, cine, numai el și-ar permite aşa ceva!

Am despăturit foaia. Erau anunțuri personale. Pe două pagini. *Tânără blondă caută prietenie durabilă… Ce bărbat corect, generos, cultivat visează la mine fără să mă cunoască? Patruzeci-patruzeci și cinci de ani…* Unele erau subliniate cu roșu. *Femeie tânără și*

drăguță, cu singurul vis de a ține o mână hotărâtă într-a ei. Femeie tânără care iubește muzica, lectura, călătoriile… Am treizeci și cinci de ani și mi se spune că sunt frumoasă, peisaje domoale și culori pastelate, vreau să cunosc un bărbat liniștit ca să navigăm în doi pe ape calme.

N-am zis nimic.

— Ei și?

Tapu râdea așa cu poftă, că i se vedea cerul-gurii negru.

— Îți dai seama? Are optzeci și patru de ani, regele tău Solomon! Și încă-și caută sufletul pereche! Ar vrea el… Ha! Ha! Ha! E prea de tot! Un bărbat liniștit ca să navigăm în doi pe ape calme! O, nu! O, nu mai pot!

— Păi, nici el.

— Nu, nu-nțelegi! Își caută sufletul pereche!

— Ce știți dumneavoastră! Putem citi anunţurile astea din…

Aveam de gând să zic „din dragoste“, dar n-ar fi înțeles și de altfel nici eu nu înțelegeam, sau poate că nu citea asta din sfidare, ci din dispreț pentru imposibil și ca să se liniștească, te liniștește să vezi că nu ești singurul care e singur. Existau bărbați care aveau cu cincizeci de ani mai puțin decât el și care erau atât de disperați, încât dădeau anunțuri ce sunau ca din trâmbiță. *Ce femeie tânără și blândă, care să știe număra doar până la doi, și-ar împărți viața cu un singuratic care n-a gustat niciodată singurătatea… Oare viața îmi mai poate zâmbi în ochii unei tinere femei înzestrate pentru viitor? Brunetă, ondulată, delicată, veselă, barcă fragilă obosită de valuri caută adăpost sigur…*

— Putem citi așa ceva doar din empatie, la naiba!

— Empatie? Îți zic eu că încă mai caută! Pe unele le-a și subliniat!

Așa era. Cu grijă, cu roșu.

— Îți dai seama? Zău, îți dai seama? Ce-și închipuie? În fine, e incredibil la vârsta lui! Ba are și preferințe. Le-a numerotat!

Tapu nici măcar nu conducea la puncte, ci mă făcea direct KO, nemernicul. Căci nu existau dubii. Domnul Solomon chiar le numerotase în ordinea preferinței. *Numărul 1*: era scris de mână. *Divorțată, fără copii, treizeci și cinci de ani, caut să-mi refac viața cu un bărbat de cincizeci-cincizeci și cinci, care vrea să-și construiască un viitor…*

Tapu stătea aplecat peste umărul meu, cu degetul întins.

— Și vrea să se dea drept un bărbat de cincizeci-cincizeci și cinci de ani, încearcă să trișeze, cum a făcut întotdeauna în afaceri! Vrea s-o tragă pe sfoară, e ceva mai tare decât el! Puterea obișnuinței! Oare nu știe că-i la capătul drumului sau i se rupe de lumea asta?

Numărul doi avea treizeci și cinci de ani, ochi veseli și un râs încântător. Toate cele subliniate aveau între treizeci și treizeci și nouă de ani. Regele Solomon nu reținuse nici una de peste patruzeci de ani. Se pare că nu-l interesau unele care aveau sub patruzeci și patru de ani diferență față de el. Făcuse totuși o excepție, dar era îndoielnică. Nici nu o numerotase, nici nu o subliniase. *Am cincizeci de ani, deși nimeni nu mă crede. Ce bărbat cu adevărat matur ar prelua conducerea cu o mână fermă?* La sfârșit era un semn de întrebare. Domnul Solomon făcuse și el alături un semn de întrebare.

— S-o vezi pe asta!

Domnul Tapu mi-a smuls foaia din mâini.

A căutat adulmecând ca un câine și mi-a vârât-o sub ochi, arătând cu degetul un anunț atent încadrat cu roșu, în mijlocul paginii:

— *Tânără independentă, treizeci și șapte de ani, activă, care iubeşte lucrurile de suflet și Auvergne-ul toamna, caută bărbat tandru, cu hobby-uri potrivite, ca împreună să facem faţă vieţii până la capăt. Rog sexiștii să se abțină.*

Rog sexiștii să se abțină era subliniat cu roșu de trei ori…

— Rog sexiștii să se abțină, înțelegi? Zău așa, îți dai seama? A subliniat-o, e o șansă de neratat! Rog sexiștii să se abțină! Evident, la vârsta lui, nu există vreun risc să i se mai scoale! Aşa că a profitat imediat de ocazie! Hm? Îți zic eu că regele Solomon al tău încă visează!

Eram împins în corzi, dar refuzam să mă dau bătut.

— E ca să se amuze, am zis eu. O face ca să râdă.

— Da, asta era, umorul evreiesc, îl știm și noi! a strigat domnul Tapu.

— E permis totuși ca un bătrân să citească anunțuri matrimoniale la apusul vieții, de dragul amintirii! am ripostat eu. Se așază în fotoliu, își aprinde o țigară, citește anunțurile

matrimoniale ale sufletelor pereche care se caută și apoi zâmbește, șoptind ah, tinerețe! sau ceva de genul ăsta. Întotdeauna te simți mai liniștit când vezi că sunt alții care se agită! Face bine la seninătate, ce naiba!

Dar Tapu numai că nu mă călca în picioare, atât de zdrobitor era.

— Ei bine, îți zic eu că regele evreilor ăsta al tău crede în Moș Crăciun! Și mai e și pervers! Doar vezi bine că n-a subliniat niște babe! Numai prospături! Ar trebui să-i fie rușine, la vârsta asta!

Și chiar a scuipat pe scările lui. I-am smuls foaia din gheare și m-am închis în lift. Mă umpleam de furie în timp ce urcam, nu știusem să-l apăr pe domnul Solomon, când acesta doar se apleca asupra tuturor cazurilor umane și le sublinia cu roșu pe cele care i se păreau mai interesante și mai demne de-a fi rezolvate. Iar dacă le numerota, n-o făcea fiindcă se interesa încă de propria persoană sau că avea pretenția să-și refacă viața la optzeci și patru de ani și să întâlnească dragostea, ci pentru că existau anunțuri cu situații deosebit de înduioșătoare ce meritau toată omenia pe care le-o puteai pune la dispoziție. Cred că Chuck se înșală în cinismul lui când spune că domnul Solomon își bate joc de el însuși printr-o durere copleșitoare și că este regele ironiei mai mult decât al pantalonilor și că, de altfel, dacă n-ar fi regele ironiei, nu s-ar fi proclamat regele pantalonilor pe vitrinele magazinelor lui, căci pentru a te intitula astfel trebuie să mergi departe în futilitatea, deriziunea şi prăfuiala biblice. Chuck susţine că domnul Solomon se foloseşte de futilitate şi deriziune ca să minimalizeze iminența. Nu pot să cred că domnul Solomon, care are o minte cum rar mai găsești în prêt-à-porter și care nu cadrează deloc cu pantalonii, ci cu demnitarii precum răposaţii Charles de Gaulle sau Carol cel Mare, când aveau aceeași vârstă, ar putea fi ceea ce sucitul de Chuck numește „ironist“. În primul rând, asta nu merge prea departe ca mijloc de autoapărare, pentru că artele marțiale au limitele lor. E de-ajuns să te uiţi la Bruce Lee, care era cel mai puternic și totuşi nu și-a putut împiedica moartea.

Chuck știe mereu totul mai bine decât oricine și zice că marele vis al omenirii a fost întotdeauna stoicismul.

Am oprit liftul între două etaje și am deschis dicționarul la *stoicism*, căci domnul Solomon trăise atât de mult, încât poate că

descoperise ceva care-i oferea sprijin în punctul unde se afla. Am găsit: *Stoicism: curaj de a suporta durerea, nefericirea, lipsurile cu aparentă indiferență. Doctrină care profesează indiferența față de ceea ce afectează sensibilitatea.* Așa că am uitat de domnul Solomon, fiindcă într-adevăr pentru mine sensibilitatea e dușmanul speciei umane, dacă am putea să ne descotorosim de ea, am fi în sfârșit liniștiți.

XXIII

Am intrat în apartament după ce m-am șters de preș, singurul lucru care-l scotea din sărite pe domnul Solomon, dacă nu-l făceam. M-am oprit o clipă la centrul de apel să aflu veștile. Erau cinci voluntari care primeau apeluri SOS și făceau ce puteau. Astăzi, pe lângă ceilalți, mai era și grasa de Ginette, pe care nu pot s-o sufăr pentru că vine acolo ca să profite. Se știa prea bine cum funcționa ea: când asculta nenorocirile de la celălalt capăt al firului, se simțea mai bine pentru că se gândea mai puțin la ea, te alină întotdeauna să te gândești la cei mai nefericiți decât tine, cum spune religia. Te simți mai puțin pe tine. Chuck zicea că era un regim pe care ea îl urma ca să slăbească. Asta se cheamă terapeutică. Sigur, nu pierdea cu adevărat în greutate, dar propria greutate o apăsa mai puțin. Discutam cu Chuck ca să-i dovedesc că e o nemernică și că n-are de ce să vină aici să slăbească pe spinarea altora, însă el susținea că ea nu-și dă seama de mecanismul ăsta și că subconștientul ei funcționează aşa. Posibil, dar atunci subconștientul e de-a dreptul de râs. Era blondută, cu ochi de sticlă, nu cu adevărat, aveau o culoare albastru-deschis care dădea impresia asta. Cred că domnul Solomon o păstra pentru că plângea din orice și asta le prindea foarte bine nefericiților de la capătul firului. E un lucru important pentru cineva care are probleme cu empatia și singurătatea să poate atinge o coardă sensibilă. Nu există nimic mai rău pentru o nefericire decât lipsa de importanță. În afară de Ginette și de Lepelletier, mai erau doi nou-veniți pe care nu-i cunoşteam. Știam că domnul Solomon pusese să fie verificaţi înainte ca să se asigure că nu sunt profitori. Cu o săptămână în urmă concediase alți doi voluntari mai vechi,

care deveniseră profesioniști înăspriți, e ca la karate, primind lovituri te călești. Lepelletier îi răspundea unui băiat care nu mai suporta să fie singur pe lume.

— E dezgustător, Nicolas... Nicolas ziceai că te cheamă, nu? E dezgustător să te gândești că ești singur pe lume, când suntem patru miliarde în aceeași situație și ne înmulțim pe zi ce trece, cu demografia. Singur pe lume e doar propagandă. Când ne simțim așa înseamnă că am pierdut numitorul comun cu ceilalți. Ce? Așteaptă, lasă-mă să mă gândesc...

A acoperit microfonul cu mâna și s-a întors spre mine.

— La naiba. Tipul ăsta-mi spune că se simte singur pe lume pentru că există patru miliarde de oameni pe pământ și că asta-l anihilează complet. Ce să-i răspund?

— Îi zici să te sune peste zece minute și-l consulți pe regele Solomon. El are întotdeauna răspuns la orice. Aritmetica nu-i punctul meu forte...

— Păi, tocmai, e răspunsul care-mi trebuie... Alo, Nicolas? Ascultă, nu e o problemă de aritmetică, Nicolas. Câți ani ai? Șaptesprezece? Atunci trebuie să înțelegi că dacă se spune că suntem patru miliarde înseamnă că și tu ești patru miliarde. Ca și cum ai fi tot tu de patru miliarde de ori. Asta te face important, nu? Înțelegi? Nu ești singur pe lume, ești patru miliarde. Îți dai seama? E formidabil! Asta schimbă totul. Ești francez, ești african, ești japonez... Ești peste tot, dragul meu, pe toată planeta! Gândește-te la asta și sună-mă după. Voi fi aici vinerea viitoare, de la ora șaptesprezece la miezul nopții. Numele meu e Jérôme. Trebuie să înveți din nou să numeri, Nicolas. Ai șaptesprezece ani, trebuie să știi matematica nouă. Singur pe lume era matematica veche. Ai impresia că tu nu contezi pentru că nu știi să numeri. Nu uita să mă suni, Nicolas. Aștept telefonul tău. Îl aștept, Nicolas, să nu mă uiți. Mă bazez pe tine, ține minte.

Era important să-i convingi că aștepți telefonul lor. E important, când suferi o depresie, să simți că la capătul firului e cineva căruia îi pasă și așteaptă cu nerăbdare vești de la tine. Ți se acordă atenție. Sunt unii care nu dau drumul la gaz pentru că știu că cineva așteaptă un telefon de la ei. Aşa poţi face pe cineva să mai trăiască de la un apel la altul, până când răul suprem a trecut și rămâne doar răul obișnuit. Domnul Solomon avea trei psihologi

care lucrau pentru el și-l ajutau cu sfaturile lor.

Tipul de lângă Lepelletier se numea Weins. Domnul Solomon îl recrutase datorită recordului său: avusese în familie treizeci și una de persoane exterminate de nemți, pe când erau încă naziști. Domnul Solomon zicea că asta-l făcea incomparabil și-i dădea autoritate. Era cel mai în vârstă dintre noi, patruzeci și cinci de ani, un roșcovan palid și creț, cu pete de aceeași culoare pe față și cu ochelari. Ramele ochelarilor erau din baga, care provine de la broaștele-țestoase exterminate. Așa că mai înțelege ceva dacă poți. Ar fi trebuit să poarte ochelari cu rame din metal, în situația lui. Era cel mai răbdător dintre toți; avea o voce calmă și foarte blândă; era primul voluntar pe care-l recrutase domnul Solomon, dar avea să ne părăsească în curând, era deja de zece ani acolo, se îmbolnăvise de inimă, iar medicul îi interzicea să se supere.

Era greu să găsești oameni care să răspundă la telefon, căci e greu să empatizezi tot timpul fără ca asta să devină un automatism sau fără să te dereglezi, lăsându-te cuprins de depresie. Am avut un tip care a fost pâinea lui Dumnezeu luni de-a rândul. Domnul Justin își făcea cu adevărat sânge rău, iar lucrurile astea nu te înșală când te afli la celălalt capăt al firului. Se emoționa la fiecare apel. Făcea asta pe-ascuns de soția lui, ca să nu-i lase impresia că o înșală cu altele. E și ăsta un punct de vedere și uneori, într-adevăr, te consolezi cu alții. Dar nu era nicidecum cazul domnului Justin, care era *bona fide*. E o expresie din latină, pe care domnul Solomon o păstrase de pe vremea lui și care garanta calitatea. Domnul Justin îşi dădea toată silinţa, parcă-l văd și acum ștergându-și fruntea cu batista. Iar într-o bună zi s-a dereglat. Primise un apel de la un domn care nu mai putea, în asemenea măsură era victima sorții. Își pierduse serviciul, avea probleme grave de sănătate, fiica lui se droga și soția îl înșela fără nici o jenă. Domnul Justin l-a ascultat foarte degajat, apoi i-a zis:

— Ei bine, prietene, ar fi putut fi mult mai rău.

— Cum? Cum așa? a țipat celălalt. Ți se pare că nu-i destul?

— Ba da, dar ar fi putut fi mult mai grav. Aș fi putut să trec eu prin toate nenorocirile astea.

Şi să-ţi mai vină să râzi. Era o criză de depresie foarte des întâlnită, ca și cum ai turna o farfurie cu spanac în capul unui nevinovat. E o poveste care-a fost spusă peste tot mai apoi, n-am

inventat-o eu. Așa ceva nu se inventează. Dar cred că i-a prins tare bine tipului de la celălalt capăt al firului, căci s-a prezentat să-l ia la bătaie, asta l-a însuflețit, adică exact ce trebuia.

Weins vedea că nici eu nu eram în apele mele, dar se abținea să-mi pună întrebări, căci eram prieteni. Mi-a dat lista de curse de făcut, în fiecare zi este câte unul, mai ales noaptea, care nu se mulțumește să audă o voce la telefon, ci pretinde o prezență umană, dacă nu vii imediat, mă arunc pe geam. Unul din cincizeci chiar face asta, dar e suficient. Asigurăm permanența special pentru cazurile urgente. Am băgat lista în buzunar, cât pe ce să-i zic lui Weins că îmi petrecusem noaptea cu cineva care avea nevoie de o prezență umană și că-mi ajunsese. Dar n-am făcut-o, era nedrept față de domnișoara Cora.

XXIV

Am plecat de la centrul de apel și am străbătut sala mică de așteptare. Niciodată nu e nimeni în sala de așteptare, în afară de șase fotolii goale, și de-asta i se spune sală de așteptare, din cauza celor șase fotolii mereu goale. Pe perete sunt un tablou și un buchet de flori galbene, iar în față se află o reproducere a portretului pe care domnul Leonardo da Vinci și-l făcuse când era încă foarte bătrân. Zic încă pentru că a murit la puțin timp după aceea. Regele Solomon mi l-a arătat de multe ori, nu obosea niciodată, căci domnul Leonardo trăise în urmă cu cinci secole până la nouăzeci și ceva de ani, iar longevitatea a făcut progrese enorme de-atunci, din motive științifice. Admira portretul, care era un desen de mână, și-mi spunea: e foarte încurajator, nu-i așa, și ca întotdeauna nu știam dacă mă ia sau nu peste picior.

Am bătut la ușa biroului care urma imediat după sala mică de așteptare. Nu știu de ce-i spunea sala mică de așteptare, poate că avea undeva o sală mare de așteptare, unde se putea aștepta și mai mult, ceea ce dă speranțe. Mi-a strigat intră! Îmi luasem inima în dinți, iar într-o mână țineam strâns pagina din ziar cu anunțurile.

Domnul Solomon era îmbrăcat într-un trening gri pe care chiar scria pe piept, cu litere albe, cuvântul *training*. Stătea ghemuit, cu genunchii îndoiţi și brațele întinse înainte, iar la picioare avea deschisă o carte cu exerciții de gimnastică. A rămas așa ceva timp, apoi s-a ridicat încet, deschizând larg brațele și gura și trăgând aer în piept. După aceea, a început să alerge pe loc și să sară ușor, cu mâinile ridicate. Am rămas șocat, mai ales când s-a așezat pe jos și a încercat să-și atingă picioarele cu buricele degetelor, strâmbându-se îngrozitor.

— Aveți grijă, pentru Dumnezeu! am ţipat, dar el a continuat să se întindă.

Am crezut că era cuprins de sarcasm și că se răsucea sub efectul acestuia, *sarcasm, din latinescul „sarcasmus“, din grecescul „sarkasmós“, ironie aspră, mușcătoare, zeflemea, batjocură*. Își înclește dinții, ochii parcă-i ieșeau din orbite și avea broboane de sudoare pe frunte, dar poate că era furia, disperarea sau bătrânețea dușmană.

Habar n-am.

A rămas un moment cu capul plecat și ochii închiși. Apoi mi-a aruncat o privire.

— Da, dragul meu. Mă antrenez, mă antrenez. Aplic metoda aviației canadiene. După mine, e cea mai bună.

Nu mai suportam.

— Pentru ce vă antrenați, domnule Solomon? La ce-o să vă folosească acolo?

— Ce întrebare ciudată! Gata întotdeauna de acțiune, asta-i deviza mea.

— Gata pentru ce? Ce acțiune? N-o să mergeți acolo pe jos, o să vă ducă cu mașina. Scuzați-mă, domnule Solomon, nu că mi-ați părea complet idiot sau ceva de genul ăsta, nu mi-aș permite, având în vedere că am sentimente de admiraţie pentru dumneavoastră, dar chiar mă doare sufletul! O să faceți rictus de la atâta ironie! Sunteți un bărbat eroic, ați stat patru ani în beznă, într-o pivniță de pe Champs-Élysées, în timpul ocupației germane, dar pentru ce sau pentru cine vă antrenați, la vârsta dumneavoastră, dacă-mi permiteți să vă întreb, cu tot respectul, domnule Solomon?

Și m-am așezat, atât de tare îmi tremurau genunchii de furie.

Domnul Solomon s-a ridicat, s-a întors spre fereastră și a început să inspire și să expire. Își umfla pieptul, pe care scria cuvântul *training*, și se înălţa pe vârful picioarelor, desfăcea brațele și lăsa aerul să intre până în adâncul plămânilor. Apoi se golea complet de aer, ca un cauciuc spart. După aceea începea iar să se umfle la maximum, să se umple de aer și, psssst!, se dezumfla din nou până la golire.

Apoi s-a oprit.

— Nu uita, tinere prieten. Inspiră, expiră. Dacă o să faci asta

timp de optzeci și patru de ani, ca mine, ei bine, atunci o să fii maestru în arta de a inspira și a expira.

Și-a pus mâinile pe brațe și s-a apucat să facă genuflexiuni.

— Ar trebui s-o lăsați mai moale, domnule Solomon, pentru că puteți să cădeți, iar la oamenii de vârsta dumneavoastră nu-i nimic mai periculos decât oasele. Își rup întotdeauna bazinul în cădere.

Domnul Solomon se uita la dicționarul pe care-l aveam sub braț.

— De ce cauți tot timpul definiții în dicționar, Jean?

— Pentru că în ele poți să ai încredere.

Domnul Solomon a dat aprobator din cap, ca și cum cuvântul „încredere“ întrunea toată aprobarea lui.

— E bine, a zis el. Trebuie să-ţi păstrezi încrederea intactă. Nu poți trăi fără ea. Iar dicționarul Robert ne e de mare ajutor aici.

Stătea aproape de fereastră și fața îi era scăldată în lumină. Mă gândeam la ce-mi spusese Chuck cândva, că domnul Solomon avea deja chipul definitiv. *Definitiv: care e fixat într-un mod asupra căruia nu se mai poate reveni. Fix, iremediabil, irevocabil. Definitiv: care rezolvă complet o problemă.*

M-am gândit la domnișoara Cora. Știam prea bine că nu poţi face nimic împotriva definitivului. Dar poţi face ceva pentru el. Îl poţi ajuta. O să mă duc iar la domnișoara Cora și o să fac tot ce-mi stă în puteri. E mai ușor pentru ea decât pentru domnul Solomon, fiindcă domnișoara Cora încă nu e la curent cu ea însăși.

Domnul Solomon terminase. S-a așezat în fața mea, în fotoliul mare, și nu s-a mai mișcat. Deasupra, pe perete, îl vedeam într-o fotografie mare, înrămată, în picioare în fața magazinului de prêt-à-porter, cu angajații lui. A observat că ridicasem ochii la fotografie, s-a întors ușor spre ea și a privit-o o clipă, nu fără satisfacție.

— E fotografia mea la vârsta maturității, a zis el. Pe atunci eram în culmea succesului…

Sarcasm: din grecescul „sarkasmós“, ironie aspră, mușcătoare, zeflemea, batjocură. Marele Groucho Marx ajunsese senil la sfârșitul vieții, însă domnul Solomon suferea doar de picioare amorțite, dureri articulare, oase fragile și o stare generală de indignare și nesupunere care-l predispunea la sarcasm.

Încă zâmbea spre portretul fotografic pe care scria *Solomon Rubinstein, regele pantalonilor.* Era scris, cum se spune când nu

lipsește nimic.

— Da, în culmea măreției, la apogeu…

Stăteam unul în fața celuilalt, în tăcere.

— Bun, e adevărat, n-ați devenit un virtuoz al pianului, domnule Solomon, dar și pantalonii sunt extrem de utili.

Bătea darabana. Avea degete lungi și foarte albe. L-am ajutat puțin în mintea mea, l-am văzut înrămat pe perete, în fața unui pian din acelea cu coadă, care sunt cele mai bune, în frac. În sala de concert erau pe puțin zece mii de oameni.

— Așa e, a zis el, iar eu am plecat privirea cu respectul pe care-l ai față de o idee profundă.

Mă străduiam să nu-l privesc prea atent, cum făceam întotdeauna, împotriva voinței mele, în cele mai mici detalii, ca să mi-l amintesc mai târziu. Îmi era tare drag și aș fi făcut orice să-i iau înapoi cincizeci de ani sau chiar mai mult.

M-am ridicat.

— Ați pierdut asta în lift.

Bănuiam că n-avea să roșească, pentru că la vârsta asta circulația nu-ţi mai permite. Totuşi mă așteptam să marchez un punct. Ei bine, nici vorbă! În loc să dea dovadă de stânjeneală sau să caute scuze, domnul Solomon a apucat foaia cu anunțuri cu o satisfacție și o voioșie care nu lăsau nici un dubiu. Probabil ați citit că s-au găsit într-o subterană capetele regilor Franței pe care Revoluția le-a tăiat la Notre-Dame. Ei bine, domnul Solomon are un astfel de cap, e sculptat în piatră şi în demnitate. Pot să vă asigur încă odată, căci nicicând nu va fi spus destul de des, că are o înfățișare augustă. Știu că dicționarul e îndoielnic aici, căci zice: *august: care inspiră mare respect, venerație sau care este demn*. Adaugă chiar: *măreț, nobil, respectabil, sacru, sfânt, valoros, venerabil*. Dă un exemplu din domnul Victor Hugo: „Pare să-ntindă până la stele / Gestul august al semănătorului[1]“, după care trece sec la: *tip de clovn*[2]. Domnul Solomon apucase foaia cu anunțuri matrimoniale cu un aer încântat și vă jur că nu-l scăpam din ochi, căci la el nu știu niciodată dacă e vorba de august care *pare să-ntindă până la stele gestul semănătorului* sau de *tip de clovn.*

— A, uite-le, chiar mă întrebam unde le-am pierdut! a exclamat domnul Solomon și, sprijinindu-se cu mâinile de braţele fotoliului ca să se ridice, s-a dus să se așeze la biroul lui mare de filatelist.

— Domnul Tapu a găsit-o.

— Ce om cumsecade, ce om cumsecade! a repetat domnul Solomon, ca să se contrazică mai bine.

— Da, un cretin răutăcios, am recunoscut eu.

Domnul Solomon n-a insistat asupra acestui aspect și i-a acordat favoarea tăcerii. A luat lupa de filatelist și a examinat anunțurile matrimoniale.

— Vino aici, Jeannot, trebuie să-mi dai un sfat.

Sunt momente când mă tutuiește și momente când îmi vorbeşte cu „dumneavoastră“, depinde de distanța dintre noi.

— Ce sfat să vă dau, domnule Solomon? Chiar vreți să contractați o femeie sau doar să mă faceți să-mi fie greață?

— Nu spuneți „contractați o femeie“, Jeannot, nu-i o boală. Aș vrea să tratați limba lui Voltaire și a lui Richelieu-Drouot cu mai mult respect, dragă prietene. Să vedem…

O să mi-l amintesc toată viața, și nu-i puțin lucru, pe domnul Solomon aplecat asupra paginii cu anunțuri matrimoniale. Nu-ți imaginezi niciodată un om atât de măreț refugiindu-se în derâdere și futilitate din motive de disperare metafizică, ce se datorează, în opinia lui Chuck, tocmai lipsei metafizicii. Chiar l-am înregistrat pe magnetofon. Nu lipsei metafizicii, dar așa a zis Chuck. Când ai șansa să nu înțelegi un lucru, nu trebuie s-o lași să-ți scape.

— Am subliniat deja câteva care m-ar putea interesa… *Ce umăr puternic de o jumătate de secol ar adăposti un cap tandru, vesel, senzual?* Ce credeți despre ăsta, Jeannot?

— Vrea un umăr de o jumătate de secol, domnule Solomon.

— O jumătate de secol, o jumătate de secol! a bombănit maestrul meu. E întotdeauna loc de discuții, nu? Unii uită că suntem în plină criză când emit pretențiile astea!

M-a mai încercat o îndoială și i-am aruncat o privire rapidă, ca să văd dacă nu-și bătea joc de noi toți în proporții homerice, dar nu, domnul Solomon era într-adevăr iritat.

— E totuși incredibil! a tunat el cu vocea lui frumoasă care vine din adâncuri, ca la clădirile solide de o mie de ani. E incredibil! Vrea un umăr de cincizeci de ani… Ce are vârsta de-a face cu umerii?

— Vrea să aibă siguranță, poftim!

— Și umărul meu de ce n-ar putea să-i ofere siguranță? Ce are

umărul meu la optzeci și patru de ani și nu avea la cincizeci, doar nu-i o chestiune de calitate a cărnii?

Bun, dacă despre asta era vorba, am vrut să fiu cu inima împăcată.

Am citit:

— *Françoise, 23 de ani, coafeză, fermecătoare, 1m 65, 50 de kg, ochi albaștri*... Douăzeci și trei de ani... Hm?

Domnul Solomon s-a uitat la mine. Apoi a lăsat jos lupa de filatelist și a întors privirea. N-am vrut să insist. Era totuși o răceală între noi. Căutam să-i spun ceva drăguț și atunci am făcut o gafă.

— Rămâne pe data viitoare, am șoptit.

N-am vrut decât să-l liniștesc. Dar când ai în cap ceva la care te gândești tot timpul e groaznic. Trebuie să-ți măsori fiecare cuvânt. Domnul Solomon s-a întors încet spre mine, și-a încleștat puțin fălcile și am înțeles imediat că era o neînțelegere de toată frumuseţea. În primul rând, evreii nu cred în reincarnare, cambodgienii cred sau, mă rog, alții de și mai departe, unde au o religie care le permite să se întoarcă pe pământ și să o ia de la capăt. Dar nu evreii. Pe ei nu-i poți consola cu promisiunea că rămâne pe data viitoare.

— Nu asta am vrut să spun, am șoptit eu.

— Și ce-ați vrut să spuneți, exact, dacă-mi permiteți să vă întreb, stimate imbecil? a replicat domnul Solomon cu o politețe de gheață.

— N-am vrut să vă rănesc sentimentele religioase de evreu, domnule Solomon.

— Ce sentimente religioase, pentru Dumnezeu! a zbierat el, complet furibund.

— Știu că evreii nu cred în reincarnare, domnule Solomon. Ca și pentru catolici, pentru ei nu există data viitoare, e acum sau niciodată. Nu asta am vrut să insinuez. Nu trebuie să vă gândiți la asta tot timpul, domnule Solomon. Unii trăiesc până la o vârstă foarte înaintată. Când te gândești tot timpul, nu faci decât să te apropii de ea tot mai mult, în loc să te îndepărtezi, și ajungi să te chinuieşti și să te muști. Când v-am promis pentru data viitoare, nu era un sarcasm, cuvânt grecesc derivat din evreiescul *sarcazein*, „a se mușca“, a-și smulge părul, zeflemea insultătoare, derâdere, batjocură. Am vrut doar să exprim nişte sentimente optimiste. Am

vrut să vă asigur că poate veți găsi pantofi pe măsura dumneavoastră data viitoare, în următorul număr din *Nouvel Observateur*, având în vedere că e săptămânal, iar o săptămână, domnule Solomon, nu-i așa de lungă, sunteți într-o stare de sănătate excelentă și nu-i nici un motiv să pățiți ceva până peste…

Îmi tremura vocea, căci mă afundam tot mai rău, așa-i întotdeauna cu suferința, iese la iveală în ciuda voinței tale, zici exact ce nu vrei să zici.

— Domnule Solomon, nu e cazul să vă neliniștiţi. *Nouvel Observateur* o să apară și săptămâna viitoare, la ei e ceva matematic. Nu se pot abține. O să fie încă o dată viitoare, o săptămână e nimic pe lângă timpul care aleargă…

Am tăcut, dar era prea târziu. Stricasem o prietenie la care țineam mai mult decât la orice din dicționar. Îmi dădeau lacrimile.

Spre marea mea mirare, domnul Solomon s-a înmuiat într-un zâmbet larg și avea de două ori mai multe riduri în jurul ochilor, căci așa-i întotdeauna la ei când se amuză. Mi-a pus o mână plină de învățături pe umăr.

— Haideți, tinere prieten, nu vă gândiți tot timpul la moarte! Într-o bună zi, cu ajutorul înțelepciunii, n-o să vă mai fie frică! Răbdare! Spre optzeci-nouăzeci de ani veți dobândi tăria interioară de-a rezista la orice încercare, care e puterea sufletului, și a cărei amintire sper c-o veți lăsa. Sus inimile! Gândiți-vă la versurile nemuritoare ale marelui poet Paul Valéry, mort între timp, care a strigat: *Se-nalță vântul!… Viața-și cere partea! Un aer amplu-mi frunzărește cartea*[3] *Trăiește! Mâine n-aștepta să fie, culege de-astăzi trandafirii vieții!*[4] Nu, e din Ronsard, și el a murit între timp. De altfel, toți au murit, dar puterea sufletului lor rămâne. Ah! Trandafirii vieții! Culege-i, culege-i! Asta e totul, Jeannot! Să culegi! Nu doar moartea ne culege pe noi, și noi culegem trandafirii! Ar trebui să mergeți mai des la țară, să culegeți trandafiri! Să vă oxigenați! Inspirați, expirați!

O lumină pogorâtă din cer îi însenina chipul, dar degeaba mă uitam, nu puteam să-mi dau seama, nu știam dacă era furia, disperarea sau bătrânețea dușmană și dacă-și bătea joc cu ultima sălbăticie de el însuși și de înverșunarea lui de a iubi și de a-și dori să trăiască iar și iar, fără sfârșit, așa cum nu-i permis. Nu aveam nici o șansă să mă apăr, era campion mondial, la optzeci și patru

de ani devii întotdeauna campion mondial.

— Ce trandafiri ai vieții, la mama dracului! am strigat, căci tocmai mă gândisem la domnișoara Cora și am simțit un junghi în inimă, pentru că nu avea nici o legătură. Să vă zic ceva, domnule Solomon, chiar dacă o să vă supărați, dar aș vrea să-i văd și eu trandafirii ăștia ai vieții! Aș vrea să vă văd culegând trandafirii vieții! N-am respectat niciodată pe nimeni cum vă respect pe dumneavoastră, pentru curajul cu care vă panicați, dacă e vorba despre apropiere și definitiv, cât despre trandafirii vieții, nu zic că nu-i puteți mirosi cu propriul nas, dar restul, ei bine, permiteți-mi să-l trec sub tăcere.

Și mi-am încrucișat brațele pe piept, așa cum făcea bunul meu maestru în momentele lui antice și solemne, și nu-l imitam în batjocură, mi-aș fi dat jumătate de viață ca să mai aibă el una.

Domnul Solomon ținea lupa la un ochi, dar în celălalt se citea prietenie. A mai zăbovit câteva clipe cu mâna pe umărul meu, apoi s-a aplecat iar asupra anunțurilor, cu mai multă înverșunare decât înainte.

— Unde eram… *Françoise, 23 de ani, coafeză, fermecătoare, 1m 65, 50 de kg, ochi albaștri…*

A rămas aplecat așa, dar cred că mai degrabă asupra unor amintiri. La amintiri avem mereu dreptul. Apoi s-a ridicat singur, fără ajutorul meu, și s-a dus până la rafturile bibliotecii. Și-a trecut degetul peste cărți, căutând ceva prin lupă. Toate erau legate, aurite, în piele adevărată.

— Iat-o…

A scos una roșie.

— Lăsați-mă să vă citesc asta, Jeannot… E din dragul nostru Victor Hugo. Ascultați!

A ridicat un deget în aer, cu un gest pedagogic:

> *Femeia nu spre tineri, spre el nălța privirea,*
> *Căci e frumos un tânăr, măreț e un bătrân.*[5]

— Nu-i adevărat! am strigat eu. Chiar a scris asta?

— Uitați-vă singur. Și mai mult, poftim…

A ridicat degetul și mai sus:

Moșneagul ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare
În veșnicie intră, din schimbătoarele căi;
Și, când din ochii tineri vezi strălucind văpăi,
În ochii bătrâneții zărești întruna soare.

Atunci ne-am privit, iar apoi domnul Solomon mi-a cuprins umerii cu brațele și am râs amândoi, am râs de ne-am cocoșat, nu alta, și am făcut doi pași de dans amândoi, ridicând piciorul, chiar dacă a trebuit să-l sprijin puțin ca să nu cadă. Niciodată n-am fost mai mult decât atunci ca un tată cu fiul lui, am fi putut face un număr de familie domnul Solomon și cu mine, ca acrobatul acela american de șaptezeci şi trei de ani, domnul Wallenda, care căzuse în gol de la treizeci și cinci de metri mergând pe sfoară deasupra unei străzi din America, iar fiul lui i-a luat imediat locul. Meseria se transmite mereu din tată în fiu.

După aceea, domnul Solomon m-a condus la ușă, ținându-mă încă pe după umeri.

Când să ies, m-a întrebat:

— Ce mai face domnișoara Cora?

— Mă ocup de ea.

1. Versuri din poemul „Vremea semănatului. Seara“ de Victor Hugo.
2. În franceză, cuvântul *auguste* are toate aceste sensuri.
3. Versuri din poemul „Cimitirul marin“ de Paul Valéry, trad. de Ștefan Augustin Doinaș, în volumul *Poezii. Dialoguri. Poetică și estetică*, Editura Univers, București, 1989.
4. Versuri din poemul „Când vei fi-mbătrânit și cu tristețe“ de Pierre de Ronsard, trad. de Alexandru Rally.
5. Ultimele două versuri din strofa a cincea, iar mai departe, strofa a șasea din poezia „Somnul lui Booz“ de Victor Hugo, trad. de Ionel Marinescu, în volumul *Legenda secolelor*, Editura Albatros, București, 1981.

XXV

Știam că nu pot s-o las baltă pe domnișoara Cora dintr-odată. În astfel de situații e nevoie de menajamente.

În prima zi când nu ne-am văzut după Slush, a sunat de două ori la centrul de apel ca să vorbească cu mine și a nimerit prost, Ginette nu știa că era ceva personal și i-a propus să-i trimită pe altcineva. Domnișoarei Cora i-a picat foarte prost lucrul ăsta. Am mai stat încă trei zile fără s-o vizitez, în astfel de cazuri trebuie să păstrezi distanța. Dar nu dormeam noaptea din cauza asta. Am vrut întotdeauna să fiu un nemernic care-și bate joc de toată lumea, iar când nu ești un nemernic, tocmai atunci te simți nemernic, căci adevărații nemernici nu simt absolut nimic. Așa că singurul mod să nu te simți nemernic este să fii unul.

Cu cât aveam mai puțin chef s-o văd pe domnișoara Cora, cu atât mai mult aveam chef s-o văd. Cel mai bine ar fi fost să merg să-i explic că ne lăsaserăm îmbătați de moment, dar că acum viața trebuia să-și reia cursul. Trebuie să poți distinge între o pasiune de moment și dragostea adevărată. Pregătisem toate astea în minte, însă nu era un lucru pe care să-l poți spune.

În cele din urmă m-am gândit că era mai bine să nu pregătesc nimic și să mă duc s-o văd ca și cum n-ar fi fost nimic între noi. Era cu atât mai urgent, cu cât după primele trei zile n-a mai telefonat, probabil își spunea că o lăsasem baltă.

Era trei după-amiaza și, când a deschis ușa și m-a văzut, m-a uns la suflet de-a dreptul, atât de fericită era să mă vadă. Întotdeauna ai nevoie de cineva care are nevoie de tine. M-a îmbrățișat, încolăcindu-și brațele în jurul gâtului meu, și n-a zis nimic, dar avea un zâmbet de parcă ar fi fost sigură de asta, de

parcă ar fi știut întotdeauna că aveam nevoie de ea. Probabil că se gândise mult și simțeam că găsise o „explicație“ pentru tot, cu ajutorul psihologiei. Purta pantaloni galben-canar, pe sub un halat de baie albastru-deschis, și era desculță. M-am așezat în timp ce ea s-a dus la bucătărie, nu ne-am spus nimic, intra și ieşea cu un aer mulțumit, ca și cum înțelesese totul. Eram puțin neliniștit, ținând cont de faptul că probabil înțelesese și că urma să mă dea afară, dacă avea șaizeci și cinci de ani nu însemna că nu mai are demnitate feminină. De îndată ce s-a întors cu cidrul și o tartă, am vrut să mă explic, să-i spun că se înșela, că nu era ceva profesional, nu era pentru că voluntarii de la SOS ajutau persoanele singure și le ofereau sprijin moral, că la mine nedreptatea e mult mai generală. După ce ne-am așezat, cu cidrul și tarta Tatin în față, și și-a pus mâna pe a mea, privindu-mă în adâncul ochilor, am primit explicația ei în plină figură și am știut ce găsise ea, cu ajutorul psihologiei.

— Povestește-mi despre mama ta, Jeannot.

— Nu prea am ce să povestesc despre maică-mea, domnișoară Cora, mi-a lăsat o amintire frumoasă când a plecat.

— Câți ani aveai?

— Unsprezece, dar n-a putut să plece mai repede. Nu avea încă pe nimeni în viața ei.

— Trebuie să fi fost un șoc groaznic pentru tine.

— De ce, domnișoară Cora?

— Când te părăsește mama la unsprezece ani…

— Știți, domnișoară Cora, nu puteam s-o dau afară mai repede. Eram prea mic, iar o mamă e o mamă. Taică-meu trebuia s-o facă, nu eu. Mie nu-mi făcea nimic, nu era treaba mea să mă bag. Câteodată, când tata composta bilete la metrou, ea aducea câte un tip acasă, dar mie nu-mi lipsea nimic și pe tata îl priveau toate astea. Evident că tata mi se părea un pămpălău, dar îmi place mai mult să fiu cu pămpălăii decât cu alții. Într-o zi, mama m-a luat deoparte și mi-a zis nu mai pot, nu mai pot să trăiesc așa, plec, o să mă înțelegi mai târziu. Nici acum, când vă povestesc, n-am înțeles ce vrea să zică asta, *să trăiesc așa*. Întotdeauna trăim *așa*. O vedeam din când în când, am rămas în relaţii bune. Singurul lucru de care pot să vă asigur, domnișoară Cora, este că-i într-adevăr nedrept pentru pămpălăi.

Eram destul de mulțumit să văd că-și aranjase deja totul în minte: o luasem pe ea pentru că aveam nevoie de o mamă.

— În fine, dar îți lipsește?

— Domnișoară Cora, dacă-ncepem să căutăm tot ce lipsește... Trebuie să ne limităm, pentru că nu-ți poate lipsi totul în același timp.

— Ai un fel ciudat de-a te exprima, Jeannot!

Îmi vine să râd. Dacă luați dicţionarul Petit Robert, o să vedeți că are abia două mii de pagini și le-a ajuns de la începutul timpurilor istorice până la sfârșitul vieții și chiar după. Chuck zice că sunt vameșul Rousseau[1] al vocabularului, și-i adevărat că scotocesc prin cuvinte ca un vameș, ca să văd dacă n-au ceva ascuns.

— Aveți un dicționar, domnișoară Cora?

— Petit Larousse. Vrei să ți-l dau?

— Nu, vreau doar să știu din ce trăiți. Mă gândeam, în fine, că unii reușesc să trăiască din salariul minim.

— Ai putea să vii să iei mesele la mine, în loc să mănânci cine ştie pe unde.

Atunci am lăsat furculița jos. Dar m-am abținut. Doar nu era să-i explic cuiva care trăia cu dicţionarul Petit Larousse că acesta îmi lipsea mai mult decât mama. Probabil că asculta și ea știrile, din când în când. Mass-media, cum se spune. Avea un televizor într-un colț, pentru programul de varietăți. Nu-s rele varietățile. Cu o zi în urmă arătaseră cadavrul lui Aldo Moro și forțele expediționare în Liban și peste tot, cu prim-planul tipului masacrat la Kolwezi[2]. Dar era adevărat că puteam să iau mesele regulat, în loc să mănânc pe apucate.

S-a ridicat și s-a îndreptat spre comoda unde erau fructele confiate pe care i le trimisese domnul Solomon. Încă mai avea din ele. Fructele confiate au viață lungă.

— Aș vrea să te întreb ceva.

— Spuneți.

— Nu mai sunt prea tânără și...

S-a întors cu spatele. E mai ușor cu spatele. Nu-mi rămânea decât un lucru de făcut: m-am ridicat, m-am apropiat de ea, am răsucit-o spre mine, am luat-o în brațe și am sărutat-o. Nu prea aveam chef s-o sărut pe gură și, cum era nedrept, am sărutat-o pe

gură. În pat spunea chestii de genul aș vrea să te fac fericit și iubirea mea, scumpa mea iubire și încerca să mă satisfacă în fel şi chip. Făcea mișcări așa de violente și bruște cu bazinul, că-mi era teamă să nu păţească ceva rău.

— De ce eu, Jeannot? Poți avea orice femeie tânără și frumoasă.

Stăteam culcat pe spate și fumam. Nu-i puteam explica. Nu-i poți explica unei femei pe care o iubești tandru că nu-i ceva personal, dar că o iubești tandru la modul general și la nebunie. În asemenea cazuri, merge întotdeauna mai bine puțin prêt-à-porter decât nişte explicații pe măsură.

1. Aluzie la Henri Rousseau (1844-1910), cunoscut ca le Douanier (Vameșul), pictor francez postimpresionist, care a trăit două existențe diferite: într-una a fost vameș la vama rutieră din Paris, iar în cealaltă, după 41 de ani, a fost pictor.
2. Bătălia de la Kolwezi, purtată de trupele Legiunii Franceze în mai 1978 în Zair (actuala Republică Democrată Congo), pentru eliberarea unor ostatici europeni, în timpul căreia au fost masacrați sute de africani.

XXVI

Așa au mers lucrurile timp de trei săptămâni. De fiecare dată îmi spuneam că e ultima oară, dar nu era posibil. Mă adânceam din ce în ce mai tare în imposibil. Ea nu mă mai întreba nimic, aproape că nu ne vorbeam, și își dădea bine seama că nu am nevoie de o mamă.

Dormeam la Aline aproape în fiecare seară. Avea părul puțin mai lung, îl lăsase să crească la rugămintea mea. Ne vorbeam puțin, nu aveam nevoie de asigurări. Eram cu ea tot timpul, chiar și când o părăseam. Mă întrebam cum putusem să trăiesc atâta vreme fără să o cunosc, să trăiesc în neștiință. De îndată ce o părăseam, creștea văzând cu ochii. Mergeam pe stradă și zâmbeam la toată lumea, atât de mult o vedeam peste tot. Știu prea bine că toată lumea moare de iubire, căci asta lipsește cel mai mult, dar eu încetasem să mai mor și începeam să trăiesc.

Chiar mi-am dus la Aline câteva lucruri. Rând pe rând, ca să nu se sperie. La început periuța de dinți, pentru că e cel mai mic lucru. Un slip, o cămașă, nici atunci n-a zis nimic. Apoi m-am repezit și am adus o geantă întreagă. Muream de frică în clipa în care am intrat cu geanta în mână, aveam tupeu, nu glumă, așa că m-am oprit ca un idiot pe palier când a deschis ușa și probabil că am părut atât de speriat, încât a râs. Noaptea avea sâni mici, de parcă abia se născuseră. Uneori, când o țineam câte cinci-șase ore lipită de mine, îmi spunea:

— Ai un fizic care şi-a greșit destinatarul.

Îndoiam brațul și o puneam să-mi pipăie mușchii.

— Simți? Un dur, nu-i așa?

— Ai dreptate, Jeannot Lapin. Să trăim ascunși, ca să fim fericiți.

Era singura fată pe care o cunoșteam care nu punea muzică imediat ce intra în casă, puteai să fii cu ea într-adevăr. Cu celelalte era imediat ba un disc, ba radioul, sau chiar boxe stereo care te bombardau din toate părțile. Avea cărți peste tot și chiar o enciclopedie universală în douăsprezece volume. Aveam chef s-o consult, dar nu voiam să par interesat de altceva.

Am redus-o pe domnișoara Cora la una sau două ori pe săptămână, ca s-o dezobișnuiesc. Ar fi trebuit să-i spun mai devreme lui Aline, nu putea fi vorba de gelozie între femei. Îmi lăsa întotdeauna cheia sub preș. Într-o noapte, când m-am întors de la domnișoara Cora, am trezit-o. M-am așezat pe pat fără s-o privesc.

— Aline, m-am băgat într-o poveste de dragoste cu o femeie care face șaizeci și cinci de ani și nu știu cum să scap…

I-am pomenit imediat vârsta pentru că nu voiam să fie geloasă.

— Dar dacă-i o poveste de dragoste…

— E o poveste de dragoste în general, nu cu ea.

— Din milă?

— A, nu, nu sunt un nemernic totuși. Din dragoste, sunt lucruri pe care nu le pot admite, nu le pot accepta, când te fac să devii bătrân și singur… Am făcut-o din indignare, luat de val, iar acum nu știu cum să scap. Dacă nu mă duc s-o văd o zi sau două, se panichează… O să creadă c-o las baltă pentru că-i bătrână, când e tocmai dimpotrivă, n-o las baltă pentru că-i bătrână…

Aline s-a ridicat și a dat ocol camerei de trei ori, aruncându-mi câte o privire, apoi s-a întors în pat.

— De când durează chestia asta?

— Nu știu. Ar trebui să caut în enciclopedia ta universală.

— Nu face pe amuzantul!

— Pe bune, Aline, îți jur, dac-aș putea să mă fac să râd în clipa asta, m-aș duce să-i caut pe ăia care dau burse pentru asta. Burse vocaționale se cheamă.

— Ce-o să faci?

— Păi, dacă-mi zici că e ori ea, ori tu…

— Nu te baza pe mine. E prea ușor. Cine-i?

— O fostă cântăreață. Cora Lamenaire.

— Numele nu-mi spune nimic.

— Evident, e dinainte de război.

— Când ai văzut-o ultima dată?

N-am răspuns.

— Când?

— Vin de la ea.

— Păi, pare să meargă bine treaba cu ea.

— Nu fi rea, Aline. Dacă m-ai da afară, aș înțelege, dar nu fi rea.

— Scuză-mă.

— Te porți de parcă te-aș înșela cu altă femeie. Nu-i deloc așa.

— Pentru că ea nu mai contează, nu mai e femeie?

Am așteptat o clipă. Apoi am întrebat-o:

— Ai auzit vorbindu-se despre speciile pe cale de dispariție?

— Aha, deci e ceva ecologic?

— Nu fi rea, Aline. Nu fi rea. Era cât pe ce să mă duc în Bretania, știi, unde e mareea neagră. Cealaltă. Dar trebuia să mergi în grupuri de treizeci, pe când aici…

Nu mă scăpa din ochi. N-am fost niciodată atât de mult ținta privirii unei femei.

— Ea cum e?

— Nu se prea vede. Sigur, depinde cum privești lucrurile. Dacă te uiți cu răutate… Dacă te uiţi iscoditor, găsești întotdeauna. Riduri, piele ofilită, flască… lăsată… Reclamele fac asta…

— Reclamele?

— Da. Toate femeile au reclama pe spate. Trebuie să aibă cel mai frumos păr, cea mai frumoasă piele, cea mai mare prospețime… Habar n-am. Domnișoara Cora, dacă nu te uiți prea atent sau dacă uiți de tăbliţa ei de ardezie…

— Ce ardezie, pentru Dumnezeu?

M-am ridicat și m-am dus să iau dicționarul din bibliotecă. Am găsit din prima cuvântul, ca un campion, și am citit:

— *Ardezie: cont de cumpărături, de mărfuri luate pe credit. Este foarte îndatorat, are ardezii peste tot*[1]*. Culoarea albăstriu-cenușie a acestei pietre*… Vezi? Domnișoara Cora e foarte îndatorată. Șaizeci și patru de ani, chiar mai mult, cred că trișează puțin. Deci culoarea albăstriu-cenușie a acestei pietre… E greu de purtat. Viața i-a deschis un cont, în care s-au tot adunat diverse.

— Iar tu încerci să-i rambursezi?

— Nu știu, Aline, asta încerc. Poate că e mai bine. Câteodată mi se pare că viața se îndatorează împotriva noastră și nu mai vrea să

ramburseze…

— Se îndatorează *față de* noi, nu *împotriva* noastră.

— La noi, în Québec, se zice împotriva noastră.

— Acum ești din Québec?

— Sunt din Buttes-Chaumont, dar oricum e un alt limbaj în Québec. Du-te să vezi *L'Eau chaude, l'eau frette*[2] la cinema Pagode, în strada Babylone, rulează acum, o să descoperi că există și alte posibilități. Încă se poate vorbi altfel. Asta-i doar ca să-ți explic că viața face datorii împotriva ta și aștepți mereu să vină să le ramburseze și…

— …și asta se cheamă să visezi.

— …și apoi vine un moment, ca la domnișoara Cora, când începi să simți că e prea târziu, că viața n-o să-ţi ramburseze nimic niciodată, și te cuprinde angoasa… Asta numim noi, cei de la SOS, angoasa regelui Solomon…

Stăteam în picioare lângă bibliotecă, în pielea goală, doar că eu sunt descoperit și când sunt îmbrăcat, ținând cont că nu e nimic de acoperit. Aline s-a ridicat și ea, a dat ocol camerei de trei ori, cu brațele încrucișate, și s-a oprit în fața mea.

— Și tu încerci să-i rambursezi domnișoarei… cum o cheamă?

— Cora. Cora Lamenaire. Iar eu sunt Marcel Kermody.

Am râs ca s-o fac și pe ea să râdă.

— Și tu încerci să-i rambursezi domnișoarei Cora pentru că viața s-a îndatorat față de ea și că, la șaizeci și cinci de ani, nu te mai poți aștepta să-i ramburseze nimic?

— Trebuie măcar să-ncerc. De șase luni sunt voluntar la SOS, e conștiința profesională.

A așteptat o clipă, cercetându-mi fața în cele mai mici detalii.

— Iar acum simți c-ai mers prea departe și te-ntrebi cum să scapi?

— Uite, sunt sigur că e doar pentru o perioadă. Știe că sunt un derbedeu și că o s-o las baltă. Ăsta-i repertoriul.

— Poftim? Ce tot spui acolo? Ce repertoriu?

— Așa e întotdeauna în cântecul realist. Domnișoara Cora a fost cântăreață realistă. Mi-a zis chiar ea că lucrurile se termină întotdeauna prost în cântecele astea. Așa o cere stilul. Fie ele se aruncă-n Sena cu nou-născuții lor, fie proxeneții lor scot cuțitul și le înjunghie, fie mor sub fierul ghilotinei, de tuberculoză sau la

pârnaie sau toate la un loc. Nu-i nimic de făcut, nu poți decât să bocești.

— La naiba, mă deprimi.

— Nu-i nici un motiv, acum melodiile s-au schimbat, nu se mai cântă aşa ceva.

M-a privit și mai insistent.

— Ia zi, și tu mânuiești cuțitul destul de bine…

— Glumești.

Cred că de la acest „glumești“ am început într-adevăr să ne înțelegem. N-am mai vorbit despre asta în noaptea aceea. N-am mai vorbit deloc, despre nimic. Tăcere. Dar nu mai era aceeași tăcere. Nu cea pe care o știam bine, o tăcere care urlă. Era una nouă. De obicei, când mă trezesc noaptea, începe să urle și încerc să adorm la loc cât de repede pot. Dar în noaptea aia, cu Aline, mă trezeam intenționat ca să nu pierd nici un minut. De fiecare dată când adormeam, parcă eram furat. Îmi spuneam că era doar o noapte excepțională și că nu puteai s-o iei în calcul. Îmi spuneam că era doar o noapte care avusese baftă și că nu trebuia să crezi că sosise. Asta numim fantasme sau fantome, căci dicționarul îți permite să alegi. Chiar m-am ridicat și am aprins lumina ca să mă asigur. *Fantasmă: produs al imaginației prin care sinele încearcă să evadeze din realitate.*

— Ce cauți, Jean?

— *Fantasmă*.

— Și?

— Sunt fericit.

A așteptat să mă întorc lângă ea.

— Fireşte, știu, înțeleg, dar nu trebuie să-ți fie frică.

— Nu obișnuiesc. Și-n plus am un prieten, domnul Solomon, regele pantalonilor, care mi-a băgat pe gât angoasa lui, futilitatea ecleziastică, praful și vânarea de vânt. Se înțelege că la el e ceva filosofic, avânt în vedere că la optzeci și patru de ani te alină să cauți nod în papură. Chuck numește asta refugiere pe vârfurile filosofice, de unde arunci o privire atotputernică asupra tuturor lucrurilor de jos. Dar nu-i adevărat. Domnul Solomon iubește așa de tare viața, încât a stat patru ani într-o pivniță întunecoasă de pe Champs-Élysées ca să n-o piardă. Iar când ești fericit, dar fericit, nu așa, ți-e și mai frică pentru că nu ești obișnuit. Eu cred că un tip

șiret ar trebui să facă astfel încât să fie nefericit ca ultimul om toată viața, aşa nu i-ar fi frică de moarte. Nici nu reușesc să adorm. Am trac. Bine, suntem fericiți, totuși ăsta nu-i un motiv să ne părăsim, nu?

— Vrei un calmant?

— N-o să iau un calmant pentru că sunt fericit, ce dracu'! Vino-ncoace.

— Viața n-o să te pedepsească pentru că ești fericit.

— Nu știu. Viața are ochiul format, știi. Un tip fericit îți sare-n ochi.

A doua zi, când m-am dus s-o văd pe domnișoara Cora, Aline a ales chiar ea florile. A aranjat cu mâna ei buchetul, mi l-a dat și m-a sărutat de fericire, pe ambii obraji, în fața magazinului din strada Buci, cu atâta tandrețe în privire, încât m-am simțit neînsemnat.

1. În limba franceză, cuvântul *ardezie* are sensuri multiple.
2. În traducere, „apa caldă, apa rece"; titlul unui film realizat de regizorul canadian André Forcier în 1976.

XXVII

Când am ajuns la domnișoara Cora cu buchetul, am găsit-o plângând.

— Ce s-a întâmplat, domnișoară Cora? Ce e?

Încă nu puteam să-i spun doar Cora. Era desfigurată la faţă și ochii ei parcă strigau după ajutor.

— Arletty…

Apoi a clătinat din cap și n-a mai putut vorbi. M-am așezat lângă ea și am strâns-o tandru în brațe. Asta a ajutat-o să-și revină puțin. A luat revista pe care-o ținea pe genunchi.

— Ascultă…

Și mi-a citit ce a declarat domnișoara Arletty în *Le Point*: *„E regretabil să lași să treacă ce-a fost fără să-l reții puțin…“*

Apoi i-a pierit vocea și a început iar să plângă, ca în cântecul domnului Jehan Rictus pe care-l avea pe disc, *Nu-i nimic de făcut decât să plângi*. Atunci, în noaptea aia, am încercat s-o rețin mai mult ca niciodată. În noaptea aia, totul a fost între mine și *nu-i nimic de făcut*. Nu puteam să-i redau domnișoarei Cora vârsta de douăzeci de ani, nici s-o pun în primul rând în memoria populară, alături de Arletty, Piaf, Damia și Fréhel, dar am reținut-o puțin ca femeie, iar apoi m-am dus la Aline și ea a fost cea care m-a luat în brațe și mi-a închis încet ochii cu buzele ei.

XXVIII

A durat cât de mult am putut. O rețineam pe domnișoara Cora cum nu mai făcusem cu nimic în viață. Dar nu e posibil să iubești ceva mai mult decât orice pe lume, când asta devine o femeie pe care n-o iubești. N-ar trebui să iubim niciodată pe cineva fără să iubim personal, ci doar la modul general, împotriva nedreptății. Și nu poți să-i explici nimic și nici să dai bir cu fugiții, e lașitatea de a face rău. Continuam s-o rețin pe domnișoara Cora din toate puterile, însă era doar ceva fizic. Apoi eram obligat să fug la Aline, ca să mă schimb. Devenea din ce în ce mai urât. Făceam dragoste cu Aline parcă numai ca să mă spăl. Și începeam să văd uneori pe chipul ei o asprime care mă speria.

— Doar nu ești geloasă?

— Ce prostie! Nu-i vorba de domnișoara Cora. Și nici de mine.

— Atunci ce-i? Ești prost dispusă.

— E plină lumea de protectori și binefăcători ai bietelor femei, bătrâne sau tinere…

Mi-a atins coaiele cu degetul.

— Începi să sari calul cu *ajutorul tău social*. La naiba. Asta-i milă.

— Nu, e doar ceea ce se cheamă slăbiciune la cei puternici.

XXIX

Într-o noapte, după ce domnișoara Cora a adormit în brațele mele, m-a apucat spaima, o spaimă adevărată, pentru că mi-am dat seama că mi-ar fi mai simplu să o sugrum în timp ce era fericită decât să o părăsesc. Nu trebuia decât să strâng puțin mai tare și nu mai aveam să-i fac rău după aceea. M-am îmbrăcat rapid. M-am întors înainte să ies, ca să mă asigur, dar nu, n-o făcusem, dormea liniștită. Era trei dimineața. Nu mă puteam duce să-l trezesc pe regele Solomon ca să apelez la înțelepciunea lui proverbială și să-i cer sfatul. Aveam mereu în minte imaginea pescărușului înglodat din Bretania și nu mai știam dacă era domnișoara Cora sau eu. Mă învârteam în cerc cu bicicleta în noapte. Iar apoi mi-am zis, ca mulți alți rătăciți care se învârt fără rost noaptea, o să sun la SOS. M-am oprit în față la Pizza Mia din Montmartre, care e deschisă non-stop, am coborât la subsol și am sunat. Nu mi s-a răspuns imediat, căci spre două-trei dimineața sunt cele mai multe apeluri.

— SOS Voluntari.

La naiba. Era domnul Solomon. Ar fi trebuit să bănuiesc, știam că se scoală noaptea să răspundă el însuși la apeluri și să-și împartă bunăvoința, căci noaptea suferă cel mai mult și atunci când se simte cel mai singur are cea mai mare nevoie de cineva care să aibă nevoie de el.

— Alo, SOS, vă ascult.

— Domnule Solomon, eu sunt.

— Jeannot! Ai pățit ceva?

— Domnule Solomon, prefer să v-o spun de la distanță, dar i-am tras-o domnișoarei Cora ca s-o rețin…

N-a fost deloc surprins. Ba chiar cred, pe cuvânt de onoare, că l-

am auzit râzând de bucurie. Totuşi poate că o luam eu razna. Apoi m-a întrebat cu o curiozitate științifică:

— S-o reții? Cum s-o reții, dragul meu?

— E din cauza chestiei ăleia pe care-a spus-o domnișoara Arletty în revistă: *e regretabil să lași să treacă ce-a fost fără să-l reții puțin…*

A tăcut îndelung. Chiar am crezut că ne părăsise din pricina șocului.

— Domnule Solomon! Sunteți acolo? Domnule Solomon!

— Sunt aici, s-a auzit vocea lui, încă și mai profundă în noapte. Sunt bine, sunt aici, încă n-am murit, orice s-ar zice despre asta. Ești un mare angoasat, dragă prietene.

Îmi venea să-i spun că el îmi transmisese angoasa lui, dar nu aveam să discutăm acum despre cine începuse, poate că angoasa era deja acolo dinaintea tuturor.

— Dragul meu, a zis el, și nu-l simţisem niciodată atât de emoționat, la capătul firului unde se afla, aplecat asupra noastră din înălțimile lui auguste.

— Da, domnule Solomon. Ce pot să fac? Iubesc pe cineva. N-o iubesc pe domnișoara Cora, așa că, evident, o iubesc și mai mult. În fine, o iubesc, dar la modul general. Înțelegeți? Domnule Solomon! Mai sunteți acolo? Domnule Solomon!

— La naiba! a strigat domnul Solomon, de mi s-a făcut pielea de găină. Sunt încă aici, n-am nici o intenție să nu mai fiu aici și o să fiu aici cât o să am chef, chiar dacă nimeni nu crede asta!

A tăcut din nou și de data asta nu l-am mai întrerupt.

— Cum era fraza domnișoarei Arletty?

— *E regretabil să lași să treacă ce-a fost fără să-l reții puțin…*

Regele Solomon tăcea la capătul celălalt al firului, apoi am auzit un oftat adânc.

— Foarte adevărat, foarte corect…

Și deodată, s-a supărat iar și a ţipat:

— Da' nu-i vina mea dacă proasta asta… S-a oprit și a tușit. Scuză-mă. În fine, am făcut ce-am putut. Dar e o zăpăcită și…

Cred că vorbea despre domnișoara Cora, dar s-a întrerupt iar.

— Așa, și zici că i-ai… Cum ziceți voi?

— I-am tras-o.

— Așa. Bănuiam. Ești genul.

— Nu e specialitatea mea, domnule Solomon, nu mă luați drept pește.

— Deloc, deloc. Am vrut doar să spun că eşti genul care n-avea cum să nu-i placă și s-o facă să-și piardă capul. Nu-i nimic rău.

— Da, da' eu cum scap de chestia asta?

Domnul Solomon s-a gândit, iar apoi a spus o enormitate:

— Ei, poate că ea o să se îndrăgostească de altcineva.

Acum eram indignat. Își bătea joc de mine în toiul nopții.

— Vă bateți joc de mine, domnule Solomon. Nu-i frumos, eu v-am venerat întotdeauna, cum probabil că știți.

— Lasă-n pace limba franceză, Jeannot. Nu-ncerca să i-o tragi și ei. Te asigur că n-o să-i faci un copil pe la spate. Știi, cei mai mari scriitori au încercat asta și toți au murit, ca ultimii analfabeți. Nu e nici un mijloc s-o parcurgi pe toată. Gramatica e nemiloasă și punctuația, la fel. Domnișoara Cora poate că își va găsi în cele din urmă pe cineva mai puțin tânăr. Noapte bună.

Și mi-a închis telefonul, ceea ce nu se face niciodată la SOS, întotdeauna îi lăsăm pe cei care sună să închidă, ca să nu se simtă respinși.

Am ascultat un moment zgomotele de pe fir, era mai bine decât nimic. M-am întors la Aline și am găsit-o trează. Nu avea rost să vorbim, știa. A făcut cafea. Am rămas puțin tăcuți, era totuna. La sfârșit a zâmbit.

— Se aștepta la asta, știi. Sigur simte că n-are cum să dureze, că asta nu-i…

N-a rostit cuvântul și a băut puțină cafea. I-am încheiat eu fraza:

— …că nu-i natural? am întrebat.

— Mda, că nu-i natural.

— Da, și e tot ce poate fi mai dezgustător în natură.

— Poate, dar nu poți schimba natura.

— De ce? De ce n-o putem schimba, nenorocita? De atâta vreme ne tratează ca pe nimic. Și dacă natura ar fi fascistă? Trebuie să continuăm să ne supunem?

— Păi, roagă-l pe prietenul tău, domnul Solomon, regele pantalonilor, să ne croiască o natură după măsură, nu una prêt-à-porter. Sau adresează-te celuilalt rege Solomon de mai sus, care nu e acolo și la care ne rugăm deja de mii de ani. OK?

— Știu foarte bine că nu-i nimic de făcut. E un cântec de-al lui

Jehan Rictus despre asta.

— Du-te și spune-i domnișoarei Cora despre el. Ea l-o fi știind. Mi-ai zis chiar tu că e repertoriul ei.

— Lumea e sătulă de cântece de inimă albastră. Și dacă ea face ca în cântecele realiste și se aruncă în Sena?

Aline s-a supărat.

— Taci. Sigur, n-o cunosc, dar… Ascultă, trebuie să-nțelegi că n-o faci pentru mine, Jeannot. Mi-e totuna că te culci cu ea. Nu asta contează. Dimpotrivă, nu-i poți da ceea ce contează. Nu e corect, nici pentru ea… nici în general.

— Pentru femei în general?

— Să nu ne încurcăm cu asta, Jeannot. Sunt situații în care bunătatea devine pomană. Cred că tu o interpretezi cu propria sensibilitate și că poate pentru ea e diferit.

A zis zâmbind:

— Nu ți-a trecut prin cap, de exemplu, că te-a luat *din lipsă de ceva mai bun*?

Am privit-o, dar n-am protestat. M-a cuprins deodată teama că și Aline mă luase din lipsă de ceva mai bun. Că totul era din lipsă de ceva mai bun. Că eram toți din lipsă de ceva mai bun. La naiba, mi-am băut cafeaua și-am tăcut din gură, era mai bine:

— Că te-a acceptat din lipsă de ceva mai bun și că ar fi avut nevoie mai ales de liniște, de companie, ca să nu mai fie singură?

Poate că era adevărat. Poate că pentru domnișoara Cora eram ori eu, ori nimic. Așa că m-am simțit mai bine. Uf.

XXX

Domnișoara Cora cumpărase bilete la *Violete imperiale* a doua zi, iar apoi trebuia să cinăm într-un restaurant unde era plin de prieteni de-ai ei. Era o operetă, cum se spunea pe vremuri. O văzuse înainte de război cu Raquel Meller, pe care o adora. Cunoscuse toate stelele naționale din acea vreme, deși ea era doar o fetișcană și le privea cum trec la intrarea actorilor, cele pe care le găsim astăzi pe afișele anticarilor, Raquel Meller, Maud Loti și Mistinguett.

— La Miss încă dansa la șaptezeci de ani. E adevărat că era nevoie de trei băieți care s-o ridice.

În pauză m-a târât în culise, cunoștea pe cineva, un tip solid și agitat pe care-l chema Fernando nu știu cum, n-am reținut. A primit-o pe domnișoara Cora de parcă era ultimul lucru care-i lipsea. Ne-am privit și chiar am simpatizat unul cu celălalt, atât de bine ne înțelegeam în genul „o, fir-ar!“.

Domnișoara Cora l-a pupat.

— Bună seara, dragă Fernando… Au trecut atâția ani…

El nu ascundea faptul că ar fi putut să treacă încă cincizeci.

— Bună seara, Cora, bună seara…

— Ultima dată a fost… Ia să vedem…

— Da, exact, îmi amintesc perfect…

Îşi înclește fălcile, pufnea pe nas, se abținea ca să fie politicos.

— Scuză-mă, Cora, dar sunt în toiul lucrului…

— Am vrut doar…

Am prins-o pe domnișoara Cora de talie.

— Vino, Cora…

— Am vrut să-ți prezint un tânăr actor de care mă ocup…

Am întins mâna.

— Marcel Kermody. Încântat.

Fernando m-a privit de parcă era cea mai veche meserie din lume.

— Eu îl reprezint, a zis domnișoara Cora.

Tipul mi-a strâns mâna, cu privirea plecată.

— Scuză-mă, Cora, dar nu-i momentul. Am figuranții mei... În fine, dacă rămân descoperit...

Mă gândeam că așa trebuie să se fi petrecut lucrurile dintotdeauna. Eram istoric. Aproape că am început să simt rolul.

— Pot să văd aduc comunicate de presă, i-am zis eu.

— E-n regulă, e-n regulă.

— Dansez, cânt, fac cascadorii și mănânc rahat. Pot să vă fac saltul înapoi, dacă vreți...

Am început să-mi dau jos geaca.

— Nu aici, a strigat el. Ce v-a apucat?

Am șoptit.

— Aveți cumva un franc?

Nu mai zicea nimic Fernando. Simțea că următoarea dată avea să se aleagă cu un pumn în gură. Pentru că trebuia s-o vadă pe domnișoara Cora, așa de fericită că se afla din nou în mediul ei artistic, unde era încă atât de cunoscută și iubită.

— Haideți, domnișoară Cora.

— Și actul al doilea?

— E prea mult deodată. O să mai venim.

— Știi că Jean Gabin a început ca dansator la cabaretul Folies-Bergère? Ești prea timid, Jeannot. Dar i-ai lăsat o impresie bună. Mi-am dat seama imediat.

Restaurantul era în strada Dolle, în piața Bastille, căreia domnișoara Cora îi zicea Bastoche. S-a dus imediat să-l sărute pe patron, îmbrăcat în pantaloni gri cu carouri mici și pulover de cașmir de culoarea tutunului, care avea o față de bețiv, cu obrajii îmbujorați. Peste tot erau fotografii cu boxeri și cicliști, iar deasupra barului trona Marcel Cerdan[1], care a murit în avion, când era în culmea gloriei. Pe pereți erau alți campioni mondiali, Coppi, Antonin Magne, Charles Pélissier, André Leduc, care câștigaseră toți Turul Franței. Unii la urcare, alții triumfau pe pavaj în nord, la coborâre, pe teren plat, la sprint. Uriașii șoselei. Mai

erau campioni la circuitul de automobile din Monaco, numele lor fiind menționate alături, Nuvolari, Chiron, Dreyfus, Wimille. L-am admirat pe patron. Oamenii sunt îngrozitor de uitați, mai ales cei care au fost necunoscuți. Fotografia face mult pentru ei și nu ne gândim niciodată destul la cum a fost viața oamenilor înainte de fotografie.

Domnișoara Cora s-a dus la toaletă, iar patronul mi-a oferit între timp un pahar.

— A fost cineva domnișoara Cora, mi-a zis el ca să mă încurajeze. Are valoare. E greu să fii dat uitării după ce-ai fost cineva.

Și el făcuse ciclism, de trei ori Turul Franței.

— Acum mai pedalați?

— Câteodată, duminica. Nu mă mai țin picioarele. Mai mult de dragul amintirii. Și dumneavoastră aveți aer de sportiv.

— Eu fac box. Marcel Kermody.

— A, desigur. Mă scuzați. Încă un pahar?

— Nu, mulțumesc, nu face bine la siluetă.

— Domnișoara Cora vine aici în fiecare miercuri, când avem iepure în sos vânătoresc. Box, ziceți?

Nu s-a putut abține:

— Ca Piaf și Cerdan, a spus.

După care s-a și așezat la masă.

— Cerdan și Piaf au fost, după mine, cea mai frumoasă poveste de iubire, a zis el.

— *Una cântă, cealaltă nu*[2], am răspuns eu.

— Poftim?

— E un film.

— Dacă Cerdan n-ar fi murit în avion, ar fi încă împreună.

— Ce să-i faci, asta-i viața.

— Credeam că domnișoara Cora o să se scufunde acum zece ani. Și-a găsit de lucru ca femeie de serviciu într-un restaurant. Cora Lamenaire, vă dați seama! Dacă nu s-ar fi îndrăgostit de tâlharul ăla, în timpul ocupației germane… Din fericire, s-a întâlnit cu unul dintre foștii ei admiratori, care s-a ocupat de ea. Îi plătește o pensie bunicică. Nu-i lipsește nimic.

Mi-a aruncat o privire ca-ntre prieteni, parcă să mă asigure că nici mie nu avea să-mi lipsească nimic.

— Se pare că e regele prêt-à-porter-ului. Un evreu.

Am pufnit în râs.

— Probabil că-i același, am zis.

— Îl cunoașteți?

— Da, el e.

Mă simțeam bine.

— Mai iau un aperitiv.

S-a ridicat.

— Rămâne-ntre noi, da? Domnișoarei Cora îi e tare rușine de vremea aia, când era femeie de serviciu. N-a uitat nici acum.

Mi-a adus încă un aperitiv și s-a dus să se ocupe de clienți. Desenam cu degetul pe fața de masă și mă simțeam bine gândindu-mă la domnul Solomon. Trebuia să i se dea puteri depline. Să fie așezat acolo sus, sus de tot, unde strălucește prin absență, acolo unde lipsește un rege al prêt-à-porter-ului. N-ar trebui decât să ridicăm privirea și ne-ar cădea imediat niște pantaloni pe faţă. Mi-l imaginam foarte bine pe domnul Solomon instalat pe tronul lui și împrăștiind cu bunăvoință o ploaie de pantaloni. Întotdeauna părțile inferioare sunt cele mai călcate. Părțile superioare sunt lux. La televizor au zis că un miliard și jumătate de oameni, inclusiv femei, trăiesc cu mai puțin de treizeci de franci pe lună. Iar eu sunt genul luxos care revendică părțile superioare. Dacă ai fi lucrat opt ore pe zi într-o mină... Am părțile mele luxoase care visează la marele patronat paternalist și la marele capital. Dar lipsește un rege Solomon acolo sus, or asta-nseamnă angoasă. Continuam să desenez cu degetul pe fața de masă și să mă-ntreb de unde și cum mă pricopsisem cu angoasa asta de lux. Apoi m-am întrebat ce naiba făcea domnișoara Cora de când se dusese la toaletă, poate că visa la vremurile când era femeie de serviciu, pe toți ne apucă nostalgia uneori. Acum, că domnul Solomon îi acordase ajutorul lui financiar, își putea permite să viseze. Probabil că-i făcea adesea plăcere să coboare în toaletele restaurantelor și să se simtă bine văzând că nu lucra ea acolo, ci altcineva. N-ar trebui să li permită niciodată celor care au fost cineva să devină ceva. O să mă duc la domnul Solomon și să-l întreb dacă mă trimisese dinadins la domnișoara Cora, pentru că se gândise că eram ceea ce-i trebuia și pentru că dorise să-i ofere ei mai mult decât ajutorul lui financiar. Probabil hotărâse că aveam exact moaca de bandit perfectă ca să-i

placă ei, ca și celălalt, și asta era din nou ironie și sarcasm din partea lui sau chiar mai rău, ranchiună și răzbunare, de când ea îi dăduse papucii pentru tâlharul ăla de nazist. Nemernicul ăsta era într-adevăr regele ironiei.

Domnișoara Cora se întorcea.

— Scuză-mă, Jeannot... Am sunat-o pe o prietenă. Ai comandat? Azi au iepure în sos vânătoresc.

Și a strecurat o vorbă de duh:

— Un iepure în sos vânătoresc pentru Jeannot Lapin!

Am râs, căci era o glumă atât de jalnică, încât îmi era milă de ea. Unei glume jalnice îi crește întotdeauna moralul când lumea râde. Era un program pe canalul unu unde puteai să asculți glume jalnice, spuse de oameni care suferă pentru ei înșiși și pentru care suferi.

Domnișoarei Cora îi plăcea mult vinul roșu, dar nu era o bețivană, cum s-ar zice. Mă gândeam la ce făcuse domnul Solomon pentru ea și era ca un basm cu zâne. E în vârstă, fără mijloace de trai și deodată apare un rege, care dintr-o femeie de serviciu o face rentieră. După aceea, regele decide că nu-i destul și că trebuie să facă și mai mult de dragul amintirilor, iar aici apare subsemnatul, Marcel Kermody. Pe-aproape de unde stau eu, pe strada Chapuis, umblă o vagaboandă bătrână, cu părul alb și bandaje înfășurate în jurul unui picior, de două ori mai umflat decât celălalt, e îmbrăcată, dacă se poate spune așa, în zdrențe și cel mai rău pentru tribul Kermody e că împinge mereu un tandem, adică o bicicletă cu două locuri, după cum poate că știți. Nici măcar n-am idee dacă și-a pierdut soțul sau un copil, ori poate amândouă, n-ai cum să știi totul și uneori e mai bine așa.

— La ce te gândești, Jeannot? Ești foarte departe.

— Sunt foarte aproape de dumneavoastră, domnișoară Cora. Mă gândeam la o altă femeie pe care o cunosc și pe care ați evitat-o.

A făcut o grimasă.

— E geloasă?

— Ce vreți să spuneți, domnișoară Cora?

— Mi-ar scoate ochii dacă ne-ar vedea împreună?

Patronul pusese un disc cu muzică la acordeon și asta m-a ajutat să mă relaxez.

— Domnișoară Cora, de ce în cântecele realiste e întotdeauna vorba despre nefericire și disperare?

— Pentru că e un gen popular.

— Aha.

— Așa vrea lumea.

— Totuși e vorba despre chestii interzise. Tinere mame care devin târfe ca să-și crească fetița, apoi fetița se face frumoasă și bogată, iar mama ajunge o vagaboandă bătrână și moare de frig în stradă. Ce naiba!

— Da, aveam un cântec aşa, al domnului Louis Dubuc, pe muzică de Ludovic Semblat.

— E prea de tot.

— E bine pentru emoție. E nevoie de multă emoţie ca să-i scoți pe oameni din pielea lor.

— Da, sunt cu siguranță unii care se simt mai bine când ascultă așa ceva, pentru că măcar nu-i nevoie să se arunce în Sena sau să moară de frig în stradă, dar eu cred c-ar trebui să facem cântecele realiste mai vesele. Eu cred c-ar trebui să cântăm de fericire. Dacă aș avea talent, aș face cântecele fericite, în loc să aducă suferință. Mie nu mi se pare că o femeie care se aruncă în Sena pentru că a părăsit-o iubitul e ceva realist.

A băut puțin vin și m-a privit cu prietenie.

— Deja te gândești să mă părăsești?

Am strâns din buci. N-o zic doar de dragul expresiei. Chiar am strâns. Era prima dată când mă amenința că se aruncă în Sena.

Așa că i-am râs în nas. Am făcut mutra aia de derbedeu adevărat care-i plăcea, căci e corect ca femeia să sufere. Uitasem că în cântecele realiste e nevoie să suferi din dragoste, altfel nu există destule sentimente.

Dar eram panicat. Nu-i puteam spune domnișoară Cora, n-o să vă părăsesc niciodată. Îmi era peste puteri.

Așa că am destins atmosfera:

— Cum s-au petrecut lucrurile între dumneavoastră și domnul Solomon?

N-a părut mirată.

— Asta a fost acum mult timp, Jeannot.

Și a adăugat ca să mă liniștească:

— Suntem doar amici acum.

Stăteam cu nasul în farfurie, pentru că-mi venea să râd și tocmai că nu aveam deloc chef să râd. Avea dreptul să mă viseze gelos. Nu era amuzant. Și nici tragic nu era. Nu era o bătrână vagaboandă care împinge un tandem gol. Era îmbrăcată în mov și portocaliu, cu un turban alb încrucișat pe frunte, și avea o rentă pe care o primea în fiecare lună. Viitorul îi era asigurat. În fiecare miercuri venea aici să mănânce iepure în sos vânătoresc.

— Am avut o aventură înainte de război. Era îndrăgostit nebunește de mine. Era un bărbat foarte generos. Blănuri, bijuterii, mașină cu șofer... În '40 a avut viză pentru Portugalia, dar eu n-am vrut să plec cu el, așa că a rămas. A găsit pivnița aia de pe Champs-Élysées, unde a trăit patru ani pe întuneric, fără să vadă lumina zilei. Mi-a purtat o ranchiună teribilă când m-am îndrăgostit de Maurice. Lucra la Gestapo și a fost împușcat la eliberarea de sub ocupaţie. Domnul Solomon mi-a purtat pică multă vreme. În fond, n-are pic de recunoștință, dacă vrei să știi. Nu pare, dar e foarte dur. Nu m-a iertat niciodată. Totuși îmi datora viața.

— Cum așa?

— Nu l-am denunțat. Știam că se ascunde într-o pivniță de pe Champs-Élysées, fiind evreu, nu trebuia să spun decât un cuvânt. Maurice era specializat în vânarea evreilor și nu trebuia să spun decât un cuvânt. N-am făcut-o. Mai târziu, când ne-am dat explicații, i-am amintit asta, i-am spus: domnule Solomon, n-aveți pic de recunoștință, nu v-am denunțat. Asta l-a atins. S-a făcut alb ca varul. Chiar am crezut c-o să facă atac. Dar, dimpotrivă, a început să râdă.

— Râsul e valoarea lui de refugiu.

— Da, chiar a început să râdă. Apoi mi-a arătat cu degetul ușa și mi-a zis: la revedere, Cora, nu mai vreau să te văd. Iată ce fel de om e. Și totuși, știi bine, cine salva evrei în timpul ocupației?

— Nu știu, domnișoară Cora, încă nu eram pe lume la vremea aia, slavă cerului.

— Ei bine, eu am salvat unul. Însă eram absolut nebună după Maurice și aș fi făcut orice ca să-i fiu pe plac. Dar am tăcut patru ani, știam unde se ascundea domnul Solomon și n-am zis nimic.

— Vă duceaţi să-l vedeți din când în când?

— Nu. Știam că nu-i lipsea nimic. Portăreasa clădirii îi ducea de mâncare și tot. Trebuie s-o fi plătit bine.

— De ce credeți asta? Poate că o făcea de drag.

— Atunci, cum se face că și-a deschis un magazin de tricotaje în strada La Boétie, după război? Cu ce bani?

— Poate că domnul Solomon i-a oferit mai târziu, ca să-i mulțumească.

— Ei bine, mie nu mi-a mulțumit. Singurul lucru pe care l-a făcut pentru mine a fost când am avut probleme, la eliberarea de sub ocupaţie, din cauza lui Maurice. S-a dus la cei din Comitetul artiștilor, când eram pasibilă de epurare, și le-a zis: „Lăsați-o în pace, domnilor. Domnișoara Cora Lamenaire știa unde am stat ascuns timp de patru ani și nu m-a denunțat. A salvat un evreu“. Apoi a pufnit iar în râs și a plecat.

Deodată am pufnit și eu în râs. Îl iubeam mult pe regele Solomon. Dar acum îl iubeam și mai mult.

Domnișoara Cora îşi ţinea privirea plecată.

— Pe atunci era o mare diferență de vârstă între noi. Pe vremea aia, douăzeci de ani diferență era mai mult decât azi. Acum are optzeci și patru, iar eu… Acum e o diferență mult mai mică.

— Sunteți încă mult mai tânără decât el, domnișoară Cora.

— Nu, nu mai e la fel.

A zâmbit, uitându-se la firimiturile de pâine de pe masă.

— Trăiește singur. N-a iubit niciodată altă femeie în afară de mine. Dar nu mă poate ierta. Îmi poartă pică pentru că l-am părăsit. Însă eu, când mă îndrăgostesc, n-o fac cu jumătate de măsură. Sunt genul de femeie care se dă cu totul, Jeannot.

Numai asta-mi mai lipsea. Dar n-am contrazis-o. Ridicase totuși privirea spre mine, ca să facă aluzia mai clară.

— La început nu știam că Maurice lucra pentru Gestapo. Când iubești un om, nu știi niciodată nimic despre el, Jeannot. Avea un bar la care veneau nemți, ca peste tot. Nu aveam ochi decât pentru el și nu vezi niciodată cu adevărat un tip când nu-l vezi decât pe el. Fusese împușcat de două ori, însă credeam că din pricina unor afaceri la negru. În ’43 am aflat că vâna evrei, dar toată lumea vâna evrei atunci, era legal. Însă, și când am aflat, n-am zis nimic despre domnul Solomon. Cu toate astea, îți jur c-aș fi făcut orice pentru Maurice.

Patronul a adus desertul.

— Solomon nu poate înțelege, a zis domnișoara Cora. E un om

foarte dur. Când iubește, nu are milă. De cum a aflat că trăiam în mizerie, mi-a dat imediat o rentă, ca să se răzbune.

Nici desertul nu era rău.

— I-ați scris că trăiați în mizerie?

— Eu? Nu. Am mândria mea. Nu, a aflat din pură întâmplare. Am lucrat ca femeie de serviciu la toaleta restaurantului Grande Brasserie, din strada Puech. Nu-i nici o rușine. Chiar mă gândeam că un jurnalist avea să mă descopere acolo și să scrie un articol în *France Dimanche*, știi, Cora Lamenaire a ajuns femeie de serviciu, și poate asta mi-ar fi scos iar numele la vedere și m-ar fi relansat, cine știe.

M-am uitat repede la ea, dar nu, nu glumea deloc.

— Am lucrat acolo trei ani și nimeni nu m-a remarcat. Apoi, într-o seară, stăteam în fața farfurioarei mele cu mărunțiș, când îl văd pe domnul Solomon că coboară treptele și se duce la toaletă. A trecut pe lângă mine fără să mă vadă, toți sunt mereu grăbiți. Am crezut că mor. Nu-l mai văzusem de douăzeci și cinci de ani, dar nu se schimbase. Încărunțise complet și purta barbişon, dar era același bărbat. Unii rămân neschimbaţi cu toate că îmbătrânesc. Și avea aceeași privire întunecată, cu licăriri. A trecut fără să mă vadă, foarte elegant, cu pălărie, mănuși, baston, costum în carouri. Știam că se retrăsese din afacerea cu pantaloni și începuse SOS-ul, atât de singur era. Mă gândisem să-l sun de o mie de ori, dar am mândria mea și nu-i puteam ierta nerecunoștința, când l-am salvat de Gestapo. Nu-ți poți imagina cât m-a impresionat să-l văd. El era tot regele Solomon, iar eu, Cora Lamenaire, ajunsesem femeie de serviciu. Nu zic asta pentru femeile de serviciu în general, nu există meserie murdară, dar eu am fost cineva, am cunoscut atenția publicului, așa că... Înțelegi?

— Înțeleg, domnișoară Cora.

— Îți poți imagina cum mă simțeam în timp ce regele Solomon făcea pipi alături. Nu știam dacă trebuia să mă ascund sau altceva. Dar nu avea de ce să-mi fie rușine. Mi-am refăcut repede machiajul. Îți spun sincer, am simţit că-mi renaşte speranța. Aveam abia cincizeci și patru de ani, încă mă țineam bine, iar el avea pe puțin șaptezeci și patru. Era șansa mea, ce mai. Ne puteam reface viața împreună. Bine, ai înțeles, am fost întotdeauna romanţioasă, iar asta mi-a revenit imediat. Puteam s-o luăm de la început,

puteam să salvăm totul, o viață în doi, undeva în Nisa. Așa că m-am făcut frumoasă. Mă ridicasem și-l așteptam. Domnul Solomon a ieșit din toaletă și m-a văzut. S-a oprit atât de șocat, încât am crezut că o să cadă. A strâns bastonul pe care-l ținea în mână, împreună cu mănușile. Întotdeauna a fost foarte elegant, din cap până-n picioare. A rămas acolo privindu-mă, fără să poată vorbi. Și atunci i-am dat o adevărată lovitură, dar cu zâmbetul pe buze. M-am așezat pe scaun și am împins spre el farfurioara cu monede de un franc. Atunci l-am văzut tremurând. Îți jur, l-am văzut tremurând de parcă-l zguduia pământul. S-a făcut pământiu la față și a tunat – știi ce voce are… „Ce? Dumneata? Aici! Nu! O, Dumnezeule!“ Iar apoi vocea i s-a stins într-un murmur. „Cora? Dumneata ești? Femeie de serviciu! Nu cred, visez!“ Apoi l-au lăsat picioarele și s-a așezat pe trepte. Eu stăteam acolo și zâmbeam, cu mâinile pe genunchi. Triumfam. A scos batista și și-a șters fruntea, cu mâna tremurândă. „Domnule Solomon“, i-am zis, „nu e un vis, vă asigur că nu-i nici măcar opusul!“ Eram foarte calmă, ba chiar am zdrăngănit monedele de un franc pe farfurioară. A repetat de câteva ori. „Femeie de serviciu! Dumneata! Cora Lamenaire!“ Iar apoi, n-o să mă crezi, i s-a prelins o lacrimă pe obraz. O lacrimă, una singură, dar știi tu cum sunt ei…

Am zis:

— Da, nu le lasă ușor să curgă…

— Apoi s-a ridicat, m-a prins de încheietură şi m-a tras după el în timp ce urca scările. Ne-am așezat la o masă din colț și am vorbit. Nu, nu-i adevărat, n-am vorbit, el nu reușea să scoată un cuvânt, iar eu nu aveam nimic de adăugat. A băut apă și și-a revenit. Mi-a cumpărat un apartament și mi-a dat o rentă frumoasă. Cât despre restul…

Și-a făcut iar de lucru cu firimiturile de pe masă.

I-am strigat patronului două cafele la doi franci, ca pe vremea când eram chelner la Bel-Air.

— Cât despre restul, domnișoară Cora…

Cât despre restul, regele Solomon se gândise la mine. Și nici măcar nu știam dacă era gestul august al ironicului sau dacă era tandrețe, prietenie și poate chiar ceva mai mult în acest zâmbet. Habar n-am. Tot ce știam era că stăteam în zâmbetul regelui Solomon.

— M-am dus să-l văd de două-trei ori. M-a chemat în vizită.

— La centrală?

— Da, acolo unde primesc apelurile. Câteodată se așază și răspunde chiar el. Primesc tot timpul apeluri de la oameni care trăiesc în mizerie și care n-au pe nimeni, iar dacă vrei să știi părerea mea, are nevoie de apelurile astea pe care le primește, așa se simte mai puțin singur. Și n-a putut niciodată să mă uite. Dacă m-ar fi uitat, n-ar fi atât de impardonabil, după mai bine de treizeci și cinci de ani. Dar la el e ranchiună. În fiecare an îmi trimite flori de ziua mea, ca să sublinieze.

— Un adevărat nemernic, ce mai.

— Nu, nu-i rău. Dar e dur cu el însuși.

— Poate că se preface, domnișoară Cora. E un bărbat care se îmbracă după ultima modă, cum ați observat. Stoicismul i-o cere. Știți, stoicismul e când nu mai vrem să suferim. Nu mai vrem să credem, nu mai vrem să iubim, nu mai vrem să ne atașăm. Îi e teamă să nu vă piardă. La vârsta lui, se teme să se atașeze. Stoicii erau oameni care încercau să trăiască mai presus de mijloacele lor.

Domnișoara Cora își bea cafeaua cu tristețe.

— Stoicii sunt oameni care încearcă să se abțină.

— Ei bine, domnul Solomon nu face bine că se abține. La ce bun să-ți petreci toată viața trăind dacă nu poți profita de viață la sfârșit? Am fi putut călători amândoi. Nu știu ce încearcă să demonstreze. Ai văzut ce și-a pus pe perete, deasupra biroului?

— N-am observat.

— Și-a pus fotografia lui de Gaulle din ziar, cu ce-a zis el despre evrei: „Popor de elită, sigur de el și dominator“. A decupat imaginea asta cu de Gaulle și a înrămat-o.

— E normal să ai fotografia lui de Gaulle când ești patriot.

Am râs cu poftă. N-am putut să mă abțin, era latura mea cinefilă. Gluma.

A părut puțin dezorientată și apoi mi-a mângâiat mâna pe masă, de parcă eram cam prostuț, dar nu-i nimic, mama te iubește oricum.

— Jeannot, doar n-o să vorbim toată seara despre regele Solomon. E un bătrân puțin ciudat și foarte nefericit. Mi-a zis chiar el că noaptea se scoală ca să preia apeluri. Își petrece trei sau patru ore în fiecare noapte ascultând nenorocirile celorlalți. Întotdeauna

noaptea ești nenorocit. Iar eu, care aș putea să-l ajut, sunt în tot acest timp în celălalt capăt al Parisului. Tu înțelegi?

— Cred că nu vrea să fie iar cu dumneavoastră pentru că-i e frică să nu vă piardă. Zilele trecute n-a vrut nici măcar un câine să cumpere din același motiv. Așa vrea stoicismul. Ar trebui să căutați în dicționar. Stoicismul e când ne este așa de teamă să pierdem totul, că pierdem totul dinadins, ca să nu ne mai fie frică. Asta se numește angoasă, domnișoară Cora, mai cunoscută drept spaimă.

Ea mă privea cu atenție.

— Ai un fel ciudat de-a te exprima, Jeannot. De parcă zici întotdeauna altceva decât zici.

— Nu știu. Sunt cinefil, domnișoară Cora. La cinema stai pe întuneric și râzi de te spargi și e cel mai bun lucru pe care-l poți face pe întuneric. E foarte greu pentru domnul Solomon să se atașeze iar, în ultimul moment, de o femeie așa de tânără față de el. E ca în *Îngerul albastru* al domnului Josef von Sternberg, cu Marlene Dietrich, când bătrânul profesor își pierde capul după o cântăreață mult mai tânără decât el. Ați văzut *Îngerul albastru*, domnișoară Cora?

I-a plăcut asta.

— Da, sigur.

— Iată. Atunci înțelegeți că și domnul Solomon l-a văzut și îi e teamă.

— Nu am vârsta lui Marlene în film, Jeannot. Aș putea să-l fac fericit.

— Tocmai asta nu vrea, mai presus de orice, domnișoară Cora. Dumnezeule, doar v-am explicat. Când ești fericit, viața ta capătă importanță, iar atunci ți-e și mai frică să nu mori.

Domnișoara Cora avea un mic tic. Își umezea degetul, îl lipea de firimiturile de pâine de pe masă și le punea pe limbă. Asta ca să nu mănânce pâine, care îngrașă.

— Dacă înțeleg bine, Jeannot, te-ai cuplat cu mine pentru că nu pot să dau importanță vieții? În felul ăsta ești liniștit?

Iată! Așa-i întotdeauna în dragoste, le dai un deget și ele vor toată mâna.

— Aș avea multe de spus, domnișoară Cora.

— Spune-le. Te invit.

N-o puteam face să înțeleagă că era o poveste de dragoste, dar

că ea nu avea nici o legătură cu asta. M-am abținut o clipă, însă ea era acolo, în fața mea, cu zâmbetul și ochii cufundați în nenorocire.

Puteam să-i spun, domnișoară Cora, vă iubesc și pe dumneavoastră cum iubesc toate speciile amenințate, dar era prea mult pentru ea. Dacă simțea că pescărușul și puiul de focă aveau vreo treabă aici, n-ar fi fost fericită. Cel mai bun lucru pe care-l puteam face era să-i amintesc anumite lucruri. I-am strigat:

— N-o să mă scoți din minți, nu?

S-a speriat imediat. Acum înțelegea. Fata supusă. Așa erau numite în poezia ei.

— Dacă-mi dai bani din când în când, ăsta nu-i un motiv să-ncepi să-mi scoți ochii!

S-a luminat și și-a pus mâna pe a mea.

— Scuză-mă, Jeannot.

— Nu-i nimic.

A râs scurt.

— E prima dată când mă tutuiești… Of.

Patronul a venit să ne aducă nişte calvados din partea casei. Domnișoara Cora își păstra mâna pe a mea, mai mult pentru patron decât din alt motiv. Mă privea în adâncul ochilor și tăcea, pentru mai multă expresivitate. O vedeai foarte bine dintr-o parte, așa cum era la douăzeci de ani, cu un zâmbet drăguț și poznaș, cu bretonul până la mijlocul frunții. Se obișnuise să fie tânără, drăguță, populară și iubită și asta îi rămăsese. Apoi s-a admirat în oglinjoara pe care-o avea în poșetă. Și-a scos rujul și s-a mai dat puțin pe buze.

— Vreți să vorbesc cu domnul Solomon?

— A, nu, nici vorbă! Cum aș părea? Cu atât mai rău pentru el.

Îmi făcea plăcere s-o privesc pe domnișoara Cora. Rochia avea mâneci lungi până la brățări. Poșeta era nouă, din piele de crocodil. Avea o curea portocalie cu buline verzi.

— Domnișoară Cora, aș vrea să mă lăsați să vorbesc cu el. Nu trebuie să-i purtați pică pentru că a rămas patru ani în pivnița aia fără să vină să vă vadă. Era periculos. Are nevoie de dumneavoastră. Ca să zic tot adevărul, mi-a vorbit despre dumneavoastră zilele trecute.

— Nu!

— Sigur, nu mi-a zis că nu mai poate trăi fără dumneavoastră. Are demnitatea lui. Dar mă-ntreabă mereu ce mai faceți. Iar când vă rostește numele, i se luminează chipul. Stați liniștită, n-o să-i promit nimic. Cel mai rău lucru care se poate întâmpla în asemenea cazuri e mila. Nu vreau să-l fac să creadă că vă e milă de el.

— A, nu, în nici un caz! a strigat domnișoara Cora. Are un orgoliu!

— Trebuie să-i menajăm virilitatea. Cu permisiunea dumneavoastră, o să-l fac să-și imagineze contrariul. O să-l fac să creadă că aveți nevoie de el.

— A, nu, Jeannot, în cazul ăsta…

— Stați aşa, domnișoară Cora. Simțiți ceva pentru el sau ce naiba?

M-a privit atentă o clipă.

— Nu-nțeleg unde vrei să ajungi, Jeannot… Vrei să scapi de mine?

— Bun, atunci nu mai vorbim.

— Nu te supăra…

— Nu mă supăr.

— Dacă te-ai săturat de mine…

Aproape că începea să plângă, când eu încercam s-o salvez, proasta. Nu voiam să scap de ea, n-am putut niciodată să scap de nimeni. Am mai șoptit:

— Domnișoară Cora, domnișoară Cora!

Și i-am luat mâna, pentru că e un gest a cărui nevoie se simte întotdeauna.

Am cerut nota de plată și patronul mi-a zis că fusese deja achitată. Domnișoara Cora s-a dus la bucătărie să-și ia rămas-bun și am rămas o clipă cu el, să schimbăm amabilități.

— Ei, da. A fost cineva domnișoara Cora. Și dumneavoastră de mult…

— Nu, nu tocmai, înainte lucram la Rungis.

— Sunteți prea tânăr ca să știţi asta, dar Cora Lamenaire era un nume… Numai că niciodată n-a ascultat decât de inima ei. E o femeie pentru care doar viața sentimentală contează…

M-am dus la toaletă, era mai bine. Când am urcat, domnișoara Cora mă aștepta. M-a luat de braț și am ieșit.

— E drăguț patronul, nu?

— Formidabil.

— Trec să-l văd din când în când. Îi face plăcere. A fost îndrăgostit nebunește de mine, n-o să-ți vină să crezi!

— A, da?

— N-o să-ţi vină să crezi. Mă urmărea peste tot. Făceam multe turnee în provincie și de fiecare dată era acolo.

— Păi, participa la Turul Franței, din câte-am înțeles.

— Ești amuzant. Nu, serios, chiar mă urmărea peste tot. A vrut să mă ia de soție. Așa că vin să-l văd din când în când. Îmi face douăzeci la sută reducere.

— Când ai iubit pe cineva, rămâne întotdeauna ceva.

— Și totuși a fost acum aproape patruzeci de ani.

— Rămâne întotdeauna ceva, domnișoară Cora. La fel și cu domnul Solomon, care n-a putut niciodată să vă uite.

Şi-a luat un aer oarecum dur.

— A, iar el! Un adevărat catâr. N-am văzut niciodată un bărbat mai încăpățânat.

— Ca să trăiești patru ani într-o pivniță, trebuie să fii încăpățânat. Evreii sunt oameni atât de încăpățânați, încât din cauza asta sunt încă aici.

— Evrei sau nu, bărbații sunt toți la fel, Jeannot. Numai femeile știu să iubească. La bărbați e vanitate masculină înainte de toate. Câteodată mă gândesc la el și mi se face milă. Să trăiască singur ca un lup bătrân, cu ce seamănă asta?

— A, da, evident.

— La vârsta lui are nevoie de-o femeie care să se ocupe de el. Cineva care să-i gătească, să ţină casa, să-l scutească de toate grijile. Și nu de-o străină, ci de cineva care-l cunoaște bine, pentru că trebuie să înțeleagă că la optzeci și patru de ani nu te mai poți ataşa de-o femeie pe care n-o cunoști. Nu mai aveţi timp să vă cunoaşteţi, să vă obişnuiţi unul cu celălalt. O să moară singur într-un colț. Asta-i viață?

— Bineînțeles că nu, domnișoară Cora.

— N-o să mă crezi, dar mi se întâmplă să nu pot dormi noaptea, atât de mult mă gândesc la domnul Solomon singur în bătrânețea lui. Sunt prea sufletistă, asta e.

— Asta e.

— Uite, eu sunt foarte bine cum sunt. Nu am de ce să mă plâng. Am apartamentul meu, tot confortul. Dar nu sunt egoistă. Chiar dacă trebuie să-mi pierd liniștea, aș accepta să mă ocup de el, dacă mi-ar cere asta. Nu avem dreptul să trăim doar pentru noi. Uneori, când rămân în apartament fără să văd pe nimeni, mă simt cumplit de inutilă. Ăsta-i egoism. Mi se întâmplă chiar să mă trezesc plângând, așezată la masă, atât mi-e de rușine că stau acolo și mă ocup doar de mine și de nimeni altcineva.

— Ați putea să lucrați ca voluntară la SOS, domnișoară Cora.

— El n-ar accepta asta, ce crezi. E în apartamentul lui și ar crede că îi fac avansuri și că încerc să-l recâștig. Ca să-ți spun tot adevărul, sunam deseori la SOS cu speranța să dau peste el, dar întotdeauna răspundeți voi, tinerii. Am dat peste el o singură dată. Am rămas fără glas de emoție și am închis…

Am râs amândoi.

— Domnul Solomon are o voce foarte frumoasă la telefon.

Vocea e un lucru important la telefon.

— Se pare că strânge cărți poștale, timbre și fotografii cu oameni pe care nici măcar nu i-a cunoscut. Nu știu dacă a păstrat vreo fotografie de-a mea. Pe vremuri avea o grămadă. Mă decupa chiar și din ziare și-mi lipea imaginile într-un album. O dată am avut dreptul la o pagină întreagă în revista *Pour Vous*. A cumpărat o sută de numere. Probabil că acum le-a aruncat pe toate. N-am văzut niciodată un om atât de ranchiunos. Evident, era nebun după mine, așa că a trebuit să distrugă toate amintirile ca să nu-și aducă aminte. Știi, când ne-am văzut ultima dată și mi-a dat adresa pivniței unde stătea ascuns, ca să mă duc să-l văd, îmi ținea mâna într-a lui și tot ce putea spune era Cora, Cora, Cora. Am făcut o prostie, ar fi trebuit să mă duc să-l văd, dar ce vrei, când l-am întâlnit pe Maurice, a fost dragoste la prima vedere, mi-am pierdut capul. Nu sunt genul care face calcule și se gândește la viitor. Dacă aș fi fost șmecheră, m-aș fi dus să-l văd de două-trei ori, doar pentru eventualitatea că germanii pierdeau războiul. Dar nu e genul meu. Era vremea când aveam cel mai mare succes, cântam peste tot, eram foarte căutată. Dar numai Maurice conta, nimeni altcineva. Într-o zi, un chelner a venit să-mi spună ar trebui să fiți atentă, domnișoară Cora, Maurice e un om foarte periculos. O să aveți probleme mai târziu. A fost tot ce mi-a spus, iar apoi a avut

probleme, l-a luat Gestapoul. M-am informat puțin și atunci am aflat că Maurice lucra pentru Gestapo. Dar deja era prea târziu, îl iubeam. Lumea nu înțelege niciodată că poți iubi pe cineva care nu te merită. Nici eu nu înțeleg acum cum am putut să-l iubesc. Doar că în dragoste nu-i nimic de înțeles, asta e, nu te poți împotrivi. Nu-i un lucru în care să-ți poți face socotelile. E cea mai mare prostie pe care am făcut-o în viața mea, dar n-am fost niciodată bună la socoteli. Trăiam de parcă totul era un cântec. Și în plus, când ești tânăr, nu-ți imaginezi niciodată că într-o zi o să fii bătrân. E ceva prea îndepărtat, îți depășește imaginația. O dată am trecut pe Champs-Élysées, pe lângă clădirea în care stătea domnul Solomon ascuns în pivniță, și am avut remușcări. Îmi amintesc foarte bine, am traversat imediat strada. Dacă mi-ai fi spus atunci că o să ajung la șaizeci și cinci de ani, iar domnul Solomon, la optzeci și patru, ți-aș fi râs în nas. Evident, aș fi putut să merg să-l văd noaptea, să-i duc șampanie, pate, să-l întreb ce mai face și cum stă cu moralul. M-am gândit la asta. Dar știi ce? Cred că abia acum îl iubesc cu adevărat. Înainte de război, mă umplea de cadouri, era încă tânăr, mă flata, îmi plăcea să ies cu el în diverse locuri, însă nu erau sentimente adevărate. Deci înțelegi că, atunci când l-am întâlnit pe Maurice și când au fost sentimente adevărate, nebunie, pasiune, ce mai, domnul Solomon parcă nici nu existase. Avusesem și alți amanți, știi. Eram puțin nebună de felul meu în tinereţe. Îmi aduc aminte că, în timpul ocupației, cel mai mult mă deranja, când nu mă duceam să-l vizitez în pivniță, faptul că era evreu. Nicidecum din cauză că era evreu, îți dai seama. Îmi era totuna. La fel şi cu Maurice, îmi era totuna că ținea cu naziștii. Un bărbat e un bărbat, îl iubești sau nu-l iubești. Eram prea tânără, n-am știut să-l apreciez pe domnul Solomon la adevărata valoare. E nevoie de maturitate. Dar e prea târziu. Asta-i partea proastă cu maturitatea: vine întotdeauna prea târziu. Și vrei să-ți spun ceva? Domnul Solomon încă nu e matur. Altfel mi-ar fi cerut de mult să trăiesc cu el. E cât se poate de bătrân, încă are pasiuni, intensități, furii. N-a știut să se înmoaie. Pentru că, în sfârșit, nu există nici o îndoială, încă mă iubește și pasiunea îl face așa de ranchiunos. Dacă nu m-ar iubi ca înainte și dacă n-ar fi pasiune, mi-ar fi cerut de multă vreme să mă duc să trăiesc cu el, am fi avut o înțelegere. Asta ar fi maturitate și bun-simț din partea lui. Dar nu, nu, e pasiune,

ranchiună, furie. Îi cunoști bine privirea: arde pe dinăuntru.

Am zis:

— *Din ochii tineri vezi strălucind văpăi, dar în ochii bătrâneții zărești întruna soare*.

A părut mirată.

— Ce tot spui acolo?

— Domnul Solomon a găsit asta la Victor Hugo.

— În orice caz, e un pătimaș. N-a știut să se reconvertească. Mi-am spus multă vreme că n-o să reușească să facă pe durul până la capăt, că o să se înmoaie și el și că într-o bună zi o să sune la ușă, eu o să deschid și acolo, pe palier, o să fie domnul Solomon cu un buchet mare de liliac în mână și o să-mi spună Cora, totul e dat uitării, vino să trăiești cu mine, totul e şters cu buretele în afară de faptul că te iubesc…

M-am uitat cu coada ochiului la domnișoara Cora și am văzut că nu era acolo, că zâmbea ca prin vis. Avea o înfățișare de copilă în întuneric, cu bretonul drept pe frunte și zâmbetul naiv plin de încredere în viitor.

A oftat.

— Dar nu. E de neiertat. Vezi, dacă m-ar iubi mai puțin, toate s-ar fi aranjat de multă vreme. Dacă n-ar fi pasiune, ar fi mult mai puțin pretențios. Are o inimă care n-a știut să îmbătrânească și asta-l face impardonabil. Nu poate să mă ierte, de parcă ar avea douăzeci de ani și încă aceeaşi violență a sentimentelor, așa că mai bine să crăpi decât să ierți. Nu știe să îmbătrânească. Nu face decât să se asprească de jur împrejur, la exterior, ca strejarii bătrâni, dar la interior spiritul e încă tânăr, clocotește, se revoltă, vrea să rupă totul. Așa că trăiește mai departe înconjurat de fotografiile și afișele mele, pe care probabil le ține într-un cufăr sub cheie și pe care le scoate noaptea ca să le privească. Dac-aș fi un pic mai târfă, i-aș face o farsă, i-aș spune: domnule Solomon, știu că nu vă gândiți niciodată la mine, dar eu mă gândesc tot timpul la dumneavoastră, am nevoie de dumneavoastră, și aș începe să plâng, dacă aș fi cu adevărat târfă, m-aș arunca la picioarele lui, iar uneori cred că asta așteaptă, nemernicul, și mă-ntreb dacă n-o s-o fac într-o zi, câteodată nu trebuie să eziți să-ți uiți mândria, dacă e să ajuți pe cineva să trăiască. Tu ce crezi?

Am tras aer în piept, aveam nevoie.

— Ce-i drept, sunteți cam dură cu el, domnișoară Cora. Trebuie să știți să iertați.

— Dar îți dai seama că de treizeci și cinci de ani mă tratează cu tăcere!

— E puțin şi vina dumneavoastră. Nu știe că ați început să-l iubiți cu adevărat. Nu i-ați spus asta. Sunt sigur că azi, dacă s-ar întoarce nemții, iar el s-ar trezi înapoi în pivnița lui…

— Aș merge cu el.

— Trebuie să i-o spuneți.

— Asta l-ar face să râdă. Știi cum e el. Are un râs de parcă mătură totul în cale și suntem toți nişte fetuși de paie înăuntrul lui. Câteodată ai zice că râsul e tot ce-i rămâne. E îngrozitor să nu poți ajuta un om atât de nefericit.

— Când ați înțeles pentru prima dată că-l iubiți cu adevărat?

— N-aș putea să spun. S-a întâmplat puțin câte puțin, tot mai mult cu fiecare an. Şi-apoi, a fost totuși foarte amabil când m-a salvat de la a fi femeie de serviciu și mi-a oferit tot confortul și o rentă. Nu mai puteam să-i port pică. S-a întâmplat treptat. Nu mai era nebunie și pasiune, cum a fost cu Maurice, mă schimbasem, nu mai erau rătăciri. Am început să mă gândesc la el din ce în ce mai des. Şi lucrul ăsta a luat proporţii, ce mai.

Ne-am despărțit în fața ușii. Nu mi-a cerut să intru. Dar am rămas o vreme pe palier. Am aprins lumina de trei ori. A doua oară, când am aprins-o iar, am văzut că plângea. Încă nu mai văzusem atâta tandrețe în ochii unei femei care ar fi putut să-mi fie bunică. M-a mângâiat pe obraz și plângea, dar în liniște, fără zgomot. Din fericire s-a stins iar becul. Am mai zis doar:

— Domnișoară Cora, domnișoară Cora, și am coborât scările în goană.

Și mie îmi venea să plâng. Dar nu de milă. Ci din dragoste. Nu era dragoste doar pentru domnișoara Cora, nu, era mult mai mult. La naiba, habar n-am ce era.

1. Marcellin „Marcel“ Cerdan (1916-1949), campion mondial la box, a murit într-un accident de avion, care s-a prăbușit în insulele Azore, în drum spre New York, unde mergea să o vadă pe Edith Piaf, cu care avea o aventură.
2. *L’une chante, l’autre pas*, film regizat de Agnès Varda și lansat în

Franța în 1977.

XXXI

N-am vrut să alerg direct la Aline, era prea patetic. Nu voiam nici să mă întorc în strada Neuve, le spusesem prietenilor că locuiam cu Aline și ar fi râs dacă mă vedeau venind în toiul nopții, ca și cum ea m-ar fi scos afară, n-aveam de ce să le dau explicații. Eram voluntar de atâta vreme și, dacă nu reușeam să mă opresc acum, când aveam pe cineva, nu mă mai opream niciodată, aș fi rămas mereu la alții, aș fi sfârșit undeva la maimuţele pe cale de dispariţie sau la balene sau poate și mai departe, unde nu mai e nimeni de salvat. Aline o spusese în glumă, dar uneori când glumeşti ai cea mai mare dreptate, și domnișoara Cora, regele Solomon și toți bătrâneii care merg cu pași mici, la mine asta e ceva ecologic. Probabil că Chuck nu se înşală când zice că sensibilitatea mea are nebunia grandorii. E un film la cinematecă despre asta, *Aventurile lui Robin Hood*, cu Errol Flynn care lua de la tineri și le dădea bătrânilor sau care lua de la bogaţi și le dădea săracilor, e același lucru. Cred că nu doar bătrâna vagaboandă, ci toată lumea împinge un tandem gol. Am mers puțin cu pumnii strânși în buzunare și-mi imaginam ceva, cum evadam din zona de maximă securitate, ca Mesrine. Eram într-o stare pe care Chuck o numește cele două surse ale moralei și religiei, adică una de angoasă. Cel mai nasol lucru la Chuck e felul lui de-a te cunoaște ca pe propriile buzunare, ridicând din umeri, făcând un gest de lehamite cu mâna și șoptind „e tipic“. Mă scoate din minți nemernicul ăsta, cu toată știința lui. E ceea ce se cheamă o enciclopedie vie. *Enciclopedie vie: persoană care deține cunoștințe extrem de vaste în toate domeniile*. Am căutat pentru că așa mă simt uneori, o persoană care deține cunoștințe extrem de vaste în toate

domeniile. Nu e greu, vine de la sine. Ca să devii o enciclopedie vie, ajunge să fii un autodidact al angoasei, care este suma tuturor cunoștințelor. M-am gândit să merg să-l trezesc pe Chuck și să-i trag o bătaie zdravănă, pentru că măcar asta ar fi fost ceva ce el n-ar fi înțeles. Deschid ușa, aprind lumina, el doarme ca un prunc, mă duc la el, îl scol, îi trag două palme, el se miră, ţipă: ce ai, ce te-apucă, ce ți-am făcut? Iar eu râd și-i zic: na, poftim, încearcă să-nțelegi, și plec fluierând, cu mâinile în buzunare. A încasat-o fără să știe de ce, e complet aiurit, întreabă, apostrofează, încearcă să-nțeleagă și iată o enciclopedie vie, *suma tuturor cunoștințelor*. M-a liniștit simplul gând.

M-am dus în Montmartre, la Maupou, o braserie deschisă toată noaptea, și am rămas acolo o vreme, cu o bere în față. La o masă erau trei târfe, dintre care una creolă, iar eu m-am așezat alături, ca un băiețel care se simte întotdeauna mai bine când e și mama de față. Nu zic asta ca s-o insult pe mama, care nu era deloc târfă și care alegea. Dar mi se pare că târfele sunt materne, pentru că nu lipsesc niciodată de la consolările bisericești. Am vorbit puțin, dar nu prea aveam ce să le spun. Chuck are dreptate când susține că fascismul era bun pentru că puteai să fii împotriva lui. Era o chestie sociologică nemaipomenită, care-ți permitea să cunoști dușmanul. Când nu ai inamici valabili, ajungi să te baricadezi într-o fermă și să tragi în oricine. Am citit cărți despre rezistență și m-am întrebat întotdeauna ce-or fi făcut cei din rezistență după aceea și împotriva a ce au trăit de-atunci. Lucrurile devin dificile când nu mai poți fi antifascist. Găsești înlocuitori, dar nu-i niciodată la fel de valabil. În Italia, l-au omorât chiar pe Aldo Moro, atât de tare au nevoie de înlocuitori. Când Chuck mi-a aruncat o dată în față că la mine e ceva liric și că sunt din genul behăitor, fiindcă nu putem face nimic mai bun fără talent, și că bătrânețea și mortalitatea sunt din secolul al XIX-lea, ca Victor Hugo și Lamartine, că eram înapoiat din pricina inculturii, că la mine erau elegii, eram elegiac, am așteptat să iasă, ca să nu par chiar așa, și apoi am căutat, nu știi niciodată, poate că găseam o explicație pentru angoasa regelui Solomon, de care m-am molipsit vizitându-l. Am găsit *elegie: poem liric ce exprimă o plângere dureroasă, sentimente melancolice*, iar pentru *elegiac* am găsit: *care este în tonul melancolic, tandru al elegiei*. Mă gândeam la asta în fața halbei de bere și mi-a prins

bine, ca de fiecare dată când îmi găsesc referințe. Creola de lângă mine își petrecuse vacanța în Martinica și asta m-a interesat, era departe. Îţi făcea bine s-o asculți când zicea „departe de tot“, era încurajator să știi că există așa ceva, departe de tot. Sunt chiar expresii care au prevăzut asta: *pierdut fără urmă* și *unde-a-nţărcat mutu' iapa*. I-am spus fetei, care se numea Mauricette:

— Trebuie să fie un loc liniștit, nu?

— Da, încă mai există astfel de colțuri. Trebuie să le știi.

— La Paris nu ești niciodată liniștit, din cauza marilor metropole, a zis prietena ei.

— E raiul pe pământ, a adăugat Mauricette. Merită să te duci.

Atunci am luat imediat hotărârea. Aveam s-o trezesc pe Aline și să plecăm amândoi. Am fi putut să luăm un împrumut de la domnul Solomon și să deschidem o librărie acolo. Te simți întotdeauna ușurat când iei o decizie, iar aceea chiar mi-a făcut bine. L-am chemat pe chelner.

— Plătesc eu.

Fetele mi-au mulțumit, avuseserăm o discuție plăcută. Am ieșit, era aproape patru dimineața, dar o librărie sub soarele Antilelor e un motiv bun să trezești pe cineva, asta nu-i angoasă. Încă mai există astfel de colțuri, dar trebuie să le știi, vorba lui Mauricette. Pe malul Mării Caraibilor, care e întotdeauna de un albastru garantat. Există și rechini, dar nu sunt amenințați. Restul lumii trebuie să fie mai departe acolo decât altundeva. Aline și cu mine am putea chiar avea copii negri. M-am așezat pe trotuar și am pufnit în râs. Negrii sunt mai puțin angoasați decât albii pentru că sunt mai puțin civilizați, se știe. Eu am avut parte de prea multă civilizație. Am râs ca prostul. M-am amuzat așa o jumătate de oră tot aruncându-mi tarte cu frișcă în față, ca să mă descotorosesc de suma tuturor cunoștințelor, iar când am sunat la ușa lui Aline, nu se mai vedea asta, îmi recăpătasem moaca obișnuită, de mielușel nevinovat.

XXXII

Când Aline mi-a deschis, adormită, am trecut pe lângă ea și m-am aruncat pe pat, ca la mine acasă. A intrat încet, m-a privit, cu brațele încrucișate, și mi-am dat seama imediat că nu avea rost să mă ascund de ea, așa că mi-am pierdut expresia, mi-a căzut de pe față. Eram gol. S-a așezat pe marginea patului și era într-adevăr ciudat la o femeie așa de tânără și care nu avea copii. Ți-ai imagina că era pentru că mi-am pierdut mama foarte devreme, dar explicația e prêt-à-porter-ul, având în vedere că trecuseră deja câteva milioane de ani, sau probabil că maimuțele din care ne tragem ne lipsesc, ca paternitate. Aline era tânără și drăguță și-mi făcea bine să fiu o dată cu cineva care nu avea nevoie de mine. Fără SOS, fără strigăte de ajutor, și tocmai de asta aveam cel mai mult nevoie. Nu știu cum e în Martinica, atunci când cunoști acele colțuri, dar n-o să mă duc să văd, e mai bine să crezi că există. Ce facem când nu mai suportăm condiţia noastră umană? Ne dezumanizăm. Ne înrolăm în Brigăzile Roșii și ajungem puțin câte puțin la insensibilitate. În opinia lui Chuck, asta e transcendenţă. Ca Charlie Chaplin, în *Puştiul*, care a găsit un bebeluș și deschide o gură de canal, întrebându-se dacă n-o să se curețe de tot.

— Aline…

— Încearcă să dormi.

— Ești o nemernică fără inimă.

— Asta-i viața.

— M-am gândit că am putea pleca amândoi în Antile. E un loc periferic. Ce vrea să-nsemne, de fapt, periferic?

— Zone îndepărtate de centru.

— Întocmai. E un loc periferic.

— Există televizor.

— Nu suntem obligați să ne uităm. Aș putea împrumuta bani și am putea merge să trăim acolo. Să ne curățăm.

— Mi se pare complicat.

— Nimic nu-i complicat când ești motivat. Uită-te la Mesrine, care a evadat din zona de maximă securitate.

— Avea complicități.

— Tu și cu mine suntem de-ajuns pentru o complicitate. Ar trebui să-ți lași părul să crească mai mult. Ca să fie și mai mult din tine.

— Se măsoară în centimetri?

— Nu, dar nu-i niciodată destul. Știi ce înseamnă elegiac?

— Da.

— Care e melancolic și tandru. Am un prieten care susține că studenții din Brigăzile Roșii l-au omorât pe Moro ca să se desensibilizeze. Înțelegi?

— Nu.

— Ca să se desensibilizeze. Ca să ajungă acolo unde nu mai simți nimic. Stoicismul.

— Așa, și?

— Eu nu-s un ratat.

A râs.

— Pentru că nu ești destul de literar. N-ai teorie. Sau, dacă preferi, ca să vorbesc ca tine… nu ești destul de teoretic ca să ajungi acolo. Trebuie să meditezi mult. E nevoie de un sistem. Unde te-ai oprit?

— Într-o braserie din Pigalle.

— Unde te-ai oprit cu studiile?

— Sunt autodidact. Așa ajungi o enciclopedie vie. Mai devreme eram cu domnișoara Cora. E atât de singură, pierdută și disperată, că-mi venea s-o strâng de gât. Înțelegi?

— Oarecum.

— Apoi mi-am dat seama că-i vina mea, nu a ei. Ea nu știe că e bătrână, pierdută și nefericită. E dependența. Viața, ca drog, se așază puțin acolo. După cum spune ea, are micul ei confort. Așa că aș vrea să știu: ce are viața? Ce are de-ți permite să înghiți totul și să mai ceri? Știi tu: inspiră, expiră, de parcă ar fi de-ajuns?

— Hai la culcare, Pierrot.

— Mă cheamă Jean, la naiba. Sari calul.

— Dezbracă-te, Pierrot fantezist. Hai să faci nani. Hai să faci nani în brațele mamei tale, puiuțule.

— Ești o nemernică fără inimă, Aline. Asta mi-a plăcut de la început la tine. E nemaipomenit să găsești în sfârșit pe cineva care n-are nevoie de nimeni.

A stins lumina. Întunericul, depinde. Câteodată e mângâietor, liniștit, cum se spune despre mările de aceeași culoare, câteodată e amenințător. Liniștea variază şi ea. Fie bâzâie, fie se năpustește asupra ta și te roade ca pe-un os. Există tăceri care sunt pline de voci urlătoare și pe care nu le auzim. Tăceri SOS. Tăceri cărora nu știm ce li se întâmplă, de unde au apărut, ne-ar trebui ingineri. Întotdeauna poți să-ți astupi urechile, dar nu și restul. Am strâns-o pe Aline lângă mine și nu i-am zis Aline sunt încă la ceilalți, e supărător pentru o femeie să fie tratată ca o insuficiență. O țineam strâns lângă mine și era momentul potrivit să-i vorbesc despre tot ce puteam lăsa în afara noastră. Tăceam, ca să meargă mai bine. Dacă ne trebuiau cuvinte, ca unor străini care nu au decât asta, nu avea rost să ne înțelegem. O singură dată, în timp ce ascultam mesaje pe care nu le înțelegeam, i-am vorbit despre dicționare și i-am spus că n-am găsit niciodată acolo vreun cuvânt care s-o explice. Dacă ai lucra opt ore pe zi în fundul unei mine… Am adormit cu ea în Antile, într-un colț pe care trebuie să-l ştii, altfel n-ai nici o șansă să-l găsești.

XXXIII

M-am trezit cu soarele, cafeaua care zâmbea, croasanții care străluceau și un pupic pe vârful nasului. Cele mai bune momente sunt întotdeauna cele mărunte.

— Am citit în ziar despre o pisică, s-a pierdut și a regăsit casa după ce a mers o mie de kilometri. Există simțuri de orientare uimitoare. Anul trecut s-a scris despre un câine chow care a luat singur trenul ca să se întoarcă la stăpâna lui. La animale e ceva afectiv.

Am mai luat un croasant. Ea prefera tartinele. E adevărat că Franța se împarte în două. Cei care preferă tartinele și cei care preferă croasanții.

— Să-mi spui când…

— Trebuie să fiu la librărie la nouă jumate. Dar tu poți să rămâi.

Nici n-a ezitat:

— Te poți muta aici de tot.

N-am putut să vorbesc.

— Nu mă cunoști destul. Încă sunt la alții. E un delict care se numește vagabondaj.

— Păi, vei fi la mine.

Calmă, sigură, ronţăindu-şi tartina. Mai întâi mi-am zis: la naiba, probabil că e cumplit de singură dacă se aruncă așa cu capul înainte, dar era tot o idee de-a mea.

— Am văzut un film la cinematecă, *Poștașul sună întotdeauna de două ori*, e cel mai adevărat titlu pe care-l știu. Dincolo de cele două ori nu mai e același factor poștal. E altul. E un factor sociologic.

Râdea cu tartina în gură. Avea dinți mici, ca de animal, și nasul

puțin în vânt.

— Și din ce trăiești, în afară de asta?

— Lucrez o treime de normă pe taxi și pot repara orice. Mă rog, nu chiar orice, doar instalații, electricitate, mecanică fină. Meșteresc. Sunt foarte multe cereri în zilele noastre. Eu m-am cam oprit acum câteva luni, mă înlocuiește un amic. Am prea mult de lucru la domnul Solomon. Tot reparații și-acolo, depanări…

Mă asculta. După o oră mi-am dat seama că vorbeam de o oră. Vocile care sună zi și noapte, oamenii pe care vrem să-i scoatem din necaz, toate astea. Și domnul Solomon care se trezea uneori noaptea să răspundă el însuși la telefon, când nu era nimeni altcineva. Și care mă trimitea în diverse locuri pentru cazurile de urgență, precum domnișoara Cora.

— Iată, reparații și depanări…

Îi explicam cum regele Solomon locuia singur de treizeci și cinci de ani ca s-o pedepsească pe domnișoara Cora, care nu venise să-l vadă, în pivnița lui, în timpul ocupației.

— Se pare că evreii au un Dumnezeu foarte aspru.

I-am povestit despre bătrânii pe care trebuia să-i vizităm în fiecare zi ca să vedem dacă mai trăiesc. M-am oprit chiar înainte de bătrâna cerșetoare care împingea un tandem gol.

— Am un prieten, Chuck, care probabil că are dreptate. Se pare că dacă sunt tot timpul la alții înseamnă că-mi lipsește identitatea. Nu am destulă identitate să mă ocup de mine însumi, având în vedere că nu știu cine sunt, ce vreau și ce pot face pentru mine. Înțelegi?

— Înțeleg mai ales că prietenul tău Chuck îşi e suficient lui însuși, se pare. Suficiența. În fine, nici la mine lucrurile nu sunt roz. Primul lucru pe care l-am simțit la tine…

— Ce?

A râs, dar nu era prea veselă.

— Primul lucru pe care l-am simțit la tine e că sunt multe de luat.

S-a ridicat și s-a întors cu spatele ca să se îmbrace, dar de fapt era mai degrabă pentru că nu-i plăcea că a zis asta.

— Acum sunt pentru tine, Aline. Tot ce am. Ia-le.

— O, e OK. Dar poți veni să locuiești aici. Ai făcut-o deja puțin, fără să mă întrebi, dar acum ți-o cer eu. Câteodată oamenii se

înșală și atunci cel mai bun mod de-a scăpa unii de alţii e să locuiască undeva împreună. M-am înșelat de multe ori așa. Sunt genul devorator care s-ar mulțumi cu firimituri.

Purta un fel de geacă și pantaloni oliv-deschis. N-o văzusem niciodată altfel. S-a întors spre mine.

— Dacă vrei să-mi trântești iar ceva, mai bine fă-o repede. Nici măcar nu sunt sigură c-o să te pot iubi, că sunt în stare să iubesc pe cineva. Chiar trebuie să ai încredere. Așa că vino să locuiești la mine.

— Aline.

— Da?

— De ce ne e teamă tuturor?

— Că n-o să dureze.

Am rămas o clipă s-o privesc, cât mai era acolo.

— Aline.

— Da?

— Nu mai ești decât tu. Gata cu ceilalți.

Asta m-a făcut să mă gândesc la domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier în mansarda lui.

— Apropo, am un prieten de șaptezeci și doi de ani care scrie. A scos o carte cu bani din buzunarul lui.

— Pe cheltuiala lui?

— Exact. I-a luat toată viața s-o termine. N-am putea să-l invităm în librăria ta, să-l sărbătorim puțin, știi, ca atunci când scrii o carte și ești celebru?

Mă observa cu un fel de… cum să-i spun, de prietenie sau poate chiar tandrețe, habar n-am, cu ochi care zâmbesc mereu când e senin.

— Ai vrea să-l ajuți?

— Ce-i așa de amuzant?

— Credeam că nu mai vrei să te ocupi de alții.

— Cu asta termin, gata.

— Ca să-nchei toate socotelile.

— Dacă vrei. Nu pot să mi-l scot din minte, în mansarda lui, cu cartea pe care a publicat-o cu bani din buzunar. Nu mai are familie, doar asistenți sociali, și seamănă cu Voltaire. L-am văzut pe Voltaire la televizor, zilele trecute, și seamănă cu el. Voltaire a fost totuși cineva, nu?

Își aprindea o țigară în timp ce mă cerceta.

— Nu știu dacă-ți bați joc de lume din disperare, Jeannot, sau dacă așa te-a făcut Dumnezeu și e ceea ce se cheamă natură comică…

M-am gândit.

— Posibil. Sau poate am luat-o de la regele Solomon. Sau poate că la mine e o chestie de cinefil. Eu cred că nu-i nimic mai plăcut decât să stai pe întuneric și să râzi ca să te eliberezi.

Am luat-o de mână.

— Dar asta nu-mpiedică sentimentele, i-am zis.

Părea speriată. Chiar a tresărit uşor.

— Ce-i?

— M-a trecut așa un fior, a răspuns ea. O adiere de neant și praf…

Atunci am uimit-o. Chiar am lăsat-o mască. Îmi aminteam bine versurile poetului nemuritor pe care domnul Solomon mi le recitase cu aceeași ocazie și am recitat la rândul meu, apropo de adierea menționată mai sus:

Se-nalță vântul!… Viața-și cere partea!
Un aer amplu-mi frunzărește cartea…

Uitase să mai bea din cafea și ținea ceașca în aer, privindu-mă. Nu m-am oprit nici să respir și am continuat:

Trăiește! Mâine n-aștepta să fie,
Culege de-astăzi trandafirii vieții!

— La naiba, a zis ea și m-am bucurat că în sfârșit o spunea altcineva, nu eu.

Am ridicat educativ arătătorul și am zis:

— A!

— De unde dracu’ ai scos chestia asta, Jeannot?

— Regele Solomon m-a învățat. Mă instruiește, ca să ne mai distrăm. Mă învață ca să mă dea exemplu. Se pare că există o școală de clovni undeva, dar nu știu unde. Poate că peste tot. Mai bine să te-ndoi de râs decât de durere. I-am spus o dată că sunt autodidact și asta l-a amuzat teribil, apoi a adăugat pios: toți

suntem, toți suntem. Toți murim autodidacți, dragul meu Jean, chiar și cei mai agregați dintre noi. Știi, Aline, agregat e un cuvânt haios. Opusul lui dezagregat. L-am căutat. Cel despre care-ți vorbesc și care trăiește într-o mansardă cu opera vieții lui, domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier, e dezagregat, singur-singurel, are artrită, e cardiac, viața s-a înglodat în datorii împotriva lui și nu le mai poate plăti, doar cu ajutorul social. E complet dezagregat. *Agregat: a uni într-un tot, a alipi, a atașa la o companie. Dezagregat: a distruge prin separare părți agregate. Dezagregare: dezmembrare, distrugere, descompunere, dezintegrare, destrămare*. Domnișoara Cora e dezagregată, iar domnul Solomon ține un centru de apel pentru a se reagrega la cineva, ba caută chiar și în mica publicitate, *coafeză, douăzeci și trei de ani, fermecătoare*. N-am văzut niciodată un bătrân nebun atât de luptător, atât de hotărât să nu se lase dezagregat. Se îmbracă într-un costum elegant din stofă trainică și se duce sfidător la o clarvăzătoare, ca să-și demonstreze că mai are un viitor. Luptătorul suprem se numește asta în Tunisia. Doar că luptătorii se luptă ca să înainteze, pe când domnul Solomon se luptă ca să se retragă. Cred că, dacă i s-ar da patruzeci de ani, i-ar lua. Cred c-ar trebui să practicăm toți artele marțiale, Aline, ca să ne apărăm. Ah!

— Da, ah, a repetat ea.

Își punea ciorapii.

— Asta se numea întăritor, pe vremuri, i-am zis. Ți se oferea ca să-ți ridice moralul. Când te văd că-ți pui ciorapii, mi se ridică moralul.

Am sărutat-o pe coapsă.

— Tolstoi a fugit la nouăzeci de ani, a replicat ea, dar a murit înainte să ajungă, într-o gară.

— Da, în Astapovo, am zis eu.

N-ar fi trebuit. Asta a șocat-o. N-ar fi trebuit s-o șochez.

— Unde dracu-ai învățat tu asta, bestie? a întrebat ea cu blândețe.

— Nu există doar școala, Aline. Mai e și învățământul public obligatoriu, știi. Ceea ce se cheamă opera vieții, la autodidacți.

S-a încălțat și s-a ridicat. Nu s-a mai uitat deloc la mine.

Am întrebat-o, ca să schimb subiectul:

— Deci ce facem pentru domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier?

— Îi putem organiza o sesiune de autografe.

— Atunci trebuie să ne mișcăm repede. E aproape terminat.

Şi-a luat poșeta și cheia. A ezitat. La femei, asta se numește independență.

— O să-ți las cheia sub preș.

— Se pare că există colțuri în Antile, dar trebuie să le știi.

S-a întors spre mine. Fără nici o urmă de nimic. Doar drăguță. Sau chiar frumoasă, depinde de starea în care ești când privești.

— Jean, a zis ea, la tine unde începe și unde se termină? Nu ne putem juca de-a Dumnezeu decât cu câinii.

— Hai să nu-ncepem discuția, Aline. Nu suntem în afaceri. Și-n plus, e prea târziu. E nouă jumate. Cel mai bun moment e dimineața. După aceea, ziua se organizează.

A repetat:

— Jean.

— Jeannot Lapin, așa mi se spune printre vânători. Uite, e un iepure care a devenit celebru în America, un anume Harvey[1], care mușca pe toată lumea. Ai citit?

— Am citit.

— Vezi că există iepuri chiar și în Brigăzile Roșii.

— Bag cheia sub preș.

— Iar pentru domnișoara Cora, ce sfat îmi dai?

— Refuz să-ți dau sfaturi. N-am dreptul.

— Ar fi mai bine să continui și să amortizez cu blândețe sau e mai bine dintr-odată?

— Asta n-o să schimbe nimic. Pe diseară, poate. Dacă nu te mai întorci niciodată, o să înțeleg. Cred că suntem patru miliarde, am concurență. Dar aș vrea să te-ntorci. La revedere.

— *Ciao*.

Ciao e un cuvânt drăguț. Mă întreb dacă studenții din Brigăzile Roșii i l-au spus lui Aldo Moro. Nici la ei nu e ceva personal, ci general. *Amor* e pe cale să schimbe dicționarul, o să treacă în cel medical.

1. Personaj din piesa omonimă scrisă în 1944 de dramaturga americană Mary Chase, un iepure invizibil uriaș care este cel mai bun prieten al unui bărbat.

XXXIV

L-am sunat pe Tong să mă înlocuiască pe taxi și m-am dus la biblioteca municipală să citesc *Salammbô*, nu-i nimic mai amuzant decât tipul ăsta, Flaubert, care făcea dragoste cu cuvintele și se retrăgea la ele acasă. Apoi m-am dus la domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier să-i dau vestea bună. Stătea într-un fotoliu, cu pătura pe genunchi. A trebuit să fac curat, pentru că nu avea cine. În curând n-o să mai fie servitori. I-am spus că o să aibă o sesiune de autografe într-o librărie adevărată. A fost atât de fericit, încât m-am temut să nu moară din asta. Ședea acolo, cu boneta lui de Anatole France pe cap și mustățile lungi și îngrijite. Încă se poate ridica să-și facă singur toaleta, apoi o să ajungă la azilul de bătrâni și nici acolo n-o să-i fie rău.

— Măcar e o librărie bună?

Are o voce tremurătoare, cum se spune.

— Cea mai bună. Tânăra care o administrează a fost entuziasmată de cartea dumneavoastră.

— Ar trebui s-o citești, Jean.

— O, știți, eu și cititul… M-am lăsat în școala primară.

— Înțeleg, înțeleg. De altfel, sistemul nostru educativ e înfiorător.

— Aici aveți dreptate. Devenim cu toții enciclopedii vii.

M-am dus să-i fac cumpărături. Îi plac dulciurile. Am cumpărat curmale, pentru că sunt exotice, oazele te duc cu gândul la orizonturi. A fost bucuros.

— Ador curmalele.

Bun, măcar un punct era câștigat, apoi am plecat. O asistentă socială venea de două ori pe săptămână, în caz de ceva. Cel mai

periculos lucru la ei sunt oasele. Se rup din orice și ei nu se mai pot ridica după aceea. Ar trebui să-i vadă cineva de două ori pe zi.

M-am întors la apartament și i-am găsit pe Chuck și Yoko vorbind despre problemele din Cornul Africii. Își scoteau ochii unul altuia. Au tot mai multe probleme arzătoare acolo. Chuck le dădea dreptate cubanezilor, iar Yoko deplângea situația. Mă uitam visător la Yoko, din cauza preferinţei pentru femei brunete, din câte se pare, dar dacă i-aş propune domnișoarei Cora să mă înlocuiască Yoko, Aline nu m-ar ierta niciodată. Am pus discul cu cântecul în care domnișoara Cora se aruncă de pe pod în Sena cu copilul din flori, iar pe verso era altul, în care ea își pierdea mințile și rătăcea până îşi găsea sfârșitul pe străzile Parisului, în căutarea iubitului ei. Am încercat să vorbesc cu Chuck și Yoko, dar m-au ascultat plictisiți, căci nu era vorba despre Cornul Africii.

— Bun, îi dai papucii și după aia? a zis Yoko. Asta o să-i creeze emoții și e mai bine decât nimic.

— E adevărat că o femeie care iubește literatura proastă e periculoasă, a recunoscut Chuck. Poate o să te-mpuște.

M-am gândit.

— Și de unde vrei să fac rost de pistol? Nu pot să-i dau unul, pentru că nu am.

— Tâmpitul ăsta mai e și sinucigaș pe deasupra, a mormăit Yoko. Ar trebui să…

— Ar trebui să mă duc să muncesc opt ore pe zi într-o mină, știu. Așa nu m-aș mai gândi. Dac-aș fi miner, v-aş sparge faţa.

— Mai întâi, ce te-a apucat să i-o pui? a bombănit Chuck.

— A fost felul meu de-a mă exprima. Am vrut să le-arăt eu la toți.

— Tu și poveștile tale de dragoste sunteţi ceva…

Yoko a scuipat, dar nu cu adevărat, a făcut doar *ptiu* din buze, căci așa era igienic.

— Ți-am explicat deja că am făcut-o luat de val. La discotecă și-au bătut joc de ea și am vrut să le-arăt eu lor. Iar apoi am continuat ca să nu par nu știu cum. E o femeie care a fost tânără și frumoasă și nu există nici un motiv. Și știți ce, nici măcar nu-i vorba de ea.

Chuck a părut interesat.

— Poate ne explici și nouă despre ce-i vorba?

Am ridicat din umeri și am plecat. Eram bucuros să-i las puțin

în suspans.

M-am dus la sala de sport și am lovit sacul de box douăzeci de minute, iar asta m-a liniștit. Face bine la neputință să poți lovi ceva. Singurul lucru care mă putea scoate din asta fără durere era dacă regele Solomon voia să-și uite ranchiuna și s-o ia pe domnișoara Cora pentru el. Era cea mai bună soluție și pentru ei, dacă se puteau recuceri. Înțelegeam că, pentru domnul Solomon, cei patru ani în care stătuse ascuns într-o pivniță, fără ca domnișoara Cora să-i dea vreun semn, erau evident un reproș cumplit, dar pe de altă parte îi datora recunoștință pentru că ea nu-l denunțase, evreu fiind, deși lucrul acesta era bine văzut. Există momente, vremuri, când nu trebuie să fii prea exigent și să le fii recunoscător oamenilor pentru ce nu fac împotriva ta. M-a cuprins indignarea la gândul că, de treizeci și cinci de ani amândoi își ratau viața și că, în loc să-şi rumege ranchiuna, regretele, remușcările, ar fi putut să stea undeva pe o bancă și să miroasă liliacul acolo unde era. Am sărit pe bicicleta mea cu motor și m-am dus direct la domnul Solomon, numai el mă putea scoate din toată treaba asta.

XXXV

Eram deja cu un picior în lift, când domnul Tapu a ieșit din ghereta lui.

— A, iar tu!

— Mda. Eu sunt, domnule Tapu. O să mai vin pe-aici o vreme, dacă nu se-ntâmplă vreun accident.

— Ar trebui să-l rogi pe regele evreilor să-ți arate colecția lui de timbre, cât ești la el. Ieri am urcat în treacăt și am putut să arunc o privire. Regele Solomon are de zece ori toate timbrele din Israel, de zece ori pe aceleași!

Așteptam. Aveam o presimțire. Știam că n-o poţi scoate la capăt cu domnul Tapu, nu are limite.

— Afacerile înainte de toate, înțelegi. Toți evreii investesc în momentul ăsta în timbre din Israel. Își spun că, după ce arabii o să distrugă Israelul cu bombe nucleare, n-o să mai rămână decât timbrele! Și-atunci… Îți dai seama!

A ridicat un deget.

— Când statul evreu o să dispară, timbrele astea o să aibă o valoare uriașă! Așa că investesc!

Eram în toiul lunii august, dar mă treceau fiori, atât de profund era. Chuck zice că așa a fost creată lumea: să fie Prostia și a fost lumea, dar astea sunt simple fabulații, eu cred c-a fost mai degrabă cineva care se amuza fără să se gândească la rău și a ieșit așa, o glumă care a luat ființă. Nu puteam să mă trag înapoi, eram cu spatele la perete și mă uitam la domnul Tapu cu respect, pentru că vedeam putere și glorie, am început să merg de-a-ndăratelea spre trepte, mi-am scos casca, ridicată pe cap din cauza părului, și am zis:

— Scuzați-mă, Maiestate, trebuie să vă părăsesc... Vă spun Maiestate pentru că asta-i eticheta și regii proștilor sunt cea mai veche monarhie care există!

A început să urle și m-am simțit mai bine, făcusem încă o faptă bună.

L-am găsit pe domnul Solomon întins deja în pat, dar avea ochii deschiși și respira. Era îmbrăcat cu minunatul lui halat de casă, îşi ţinea mâinile împreunate, stătea nemișcat și am avut deodată impresia că se antrena. Moartea e o chestie pe care nu ți-o poți imagina, trebuie să fii acolo ca s-o înțelegi. Așa că el se punea în situația asta și încerca să-și imagineze ce efect ar avea asupra lui. Până și privirea îi era deja liniștită și mai că-mi venea să plâng la gândul că avea să mă lase singur cu domnișoara Cora. Am zis repede:

— Domnule Solomon! cu voce rugătoare, ca să mă asigur, iar el a întors capul spre mine și am vrut să adaug: domnule Solomon, nu trebuie să vă gândiți tot timpul la asta, și mai ales nu trebuie să vă așezați în poziția asta orizontală anticipatoare ca să vă antrenați, cu cuvântul *training* scris cu caractere englezești pe pieptul treningului de sub minunatul dumneavoastră halat de casă. Am vrut să-i spun: domnule Solomon, trebuie să mă scoateți din asta, pentru că dumneavoastră m-ați băgat, e datoria dumneavoastră umană să o luați înapoi pe domnișoara Cora și să fiți cât se poate de fericit cu ea și să vă încheiați cursa amândoi, cu seninătate și mână în mână, cu un apus liniștit de soare și muzică, în loc să mă fi trimis la ea într-un scop ironic. Dar n-am zis nimic. Mă privea cu cei o mie de ani în plus ai lui în privire, ceea ce-i dădea mici licăriri de cunoscător și mă simțeam gol, descoperit, demascat și scos la iveală, nu avea nici un rost, el era de neimplorat și n-aveam de gând totuși să cad în genunchi în fața lui ca s-o ia înapoi pe domnișoara Cora.

— Ce s-a-ntâmplat, dragul meu Jean? Pari îngrijorat.

Și în ochi i-au licărit și mai multe luminițe.

— Nu-i nimic, domnule Solomon, v-am pomenit deja de pescărușul înglodat în mareea neagră, care încă dă din aripi și încearcă să-și ia zborul. La mine e ceva ecologic.

— Uneori trebuie să știi să pui limite și să iei distanță, puiule. Acum există grupuri de meditație care te ajută să uiți. Se așază

toată lumea în poziție de lotus și e transcendență. Ar trebui să încerci.

— Nu am mijloacele dumneavoastră, domnule Solomon.

— Ce mijloace?

— Nu am mijloacele dumneavoastră ironice.

A întors puțin capul, dar se vedea și din profil, colțurile ochilor și buzelor s-au adâncit și mai mult și parcă se contura încă o dată un zâmbet pe care-l avusese în urmă cu treizeci și cinci de ani, când se dusese la comitetul de epurare să le spună celor de-acolo că domnișoara Cora îi salvase viața și că-i rămăsese ceva.

M-am așezat.

— Vorbește tot timpul despre dumneavoastră, domnule Solomon. Mie mi se pare că e groaznic să-ți ratezi viața din motive de curățenie. Eu cred că iubirea de sine e cea mai rea dintre toate. Mai ales pentru un om de valoarea dumneavoastră, domnule Solomon. Știu că ar fi trebuit să vină în vizită, din când în când, să vadă dacă nu vă lipsea ceva în pivnița aia, sau pe 31 decembrie ca să vă ureze un an bun, sau să vă aducă lăcrămioare în luna mai, dar știți cum e ea, la ea inima dictează întotdeauna și avusese ghinion cu iubitul ăla, poveștile inimii sunt întotdeauna oarbe. Sunteți prea stoic, domnule Solomon, puteți verifica asta în dicționar. Eu cred că mai bine să crăpi decât să fii fericit nu-i o politică bună. Poate vă spuneți că sunteți prea bătrân și că nu mai merită să fiţi fericit, dar vă asigur că mai puteți trăi până la o sută treizeci și cinci de ani, dacă mergeți în valea amazoniană sau în Georgia sau în Angola, chiar am notat special pentru dumneavoastră numele astea în jurnal, în cazul în care aveți proiecte de lungă durată, din moment ce faceți antrenamente în trening și nu sunteți genul care renunță. Și mă bucur să văd că vă amuz, domnule Solomon, dar ați face și mai bine să fiți fericit în loc să zâmbiți. Cu tot respectul, după mine, stoicismul e ca și cum ați putea să muriți toți cu gura deschisă și toate patru picioarele în aer, sunt împotrivă, pentru mine e o chestie mult prea umană. La ce bun să nu suferi, dacă asta te face să suferi și mai mult?

Dar nu era nimic de făcut. Regele Solomon rămânea de neiertat. Fusese atât de mult timp în prêt-à-porter, încât nu mai voia să audă despre asta. Și nici măcar nu știu dacă-i vorbeam, dacă-l făceam să-mi asculte rugămintea, dacă era cu voce tare sau în șoaptă sau

deloc, căci noi doi eram cam ca un tată cu fiul său și, când te înțelegi cu-adevărat, nu mai e nimic de zis.

Am așteptat un moment, așezat, sperând că o să-mi arunce ceva ce-aș fi putut să-i duc domnișoarei Cora, dar de data asta nu era nimic. Ba chiar a închis ochii ca să încheie. Părea și mai întunecat cu ochii închiși și fără să se clintească decât atunci când se mișca.

XXXVI

La centrul de apel era un mesaj pentru mine: sunați-o urgent pe domnișoara Cora. Am sunat-o și ea s-a extaziat imediat.

— Jeannot! Ce drăguț să mă suni.

— Chiar aveam de gând s-o fac.

— E așa de frumos afară și m-am gândit la tine. O să râzi, dar…

A râs.

— Mi-am spus că ar fi frumos să ieșim la canotaj în parcul Boulogne!

— La ce?

— Canotaj. E o zi frumoasă să ieșim cu barca în parc.

— Doamne Sfinte!

Mi-a scăpat pur și simplu din gură, ba chiar am strigat. Era bucuroasă.

— Da, nu ți-ar fi trecut prin cap, nu-i așa?

Mă uitam la colegii de la telefoane, Ginette, Tong și cei doi frați Masselat, care erau studenți în viața de zi cu zi.

— Domnișoară Cora, sunteți sigură că există așa ceva? N-am auzit niciodată despre așa ceva în zilele noastre.

— Despre canotaj? Păi, eu am fost deseori la canotaj în parcul Boulogne.

Am închis microfonul. Le-am spus cu voce scăzută, gâtuită de emoție:

— Vrea la canotaj. În parcul Boulogne. Doamne Sfinte!

— Păi, du-te la canotaj atunci! a zis Ginette.

— Nu, pe bune acum, s-a scrântit sau ce? Doar n-o să ies la canotaj ziua în amiaza mare! E nebună de legat.

I-am propus cu tact:

— Domnișoară Cora, pot să vă duc la grădina zoologică, dacă vreți. O să vă prindă bine. Apoi putem merge să mâncăm înghețată.

— De ce vrei să mergi la zoo, Jeannot? Ce idee!

— Ați putea să vă îmbrăcaţi elegant, să purtați o umbrelă, mergem să vedem animăluțele! Leuții, elefanții, girafuțele, hipopotămeii. Ei, ce ziceți? Păsărelele.

— Asta-i bună, Jeannot! Ce-i cu felul ăsta de a-mi vorbi ca unei fetițe? Ce te-apucă? Dacă te plictisesc, mai bine-mi spui…

Vocea i s-a frânt.

— Scuzați-mă, domnișoară Cora, dar sunt pătruns de emoție.

— Dumnezeule, ai pățit ceva?

— Nu, sunt încă pătruns de emoție. Bine, am înțeles, nu mergem la zoo, domnișoară Cora. Mulțumesc că v-ați gândit la asta. Pe curând, domnișoară Cora!

— Jean!

— Vă asigur, domnișoară Cora, e foarte drăguț că v-ați gândit la asta!

— Eu nu vreau să merg la zoo, na! Vreau să merg la canotaj în parcul Boulogne! Aveam un prieten care mă ducea acolo mereu. Ești nepoliticos!

Bun, dacă-i musai, cu plăcere.

— Ia zi, Cora, te-ai potolit? Sau vin acasă și-ți trag o mamă de bătaie!

Și am închis telefonul. Probabil că era foarte fericită. Mai era un tip care își făcea într-adevăr griji pentru ea. Mă uitam la ceilalți, care se uitau la mine.

— E printre voi vreun tâmpit care a făcut vreodată canotaj? Se pare că se făcea pe vremuri.

Cel mai mare din frații Masselat și-a amintit vag ceva.

— Asta-i la impresioniști, a zis el.

— Unde adică?

— Cred că-i la Orangerie[1]. Probabil că vrea să meargă să-i vadă pe impresioniști.

— Vrea să meargă la canotaj în parcul Boulogne, am zbierat eu. Ce mai tura-vura, asta vrea. Nu impresioniști.

— Așa-i, a zis cel mai mic dintre frații Masselat. Impresioniștii erau pe râul Marne. Maupassant și toate alea. Dejunau pe iarbă și

apoi se duceau la canotaj.

M-am așezat și mi-am ascuns fața în mâini. N-ar fi trebuit să merg niciodată la ea. Una-i să răspunzi la telefon și alta să mergi la fața locului, unde se întâmplă lucrurile. Am luat căștile lui Ginette ca să-mi mut gândul. Primul apel pe care l-am primit era de la Dodu. Bertrand Dodu. Îl știa toată lumea din SOS pe de rost. Suna de ani buni, de mai multe ori pe zi și noaptea. Nu te întreba și nu zicea nimic. Avea nevoie să se asigure că eram acolo. Că era cineva acolo. Nu cerea nimic altceva.

— Bună ziua, Bertrand.

— A, mă recunoașteți?

Fericire.

— Bineînțeles, Bertrand. Bineînțeles că vă recunoaștem. Sunteți bine?

Nu răspundea niciodată nici da, nici nu. Mi-l imaginam întotdeauna bine îmbrăcat, încărunţit pe la tâmple.

— Mă auziți? Dumneavoastră sunteți, prietenul SOS?

— Cum nu se poate mai bine, Bertrand. Suntem aici. Și încă cum! Chiar suntem aici.

— Mulțumesc. La revedere. Vă sun mai târziu.

Mă întrebam mereu ce făcea în restul timpului. Când nu suna. Trebuia să fie ceva.

Am mai avut două sau trei nefericiri la celălalt capăt al firului și asta m-a calmat. Chiar îmi ieșea. Eram mai puțin eu. Am sunat-o pe Aline la librărie ca să vorbesc cu ea. N-aveam nimic să-i spun, voiam doar să-i aud vocea, atâta tot. Primise acordul conducerii de-a organiza o sesiune de autografe luni. L-am sunat pe domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier.

— Gata, s-a rezolvat, e luni, pe data de opt. N-au vrut să rateze ocazia, ce credeți.

— Dar e prea din scurt luni. Trebuie făcută publicitate mai întâi!

— Domnule Geoffroy, nu trebuie să așteptăm prea mult. Ați așteptat deja destul. Trebuie să vă grăbiți. Se poate întâmpla orice!

— Ce să se-ntâmple?

Am rămas ca tâmpit. Eu eram cel care se gândea întotdeauna la asta, niciodată ei.

— Nu știu ce se poate întâmpla, domnule Geoffroy. Orice. Puteți

fi ucis de un terorist, librăria poate lua foc, acum există arme nucleare care pot lovi în câteva minute. Trebuie să vă grăbiți, ce mai.

— Am șaptezeci și șase de ani, am așteptat toată viața, mai pot aștepta încă puțin!

— Vă doresc din tot sufletul să mai așteptați puțin, domnule Geoffroy. Întotdeauna la sfârșit câștigăm. Aveți moralul ridicat. Dar e luni pe opt. Vor face publicitate. Vom pregăti totul mai bine pentru următoarea dumneavoastră carte, însă acum nu mai putem schimba nimic. Asta e. E rândul dumneavoastră. Trebuie să vă pregătiți.

— E cel mai important moment din viața mea, dragul meu prieten.

— Știu foarte bine. Trebuie să vă pregătiți pentru el cu mare curaj. O să fie o conferință.

— Conferință de presă?

— Nu știu ce conferință, habar n-am, dar întotdeauna e o conferință!

— Și cum o să ajung acolo?

Asta chiar m-a amuzat. Ideea că avea nevoie de mijloace de transport.

— Nu aveți nimic de făcut, domnule Geoffroy, venim noi să vă luăm.

Încă mă amuzam când am închis telefonul. Ar fi trebuit să mă ocup de nașteri, de promisiuni de viitor, de chestii vesele și roz care încep, nu care se termină. Ce păcat că domnul Solomon nu se ocupă de creșe.

— La naiba! le-am zis colegilor. Data viitoare o să mă ocup de bebeluși.

Am sunat-o iar pe domnișoara Cora.

— Domnișoară Cora, ne-am înțeles, mergem la canotaj.

A strigat:

— Jeannot Lapin, ești adorabil!

— Vă rog să nu-mi mai spuneți Jeannot Lapin, domnișoară Cora. Mă scoate din minți, mă cheamă Marcel. Marcel Kermody. Notează-ți undeva.

— Nu te supăra.

— Nu mă supăr, dar am dreptul să mă numesc ca toată lumea.

— La ce oră vii să mă iei?

— Nu azi, am treburi urgente. Data viitoare când e vreme bună.

— Promiți?

— Mda.

Am închis. Era cald de te topeai, dar nu puteam deschide fereastra la centrul de apel, din cauza zgomotului de afară. L-am ascultat o clipă pe cel mai mic dintre fraţii Masselat, care îşi dădea toată osteneala.

— Știu, înțeleg. Am văzut emisiunea. Da, sigur, a fost oribil. N-am spus că nu putem face nimic, Maryvonne. Există organizații puternice care se ocupă de asta. Există Amnesty International și Liga Drepturilor Omului. Așteaptă o clipă…

A luat o țigară și a aprins-o.

— S-a uitat ieri la televizor, la atrocitățile din Cambodgia, a zis.

— N-avea decât să nu se uite, a comentat Ginette.

— Cred că n-are nici un rost să protestezi împotriva programelor de pe canalul doi, Maryvonne, având în vedere că nu e diferit de canalul unu. Dacă nu-i în Cambodgia, e în Liban. Știu c-ai vrea să faci ceva. Toți vrem să facem ceva. Ce vârstă ai? Păi, la paisprezece ani nu trebuie să rămâi singură. Trebuie să te întâlnești cu prieteni de vârsta ta și să discutați despre toate astea, o să te simți mai bine după aceea. Am o listă de cluburi concepute special pentru asta. Ia un creion, ți-o dictez. Știu, știu. Știu că discuțiile nu schimbă cu nimic masacrele, dar cel puțin ai idei mai clare și înveți geografie. Te simți întotdeauna mai bine când ai ideile mai clare. Nu vrei să te simți mai bine? Da, înțeleg, înțeleg. Întotdeauna e așa când ești sensibil și inimos. Dar trebuie să te vezi cu alți tineri, e foarte important. Nu poți face nimic de prima dată, bineînțeles, ai dreptate. Dar a doua, a treia oară, cu idei clare, cu răbdare și perseverență, reușești puțin câte puțin și te simți mult mai bine. Ce contează e să nu stai singură și să te întâlnești cu alții, să-ți dai seama că și alții au inimă și că există multe intenții bune. Știu că pare că vreau să te consolez și că nu asta cauți. Pot să fiu sincer cu tine? Mă suni pentru că te simți izolată și nefericită. Da, și pentru că ai vrea să faci ceva pentru Cambodgia sau împotrivă, în fine, împotriva Cambodgiei – vezi că nu ai ideile clare – și că nu știi de unde să-ncepi. Deci ai două probleme: unu, ești izolată și nefericită, doi, ai Cambodgia. Cele două probleme sunt legate. Dar

trebuie să începi cu prima. *Poți* să nu te simți izolată și nefericită mai întâi și e foarte important, pentru că asta o să-ți dea curaj. Apoi o să treci la celelalte probleme care te preocupă. Evident, dacă ne suni înseamnă că nu știi cui să te adresezi. Așa că ia un creion și notează lista de organizații care pot să te ajute… Numele, așteaptă… Să te ajute *pe tine* să-i ajuți *pe alții*…

Aveam lista organizațiilor actualizată în fiecare săptămână. Începeam să simt că trecusem prin toate. Să-i ajuţi pe alții ca să uiţi puțin de tine, ca să te pierzi din vedere. Primeam tot timpul cereri de la oameni care voiau să vină să lucreze ca voluntari.

Ginette îi dădea cuiva adresa organizației femeilor bătute.

Am sunat-o pe Aline.

— Domnișoara Cora vrea să meargă la canotaj. A văzut asta la impresioniști.

— Ce drăguț. Are gusturi simple.

— Și tu-ți bați joc de mine.

— Ți-am lăsat cheia sub preș, Marcel Kermody.

1. Muzeul Orangerie, galerie de artă cu picturi impresioniste și postimpresioniste din Paris.

XXXVII

Eram cuprins mai mult ca niciodată de mareea neagră, mă simțeam înglodat din cap până-n picioare și nu știam cum să ies la liman. Aveam chef să dispar, la modul cel mai serios, să nu mai fiu acolo deloc. M-am dus la bibliotecă și am cerut *Omul invizibil* de H.G. Wells, dar nu era deloc ce credeam eu și, chiar dacă aș fi putut deveni invizibil, aş fi continuat să-i văd pe toți, cu domnișoara Cora în frunte. Am avut o tresărire de indignare, pentru că la urma urmei am viața mea, gata cu Jeannot Lapin. Chuck are dreptate când zice că am nevroza altora, că nu sunt niciodată în pielea mea, ci mereu într-a altora. Iar dacă domnișoara Cora voia să canoteze în parcul Boulogne, îi puteam aranja asta. Am ieșit, foarte hotărât, am sărit pe bicicleta cu motor și m-am întors în bulevardul Haussmann. Am urcat, am traversat sala mică de așteptare și am bătut la ușa domnului Solomon. Era îmbrăcat la patru ace și îi dădea un interviu unui jurnalist interesat.

— N-o să insistați niciodată îndeajuns pe chestiunea telefonului, domnule. Aveți dreptate că un om izolat n-o să se ducă la barul de vizavi ca să ne sune, mai ales noaptea. Dacă Franța ar avea o rețea telefonică demnă de misiunea ei spirituală și de tradițiile umanitare, aceasta ar fi un pas considerabil în lupta împotriva izolării și singurătății. E tot ce am de spus.

— Aș vrea să vă pun o întrebare delicată. Ne-am putea întreba dacă nu există în demersul dumneavoastră o anumită latură paternalistă.

— Poate paternă. Nu paternalistă.

Și cu asta m-a uimit. Era de-a dreptul uimitor din partea unui bărbat de vârsta lui și așa de bine îmbrăcat. Ochii întunecați i-au

străfulgerat, însă asta nu-i făcea mai luminoși, dimpotrivă, mai că am auzit și un tunet.

— În orice caz, dragă domnule, paternalist sau nu, e totuși mai bine decât să stai singur într-un colț și să înghiți rahat.

Jurnalistul a rămas trăsnit. Era o fărâmiță. Îi numesc fărâmițe pe cei care sunt o fărâmiță, dar nu vor să fie cu drepturi depline. Tipul a mulțumit și-a plecat. Domnul Solomon l-a condus la ușă, foarte curtenitor.

Mă așezasem pe fotoliu, pentru mai multă încredere.

— Ce-i, Jeannot, probleme?

— Dumneavoastră o să aveți probleme, domnule Solomon. O să mergeți la canotaj cu domnișoara Cora.

— Ce?

— Are chef de canotaj ca la impresioniști.

— Ce-i povestea asta?

— Vă iubește și dumneavoastră pe ea. Nu mai faceți pe prostul.

Nu-i vorbisem niciodată așa de când lumea și pământul.

— Dragul meu Jean…

— Mă cheamă Marcel.

— De când?

— De când Jeannot Lapin a murit strivit.

— Dragul meu Jean, nu-ți permit să-mi vorbești pe tonul ăsta…

— Domnule Solomon, deja îmi lipsește curajul ca să vă înfrunt, așa că scutiți-mă și nu mai faceți pe prostul. Domnișoara Cora vă iubește.

— Ţi-a zis ea?

— Nu doar că mi-a zis, mi-a și confirmat. Ar trebui să vă căsătoriți și să aveți o viață lungă și fericită împreună.

— Ea te-a trimis?

— Nu. Are demnitatea ei.

Domnul Solomon s-a așezat. S-a așezat într-un fel cum nu-l mai văzusem niciodată s-o facă. Aș putea chiar spune că s-a așezat stând încă în picioare. Iar când a atins fotoliul, și-a trecut mâna cu unghii îngrijite peste ochi. Arlette de la frizeria din față îi face manichiura.

— Nu se poate. Nu pot s-o iert.

— V-a salvat viața.

A mai avut o străfulgerare întunecată.

— Pentru că nu m-a denunțat?

— Perfect, nu v-a denunțat, fără doar și poate. V-a știut timp de patru ani în pivnița aia de pe Champs-Élysées, evreu fiind, nu v-a denunțat din dragoste. Ar fi putut să vă denunțe din dragoste pentru tipul de la Gestapo, cu care trăia, dar a preferat să nu vă denunțe din dragoste pentru dumneavoastră, domnule Solomon.

Cu asta îl zdrobisem.

— Da, e o femeie foarte inimoasă, a șoptit el, fără ironie în glas.

— Iar acum vrea să meargă la canotaj cu dumneavoastră.

S-a revoltat.

— Nu mă duc.

— Domnule Solomon, nu trebuie să vă privați de asta din principiu. Nu-i politicos. Nu-i politicos față de ea, față de dumneavoastră, față de viață și chiar față de principiu.

— Ce-i și cu ideea asta de-a canota la vârsta ei, mă rog? O să-mplinească șaizeci și șase de ani vinerea viitoare.

— Șaizeci și patru, credeam eu.

— Minte. Încearcă să trișeze. Vinerea viitoare o să fie a șaizeci și șasea ei aniversare.

— Tocmai, scoateți-o la canotaj.

Își lovea uşor fruntea cu degetele. L-am întrebat:

— O mai iubiți, domnule Solomon? Doar ca să știu.

A făcut un gest cu mâna, după care a dus-o din nou la frunte.

Şi a zâmbit.

— Nici măcar nu mai e vorba de iubire acum, a zis. E mult mai mult.

N-am aflat niciodată ce voia să spună. Un bărbat care trăia de treizeci și cinci de ani cu timbrele și colecționa cărți poștale ce nici măcar nu-i erau adresate, și se scula noaptea să răspundă la apeluri SOS de la alții, probabil că avea nevoi atât de mari și disperate, încât trebuia să aștept să împlinesc optzeci și patru de ani ca să le înțeleg.

A mai făcut un gest obosit cu mâna.

— O să merg la canotaj, a zis.

Atunci nu m-am mai putut stăpâni. Am sărit și l-am pupat. Era totuși o povară uriașă care mi se lua de pe umeri.

XXXVIII

Am vrut să fug imediat la domnișoara Cora, să-i dau vestea cea bună, însă el mă trimisese să fac o cursă. La un anume domn Alekian, un client vechi, care nu mai sunase de patru zile și nu răspundea la telefon. Trebuia să văd dacă mai trăia. Unii dintre ei cad, își rup ceva și nu se mai pot ridica. Dar domnul Alekian era culmea culmilor. Da, nu mai sunase. Pentru că nu mai era deloc speriat de câteva zile. Mi-a deschis chiar el ușa. Își asuma riscuri mergând. Nu voia niciodată să-și spună vârsta, primea o mie două sute de franci pe lună și de două ori pe săptămână trecea pe la el o asistentă socială. Își mângâia mustața.

— Vă mulțumesc, dar nu m-am simțit niciodată mai bine.

Era de rău. La ei, ușurarea e cel mai rău semn posibil. Acum trebuia să vină cineva să-l vadă dimineața și seara.

— Pe curând, pe curând.

A simțit nevoia să-mi spună că mai avea rude în Armenia sovietică.

— Niște nepoți de veri.

— Ar fi bine dacă ați putea să-mi dați adresa lor, domnule Alekian. Ca să-i anunțăm. S-ar putea să ajung pe-acolo la vară.

S-a uitat la mine și a zâmbit. La naiba. Trebuia să fii mereu atent să nu le trezești bănuieli. Poate că zâmbea din alt motiv. Sfântă Marie cea plină de har, cum se zicea pe vremuri.

— Bineînțeles…

A mers cu pași mărunți până la comodă și a deschis un sertar. A scos un plic cu o adresă pe verso.

— Întotdeauna mi-am dorit să vizitez Armenia, domnule Alekian. Se pare că acolo încă se păstrează tradițiile. Așa aș putea

să le dau un semn nepoților dumneavoastră…

— Păi, vă doresc călătorie plăcută!

Ne-am strâns mâna. Cel puțin acum aveam numele cuiva pe care îl puteam anunța în caz de ceva. Am coborât scările în fugă, am sunat din primul bar.

— Sun pentru domnul Alekian, din strada Victoire. Nu s-a simțit niciodată mai bine, e foarte mulțumit, curat, pregătit. Trebuie doar să treacă cineva dimineața și seara ca să verifice…

Aveam o listă întreagă de asociații și pentru asta. Apoi i-am dus jumătate de kilogram de caviar din partea domnului Solomon prințesei Tchchetchidzé, o înaintașă, la căminul de bătrâni pentru doamne din înalta societate aflat în Jouy-en-Josas. Domnul Solomon zicea nu e nimic mai rău decât să decazi. Apoi am fugit la biblioteca municipală cu lista de cărți pe care Chuck mi le recomandase ca indispensabile. Scrisese, în ordinea asta: Kant, Leibniz, Spinoza și Jean-Jacques Rousseau. Le-am luat, le-am pus pe masă și am stat în fața lor o oră întreagă, fără să le deschid. Mi-a făcut bine să nu le ating, era o grijă în minus.

Apoi am trecut să-i văd pe băieți. Erau toţi acasă – Chuck, Yoko și Tong – și se amuzau copios. Pe jos, pe o hârtie de împachetat, se aflau un costum de baie roșu cu alb, o pălărie de paie, o curea lată de piele și ceva care nu mi-am dat seama la început ce era, dar s-a dovedit a fi o mustață falsă. Băieții stăteau în jurul acestor lucruri și se uitau la ele.

— Sunt pentru tine.

— Cum pentru mine?

— Prietena ta ți le-a adus. O blondă.

— Aline?

— N-am întrebat-o cum o cheamă.

— Ce dracu’ să fac cu astea?

— Să canotezi.

Am sărit pe telefon. Abia vorbeam, atât de sugrumată îmi era vocea.

— Ce te-apucă?

— Ți-am adus o pălărie de canotor, un costum de baie și toate alea.

— Și toate alea?

— Așa se îmbrăcau impresioniștii. Asta vrea ea, nu? O să-i

aducă aminte de tinerețe.

— Nu fi rea, Aline.

— Îți pui costumul, pălăria și o să fii leit. Hai, pa.

— Nuuu. Nu închide! Și cureaua? Aia pentru ce e?

— Ca s-o porți.

Mârlan. Chiar a zis mârlan la telefon, în timp ce închidea. Am auzit clar.

Băieții mă priveau cu interes.

— Nu se poate! am strigat eu. Nu poate fi geloasă pe o femeie care o să împlinească în curând șaizeci și șase de ani!

— N-are a face, a zis Yoko. Există întotdeauna sentimente.

— I-auzi, ce amuzant, Yoko. Nu zău, chiar ai haz!

— Eu bun negru, a zis el.

— Pentru Dumnezeu, știe că la mine e vorba doar de voluntariat. E umanitar, nu? Știa asta și n-a avut nici o abjecție.

Chuck m-a corectat:

— Vrei să spui obiecție.

— Și ce-am zis?

— Abjecție.

Asta mi-a pus capac. M-am așezat.

— Nu vreau s-o pierd!

— Pe domnișoara Cora? a întrebat Chuck.

— Poate vrei să-ți trag un pumn în gură?

Ne-au despărțit foarte eficace. Yoko mă ținea dintr-o parte și Tong din cealaltă.

Nu mi-o puteam imagina pe Aline geloasă pe domnișoara Cora. Atunci ar trebui să fie geloasă pe toate speciile amenințate și pe cale de dispariție. Am luat fotografia domnișoarei Cora de sub pernă, am sărit din pat, pe scări și direct afară, pe bicicleta cu motor, și m-am dus ață la librărie, ba mai c-am intrat cu Solex cu tot. Era lume înăuntru și toți au înțeles că aveam treabă cu ea. Nu puteam vorbi, credeam că ne înțeleseserăm totuși pe viață noaptea trecută, și că aveam o viață. Ea s-a răsucit pe călcâie și ne-am dus în depozitul din spate, sub rafturile de istorie universală.

— Ți-am adus fotografia domnișoarei Cora.

A aruncat o privire. Era pescărușul înglodat în mareea neagră, care nu înțelegea nimic din ce se întâmpla, nu știa că e terminat și se căznea încă să zboare, dând din aripi.

— Cineva a încercat deja să salveze lumea, Jean. Ba chiar a existat cândva o Biserică pentru asta, se numea catolică.

— Dă-mi puțin timp, Aline. E nevoie de timp. N-am avut niciodată pe nimeni, așa că era toată lumea. M-am avântat atât de departe de mine, încât acum mă învârt în gol. Nu exist pe cont propriu. Încă nu m-am instalat în contul meu. Dă-mi puțin timp și nu vom mai fi decât tu și eu.

O făceam să râdă. Uf. Îmi place să stârnesc râsul.

— Ești mai târfă decât e permis, Jeannot.

— O să ne instalăm în contul nostru, tu și eu. O să deschidem o mică băcănie împreună. Liniștiți. Gata cu suprafețele mari pentru mine. Se pare că Zairul singur e de două ori mai mare decât toată Europa.

— Ascultă-mă. Mai devreme, când ți-am adus costumul impresionist, am vorbit cu unul dintre prietenii tăi…

— Chuck e un gunoi. Totul în cap, nimic altundeva.

— Bine, Jean. Nu ne rămâne decât afecțiunea. Capul a dat faliment, știu. Știu să sistemele au dat faliment, mai ales cele care au reușit. Știu că și cuvintele au dat faliment și înțeleg că nu le mai vrei, că încerci să mergi dincolo de ele și chiar să inventezi un limbaj al tău. Din disperare lirică.

— Chuck ăsta-i cel mai mare gunoi pe care l-am întâlnit de la ultimul, Aline. Nu știu ce ți-a zis, dar el a fost.

— Autodidactul angoasei…

— E clar el. El e. Își petrece timpul frecându-mă pe mine. Ba zice că-s metafizic, ba zice că-s istoric, ba zice că-s isteric, ba zice că-s nevrotic, ba zice că-s sociologic, ba zice că-s clinic, ba zice că-s comic, ba zice că-s patologic, ba zice că nu-s destul de cinic, ba zice că nu-s destul de stoic, ba zice că-s catolic, ba zice că-s mistic, ba zice că-s liric, ba zice că-s biologic, ba nu zice nimic că-i e frică să nu-i sparg mecla.

M-am așezat pe un teanc de cărți, care erau puse acolo pentru asta. Ea se sprijinea de Istoria universală în douăsprezece volume și mă privea ca și cum nu eram nimic mai mult.

— Dar e mult mai simplu de-atât, Aline. E neputința. Știi, aia adevărată, când nu poți nimic dacă nu poți nimic, de la un capăt al lumii la celălalt, și cu vocile extincției răsunând din toate părțile. Și e angoasa, angoasa regelui Solomon, a Celui care nu există și te

lasă să crăpi și nu vine niciodată să ajute pe nimeni. Așa că, atunci când găsesc ceva sau pe cineva, când îi pot ajuta câtuși de puțin să îndure, un bătrân aici, altul dincolo, sau domnișoara Cora, mă servesc. Mă simt mai puțin neputincios. Am greșit când m-am culcat cu domnișoara Cora, dar asta nu i-a făcut prea mult rău, și-a revenit. Și mai e prietenul meu, faimosul rege al pantalonilor, care e deja îmbrăcat ca să iasă și care n-a uitat-o niciodată pe domnișoara Cora, așa că încerc să aranjez asta între ei, ca final al cursei. Nu pot fi salvarea publică, e prea mult, așa că peticesc. Iar când Chuck îți zice că am nevroza celorlalți și complexul salvatorului, vorbește prostii. Sunt un cârpaci. Nimic mai mult. Un cârpaci.

— O să-ți dau să citești o carte, Jean. E un autor german de acum cincizeci de ani, care scria despre Republica de la Weimar. Erich Kästner. Un umorist și el. Cartea se numește *Fabian*. La sfârșitul ei, Fabian trece un pod. Vede o fetiță gata să se înece. Se aruncă în apă s-o salveze. Și autorul încheie astfel: *Fetița a ajuns la mal. Fabian s-a înecat. Nu știa să înoate.*

— Am citit-o.

A rămas descumpănită.

— Cum așa? Tu? Unde? S-a epuizat de multă vreme…

Am ridicat din umeri.

— Citesc orice. Sunt autodidact.

Nu-și putea reveni. De parcă acum mă cunoștea mai puțin. Sau și mai mult.

— Ești un ipocrit, Jean. Unde-ai citit-o?

— La biblioteca municipală din Ivry. Ce ai? N-am dreptul să citesc? Nu se potrivește cu moaca mea?

Mă uitam la cele douăsprezece volume ale Istoriei universale din spatele lui Aline. N-aș fi făcut ca Fabian. Mi-aș fi legat cele douăsprezece volume ale Istoriei universale de gât, ca să fiu sigur că mă scufund imediat.

— N-ar fi trebuit să vorbești cu Chuck, Aline. E prea sistematic. El nu-i cârpaci. Pe el nu-l interesează piesele de schimb, care se rătăcesc pe ici, pe colo și care putrezesc într-un colț. La el e mereu teoria marilor ansamble, a sistemelor. El nu-i cârpaci. Iar dacă am învățat un lucru ca autodidact e că-n viață trebuie să ştii să cârpești. Ne putem meșteri o viață fericită împreună. Putem avea

parte de clipe frumoase. O să ne instalăm în contul nostru, amândoi. Se pare că există astfel de colțuri în Antile, dar trebuie să le știi.

Mi-a vorbit cu prietenie în glas.

— Credeam că Frontul Refuzului era în Palestina, a zis. Nu am de gând să-mi trăiesc viața împotriva vieții, Jeannot. Indignarea, protestul, revolta pe toată linia nu duc niciodată decât la alegerea victimelor. E necesară și o parte de revoltă, însă și o parte de acceptare. Sunt gata să mă așez, până la un punct. O să-ți spun până la ce punct sunt gata să mă așez: o să am copii. O familie. O familie adevărată, cu două brațe și două picioare.

Mi s-a făcut pielea de găină. O familie. Fiorul mi-a coborât pe șira spinării.

Ea a râs, s-a apropiat de mine, mi-a pus o mână pe umăr ca să mă liniștească.

— Scuză-mă, te-am speriat.

— Nu, o să fie bine, mai mult sau mai puțin…

Mi-a înapoiat fotografia domnișoarei Cora în chip de pescăruș.

— Acum, du-te la canotaj.

— Nu, nici vorbă.

— Du-te. Pune-ți frumoasa ținută impresionistă și du-te. Am fost nervoasă, dar mi-a trecut.

— Cureaua nu era pe bune?

— Nu. Îți las cheia sub preș.

— Bine, mă duc, dacă vrei tu. Ca să-mi iau rămas-bun.

Mi-am adus aminte de mustață.

— Și cu mustața ce-i?

— Toți purtau, în vremea tinereții.

Eram fericit. În râsul pe care i-l stârneam exista acum mai multă veselie decât tristețe și chiar ceva în plus, pentru strădania mea. Nu era mare lucru, dar era bine să fii acolo și să te poți întoarce.

XXXIX

Domnișoara Cora a râs când m-a văzut cu pălăria de paie și costumul de baie de pe vremuri. Mi-a făcut plăcere să mă îmbrac așa, ca în urmă cu optzeci de ani, și aș fi vrut chiar să fiu acolo, în garanția epocii, când încă nu-ți aduceau cadavrele la domiciliu prin sateliți și puteai ignora totul, ceea ce făcea mult pentru bucuria de-a trăi. Îl sunasem pe Tong să vină să ne ia de-acasă, iar înainte m-am oprit pe la Orangerie, ca să văd dacă semănam. Chiar era un tip într-un tablou care semăna cu mine, cu mustață și așezat la masă cu o fată frumoasă, și tabloul aproape cânta fericirea. Asta mi-a crescut moralul, să plac ochiului, și mergeam pe străzi, trasând spirale pe asfalt, printre mașini.

Domnișoara Cora își pusese o rochie frumoasă, care nu prea ieșea în evidență, în nuanțe de roz și bleu-pal, și obișnuitul turban alb, de sub care ieșea bretonul drăguț, tocuri înalte și poșeta din piele naturală de crocodil. M-a luat de braț și am coborât. Era un chin s-o văd așa de veselă și dornică de fericire, când eu mă pregăteam să-i spun că nu mai puteam să mă ocup de ea. Își păstrase silueta tinerească și, dacă te uitai la noi, expresii de genul „o bătrânică“ sau „i-ar putea fi bunică“ nu i se potriveau deloc și nici măcar nu-i puteau trece cuiva prin cap, așa că eram liniștiți. Era într-adevăr într-o formă foarte bună. Nu știam care erau proiectele pe termen lung ale domnului Solomon, dar s-ar fi putut bucura împreună de un apus frumos, la Nisa, și de o viață liniștită ca marea. Eram norocos că dădusem peste domnișoara Cora, în locul cuiva care nu mă avea decât pe mine pe lume. Cred că Yoko are dreptate când susține că oamenii în vârstă au o grămadă de lucruri pe care noi nu le avem, înțelepciunea, seninătatea, pacea

sufletească, un zâmbet pentru agitația din lume, mai puțin domnul Solomon, care are o latură încă nestinsă, indignată și supărată, și care-și face griji de parcă viața încă l-ar preocupa mai mult decât orice. Dar asta-i pentru că și-a ratat viața sentimentală, e mai trist să te stingi când n-ai ars pentru nimic.

Am așteptat jos, Yoko a sosit cu taxiul și am văzut că mai erau și Tong, Chuck și grasa de Ginette, nu voiau să rateze tura mea de canotaj, nemernicii, sub pretext că era vreme frumoasă. Ne-am înghesuit toți înăuntru, Yoko la volan, Tong, care era cel mai mic, în față, pe genunchii lui Ginette, iar în spate, Chuck, domnișoara Cora și eu. Trebuie să recunosc că Chuck a fost destul de corect și ne-a ținut un curs despre impresioniști, care au fost urmați de pictorii cubiști, dintre care principalul era Braque. Am închiriat o canoe și ne-am lansat la apă, în timp ce Chuck, Yoko, Tong și grasa de Ginette se aliniaseră pe mal ca să ne admire, iar Chuck a făcut fotografii, pentru că era un important documentar. Domnișoara Cora stătea cuminte în fața mea și își deschisese umbrela albă de soare.

Făcusem tot felul de meserii, însă era prima dată când vâsleam. Am vâslit o jumătate de oră sau mai bine, în tăcere, hotărâsem s-o fac dintr-odată, dar măcar să se bucure înainte.

— Domnișoară Cora, o să vă părăsesc.

S-a neliniștit puțin.

— Trebuie să pleci?

— O să vă părăsesc, domnișoară Cora. Iubesc altă femeie.

Nu s-a mișcat, ba chiar a devenit și mai neclintită, în afară de mâini, care băteau din aripi, strângând poșeta pe genunchi.

— Iubesc altă femeie.

Am repetat-o intenționat, pentru că eram sigur că o să sufere mai puțin dacă știa că o părăseam din dragoste.

A tăcut mult timp sub umbrela de soare. Continuam să vâslesc și era greu.

— E tânără și frumoasă, nu-i așa?

Era nedrept, în ciuda zâmbetului.

— Domnișoară Cora, n-aveți nici o vină, nu din cauza dumneavoastră vă părăsesc. Și dumneavoastră sunteți frumoasă. Sunteți frumoasă sub umbrela albă de soare. Nu vă părăsesc din cauza dumneavoastră. Vă părăsesc pentru că nu poți iubi două

femei în același timp, când iubești pe cineva.

— Cine e?

— Am întâlnit-o.

— Bine, bine, bănuiesc. Și… ei i-ai spus?

— Da. Vă știa din cântece, domnișoară Cora.

I-a făcut plăcere.

— N-a fost ceva intenționat, domnișoară Cora. Am întâlnit-o. S-a întâmplat pur și simplu, n-am căutat-o. Și am o veste bună pentru dumneavoastră.

— Încă una?

— Nu, serios acum. Domnul Solomon ar vrea să-l iertați.

S-a însuflețit. A fost și mai emoționată decât mai devreme pentru mine. Să mai înțelegi ceva.

— Ți-a spus el?

— Cum vă văd. M-a sunat azi-dimineață să mă duc la el. De urgență. Da, așa mi s-a spus la telefon: domnul Solomon vrea să vă vadă de urgență. Stătea culcat, în minunatul lui halat de casă. Cu draperiile trase. Depresie în toată regula. Era foarte palid și nu se atinsese de nici un timbru de două zile. Nu l-am văzut niciodată atât de decăzut, domnișoară Cora, își pierduse valoarea de refugiu…

— Ce valoare de refugiu? A pierdut la bursă?

— Umorul evreiesc, domnișoară Cora. Ăsta-i refugiul lor chiar mai mult decât Israelul. Cu siguranță știți că are mici licăriri în ochii întunecați, care-i luminează privirea când se apleacă din înălțimile lui asupra fleacurilor noastre. Ei bine, nici urmă de ele. Ochiul întunecat, domnișoară Cora, care privea de parcă nu mai era nimic de văzut nicăieri. M-am așezat și am așteptat și, cum tăcea și mai adânc, l-am întrebat: „Domnule Solomon, ce se-ntâmplă? Știți bine că aș face orice pentru dumneavoastră și mi-ați spus deseori că sunt un meșter bun“. Atunci a oftat, să ți se topească inima, nu alta. E o expresie proverbială, domnișoară Cora, și am recunoscut-o imediat, despre ea era vorba. Și regele nostru Solomon mi-a zis: „Nu pot să trăiesc fără ea. De treizeci și cinci de ani încerc, din cauza poveștii din pivniță, știi, când domnișoara Cora mi-a salvat viața…“ Apoi m-a privit neputincios și a șoptit: „Lasă-mi-o mie, Jeannot!“.

Domnișoara Cora a făcut ochii mari, cum cere expresia.

— Dumnezeule, e la curent?

— E la curent cu toate regele Solomon. Nu-i scapă nimic din prêt-à-porter, de câtă vreme se apleacă asupra tuturor din înălțimile sale auguste. Mi-a pus mâna pe umăr, într-un gest ancestral, și mi-a șoptit: „Lasă-mi-o!“.

Domnișoara Cora a deschis poșeta din piele naturală de crocodil și a scos o batistă. A despăturit-o și a dus-o la ochi. Încă nu plângea și a trebuit să repet:

— Lasă-mi-o.

Atunci și-a șters o lacrimă și a respirat adânc.

— E un cântec despre asta, a zis ea. Din 1935. *Rosalie*. Al lui Fernandel.

A fredonat:

— Rosalie a plecat, dacă o vezi, adu-mi-o înapoi!

— Întotdeauna e un cântec pentru orice, domnișoară Cora.

— Și după aceea? Ce ți-a mai zis?

— Și-a ținut mâna pe umărul meu atât cât trebuie și a repetat: „Nu pot trăi fără ea. Am încercat, Dumnezeu știe că am încercat, dar e peste puterile mele, Jeannot. Nu sunt genul care iubește de două ori. Iubesc o singură dată. Când iubesc o dată, îmi e de-ajuns. Îmi e de-ajuns pentru totdeauna. Niciodată mai mult. O singură dată, întotdeauna aceeași, nu există bogăție mai mare. Du-te la ea, Jeannot. Vorbește-i cu delicatețe, așa cum știi tu. Să mă ierte că am rămas patru ani de zile în pivnița aia, fără să mă duc s-o văd!“.

Domnișoara Cora era șocată.

— N-a zis așa ceva!

— Vă jur pe tot ce-am mai sfânt, domnișoară Cora, nu vă rămâne decât să alegeți! Ba chiar a vărsat o lacrimă, ceea ce e mult, la vârsta lui, din cauza stării glandulare. O lacrimă mare cum n-aș fi crezut niciodată, dacă n-aș avea mărturia mea.

— Și după aceea? Și după aceea?

Ce să mai fie, mă rog?

Am mai vâslit puțin.

— Și după aceea a șoptit lucruri duioase și tandre despre dumneavoastră, încât mă simțeam stingherit.

Domnișoara Cora era fericită.

— Ce bătrân nebun, a zis ea cu plăcere.

— Exact, are o singură teamă, că o să-l considerați prea bătrân.

— Nu-i chiar așa de bătrân, a zis domnișoara Cora energic. Vremurile s-au schimbat. Nu mai e aceeași vârstă.

— Asta așa-i. Nu mai suntem pe vremea impresioniștilor.

— Ce sens au, la urma urmei, poveștile astea cu vârsta?

— La urma urmei, nici unul, domnișoară Cora.

— Domnul Solomon mai poate trăi mult și bine.

Mai că mi-a venit să-i zic că pivnița te conservă, dar trebuia să păstrez ceva pentru altă dată. Am scos doar mustața falsă din buzunar și mi-am pus-o, pentru mai multă bună dispoziție.

Domnișoara Cora a râs.

— Uită-te la tine! Un adevărat Fratellini!

Nu-l știam, dar putea să aștepte.

Am mai tras de câteva ori la rame. Acum, că făcusem ceva bun, chiar îmi plăcea.

Domnișoara Cora se gândea.

— Mai poate trăi mult timp, dar are nevoie de cineva care să se ocupe de el.

— Așa-i. Sau are nevoie să se ocupe de cineva. E același lucru.

Nu mai vâslisem niciodată până atunci, dar mă descurcam bine. Domnișoara Cora mă uitase. Am început să vâslesc mai încet, ca să n-o deranjez și să nu-și amintească de mine. Nu era momentul să mă fac simțit. Încrunta din sprâncene, era preocupată, îl făcea pe domnul Solomon să înțeleagă că nu era pe deplin hotărâtă.

— Aș vrea să mă-ntorc acasă acum.

Am ajuns la mal și ne-am aflat iar pe teren sigur. Ne-am urcat toți în taxi, Yoko la volan, grasa de Ginette lângă el, cu Tong pe genunchi, iar domnișoara Cora în spate, între mine și Chuck. Radia, de parcă nu m-ar fi pierdut. Ceilalți tăceau și simțeam că-mi purtau cel mai mare respect pe care-l puteau avea față de mine. Probabil că se întrebau: ce-a făcut nemernicul ăsta de s-a scos. Eu îi disprețuiam din tot sufletul, ca și regele Solomon, de parcă aproape că eram chiar eu regele prêt-à-porter-ului. Domnișoara Cora era așa de binedispusă, încât ne-a oferit ceva de băut la o terasă, iar eu aș fi vrut să-i propun Champs-Élysées, însă ea ne-a informat că nu punea niciodată piciorul pe Champs-Élysées, din cauză că îl făcuse pe domnul Solomon să sufere atât de mult. Îi străluceau ochii și era prima dată în viață când făceam o femeie fericită.

Când am dus-o înapoi acasă, după trei pahare de coniac și

jumătate de sticlă de șampanie, a început să ne povestească despre o mare vedetă de pe vremuri, pe care n-o cunoscuse fiindcă era prea tânără, Yvette Guilbert, și chiar s-a apucat să cânte pe trotuar, iar asta mi-a rămas întipărit în minte, sub efectul emoției, căci nimic nu te ușurează mai mult decât emoția. Am ieșit toți din taxi – Yoko, Tong, Chuck, grasa de Ginette – și ea a cântat pentru noi:

Pustnic ipocrit, din mănăstire vrei să te vezi ieșit,
Întoarce-te la tatăl tău și redevino-al meu iubit!

Am ajutat-o să urce și nu m-a invitat înăuntru, mi-a spus la revedere pe scări. Mi-a întins mâna de la distanță.

— Mulțumesc pentru plimbare, Jeannot.

— Cu plăcere, ca întotdeauna.

— Spune-i domnului Solomon că trebuie să mă gândesc. E prea brusc, înțelegi.

— Nu mai poate fără dumneavoastră, domnișoară Cora.

— Nu zic nu, desigur, având în vedere trecutul care ne leagă, dar nu mă pot arunca așa în aventură. Trebuie să mă gândesc. Aveam viața mea liniștită, bine organizată, nu pot așa, dintr-odată… Am făcut destule nebunii până acum. Nu vreau să-mi pierd iar capul.

— O să înțeleagă foarte bine asta, domnișoară Cora. Puteți avea încredere că regele Solomon înțelege. E specialitatea lui, cum s-ar zice.

Când am coborât iar, ceilalți mă așteptau.

— Cum ai reușit?

Le-am făcut gestul italian, cu degetele împreunate, mi-am luat bicicleta Solex și m-am întors acasă. M-am aruncat pe pat. Mi-am scos mustața falsă. Am întrebat-o pe Aline:

— Cine era Fratellini?

— O familie de clovni.

Am încercat să-i povestesc, dar nu voia să vorbim despre domnișoara Cora. Avea o înclinație specială pentru tăcere, puteam să tac cu ea fără să simt vreodată că nu avem nimic să ne spunem. Până să mă aibă pe mine, mai dădea uneori drumul la radio, care e întotdeauna mai bun pentru stările urgente decât televizorul, însă în afară de asta primea puțin din lumea exterioară. Așa că abia

dacă am schimbat o vorbă și mi-am petrecut o oră bună uitându-mă la ea cum se plimba încoace și-ncolo, ca să-și rezolve treburile, prin apartamentul ei cu două camere, de optzeci de metri pătrați, și era suficient. Mi-a pus o întrebare, una cu adevărat ciudată, care m-a mirat nespus, m-a întrebat dacă omorâsem pe cineva.

— Nu, de ce?

— Pentru că te simți mereu vinovat.

— Nu-i ceva personal. E în general.

— Dar tot tu erai de vină, din cauza caracterului tău uman, așa-i?

— Ce caracter uman? Îți bați joc de mine sau ce?

Și-a tăiat o felie groasă de tartă cu zmeură și a venit s-o mănânce în pat, lângă mine, ceea ce era aproape ofensator pentru ce aveam eu de oferit.

— Știi, Jeannot Lapin, în Franța aveam pe vremuri calea de mijloc.

— Unde vine asta? Nu stau prea bine cu geografia.

— Calea de mijloc. Undeva între a te durea în cot și a muri de durere. Între a te încuia de două ori și a lăsa pe toată lumea să intre. A nu te înăspri, dar nici a nu te lăsa distrus. Foarte dificil.

Stăteam și mă uitam la ea și mă obișnuiam cu viața în doi. Când nu ai pe nimeni în viața ta, e multă lume. Iar când ai pe cineva, e mai puțină. Mă bucuram și nu mai fugeam în toate părţile la alții. Mi-a zis că nu mai văzuse niciodată un tip care să-şi fie mai puţin suficient sieși, câinii ar fi făcut cu mine cea mai bună afacere din viața lor. De fapt, nu zicea nimic, dar asta voia să zică. Uneori lăsa baltă treburile cărora li se dedica și venea să mă sărute, ca răspuns la privirile mele. A se dedica. Mă dedic, te dedici, se dedică. Exemplu: ea se dedica treburilor casnice. *A se dedica*: din latinescul *dedicare: a se consacra, a se oferi în întregime*. Există cuvinte care ne sunt scrise în frunte, fără s-o știm măcar. Am găsit unul dintre ele, foarte drăguț, căutând la întâmplare, *pronaos: încăpere ce precedă sanctuarul*, pe care l-am pus deoparte, și *potlatch: dar sau distrugere cu caracter sacru*, care se găsește între *potir* și *potometru*. N-am citit niciodată dicționarul din scoarță-n scoarță, cum ar fi trebuit s-o fac în loc să rămân vacant, din latinescul *vacare: fără titular*. Eram pentru prima dată cu cineva al meu, cu drepturi depline, iar noaptea mă simţeam puțin neliniștit, nimeni

nu știa unde sunt și, în caz de nevoie, nu puteam fi găsit la telefon. Dar, în fine, era mai puțin vacarm în tăcerea din jurul meu, nu mai auzeam vocile extincției, ca dovadă că eram fericit. Nu-mi făceam reproșuri, încercam să nu mă gândesc la asta, însă eram cu adevărat îndrăgostit. Din punct de vedere al moralității, nefericiții sunt mai fericiți decât fericiții, nu le este luată decât nefericirea. Mă gândeam la regele Solomon și mi s-a părut că era dur cu domnișoara Cora. Dacă există un lucru de neiertat, acesta e să nu ierți. Ar putea merge împreună la Nisa, unde mai trăiesc mulți pensionari.

XL

A doua zi era aniversarea de optzeci și cinci de ani a domnului Solomon. Am acoperit lampa de taxi și m-am dus să-l văd. L-am găsit într-o formă foarte bună.

— A, Jeannot, ce drăguț că te-ai gândit la mine…

— Domnule Solomon, permiteți-mi să vă felicit pentru frumoasa dumneavoastră performanță.

— Mulțumesc, dragul meu, mulțumesc, facem ce putem, dar ne ocupăm de noi, ne ocupăm de noi… Uite, să-ți arăt, există speranță…

S-a dus cu pași mărunți până la biroul lui și a luat ziarul *Le Monde*.

— Parc-au făcut-o intenționat, pentru aniversarea mea de optzeci și cinci de ani. Citește, citește!

Era o pagină care se numea *A îmbătrâni. Toți centenarii în formă bună duc o viață activă într-o regiune montană, propice exercițiului. Arta și metoda de a îmbătrâni frumos* de doctorul Longueville… *Această carte practică, ușor de citit și ilustrată cu câteva desene de Faizant*[1] *abordează probleme de igienă și mod de viață pentru a incita persoanele în vârstă să…*

Domnul Solomon se apleca peste umărul meu, cu lupa de filatelist. A citit cu vocea lui frumoasă:

— *…pentru a incita persoanele în vârstă să dobândească o atitudine întreprinzătoare într-o nouă etapă a existenței…* O atitudine întreprinzătoare, în asta stă totul! Dar e și mai mult…

Subliniase cu creionul roșu.

— *…numeroase plante și anumite specii de pești au o durată de viață nelimitată…*

A îndreptat lupa spre mine.

— Tu știai că numeroase legume și anumite specii de pești au o durată de viață nelimitată, Jeannot?

— Nu, domnule Solomon, mă bucur să aud asta.

— Nu-i așa? Mă-ntreb de ce ni se ascund lucruri importante.

— Așa-i, domnule Solomon. Data viitoare poate vom fi noi.

— Numeroase plante și anumite specii de pești, a zis domnul Solomon cu ură.

Am făcut ceva ce nu mai făcusem niciodată până atunci. I-am cuprins umerii cu brațele. Dar el continua să bombăne.

— …pentru a incita persoanele în vârstă să dobândească o atitudine întreprinzătoare într-o nouă etapă a existenței, a mormăit.

Era o plăcere să-l auzi mormăind, să-l vezi furios. Nu trebuia să te bazezi pe el pentru a merge la Nisa. Avea un adevărat temperament de luptător, în categoria lui.

— O carte practică, ușor de citit…

A bătut cu pumnul în birou.

— Le dau eu lor o mamă de bătaie, prietene!

— Nu strigați, domnule Solomon, la ce ajută?

— O carte ușor de citit și ilustrată cu câteva desene de Faizant care abordează probleme de igienă și mod de viață pentru a incita persoanele în vârstă să dobândească o atitudine întreprinzătoare într-o nouă etapă a existenței! Doamne sfinte și toți sfinții!

A mai dat de câteva ori cu pumnul în birou, cu o expresie de hotărâre implacabilă pe chipul lui regal.

— Du-mă la târfe, a zis.

La început am crezut c-am înțeles greșit. Nu era posibil. Un bărbat de valoarea lui nu putea cere asemenea lucru.

— Domnule Solomon, scuzați-mă, dar am auzit lucruri pe care sigur nu le-am auzit și pe care nici nu vreau să le aud!

— Du-mă la târfe! a strigat el.

N-aș fi fost mai speriat nici dacă domnul Solomon mi-ar fi cerut maslul, evreu fiind.

— Domnule Solomon, vă implor, nu mai spuneți așa ceva!

— Vreau să mă duc la târfe! a strigat el și a început iar să bată în birou.

— Domnule Solomon, vă rog, nu mai faceți asemenea eforturi!

— Ce eforturi? a bombănit el. Aha, și tu, dragă prietene, faci insinuări?

— Nu mai strigați așa, domnule Solomon, vă poate plesni ceva pe neașteptate!

Regele Solomon m-a fulgerat din înălțimile lui. Mă rog, asta ar fi făcut un fulger, dacă s-ar fi putut manifesta prin privire.

— Cine-i șeful aici? Cine-i șeful la SOS? Mi-am exprimat o dorință. Sunt într-o stare excelentă și n-o să-mi plesnească nimic pe neașteptate! Vreau să fiu dus la târfe! E clar?

Am început să plâng. Știam că era doar angoasa lui, însă n-aș fi crezut că-l poate duce la un act așa de disperat. Un om atât de august, un moșneag ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare… L-am apucat de braț.

— Curaj, domnule Solomon. Amintiți-vă de domnul Victor Hugo!

Am strigat:

Moșneagul ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare
În veșnicie intră, din schimbătoarele căi;
Și, când din ochii tineri vezi strălucind văpăi,
În ochii bătrâneții zărești întruna soare.

El a apucat bastonul și am văzut că avea de gând să-mi dea una peste gură.

— Domnule Solomon, în ochii bătrâneții zărești întruna soare! Căci e frumos un tânăr, măreț e un bătrân! Nu puteți merge la târfe de acolo de unde vă aflați!

— Asta-i o tentativă de intimidare, a ţipat domnul Solomon. Am dat un ordin, în calitate de patron SOS! Vreau să fiu dus la târfe!

M-am repezit în centrul de apel. Acolo erau grasa de Ginette, Tong, Yoko, Chuck și, dintre cei doi frați Masselat, doar cel mai mic. Și-au dat seama imediat că se întâmplase ceva înfiorător. Am strigat:

— Domnul Solomon vrea să se ducă la târfe!

Au rămas toți gură-cască, mai puțin fratele Masselat cel mare, care lipsea.

— Asta-i demență senilă, a zis Chuck liniștit.

— Ei bine, spune-i tu asta.

— Se pare că, după ce-mbătrânesc, au deseori pofte de femeie

însărcinată, a adăugat Ginette.

Ne-am uitat toți la ea.

— Mă rog, vreau să zic…

— Da, vrei să zici, dar ai face mai bine să taci, am strigat eu. E deja destul de înspăimântător să te gândești că bietul domn Solomon vrea să meargă la târfe, fără să-i mai pui în cârcă și pofte de femeie însărcinată! Ce-i de făcut?

— Nu mai e în toate minţile, a zis Chuck. Faptul că a împlinit optzeci și cinci de ani i-a produs un șoc. N-am văzut în viața mea un tip căruia să-i fie așa de frică de moarte!

— Nu are înțelepciunea orientală, asta-i sigur! a zis Tong.

— Poate că pur și simplu are chef să meargă la târfe, şi-a dat Yoko cu presupusul.

— N-a mers în viața lui la târfe! am ţipat eu. Nu el! Nu un om de valoarea lui.

— Putem să-l chemăm pe doctorul Boudien, a propus Masselat cel mic, în absența fratelui său mai mare.

— Nu trebuie decât să-l ducem la târfe, a zis Tong. Poate c-o să se-ntâmple ceva.

În acel moment, regele Solomon a intrat în centrul de apel, deja cu pălăria pe cap, cu mănușile și bastonul cu mâner în formă de cap de cal în mână.

— Hm, o mică conspirație! a zis el.

Nu trebuia decât să-l vezi ca să-ți dai seama că nu se simțea bine. În ochi avea o licărire de panică. Strângea buzele așa de tare, încât nici nu se mai vedeau. Iar capul îi tremura.

— Mergem, mergem! am strigat eu și am fugit repede să văd ce avea regele Solomon în baie ca să lupte împotriva angoasei.

Nimic. Nu avea nimic. Regele Solomon își înfrunta dușmanul cu mâinile goale. Am văzut un film în care un cavaler invită moartea, venită să-l ia, la o partidă de scandenberg. Când m-am întors în centrul de apel, l-am găsit pe regele Solomon cu capul sus, bastonul ușor ridicat și în plin acces de furie.

— Vă previn că n-o să se-ntâmple așa. Tocmai am împlinit optzeci și cinci de ani. Dar de aici şi până la a mă crede nul și neavenit e un pas pe care nu vă permit să-l faceți. Vreau să vă spun un lucru. Vreau să vă spun, tinerii mei prieteni, că n-am scăpat de naziști timp de patru ani, de Gestapo, de deportare, de raziile de la

Velodromul de iarnă[2], de camerele de gazare și de exterminare ca să mă las pradă unei morți oarecare, de rang inferior, zisă naturală, sub niște pretexte fiziologice mizerabile. Cei mai buni n-au reușit să mă aibă, așa că vă imaginați că n-o să fiu luat de rutină. N-am scăpat de holocaust pentru nimic, dragi prieteni. Am de gând să trăiesc mult și bine, vă zic o dată pentru totdeauna!

Și a ridicat și mai mult bărbia, cu și mai multă sfidare, și asta era o adevărată criză de angoasă, marea, adevărata angoasă a regelui Solomon. Apoi a urlat iar, cu aerul lui maiestuos:

— Și acum, vreau să mă duc la târfe!

Nu era nimic de făcut. L-am lăsat la centrul de apel pe fratele Masselat cel mic, care nu voia să vadă așa ceva, restul ne-am înghesuit în taxi, chiar și Ginette, care asigura prezența feminină. Eu conduceam, Tong ședea pe genunchii grasei de Ginette, iar pe domnul Solomon îl așezaserăm în spate, între Chuck și Yoko. Îi vedeam fața în oglinda retrovizoare și era o față pe care un singur cuvânt din dicționar o poate descrie, adică implacabilă. *Implacabil: a cărui furie, resentiment, violență nu pot fi domolite. Vezi: aspru, neîndurător, inflexibil. Vezi: crâncen*. Eram toți în jurul lui, ca niște gărzi de corp. Nu mai văzuse nimeni niciodată un bărbat transportat în asemenea hal la târfe. Pentru mine era și mai groaznic decât pentru ceilalți, pentru că-l iubeam pe domnul Solomon mai mult decât oricare altul din taxi. Înțelegeam ce simțise, probabil, când se trezise în dimineața aniversării a optzeci și cinci de ani, având în vedere că e ceea ce simt eu când mă trezesc în fiecare dimineață. Probabil că primul lucru pe care-l făcuse a fost să meargă să urineze, pentru că unii la vârsta lui nu mai pot urina din cauza prostatei, dar el încă urina ca un rege, iar asta-l liniștea de fiecare dată. Tăceam toți, nu aveam ce să-i oferim. Ce-am fi putut să-i spunem? Că urina încă foarte bine? Că alții la vârsta lui muriseră deja de mult? Nu existau argumente în favoarea lui. Nici măcar nu-i puteam acuza pe naziști sau metodele de tortură ale poliției din Argentina, acolo exista un motiv, era Cupa mondială, eram obligați să bem din ea. Sub slabe pretexte democratice, îi dădeam regelui Solomon o lovitură de neiertat și îl tratam ca pe orice alt muritor. Argumentul pe care-l prezentase el mai devreme era atât de corect, încât rămăsese fără răspuns. Se ascunsese patru ani într-o pivniță, scăpase triumfal de

exterminarea naziștilor și de poliția franceză, n-o făcuse ca să moară ca un prost de-o moarte naturală oarecare. Triumfase prin voință, determinare, șiretenie, prudență, forța inimii, caracter, iar acum era ca și când naziștii i-ar fi spus că nu pierdea nimic dacă aștepta.

— Pentru a incita persoanele în vârstă să dobândească o atitudine întreprinzătoare într-o nouă etapă a existenței! a strigat deodată domnul Solomon și, abia după ce-a adăugat, fluturând pumnul în aer: Turbare! Deznădejde! Duşmane bătrâneţi![3], am început să am dubii și m-am întrebat dacă nu cumva avea de gând să se distreze și nu erau apucări homerice la el.

— Domnule Solomon, s-a găsit sicriul furat al lui Charlie Chaplin[4] și a rămas intact pe dinăuntru, asta-i o veste bună, dreptatea câștigă.

— Domnule Solomon, a zis Chuck, dumneavoastră, care iubiți muzica, ar trebui să mergeți la New York, Horowitz va da acolo un ultim concert…

— De unde știți că va fi ultimul? a zbierat domnul Solomon. A hotărât el asta? De unde știți că n-o să mai trăiască încă douăzeci de ani? De ce trebuie să moară înainte? Pentru că-i evreu? Sunt luaţi întotdeauna aceiași, nu?

Era prima dată când îl vedeam pe Chuck cu piuitul tăiat, rămăsese gură-cască de uluire. Conduceam foarte încet, speram ca domnul Solomon să aibă un lapsus, cum li se întâmplă deseori bătrânilor, și să uite de proiectul lui funest, dar eram deja pe strada Saint-Denis și atunci l-am auzit pe domnul Solomon strigând. Stătea aplecat peste portieră și arăta cu degetul. Spre o blondă înaltă, cu fustă mini și cizme din piele, care se sprijinea de zid, relaxată. Mai erau alte cinci sau șase târfe, tot sprijinite de zid, și nu știu de ce domnul Solomon o alesese pe aceea. Am depășit puțin, dar m-a lovit cu bastonul pe umăr și am frânat.

— Lăsați-mă să cobor!

— Domnule Solomon, nu vreți să mergem să vorbim cu ea mai întâi? a propus Yoko.

— Și ce vreți să-i spuneți? a strigat domnul Solomon. Că-i interzis minorilor? Mă enervați. Sunt regele prêt-à-porter-ului, n-am ce sfaturi să primesc. Așteptați-mă aici.

Am sărit toți și l-am ajutat să coboare.

— Domnule Solomon, l-am implorat eu, există boli venerice!

Nu asculta. Își luase o atitudine întreprinzătoare, cum se recomanda în *Le Monde*, cu pălăria puțin pe-o parte, ochiul ager și hotărât, mănușile în mână și bastonul deja ridicat. Ne uitam toți la el. Târfa blondă a avut o bună intuiție feminină și i-a zâmbit larg. Domnul Solomon i-a răspuns cu un zâmbet.

Ginette a început să plângă.

— Nu se-ntoarce viu de-acolo.

Era îngrozitor, ziua în amiaza mare, un bărbat atât de august. Mi se rupe inima, dar trebuie să spun că regele Solomon avea un zâmbet obscen. Stătea acolo, pe pământ și nu în înălțimile lui proverbiale, de unde se apleca cu atâta indulgență asupra fleacurilor noastre microscopice. Târfa l-a luat pe regele Solomon de braț și s-a îndreptat direct spre ușa hotelului. Yoko își scosese șapca din respect. Tong se făcuse palid, iar mărul lui Adam coborâse pe gâtul lui Chuck. Grasa de Ginette suspina. Era un lucru abominabil să-l vezi pe regele Solomon căzând de atât de sus într-un astfel de loc.

Am așteptat. Mai întâi pe trotuar, apoi în taxi, fiindcă așteptarea se prelungea. Ginette avea lacrimi în ochi.

— Ar fi trebuit să faceți ceva!

Încă douăzeci de minute.

— Asta-i lipsă de sprijin al unei persoane în pericol! a strigat Ginette. O să-l omoare târfa aia! Ar trebui să urcăm să vedem ce-i cu el!

— Să nu ne pierdem cu firea, a zis Tong. Probabil că l-a întins pe pat ca să se odihnească. Poate că încearcă să-i ridice moralul. Face parte din serviciile pe care le oferă ele.

Încă zece minute.

— Eu chem poliția, a zis Ginette.

Atunci domnul Solomon a apărut în ușa hotelului. Scoseserăm toți nasul afară ca să-l vedem. Nu eram în stare să spunem nimic, nici da, nici nu. Stătea acolo, cu bastonul și mănușile într-o mână și pălăria în cealaltă, și nu-și pierduse nimic din demnitatea proverbială. Apoi și-a pus pălăria puțin într-o parte, cu un gest vioi, și s-a îndreptat spre noi. Am sărit toți afară și am alergat spre el, dar nu avea nevoie de sprijin. Am pornit în tăcere, doar Ginette mai ofta și-i arunca uneori priviri de reproș. Deodată, când eram

pe strada Chaussée-d'Antin, domnul Solomon a zâmbit, ceea ce era bine, după toate emoțiile, și a șoptit:

— Moșneagul ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare… Apoi a adăugat: Numeroase plante și anumite specii de pești au o durată de viață nelimitată…

Apoi s-a cufundat iar într-o tăcere adâncă și, când am ajuns acasă, l-am întins pe canapea și l-am sunat pe doctorul Boudien să vină repede, pentru că domnul Solomon avea dorințe de nemurire. Eram toți foarte tulburați, mai puțin Chuck, care zicea că angoasa regelui Solomon era tipic elitistă și aristocratică și că existau deja destule dureri care puteau fi remediate, în loc să ne pierdem în imprecații și condamnări împotriva iremediabilului. Ne-a informat că, în Egiptul de Sus, poporul ieșise deja pe străzi și organizase un Mai '68, lapidând preoții pentru că reclamau nemurirea, și că regele Solomon, cu revendicările și imprecațiile lui, era anacronic. *Anacronic: care e nepotrivit cu epoca sa, care e de altă vârstă*. Am ridicat din umeri și am lăsat-o baltă. Chuck avea dreptate și nu are rost să discuți cu oameni care au dreptate. Nu-i nimic de făcut cu ei. Săracii.

L-am așteptat pe doctorul Boudien, care a găsit tensiunea potrivită și nici o altă amenințare la orizont, nu exista nici un motiv de îngrijorare peste măsură. I-am împărtășit indignarea și mânia regelui Solomon când aflase că numeroase plante și anumite specii de pești se bucurau de o durată de viață nelimitată, iar noi, nu şi doctorul ne-a explicat că în Franța se neglija cercetarea științifică, scăzuseră și mai mult creditele, iar domnul Solomon avea dreptate să se indigneze, nu se făceau destule eforturi în domeniul gerontologiei. M-am asigurat că domnului Solomon nu-i lipsea nimic, că inspira și expira normal, mi-am luat bicicleta Solex și am plecat.

1. Jacques Faizant (1918-2006), celebru caricaturist și desenator de presă francez.
2. Cea mai mare operațiune de arestare în masă a evreilor, realizată în Franța, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în 16 iulie 1942.
3. Așa începe Scena 5, Actul I din tragedia *Cidul* de Pierre Corneille, publicată în 1637; în românește de Șt.O. Iosif.
4. În 1 martie 1978, doi profanatori, un polonez și un bulgar, au furat

sicriul în care fusese înmormântat Charlie Chaplin, cu scopul de a primi bani pentru răscumpărare. Fapta stă la baza filmului *Prețul gloriei*, regizat de Xavier Beauvois în 2015.

XLI

Cheia nu era sub preș, iar când Aline mi-a deschis, am înțeles imediat că înăuntru e o nenorocire. Observasem deja că Aline se înfuria când era nefericită.

— E ea aici.

Am întrebat cine, pentru că, după toate emoțiile zilei, domnișoara Cora era ultimul lucru la care m-aș fi gândit. Dar despre ea era vorba și părea chiar mai gătită decât de obicei și machiată ca pentru marea seară. Ochii îi semănau cu niște păianjeni care întindeau picioarele, atât de lungi și negre îi erau genele, când le mișca. Dar mai avea și albastru pe pleoape și roșu și alb peste tot, care nu dispărea decât spre buze. Purta un turban negru, cu mica broșă de aur reprezentând peștii din zodiac în mijloc, și o rochie care-și schimba culoarea când se mișca, trecând de la violet la mov și purpuriu. S-a lăsat imediat tăcerea, de parcă eram cel mai mare nemernic.

— Bună ziua, Jeannot.

— Bună ziua, domnișoară Cora.

— Am vrut s-o cunosc pe prietena ta.

M-am așezat, am lăsat capul în jos și așteptam reproșuri și amărăciune, dar era mai degrabă la mine decât la ea. Aline mi-a întors spatele, punând în vază florile pe care domnișoara Cora i le adusese și sunt sigur că m-ar fi ucis, atât de tare mă detesta. Mă întrebam de cât timp era acolo și ce povestiseră și dacă aveam să mai găsesc vreodată cheia sub preș.

— Sunteți tânără, sunteți fericită și asta mi-a trezit amintiri frumoase, a zis domnișoara Cora.

Eu am spus:

— Domnișoară Cora, domnișoară Cora, apoi am tăcut și Aline continua să așeze florile în tăcere.

Domnișoara Cora plângea ușor. A scos din poșetă o batistă curată și eram ușurat să văd că nu o folosise încă, deci nu plânsese până atunci. Și-a șters ochii, cu grijă la machiaj. Era cu adevărat machiată și îmbrăcată ca pentru o gală, poate că mergea de acolo la o petrecere.

— Scuzați-mă, domnișoară Cora.

— Ești amuzant, dragul meu Jean. Crezi că plâng pentru că m-ai lăsat baltă? M-am emoționat puțin, pentru că vederea voastră mi-a stârnit amintiri vechi. Tinerețea mea și cineva pe care l-am iubit. Atunci eram în stare să-mi pierd capul. Acum nu mai sunt. Chiar asta mă face să plâng. Tu…

A schițat un zâmbet puțin crispat.

— Tu ești un băiat bun.

S-a ridicat, s-a dus la Aline și a îmbrățișat-o. I-a ținut mâna într-ale sale.

— Sunteți drăguță. Haideți pe la mine într-o zi. O să vă arăt fotografii.

S-a întors spre mine și mi-a atins obrazul, binedispusă.

— Tu, puișor, ai un fizic care nu-i din vremurile noastre. Ai zice că eşti un bărbat adevărat și…

A râs.

— …și când colo e Jeannot Lapin!

— Scuzați-mă, domnișoară Cora.

— N-am văzut niciodată un tip care să-şi semene mai puțin!

— N-o fac înadins, domnișoară Cora.

— Știu. Biata Franță!

Și a ieșit. Aline a însoțit-o. Le-am auzit cum își promiteau să se revadă. M-am dus în bucătărie să beau un pahar cu apă și, când m-am întors, Aline încă nu era acolo. Am deschis ușa și am văzut-o pe domnișoara Cora plângând în brațele ei. Am strigat:

— Domnișoară Cora! și am intrat în lift.

Și Aline plângea. Eu nu puteam, eram prea emoționat.

— Dac-ați ști cum m-a făcut să-mi pierd capul!

— Eu, domnișoară Cora? Eu?

— Dacă n-ar fi coborât la toaletă într-o seară, aș fi încă femeie de serviciu, și totuși n-am iubit niciodată un bărbat cum îl iubesc

acum pe el! N-aveți de unde să știți, când suntem tineri, nu putem înțelege. Dar ce ranchiunos poate fi!

Eram atât de ușurat să fiu dezvinovățit și scutit de orice bănuială de iubire din partea ei, încât am îmbrăţişat-o.

— Nu e ranchiunos, domnișoară Cora, nu îndrăznește! Ar vrea să vă sune, dar nu îndrăznește s-o facă. Crede că e prea bătrân pentru dumneavoastră!

— Chiar ți-a spus asta sau e doar ca să-mi faci plăcere?

— Chiar mai devreme! Ba a trebuit să se și întindă, atât de îngrijorat e din pricina vârstei lui. Tocmai a împlinit optzeci și cinci de primăveri, dar, mă rog, sunt unii care trăiesc mult mai mult de-atât la Nisa.

— Așa e.

— Ar vrea să ia viața de la capăt cu dumneavoastră, dar nu îndrăznește să-și permită asta!

— Ei bine, spune-i…

Nici măcar n-a putut să vorbească, totul era în privirea ei. Am strigat:

— O să-i spun, domnișoară Cora! Puteți să vă bazați pe mine!

Și-a șters iar lacrimile și a coborât cu liftul, iar înainte să dispară din vedere ne-a făcut cu mâna. Am intrat. Aline s-a rezemat de ușă. Avea nevoie de un întăritor. Un tonic, cum se numea pe vremuri. Nu este altul mai bun decât râsul. I-am zis:

— Am scăpat ca prin urechile acului.

A deschis ochii.

— Cum?

— Am fi putut fi și noi bătrâni.

— Ai terminat, da? Ai terminat?

— Dar e-adevărat, ce vrei! Nu ne bucurăm niciodată destul!

Am vrut să-mi pun până și mustața falsă, dar n-o mai găseam.

XLII

Am anunțat la SOS că se terminase și că aveam să mă întorc la reparații, dar numai pentru instalații, încălzire, electricitate, mici meștereli, fără oameni.

Îmi petreceam zece ore pe zi meșterind pe la unul sau altul și îmi făcea bine la moral să repar ce se putea. Îmi plac o scurgere bună de apă, o țeavă care crapă, plăcile de faianță sparte care se pot înlocui, o cheie care se înțepenește. În rest, era doar Aline. Chiar am vrut să rup fotografia cu pescărușul înglodat în mareea neagră, atât de puțin îmi păsa, dar în ultima clipă n-am putut. O iubeam pe domnișoara Cora și mai mult în fiecare zi, deși ea nu avea nici o legătură cu asta, era doar starea mea generală. Încă nu reușeam să mă limitez la un apartament cu două camere, optzeci de metri pătrați. Într-o noapte m-am trezit râzând, pentru că visasem că stăteam în picioare, la o gură de metrou, și împărțeam bilete de fericire. Mă duceam în fiecare zi la domnul Solomon, ca să văd cum își revenea după a optzeci și cincea aniversare, și așteptam momentul potrivit pentru a face ultima mea reparație. Îl găseam fie așezat în fotoliul din piele naturală, fie la biroul de filatelist, cu lupa la ochi, fie aplecat asupra colecției de cărți poștale cu săruturi tandre și cuvinte afectuoase. Rămăsese mai palid la față de la ultima lui emoție. Ochii încă îi erau întunecați și aveau mai puține scânteieri, însă simțeam că nu se stinsese complet pe dinăuntru și că doar își recăpăta suflul. Mi-a zis că se gândea să-și vândă colecția de timbre.

— E timpul să trec la altceva.

— Nu trebuie să vă gândiți la asta, domnule Solomon. Cu constituția dumneavoastră de fier, nu e cazul să vă gândiți.

Asta l-a amuzat, am văzut o mică licărire. A bătut darabana cu degetele. O să-mi amintesc mereu mâinile lui, cu degete lungi, albe și subțiri, care se numesc mâini de virtuoz.

— O să-mi amintesc mereu mâinile dumneavoastră, domnule Solomon.

S-a luminat și mai tare la față. Îi plăcea când n-aveam nimic sfânt. Asta minimalizează.

— Ești un farsor, Jeannot.

— Da, vă datorez mult, domnule Solomon.

— Poate că o să mă apuc de altceva. Cu timbrele am cam terminat. Mă tentează tot mai tare vechile clape…

Am râs amândoi.

— Aș vrea să vă vorbesc despre domnișoara Cora.

— Ce mai face? Te ocupi în continuare de ea, sper?

— Mulțumesc, domnule Solomon, e drăguț că v-ați gândit la mine.

Scânteile reveneau. Doar o mică licărire de ironie, o umbră de zâmbet care i-a trecut peste buze.

— E ciudat cum trecutul reînvie când îmbătrânim, a zis el. Mă gândesc din ce în ce mai des la ea.

Purta un costum de flanelă gri-deschis, botine negre, cravată roz și era uimitor cât de elegant putea să fie cu el însuși. Pe birou stătea o cărțulie cu poezii ale domnului José Maria de Heredia, care-i plăcea din ce în ce mai mult, pentru că și ele îmbătrâniseră.

— Da, a zis el văzându-mi privirea.

Și a recitat din memorie:

De la cea pe care el o numea blândețea angevină,
Pe coarda vibrantă rătăcește inima divină.
Când neliniștea dragostei îi cuprinde sufletul tulburat;

Chipul i s-a destins și mai tare.

Vocea i-o poartă vânturile care-l duc departe de ea,
Și pe ea, infidela, poate o vor mângâia…[1]

A tăcut, iar apoi a făcut un semn cu mâna.

— Era altă epocă, Jeannot. Lumea ocupa mai puțin loc. Da, rămânea mult mai mult loc decât azi pentru suferința intimă…

— Eu cred că e de neiertat felul în care vă purtaţi cu ea, domnule Solomon. Treizeci și cinci de ani de ranchiună sunt de-ajuns. Nici măcar nu-i elegant din partea dumneavoastră, care sunteți așa de bine îmbrăcat. Ar trebui s-o luați cu dumneavoastră.

A mijit puțin ochii.

— Și unde, mai exact, vrei s-o iau cu mine, dragă Jeannot? m-a întrebat el cu o urmă de suspiciune și o voce puțin neplăcută.

Dar nu m-am dat bătut.

— La Nisa, domnule Solomon, doar la Nisa.

S-a întunecat la față. Am mai făcut un pas prudent.

— Ar trebui s-o iertați, domnule Solomon, cu indulgența dumneavoastră proverbială. Nu vrea nici măcar să mai meargă în localurile de pe Champs-Élysées, știți. I-a rămas în minte. Și a trecut deseori prin fața acelei pivnițe, sub ocupația germană…

— Și de ce n-a intrat, târfa? a strigat domnul Solomon cu disperare, dând cu pumnul în birou, iar cuvântul era lipsit de respect pe buzele lui. De ce n-a venit o dată să mă vadă?

— Asta-i ranchiună, domnule Solomon, chiar asta e. Nu-i bine.

Domnul Solomon a inspirat și a expirat.

— Habar n-ai cât am suferit, a zis, după o tăcere cât să se calmeze. O iubeam.

A inspirat și a expirat din nou, iar în ochi i s-a aprins flacăra amintirii.

— Iubeam candoarea ei, vocea ei puțin răgușită de mahala, fața ei de prostuță. Îţi venea întotdeauna s-o salvezi și s-o protejezi, între două prostii de-ale ei. Nu-i trece nimănui prin cap să-şi rateze viața cum a făcut-o ea. Și totuși… Și totuși, uneori o admir. Nu oricui îi e dat să-și rateze viața pentru un iubit.

— Păi, atunci, domnule Solomon, ar trebui să vă admirați și pe dumneavoastră.

A părut deconcertat. Eram bucuros pentru că știam sensul. *Deconcertat: descumpănit, dezorientat.*

M-a privit cu atenție o bucată de vreme, de parcă atunci mă vedea prima dată.

— Ești un băiat… neașteptat, Jean.

— Trebuie să ne așteptăm la orice și mai ales la neașteptat, domnule Solomon.

Atunci au intrat toți. Grasa de Ginette, Tong, Yoko, cei doi frați

Masselat, mai puțin Chuck, care lipsea, cu niște mutre de suferinzi. Suntem toți obișnuiți cu șocuri puternice la telefon, dar am simțit imediat că acum era ceva personal. Ne priveau și tăceau, ca şi când ar fi vrut să mai câștige puțin timp înainte să lovească.

— Ei bine, ce s-a întâmplat? a întrebat domnul Solomon, ușor iritat, căci întotdeauna e enervant să te trezești expus la efecte dramatice.

— E domnișoara Cora Lamenaire, care a încercat să-și pună capăt zilelor, a zis Ginette.

Era o lovitură atât de puternică, încât la început n-am simțit nimic. Apoi primul gând pe care l-am avut, și domnul Solomon, și eu, a fost același. Îmi pierise glasul și nu puteam vorbi, dar am auzit vocea domnului Solomon, care mai întâi n-a zis nimic, iar pe urmă a șoptit:

— *Pentru cine?*

Nu înțelegeau. Ne priveau toți, în afară de Chuck, care nu era acolo. Ginette deschidea și închidea gura, ca un pește scos din apă, când nu mai e în elementul natural.

— Pentru cine a făcut-o? a întrebat domnul Solomon încă o dată, cu mai multă forță, și vedeam în ochii lui neliniștea. Pentru el sau pentru mine?

Fața îi era imobilă, împietrită, precum cele ale regilor decapitați ai Franței, doar că el avea nasul întreg. Se făcuse în întregime cenușiu și din cauza asta părea și mai pietrificat. Nu îndrăznesc să mă gândesc nici acum, când mă gândesc. Știu prea bine că aşa ceva există, cu pasiune, dar când e la optzeci și cinci de ani și după treizeci și cinci de ani, dintre care patru petrecuţi într-o pivniță, și cu aceeași pasiune ca în cele mai bune zile, apa la fel de cristalină, *de-a lungul unui râu cu limpezi unde, în care coana Știucă își cam făcea de cap, alături de cumătrul Crap*[2], nici măcar nu mai e tinerețea sufletului, ci nemurire. Regele Solomon voia să știe dacă domnișoara Cora încercase să se sinucidă pentru el sau pentru mine.

Așa că s-a ridicat cât era de mare.

S-a aplecat spre ei.

A îndreptat spre mine un deget ponegritor și a zbierat:

— Pentru cine a făcut-o, Sfinte Dumnezeule? Pentru el sau pentru mine?

— Domnule Solomon, a zis Ginette, domnule Solomon…

Ne-am dus amândoi, fără restul lumii. Ne-au lăsat să intrăm în salonul mare, unde erau și alte cazuri. Ne-am așezat fiecare pe câte un scaun, de o parte și de alta a patului. Domnișoara Cora era învelită în așternuturi până la bărbie. Nu părea prea emoționată. Infirmiera-șefă ne-a zis că înghițise prea multe medicamente pentru depresie. Mai erau și alte infirmiere care se ocupau de alte cazuri din salon și un paravan pentru mai multă intimitate. Ni s-a explicat că domnișoara Cora era acolo de treizeci și șase de ore și că se afla în afara pericolului, dar nu puteai lua de bună una ca asta. Mă gândeam că aveam noroc că nu se aruncase la metrou sau în Sena, nu sfârșise ca în cântecele realiste. Doar luase prea multe medicamente împotriva depresiei, așa că din fericire a putut fi salvată. Femeia de serviciu, căci își permitea una, sunase și nu-i răspunsese nimeni la ușă, așa că chemase poliția, din cauza agresiunilor împotriva persoanelor în vârstă. Domnișoara Cora lăsase un bilețel cu explicații pe noptieră, dar nu-i era adresat nimănui și în astfel de cazuri e întotdeauna cel mai grav. Iar mai târziu, când a fost întrebată dacă putea fi anunțat cineva, ceruse pur și simplu să se dea telefon la SOS Voluntari, cunoștea acolo pe cineva. Nu trebuia să vorbim prea mult cu ea, căci emoțiile nu-i făceau bine. Domnul Solomon ceruse să vadă explicațiile scrise pe care le lăsase, dar fusese refuzat, căci nu făcea parte din familie. S-a indignat și a zis cu autoritate:

— Sunt singurul om pe care-l are pe lume, și nici măcar nu s-a uitat la mine, atâta dreptate avea.

Infirmiera-șefă ezitase și i-ar fi dat biletul, dacă nu i-aș fi făcut semne cu mâna și capul că nu, nu, nu. Nu trebuia să știm ce conținea biletul. Poate scrisese că domnul Solomon e un nemernic. Era o ocazie, o ultimă șansă, nu trebuia s-o ratez, acum că fusese salvată, putea fi salvată și mai mult, și domnul Solomon la fel, așa catâr cum era. Stăteam de-o parte și de alta a patului, în liniștea contextului, iar domnișoara Cora, întinsă în pat, acoperită până la bărbie și cu brațele mici peste pătură, semăna și mai mult cu fotografiile din tinerețe decât în viața de zi cu zi. Zâmbea ușor, cu satisfacția curajului împlinit, și se uita drept în față, nici la unul, nici la celălalt. Mie îmi venea să crăp, dar nu poți să crăpi de fiecare dată când ai un motiv, n-ai mai termina nicicând. Tăceam

toți trei, așa cum ne sfătuise personalul medical. Le mai aruncam câte o privire imploratoare amândurora, dar la domnișoara Cora era mereu mândria feminină, iar la domnul Solomon, cei patru ani petrecuţi în pivniță. Îmi venea să mă ridic și să sparg ceva, n-au dreptul să fie așa de infantili, ea la șaizeci și cinci de ani, ba chiar mai mulţi, și el la optzeci și cinci, să ne ferească Dumnezeu.

Și cum stăteam acolo, cu privirea în jos și clocotind pe dinăuntru, domnul Solomon a întrebat cu o voce cavernoasă, parcă venind din fundul pivniței lui nenorocite.

— Pentru cine-ai făcut-o, Cora? Pentru el… sau pentru mine?

Am închis ochii și aproape că m-am rugat. Zic aproape, pentru că n-am făcut-o, sunt cinefil, dar nici chiar așa. Dacă domnișoara Cora răspundea că o făcuse fiindcă o lăsasem baltă pentru alta, totul era terminat. Tot ce trebuia ca să se salveze și unul, și celălalt pe deplin era ca domnișoara Cora să șoptească „pentru dumneata, domnule Solomon“ sau chiar „pentru tine, dragul meu Solomon“, având în vedere că nu există diminutiv și că „dragul meu Solo3“ e interpretabil.

Ea tăcea. Era mai bine nimic, căci dacă îmi rostea numele sau dacă-mi arunca fie și numai o privire tandră cum știa ea, domnul Solomon se ridica definitiv, se îndrepta spre ușă și se retrăgea pentru totdeauna în înălțimile lui. Iar eu îmi reluam definitiv înfățișarea exterioară și deveneam ucigaș de pui de focă. Tot ce puteam face era să las capul în jos și să aștept ca lucrurile să se întâmple ca la procedura de identificare a poliției, când victima e chemată să-l recunoască pe agresor.

Ea n-a zis nimic. Tot timpul cât am rămas acolo, nici măcar nu s-a uitat la noi, nici la unul, nici la celălalt, ci drept înainte, unde nu era nimeni. N-a vrut să răspundă și a rămas așa, fără să încuviințeze, cu pătura albă trasă până la bărbie și cu mândria ei feminină. Din fericire, infirmiera a venit să ne anunţe că stătuserăm destul și ne-am ridicat. Am făcut un pas spre ieșire, dar domnul Solomon nu s-a mișcat. Nici măcar nu i se vedea chipul, doar disperarea. A zis:

— O să revin.

În lift, a tras adânc aer în piept de mai multe ori. S-a sprijinit pe o parte în baston, iar pe cealaltă, de brațul meu și am ieșit. L-am ajutat să urce în mașină, lângă mine, iar tăcerea lui ar fi putut

cuprinde orice, pe domnișoara Cora și tot ce nu mai aștepți de la viață și în acelaşi timp tot ce mai aștepți încă de la ea.

L-am dus pe bulevardul Haussmann și m-am întors în viteză. Am cumpărat un pix, o foaie de hârtie, un plic și am urcat. Infirmiera a vrut să mă împiedice, dar i-am spus că era o chestiune de viață și de moarte pentru toată lumea și a înțeles că era adevărat, căci întotdeauna e adevărat. Am străbătut salonul până în colțul unde se afla domnișoara Cora și m-am așezat.

— Cora.

A întors capul spre mine și a zâmbit, hotărâse de mult că eram amuzant.

— Ce mai vrei, Jeannot Lapin?

La naiba. Dar n-am zis-o. Ca să-i fac pe plac, aș fi dat și din urechile mele lungi.

— De ce-ai făcut asta? Din cauza lui? Sau din cauza…

— Din cauza ta, Jeannot Lapin? O, nu! a scuturat din cap că nu. Nu. Nici pentru tine, nici pentru el. Ci pentru că… o, nu știu. Așa, în general. Mă săturasem să fiu la mila cuiva. Bătrână și singură, cum se zice. Înțelegi?

— Da. Înțeleg. Hai să-ți arăt o șmecherie.

— Nu există așa ceva. Știu că sunt unii care-și întind pielea… dar pentru cine?

— O să-ți arăt o șmecherie, Cora. Când te simți singură și bătrână, gândește-te la toți cei care sunt la fel de singuri și bătrâni, dar în mizerie și în aziluri. O să te simți minunat. Sau dă drumul la televizor, ultimele masacre din Africa, de ici, de colo sau de altundeva. O să te simți și mai bine. În înțelepciunea populară este o expresie specială pentru asta: tot răul spre bine. Și acum ia asta și scrie.

— Ce vrei să scriu? Cui?

M-am ridicat și m-am dus s-o caut pe infirmieră.

— Domnișoara dorește să-și recupereze biletul de adio.

Și am întins mâna. A ezitat, dar cu moaca pe care o am n-a avut încredere. Pentru ea, eu eram asasinul. M-a privit clipind des și apoi mi-a dat imediat plicul.

Nu avea destinatar.

Înăuntru scria doar: *Adio, Cora Lamenaire*. Nu știai dacă era *Adio Corei Lamenaire* sau dacă era *Adio* și semnez. Probabil că

amândouă. Am rupt biletul.

— Scrie-i.

— Ce vrei să-i spun?

— Că te-ai sinucis pentru el. Că te-ai săturat să-l aștepți, că-l iubeai în fiecare an tot mai mult de treizeci și cinci de ani și că acum nu mai e îndrăgosteală, ci dragoste adevărată, și că nu poți trăi fără el, că-ți iei viața, adio, iartă-mă cum te-am iertat și eu. Semnat, Cora.

A ținut o clipă creionul și foaia în mână, apoi le-a lăsat.

— Nu.

— Hai, semnează, sau îți dau o mamă de bătaie…

— Nu.

Ba chiar a rupt foaia pe care nu erau decât mai multe nu-uri.

— N-am făcut-o pentru el.

M-am ridicat și am început să urlu, uitându-mă la cer, mă rog, la tavan. N-am urlat nimic articulat, nu era ca să-mi susțin cauza, ci ca să mă eliberez. Apoi am reuşit să mă organizez:

— Doar n-o să vă continuați cearta de-ndrăgostiți încă treizeci și cinci de ani, nu? Probabil că-i adevărat ce zice Brel: cu cât îmbătrânești, cu atât te prostești!

— O, Brel, se zicea dinaintea lui, dar el pus-o în versuri.

M-am așezat iar.

— Domnișoară Cora, faceți-o pentru noi, faceți-o pentru noi toți. Avem nevoie de puțină umanitate, domnișoară Cora. Scrieți ceva frumos. Faceți-o din amabilitate, din înțelegere, faceți-o pentru flori. Să fie ca o rază de soare în viața lui, pentru Dumnezeu. E plină ochi lumea de vechituri nenorocite de cântece realiste, domnișoară Cora, faceți-ne ceva roz și bleu, vă jur că avem nevoie! Ceva dulce, domnișoară Cora, ceva dulce pentru viață, are nevoie și de așa ceva, pentru schimbare. După inima dumneavoastră bună, domnișoară Cora. Scrieți-i ceva ca-n vremea tinereții, ca și cum ar fi încă posibil. Că nu mai puteți fără el și că remușcările vă macină de treizeci și cinci de ani și că tot ce-i cereți înainte să muriți e să vă ierte! Domnișoară Cora, e foarte bătrân, are nevoie de ceva drăguț. Aduceți-i puțină bucurie în inimă, puțină tandrețe, la naiba. Domnișoară Cora, faceți-o pentru cântece, pentru bătrânețea fericită, pentru noi, pentru el, și faceți-o…

Și-atunci am avut o idee genială:

— Faceți-o pentru evrei, domnișoară Cora.

Și asta a avut cel mai bun efect. Toată fața ei mică s-a făcut țăndări, s-a încruntat, s-a ridat, s-a boțit și ea a început să plângă, cu pumnii la ochi.

Era doar introducerea.

— Faceți-o pentru Israel, domnișoară Cora.

Își ascundea fața în mâini și așa, când n-o vedeai în întregime, era într-adevăr ca o fetiță, fetița din cântecul pe care-l cântase la Slush. *Fetiță dragă, / Dacă-ți închipui / Că o să, că o să, că o să…* Nu-mi mai aminteam. Eram rupt, aveam chef să mă ridic și să schimb totul, să iau frâiele în mâini și să salvez lumea, de la început până la sfârșit, să repar totul de la început, care a fost făcut prost, până în prezent, care nu era fără greșeli, să revăd totul în detaliu, să aduc îmbunătățiri, să revăd totul în detaliu, toate cele douăsprezece volume ale Istoriei universale, și să-i salvez pe toți, până la ultimul pescăruș. Nu puteau rezista în starea în care se aflau. Aveam să-mi suflec mânecile de meseriaș și să iau totul de la început și să răspund la toate SOS-urile care se pierduseră în natură, încă de la primele, și să le despăgubesc cu generozitatea mea proverbială și să le fac dreptate și să fiu regele Solomon, cel adevărat, nu regele pantalonilor și al prêt-à-porter-ului, nici cel care taie copiii în două, ci adevăratul rege Solomon, acolo sus, unde lipsește un rege Solomon în mod nepermis și în toate privințele, și să iau frâiele în mâini și să revărs peste capetele lor binefacerile și salvarea mea publică.

— Domnișoară Cora! Scrieți-i cuvinte de iubire! Faceți-o pentru iubire, faceți-o pentru umanitate! Nu putem fără asta. Avem nevoie de umanitate ca să trăim! Știu că sunteţi îndreptăţită să fiți răutăcioasă cu el, după tot ce v-a făcut stând patru ani în pivnița aia ca un reproș viu, dar nici pentru răutăcioase nu e drăguț să fie atât de răutăcioase. La naiba, până la urmă o să creadă că sunteți antisemită!

— A, nu, asta nu! a exclamat domnișoara Cora. Dacă aș fi antisemită, n-ar fi trebuit să zic decât un cuvânt… și nu și-ar fi petrecut patru ani într-o pivniță, crede-mă! Nici când era legal și când au făcut razia aia de la Velodromul de iarnă, ca să-i trimită pe ultimii evrei în Germania, n-am zis nimic.

— Domnișoară Cora, scrieți! Alinați-i ultimele zile și pe ale

dumneavoastră! Nici nu vă dați seama câtă nevoie aveți de alinare, amândoi! Scrieți: dragă domnule Solomon, fiindcă nu-i nimic de făcut și nu mă vreți pentru totdeauna, eu, Cora Lamenaire, îmi pun capăt zilelor! Semnat și cu data de alaltăieri, căci e suspicios. Domnișoară Cora, scrieți ca să se încheie cu un zâmbet ce e între voi doi!

Dar nu era nimic de făcut.

— Nu pot. Am mândria mea de femeie. Dacă vrea să-l iert, n-are decât să vină să-și ceară scuze. Să-mi aducă flori, să-mi sărute mâna așa cum știe și să-mi spună: Cora, iartă-mă, am fost dur, nedrept și nemilos și regret amarnic, aș fi fericit dacă m-ai accepta iar și dacă ai primi să trăiești cu mine la Nisa, într-un apartament cu vedere spre mare!

A trebuit să negociez zece zile. Alergam de la unul la celălalt și negociam. Domnul Solomon n-avea de gând să-și ceară scuze, voia să-și exprime regretul pentru neînțelegere. Voia să-i aducă flori, dar ambele părți se angajau să nu discute greșelile reciproce. Am căzut de acord asupra florilor: trei duzini de trandafiri albi și trei duzini de trandafiri roșii. Nu se va aduce niciodată în discuție Champs-Élysées și nu se va face nici un reproș în această privință. Domnișoara Cora dorea să știe dacă avea dreptul la o servitoare și domnul Solomon a încuviințat. Până la plecarea la Nisa, domnul Solomon nu avea să se mai trezească noaptea să răspundă el însuși la apeluri SOS, pentru că nu avea să mai fie singur. Domnișoara Cora avea să distrugă fotografiile cu iubitul ei, pe care le păstra sub un teanc de hârtii vechi, în al doilea sertar al comodei. De unde știa domnul Solomon că ea păstra aceste fotografii n-am îndrăznit niciodată să-l întreb. Probabil că-şi oprise mișelește o cheie când îi oferise apartamentul domnișoarei Cora și că venise să scotocească, din gelozie. Nici nu vreau să mă gândesc, o pasiune ca asta la peste optzeci de ani depășește imaginația. Domnul Solomon nu voia să mai pună piciorul în apartamentul domnișoarei Cora, totuși până și Sadat[4] se dusese în Tel Aviv. Nu înțelegeam de ce, mi-a explicat că asta-l costase ochii din cap, nu din punct de vedere financiar, ci al durerii sufletești, ideea că apartamentul pecetluia despărțirea lor definitivă. Domnișoara Cora nu voia nici ea să facă primii pași mutându-se la domnul Solomon, din cauza trecutului ei și a mândriei pe care o implica. Am mai negociat două zile și au căzut

de acord să se întâlnească amical la canotaj, în parcul Boulogne. I-am dus într-o duminică, Tong, Yoko și grasa de Ginette pe domnul Solomon, cu Citroënul lui, iar Chuck, Aline și cu mine pe domnișoara Cora, cu taxiul. Aline voia să vadă, zicea că era probabil ultima dată când se putea vedea așa ceva, dar mie mi se părea o idee tristă, ar mai fi putut să canoteze ani buni pe Marea Mediterană.

Ne-am întâlnit pe malul apei, domnul Solomon ținea primul buchet de trandafiri și i l-a dat domnișoarei Cora, care i-a mulțumit. Apoi i-am împins la apă și au canotat. Domnul Solomon vâslea, căci avea încă inima puternică. Ceea ce m-a făcut să mă gândesc la faptul că domnul Geoffroy de Saint-Ardalousier murise la câteva zile după ședința de autografe din librărie, care a fost un mare succes din toate punctele de vedere. Adunaserăm toți prietenii noștri prin SOS și el semnase peste o sută trei de exemplare, uneori totul se termină cu bine. O zic repede și în treacăt, căci atunci când se aranjează lucrurile, mă cuprinde neliniștea, mă întreb întotdeauna ce are de gând viitorul. Au vorbit mai bine de jumătate de oră în timp ce canotau, iar domnul Solomon trebuie să fi dat dovadă de mult tact, căci ea a acceptat să se mute la el până la plecarea lor. A acceptat și ca domnul Solomon să-și păstreze timbrele, atât de încrezătoare era. Dar nici nu voia să audă de SOS, zicea că ar fi fost prea multă lume la ea acasă. Domnul Solomon a instalat un robot telefonic care să direcționeze apelurile spre alt centru de permanență.

Eu continuam cu reparațiile, dar numai instalații, încălzire și electricitate. În rest, trăiesc cu Aline. Chuck s-a întors în America, unde o să înființeze un nou partid politic. Yoko și-a luat diploma de maseur și destinde mușchii tensionați. Tong a cumpărat singur taxiul, iar Ginette n-a reușit să slăbească. A făcut o cerere să lucreze la Serviciul de ajutor catolic. Sar puțin în viitor, fiindcă trebuie să mă grăbesc până se termină. Mă duceam zilnic să-i văd pe domnul Solomon și pe domnișoara Cora cât mai erau acolo și o dată, când am bătut, am auzit pianul și pe domnișoara Cora cântând. Am bătut iar, dar ei erau în mijlocul petrecerii și am intrat singur. Domnul Solomon stătea la pian, îmbrăcat după ultima modă, iar domnișoara Cora, în mijlocul camerei. Cânta:

Cu gesturi de pușteoaică,
Vindea mandarine
Pe străzile din Buenos Aires.
Și cu vocea-i cristalină
Vi le oferea...

Erau versuri de Lucien Boyer, pe muzica lui René Sylviano, ca să ni-i aducem puțin aminte.

Eram bucuros. Îmi reușise cu adevărat reparația. Domnișoara Cora părea mult mai tânără, iar domnul Solomon, mai puțin bătrân.

Din coșul ei,
Ea alegea
Și la ureche
Vă șoptea...

Aici, domnișoara Cora zâmbea ușor strengărește și se făcea că-și atinge sânii ca să-i ridice.

Haideți la mandarine,
O să vă placă mult,
Căci au cojile fine
Și sâmburi mici de tot!

Apoi înălţa mult vocea, iar domnul Solomon, cu fața în întregime luminată și sincer fericit, lovea clapele ca un nebun:

Haideți la mandarine
Și spuneți-mi unde locuiți.
Dacă vă prinde bine,
Pot să vi le și descojesc!

Atunci, domnul Solomon a dat lovitura finală pe clapele pianului, de i-a zburat scrumul trabucului. Erau atât de absorbiți unul de celălalt, încât n-am vrut să fiu în plus şi am plecat. M-am așezat pe scări și am ascultat de la distanță restul cântecului, iar când s-a terminat, am ascultat liniștea, căci ea cântă întotdeauna

ultima.

Când am coborât, domnul Tapu era acolo ca de obicei, cu șapca obișnuită, chiștocul și aerul lui de erudit universal.

— Ai văzut? Și-a găsit în sfârșit pe cineva! De când tot căuta prin mica publicitate!

— Da, numai la asta se gândea.

— O știu. Pe vremuri se numea Cora Lamenaire. Cânta la radio. Mai târziu i-au făcut probleme.

— Da, l-a ascuns pe domnul Solomon în timpul războiului. Într-o pivniță.

— A, povestea aia cu pivnița, am tot auzit-o! Numai de ea vorbește.

— Venea să-l vadă în fiecare zi și-i pregătea de mâncare. În fiecare zi, timp de patru ani. E o poveste drăguță, domnule Tapu. Așa cum trebuie. Domnul Solomon a suferit mult în timpul ocupației, dar acum e un om fericit! Așa cum trebuie.

— A suferit mult, a suferit mult…

Nu era deloc mulțumit. Tot căuta ceva și nu găsea. Și-apoi i-a venit.

— A suferit, zici, cred că glumești! Păi, unde și-a ales pivnița aia? Pe Champs-Élysées, dom'le! În cel mai frumos cartier din Paris! Și-a păstrat ce era mai bun și mai scump, ce-ți închipui, la banii lor!

Am avut încă un moment reverențios, ca întotdeauna când vii în al său templu s-adori pe cel Etern.

1. Ultimele două strofe din poezia „La Belle Viole“ („Frumoasa violă“) de José Maria de Heredia (1842-1905), poet francez născut în Cuba, maestrul modern al sonetului francez.
2. Versuri din fabula „Bâtlanul lingav“, în volumul *Cele mai frumoase fabule de La Fontaine*, traducere de Aurel Tita, Editura Erc Press, București, 2006.
3. În franceză, prescurtarea *Salo* a numelui *Salomon* este omofonă cu *salaud*, care înseamnă nemernic, lepădătură.
4. Anwar Sadat, al treilea președinte al Egiptului, din 1970 până la asasinarea sa în 6 octombrie 1981, a fost primul lider arab care a vizitat în mod oficial Israelul, în 1977, la invitaţia premierului israelian Menahem Begin, pentru o negociere de pace.

XLIII

Plecau peste două zile și ne-am dus toți la gară, Chuck era încă acolo, grasa de Ginette, Tong, Yoko, fratele Masselat cel mic, căci cel mare avea examene, toți cei vechi de la SOS. Venise și Aline. Era însărcinată în luna a treia. Plecau cu trenul. Domnișoara Cora călătorea ca pe vremuri. Era îmbrăcată și machiată în culori pastelate. Aveau douăsprezece valize, domnul Solomon își făcuse o nouă garderobă. Îmbrăcăminte de mare și de munte și ținute de navigație, în cazul în care ieșeau în larg. Se aplecau spre noi pe fereastră și era o plăcere să-i vezi. Domnișoara Cora își pusese ochelari negri, după ultima modă, care-i ascundeau jumătate din față. N-o văzusem niciodată așa de tânără și nimeni nu i-ar fi dat domnului Solomon optzeci și cinci de ani, chiar dacă știam că se retrăgea la Nisa.

Ginette plângea încetișor.

— Nu-i nimic, n-ar trebui să se mute la Nisa. Bietul domn Solomon, e ca și cum n-ar vrea să lupte.

— De ce? La Nisa, vârsta medie e mult mai ridicată decât altundeva.

— Există chiar și-o universitate pentru oamenii de vârsta a treia, pentru a-i reintegra!

— Și ce dacă, n-ar trebui să se ducă!

— Nu-nțelegi nimic. Nu-l cunoști pe regele Solomon. Asta-i sfidare. Se duce la Nisa ca să arate că nu-i e frică de nimic. Pe omul ăsta o să trebuiască să-l smulgă cu rădăcini cu tot!

Domnul Solomon era îmbrăcat în celebrul lui costum trainic în carouri și avea un papion bleu cu picățele galbene. Își lăsase puțin pălăria pe-o ureche, cu multă voioșie. Chipul lui avea deja

seninătatea celor mai bune zile. Domnișoara Cora îl ținea tandru de braț și amândoi se întorceau spre noi de la fereastra vagonului de dormit de clasa întâi care avea să-i ducă la Nisa. Domnișoara Cora primise de la noi un buchet de flori de toate culorile, pe care-l strângea la piept cu mâna liberă. Domnul Solomon s-a aplecat spre mine și ne-am strâns mâna.

— Ei bine, dragă Jean, ne despărțim, căci așa se-ntâmplă în viață, mi-a zis el binedispus. Când o să se ivească și la tine zorii vârstei mature, caută-mă la Nisa și o să te-ajut să adopți o atitudine întreprinzătoare, care-ți va permite să abordezi în bune condiții etapa următoare.

Am râs amândoi.

— Curaj, domnule Solomon! Trăiește! Mâine n-așteptа să fie, culege de-astăzi trandafirii vieții!

La asta am râs pe săturate, ca balenele pe care le exterminăm.

— E bine, Jeannot! Continuă să te aperi și să te instruiești prin toate mijloacele pe care le are viața și o să ajungi o enciclopedie vie!

Îmi ținea încă mâna într-a lui, dar deja se auzise fluierul de plecare și trenul avea să pornească în orice clipă. S-a pus în mișcare, am început să merg pe lângă el, domnul Solomon mi-a dat drumul mâinii prin forța lucrurilor, și-a ridicat pălăria în aer parcă să salute veșnicia, grasa de Ginette plângea, Chuck, Tong, Yoko și toți cei de la SOS, în afară de frații Masselat, care nu erau amândoi acolo, tăceau ca și cum se terminase și nu mai era nimic de făcut, domnul Solomon saluta, cu pălăria ridicată, domnișoara Cora făcea semne grațioase cu mâna, ca regina Angliei.

Trenul lua viteză, am început să alerg.

— Să vă țineți tare, domnule Solomon!

Am văzut în ochii lui întunecați micile licăriri proverbiale.

— Sigur că da, cum altfel! Deja numeroase plante și anumite specii de pești au o durată de viață nelimitată!

Am râs din nou amândoi.

— Adio, Jeannot! Moșneagul ce se-ntoarce la-ntâiele izvoare în veșnicie intră, din schimbătoarele căi!

— Așa e, domnule Solomon! Să-mi scrieți când ajungeți!

— Fii sigur de asta, prietene! O să-ți trimit cărți poștale!

Trenul accelera și mai mult, eu alergam, dar nu mai puteam,

nici eu, nici altcineva, zâmbetul îmi despica și fața, și restul, nici nu mai știam dacă trenul bubuia sau vocea domnului Solomon, în neagra lui mânie:

— Și, când din ochii tineri vezi strălucind văpăi, în ochii bătrâneții zărești întruna soare!

Plecaseră de mult, ne-am dus de două ori la Nisa, băiatul nostru țipă și plânge deja, începe epoca prêt-à-porter-ului, într-o bună zi o să-i vorbesc despre regele Solomon, pe care-l aud uneori râzând, aplecat asupra noastră din înălțimile lui auguste.